Андрій Бокотей, Наталія Дзюбенко

100 тварин Львова і його околиць

Андрій БОКОТЕЙ, Наталія ДЗЮБЕНКО

100 тварин Львова і його околиць

Львів 2026

УДК 59(477.83)(03)

А. Бокотей, Н. Дзюбенко

100 тварин Львова і його околиць. – Львів: Простір-М, 2026. – 224 с.

ISBN 978-617-8329-90-7

Довідник містить результати досліджень сучасного стану поширення, чисельності та її змін, особливостей біології й екології 100 видів наземних хребетних тварин Львова і його околиць. У роботі представлені карти місць, де можна спостерігати за певними видами, й авторські ілюстрації. Вказано основні місця найбільшого різноманіття фауни в місті й запропоновано необхідні заходи з охорони тварин.

Для широкого кола читачів: школярів, студентів вищих навчальних закладів, учителів біології, зоологів, екологів, працівників лісового та комунального господарств й усіх любителів природи.

A. Bokotey, N. Dzyubenko

100 animals of Lviv and its surrounding area. – Lviv: Prostir-M, 2026. – 224 pp.

The guide contains the results of research into the current state of distribution, abundance and changes in the biology and ecology of 100 species of terrestrial vertebrates in Lviv and its environs. The work presents maps of places where you can observe certain species and author's illustrations. The main places of the greatest diversity of fauna in the city are indicated and the necessary measures for animal protection are considered.

For a wide range of readers: schoolchildren, students of higher educational institutions, biology teachers, zoologists, ecologists, forestry and municipal workers and all nature lovers.

Науковий редактор **Андрій Бокотей,** доктор біологічних наук, професор кафедри зоології Львівського національного університету мені Івана Франка, провідний науковий співробітник Державного природознавчого музею НАН України.

Рецензенти **Павло Хоєцький**, професор, доктор сільськогосподарських наук, професор кафедри лісівництва Українського національного лісотехнічного університету.

Андрій-Тарас Башта, кандидат біолічних наук, провідний науковий співробітник Інституту екології Карпат НАН України.

Рекомендовано до друку вченими радами

Біологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка

(протокол №8/35 від 28 квітня 2026 р.) і

Державного природознавчого музею НАН України

(протокол №5 від 5 травня 2026 р.)

ISBN 978-617-8329-90-7

© Львівська міська рада, ЛНУ ім. Івана Франка, ДПМ НАН України

© А. Бокотей, Н. Дзюбенко

ЗМІСТ

ВСТУП 6

ЗЕМНОВОДНІ

Тритон звичайний 14
Ропуха сіра 16
Райка деревна 18
Жаба озерна 20
Жаба трав'яна 22

ПЛАЗУНИ

Черепаха болотяна 24
Веретільниця східна 26
Ящірка прудка 28
Вуж звичайний 30
Гадюка звичайна 32

ПТАХИ

Пірникоза мала 34
Бугайчик звичайний 36
Лелека білий 38
Крижень звичайний 40
Канюк звичайний 42
Яструб малий 44
Боривітер звичайний 46
Куріпка сіра 48
Курочка водяна 50
Чайка чубата 52
Мартин звичайний 54
Припутень 56
Голуб-синяк 58
Сизий голуб 60
Горлиця садова 62
Зозуля звичайна 64
Сова вухата 66
Сич хатній 68
Сова довгохвоста 70

Сова сіра 72
Серпокрилець чорний 74
Крутиголовка звичайна 76
Жовна сива 78
Жовна чорна 80
Дятел звичайний 82
Дятел сирійський 84
Ластівка міська 86
Плиска біла 88
Сорокопуд терновий 90
Вивільга звичайна 92
Шпак звичайний 94
Сойка звичайна 96
Сорока звичайна 98
Галка звичайна 100
Грак 102
Ворона сіра 104
Крук звичайний 106
Омелюх звичайний 108
Волове очко 110
Очеретянка велика 112
Кропив'янка чорноголова 114
Золотомушка жовточуба 116
Мухоловка білошия 118
Горихвістка чорна 120
Вільшанка 122
Соловейко східний 124
Чикотень 126
Дрізд чорний 128
Дрізд співочий 130
Ополовник звичайний 132
Гаїчка болотяна 134
Синиця блакитна 136
Синиця велика 138
Повзик звичайний 140
Підкоришник звичайний 142
Горобець хатній 144
Горобець польовий 146
Зяблик звичайний 148

Щедрик європейський 150
Зеленяк звичайний 152
Чиж лісовий 154
Щиглик звичайний 156
Коноплянка 158
Чечітка звичайна 160
Снігур звичайний 162
Костогриз звичайний 164
Вівсянка звичайна 166

ССАВЦІ

Їжак білочеревий 168
Кріт європейський 170
Мідиця звичайна 172
Вухань звичайний 174
Вечірниця дозірна 176
Вивірка звичайна 178
Вовчок сірий 180
Ліскулька 182
Миша хатня 184
Мишка лучна 186
Нориця руда 188
Мишак жовтогрудий 190
Житник пасистий 192
Ондатра мускусна 194
Пацюк сірий 196
Заєць сірий 198
Лисиця звичайна 200
Тхір лісовий 202
Куниця кам'яна 204
Горностай 206
Ласиця мала 208
Сарна європейська 210
Лось звичайний 212

Осередки найбільшого різноманіття і охорона тварин у Львові і його околицях 214
Штучні гніздівлі для птахів 216
Зимова підгодівля птахів 220
Словник використаних термінів 221

ВСТУП

На нашій планеті відбувається постійне розростання населених пунктів і скорочення площ природних ландшафтів. Найчутливіше на такі зміни реагують тварини. Одні види відступають під натиском урбанізації й здебільшого опиняються в списках рідкісних, інші пристосовуються до співіснування з людиною і стають її постійними супутниками.

Міське середовище істотно відрізняється від природного. Для нього характерна підвищена на 1-2°С температура, щільна забудова, високий рівень шуму, запиленість атмосфери й рослинний покрив, що суттєво відрізняється від природного. Вагомий вплив на дикі міські види має велика кількість домашніх тварин, а також добре пристосованих до життя й розмноження в місті тварин-синантропів (пацюк сірий, миша хатня, сизий голуб тощо). Саме вони часто визначають можливість або неможливість проникнення інших видів у міське середовище. Далеко не всі тварини можуть існувати в умовах урбанізованого ландшафту. Однією з характерних особливостей міста є його мозаїчна структура: воно складається з екотонів – перехідних зон між різними середовищами. Парки, сквери, узбіччя доріг, водойми й занедбані ділянки формують складну систему середовищ, у межах якої відбувається постійний відбір і пристосування видів.

Міське середовище є еволюційно новим для тварин, тому їм доводиться пристосовуватися до життя в нетипових умовах. Це завжди пов'язано з підвищеними ризиками як для дорослих тварин, так і їхнього потомства. Найбільшу загрозу становлять домашні коти й собаки. Особливо небезпечними є здичавілі тварини, змушені самостійно шукати поживу й здебільшого полювати на диких ссавців і птахів.

Значною загрозою для міських тварин є інтенсивний автомобільний рух, особливо для повільних видів – земноводних, плазунів, їжаків, дрібних гризунів і комахоїдних. Особливо вразливі тварини з нічною активністю, засліплені фарами автомобілів, вони переважно завмирають, не орієнтуючись, куди рухатися далі.

Наявність нових просторових і кормових екологічних ніш у поєднанні з кліматичними особливостями призвело до формування нових спільнот тварин, пов'язаних новими взаєминами. Це стосується як міста загалом, так і окремих його частин. Екологічні параметри цілком закономірно змінюються в градієнті урбанізації від периферії до центру міста. Хоча приміські території часто порушують цю лінійність. У передмістях нерідко трапляється значне видове різноманіття, що є підставою для створення тут природоохоронних територій різного рангу.

Види тварин потрапляють до міста по-різному. Найшвидше й найлегше в міські парки й зелені насадження в межах суцільної забудови проникають птахи, спосіб життя яких пов'язаний із деревами (живлення, будівництво гнізд). Вони використовують для цього вуличні алеї, сади присадибної забудови, сквери та інші озеленені ділянки. Саме деревні й чагарникові насадження міст сприяють потраплянню тварин із приміських лісових масивів до центральних районів.

Не менш важливими для водоплавних і навколоводних птахів є міські водойми, завдяки яким вони можуть проникати й оселятися в містах. Для Львова це питання особливо актуальне, оскільки тут нема відкритої річки, як у переважної більшості міст. Окрім цього, за радянських часів в місті зникли десятки водойм, які засипали й забудували. Тому збережені міські водойми мають особливо важливе значення для качок, насамперед крижня звичайного, природні популяції якого зазнали істотного скорочення через надмірний промисел і браконьєрство.

Низка видів, що гніздяться на високих будівлях, опиняються в зовсім нових для себе умовах, іноді дуже віддалених від природних місць проживання. До таких належать популяції видів, що в природних умовах заселяють скельні масиви: голуб сизий, горихвістка чорна, боривітер звичайний, серпокрилець чорний та інші. У містах живе низка видів, які не трапляються за межами міської забудови (наприклад, ластівки сільська і міська, горобець хатній), а інші оселяються лише на периферії, не проникаючи в суцільну міську забудову (наприклад, лунь очеретяний, пастушок водяний).

Тому, досліджуючи закономірності формування міської фауни, слід застосовувати диференційований підхід до аналізу різних екологічних груп. Також важливо чітко розрізняти урбанізований ландшафт (суцільну забудову) і субурбанізований (приміські території), навіть якщо останній входить в адміністративні межі міста. Для аналізу особливостей міських популяцій потрібні також точні порівняльні дані щодо складу фауни, чисельності й екології тварин приміських територій, де живуть «природні» популяції.

Слід також пам'ятати, що місто – це мозаїка різних, переважно штучних оселищ. Їхня екологічна своєрідність залежить насамперед від того, яким чином їх використовує людина. Водночас для формування фауни хребетних тварин міст і приміських територій і збереження їхнього біорізноманіття найважливішими є деревні насадження як основні шляхи проникнення і взаємообміну фауною між природними середовищами й урболандшафтами.

Історія досліджень

Перші наукові згадки про тварин міста Львова і його околиць наведено в каталозі птахів Музею імені Дідушицьких у Львові, виданому в 1880 році (нині Державний природознавчий музей Національної академії наук України). Його автор, Володимир Дідушицький, описав 93 зразки 56 видів птахів, здобутих у місті і його найближчих околицях. Чимало цінної й цікавої інформації про ссавців, птахів, плазунів і земноводних міститься в наступних каталогах Музею, виданих у 1895 і 1907 роках. До колекцій найчастіше надходили матеріали з ближніх околиць Львова – Знесіння, Кривчиць, Голоска, Збоїщ, Сихова тощо, які сьогодні є складовими частинами міста. Більшість експонатів працівники музею купували на міських ринках, багатьох тварин приносили мешканці Львова.

Наступним важливим джерелом знань про птахів міста й околиць є дослідження, проведені Казимиром Мічинським у 1916–1943 роках і опубліковані у 1962 році в ґрунтовній праці «Ptaki Dublan». Матеріал зібраний автором не лише в містечку Дубляни, розташо-

ваному за 2 км на північний схід від адміністративної межі Львова, а й на території радіусом приблизно 10 км навколо цього містечка. Таким чином постійними дослідженнями охоплено Брюховицький і Винниківський ліси й південно-східну частину Пасмового Побужжя. Автором встановлено гніздування 103 видів птахів і, за припущенням, гніздування ще восьми.

Наступним етапом дослідження хребетних тварин міста і його околиць є дослідження професора Костянтина Татаринова. Узагальнювальною працею, яка містить перший список хребетних тварин міста й приміської території Львова за період 1947–1969 рр., була стаття К. А. Татаринова (1969) «Наземні хребетні м. Львова і його околиць». Дослідження, результати яких вміщені в цій роботі, окрім міста, охоплювали також приміську зону радіусом 12 км навколо міської забудови: Брюховицький, Винниківський, Сихівський, Липниківський ліси, Оброшинський масив і урочище Білогорща. Автором виявлено 144 види наземних хребетних тварин, серед яких 10 земноводних, 6 плазунів, 92 птахи і 36 ссавців. Згодом, у 1973 році, професор узагальнив зібраний про тварин міста й околиць матеріал у монографії «Фауна хребетних заходу України», у якій за окремими видами можна знайти вичерпну інформацію про їхній статус і чисельність в околицях Львова.

Наступний етап ґрунтовних досліджень тварин у місті й околицях розпочався в кінці XX ст. і триває дотепер. Це період розвитку орнітологічного руху на заході України загалом й у Львові та його околицях зокрема. У 1984 р. створено регіональне орнітологічне товариство, яке започаткувало планомірні орнітологічні дослідження у Львові і його околицях. Орнітофауну міста і передмість досліджували Ігор Горбань, Андрій Бокотей, Андрій-Тарас Башта, Анатолій Гузій, Андрій Кийко, Ельвіра Різун, Мар'яна Сеник, Ганна Кузьо, Олексій Дубовик та інші.

Із 1993 року дослідження птахів Львова поставлено на методичну основу. Що дванадцять років учені проводять дослідження й складають карти поширення й чисельності птахів забудованої частини міста. Найповніший на сьогодні список птахів міста Львова налічує 197 видів, з яких 103 – гніздових, 68 – зимуючих, 100 – пролітних, 34 – залітних і 32 – тих, що раніше траплялися, а тепер зникли зі складу міської фауни.

Ссавців у Львові й на його околицях вивчали Костянтин Татаринов, Надія Полушина, Михайло Рудишин, Андрій-Тарас Башта, Павло Хоєцький, Ігор Дикий, Наталія Черемних та ін. До сьогодні тут виявлено 56 видів ссавців.

Земноводних і плазунів на наших теренах у різні роки вивчали Іван Верхратський, Ян Александр Байґер, Надія Полушина, Любов Матківська-Горбань, Сергій Шайтан, Тарас Гринчишин, Остап Решетило, Ольга Федонюк-Паламаренко, Василина Стах-Струс та інші. У 2004 році на основі місцевого осередку герпетологів, що діяв із 1994 року, постало Львівське відділення Українського герпетологічного товариства. Серед нинішніх напрямків роботи його членів кадастри спостережень видів, загибель тварин на автошляхах, просвітницька робота, порятунок людей від змій і змій від людей тощо. Загалом на території Львівської МТГ зафіксовано перебування від 9 до 13 видів земноводних і від 7 до 10 видів плазунів.

Характеристика території досліджень

Львівська міська територіальна громада (МТГ) створена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 липня 2020 року у Львівському районі Львівської області. Адміністративним центром Львівської МТГ є місто Львів. Територія МТГ становить 315,6 км^2, кількість населення – 777 234 особи (станом на 01.01.2020). Загалом до складу Львівської МТГ, окрім м. Львова, увійшло два міста – Винники і Дубляни, два селища – Брюховичі і Рудно, а також п'ятнадцять сіл.

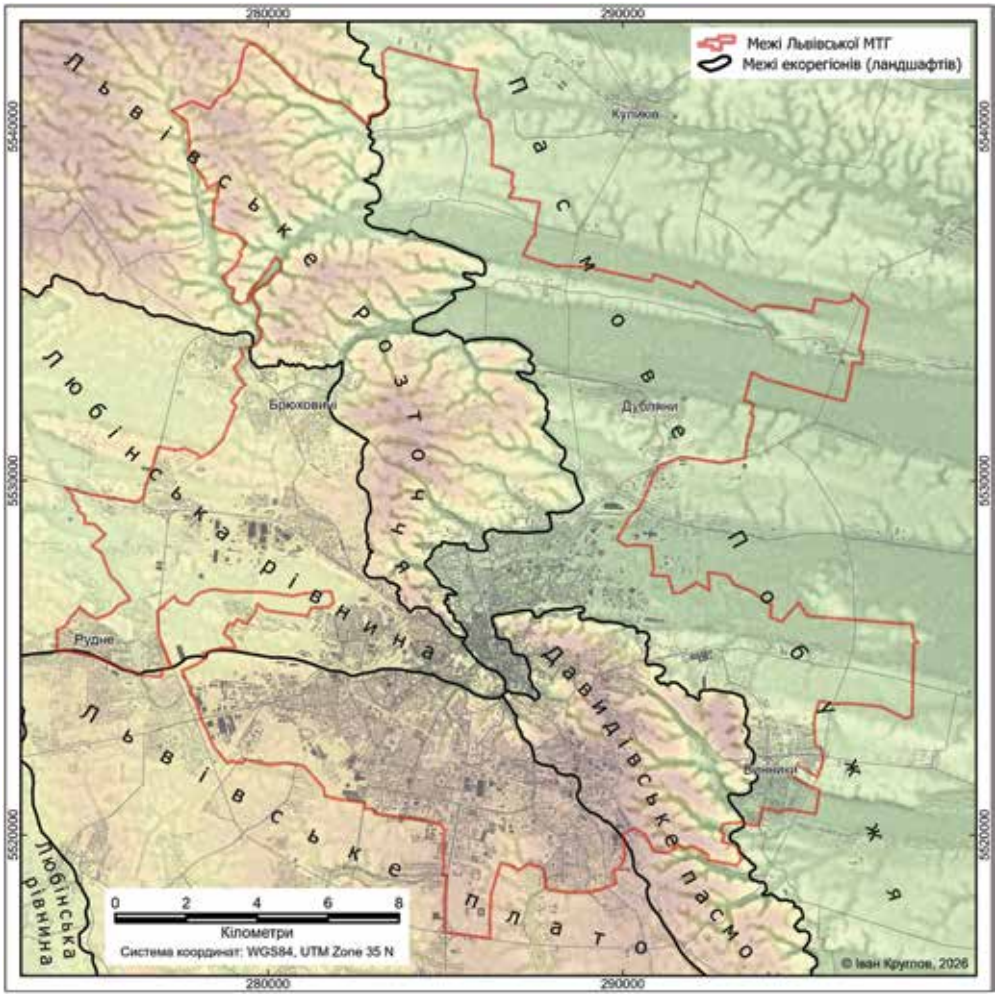

Рис. 1. Природні ландшафти Львівської міської територіальної громади
(джерела: Круглов, 2012; FABDEM V1-2 (https://doi.org/10.5523/bris.s5hqmjcdj8yo2ibzi9b4ew3sn); Open Street Map (https://www.openstreetmap.org). (з доповненнями й уточненнями Івана Круглова).

Львівська МТГ локалізована в межах п'яти екорегіонів Львівського Розточчя, Давидівського пасма, Львівського плато, Любінської рівнини і Пасмового Побужжя. Найбільша за площею частина МТГ на сході (109,6 км^2) розташована в районі Пасмового Побужжя, її північно-західна частина – у межах Львівського Розточчя (72,5 км^2). Львівське плато (45,5 км^2) займає південно-західну, а Давидівське пасмо (31,2 км^2) – південно-східну частини Львівської МТГ. Любінська рівнина (53,8 км^2) розташована на заході Львівської МТГ. Місто Львів локалізоване в Львівській улоговині на стику всіх п'яти, означених вище, фізико-географічних екорегіонів (рис. 1).

Місто займає територію в долині річки Полтви й на схилах пагорбів, що оточують її з усіх боків, окрім північно-західного. В адміністративних межах площа міста становить 182 км^2. Висоти, на яких розташоване місто, сягають 360 м над р. м. Найвищою точкою є Високий Замок – 413 м.

Поверхневі води Львівської МТГ належать до басейнів Балтійського і Чорного морів. Полтва та її допливи Марунька й Білка, що протікають на сході й північному сході, – до річкової системи Західного Бугу й Вісли. Річки й струмки південних окраїн належать до басейну Дністра; це р. Зубра, струмок Білогорща, який впадає в р. Верещиця, потоки Зимна Вода, Стара Ріка та інші.

Особливістю клімату Львівської МТГ є його м'якість, що проявляється в невеликих різницях температур літа й зими, і висока зволоженість. Вітряних днів упродовж року 78 %, сонячних – 50 днів. У середньому впродовж року буває 60 днів із туманом. Найхолодніший місяць січень, коли середньодобова температура знижується до –5˚С. Загалом зима м'яка, з відлигами й ожеледицями. Початок весни припадає на другу половину березня, коли температура стійко підвищується до понад +5˚С. Літо з високими температурами повітря й максимумом опадів. Найтепліший місяць – липень, коли середньодобова температура перевищує +20˚С. Осінь настає всередині вересня, вона затяжна, опадів мало – це справжня "золота осінь" із вираженим сухим і теплим "бабиним літом". У другій половині жовтня можливі заморозки, але перехід через нуль відбувається в листопаді.

Рослинність Львівської МТГ багата й різноманітна, що зумовлено ґрунтово-кліматичними умовами й поєднанням кількох типів рослинності. Найширше представлені лісовий, лучний і болотяний типи рослинності. У лісах зеленої зони переважають широколистяні ліси з дуба, бука, граба та ін. Лучна рослинність представлена переважно трав'яними формаціями, особливо в долині Полтви, на низинних перезволожених ділянках, котрі переходять у болотяну рослинність із домінуванням осок і хвоща.

Загальна кількість видів вищих судинних рослин Львівської МТГ, у межах приміських територій Львова загальною площею 22 473 га, становить 1032 види вищих судинних рослин, що належать до 470 родів і 102 родин, з яких лише 17 % – це аборигенні види. Площа зелених насаджень загального користування Львівської міської територіальної громади становить 2375,8 га.

Стан дослідженості фауни Львівської МТГ дуже різний. Приміські території досліджені мало, за винятком кількох природоохоронних територій, таких як регіональні ландшафтні парки (РЛП) Знесіння, Торфовище Білогорща, Північні торфовища, фауну яких почали

досліджувати недавно. Упродовж останніх 30 років орнітологи проводять дослідження птахів забудованої частини Львова. Є окремі наукові матеріали про кажанів, дрібних мишоподібних, земноводних і плазунів. Проте цілісної картини фауни Львова і його околиць досі не маємо. Даних про хребетних тварин Львівської МТГ украй мало навіть у загальнодоступних сучасних базах, таких як Ukr BIN, Біорізноманіття України, INaturalist тощо.

Для цього довідника ми відібрали 100 видів тварин, яких можна побачити в місті і його околицях: по 5 видів земноводних і плазунів, 67 – птахів і 23 – ссавців. Переважно це поширені види, з якими стикаємося, навіть не прагнучи цього, але знання їхньої поведінки й особливостей біології допоможуть гармонізувати наші стосунки з представниками фауни міста й околиць і в деяких випадках зберегти їхні життя, розвіявши забобони й упередження. Тут наведено й декілька рідкісних видів, занесених до міжнародних, регіональних і національних списків тварин, що потребують особливої уваги й охорони. Кожен із нас може зробити маленький крок задля збереження довкілля, але для цього потрібні базові знання із зоології й екології різних видів, для чого й потрібен цей довідник. Сподіваємося, що він сприятиме такому напрямку суспільної активності, як громадянська наука, що дає змогу з цікавістю й користю проводити дозвілля і школярам, і дорослим, примножуючи знання про фауну, які стануть основою практичних кроків з її охорони.

Видові нариси побудовано за загальноприйнятою рубрикацією для зоологічних довідкових видань. Потребують пояснення лише наведені українські наукові назви тварин. Вони здебільшого взяті з праць видатного українського вченого, професора, дійсного члена Наукового товариства імені Шевченка Івана Верхратського. Понад п'ятдесят років він збирав назви тварин і рослин у Галичині у другій половині XIX століття. Його праці відомі науковцям, проте мають стати надбанням усього суспільства. Лише для видів, що з'явилися на території Львівської МТГ у XX столітті, наведено сучасні народні назви.

Також хочемо наголосити, що на картах у нарисах наведені місця, де можна побачити ці види, а не їхнє поширення, на території Львівської МТГ, оскільки таких наукових даних бракує. На картах позначено лише місця, де потенційно можна зустріти певний вид. Для видів, що прилітають до нас зимувати, карт не наводимо, оскільки птахи в цей час не прив'язані до певних територій, а постійно переміщуються в пошуках корму.

У довіднику використано лише оригінальні світлини авторів і наших колег, за надання яких щиро дякуємо Ігорю Дикому, Володимиру Бучкові, Василю Ільчукові, Віктору Шельвінському, Володимиру Пограничному, Наталії Юрьєвій, Миколі Скирпану, Ростиславу Журавчаку, Тарасові Родичу, Михайлові Франчуку, Остапові Решетилу, Сергію Домашевському, Владиславу Гедзюку, Марії Марців, Олександру Гайдашу.

Складаємо подяку за консультації й допомогу під час роботи над довідником Галині Микітчак, Юлії Кіндратів, Ользі Бондарук, Тарасу Гринчишину, Ігорю Дикому, Ігорю Шидловському, Олександру Кагалу, Івану Круглову, Юрію Струсу, Андрію-Луці Бокотею.

ВИДОВИЙ

ЗЕМНОВОДНІ

Земноводні (або амфібії) – це клас холоднокровних чотириногих хребетних тварин, які першими вийшли на суходіл, але їхнє життя тісно пов'язане як з водою, так і з наземним середовищем. Більшість з них народжується у воді у вигляді личинок, а дорослі живуть на суходолі. У світі налічується близько 8800 видів, в Україні живе 20 видів.

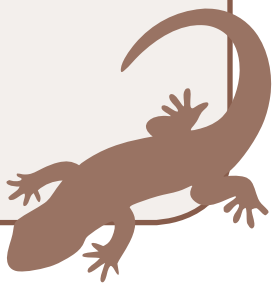
14-22

ПЛАЗУНИ

Плазуни (або рептилії) – це клас холоднокровних хребетних тварин, які пересуваються переважно повзаючи, тягнучи тіло по землі. До них належать змії, ящірки, черепахи та крокодили. Вони мають суху лускату шкіру й відкладають яйця з твердою оболонкою на суходолі. У світі налічується понад 10000 видів, в Україні живе 23 види.

24-32

СКЛАД

ПТАХИ

Птахи – це клас теплокровних хребетних тварин, чиє тіло вкрите пір'ям, кістки скелету є порожнистими, легкими й міцними, а передні кінцівки перетворилися на крила. Вони відкладають яйця в міцній оболонці та мають дзьоб без зубів. У світі налічується понад 10000 видів, в Україні живе понад 430 видів.

34-166

ССАВЦІ

Ссавці – це клас теплокровних хребетних тварин з найвищим розвитком півкуль головного мозку. Їхні особливі ознаки – вигодовування малят материнським молоком через молочні залози й наявність волосяного покриву. До цього класу належить і людина. У світі налічується приблизно 6400 видів, в Україні живе близько 120 видів.

168-212

Тритóн звича́йний

Lissotriton vulgaris *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 5,5-10,5 см.

Живе 6-14 років.

Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 20 років.

Народні назви:

и́риця, ро́ня, студе́ньчик, ла́банцош, водянка, водова ящурка, водова́ я́щірка, я́щерка водєна́.

ПОВЕДІНКА. Більшість часу впродовж року веде потайний наземний спосіб життя, переховуючись під корою, у порохнявих пеньках, у лісовій підстилці, у заглибленнях, норах із високою вологістю, недалеко від водойм. У жовтні – листопаді йде на зимівлю. Зимує під укриттями або в норах на суходолі. У місцях зимівлі може скупчуватися в значній кількості, нерідко з іншими видами земноводних.

ВИГЛЯД

Спина оливково-бура або сіра, боки оливково-жовті.

Зверху й на боках темні плями (у самиць виражені менше).

У шлюбний період на пальцях задніх кінцівок виростають перетинки.

На голові є поздовжні темні смуги.

На спині розвивається гребінь, який, на відміну від гребенястого тритона, не розірваний в основі хвоста.

У сезон розмноження самці забарвлені яскравіше, на тілі й боках хвоста є блакитні плями.

Черево жовто-помаранчеве з темними плямами.

ЦІКАВО Тритон звичайний – один із найдрібніших тритонів у фауні України.

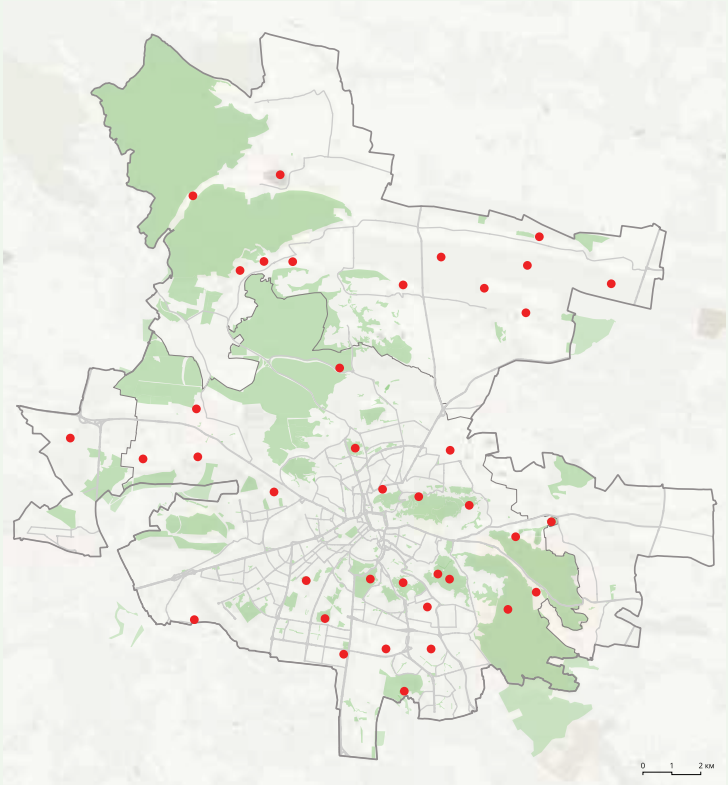
РОЗМНОЖЕННЯ. Після весняного пробудження в березні мігрує до водойм для нересту. Самиця відкладає в середньому 150 ікринок, загортаючи кожну окремо в листочок водорості. Інкубація триває 14-20 діб, розвиток личинок 60-70 діб. Метаморфоз закінчується в серпні. У червні – липні повертається на суходіл, де активний у темну пору доби або в дощову погоду.

ВОРОГИ. Візон річковий, видра річкова, домашній кіт, чаплі, вуж звичайний, гадюка звичайна, жаби, ропухи, хижі риби, жуки-плавунці, водяні клопи, личинки бабок.

РАЦІОН. На суходолі харчується дощовими черв'яками, багатоніжками, гусінню тощо. У водоймах – личинками комарів, бабок, жуків-плавунців, ікрою, водними молюсками тощо.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Один із найчисленніших видів наших водойм. Надає перевагу тимчасовим і постійним невеликим водоймам у лісистих місцевостях. Трапляється в населених пунктах, зокрема й у Львові. Численний вид, який не потребує спеціальної охорони, проте чутливий до забруднення водойм.

Ропу́ха сіра

Bufo bufo *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Має помітний статевий диморфізм за розмірами. Довжина самців 4,6-9,8 см, самиць 6,1-12,5 см. Вага 20-80 г.

Живе 10-12 років. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 40 років.

Народні назви:

ра́павка, рапа́та жаба, рапу́ля, коро́ставка, коропа́ня, коропа́вка, коро́пка, ко́ропава жаба, коропа́тва, ку́ртавка, ро́па, ре́па, ре́пуха, ропуха́ня, жаба земля́на, земля́к, земля́нка, пороха́чка, порохна́лка, по́рхавка, пу́рхавка, по́рхалка, порпли́ця, шня́ґа, шкра́ба, чарі́вка, чарапи́ха, чапара́ха, клеги́ня, скре́га, ско́га, си́кавка, босо́рка, босорка́ня, бочу́чка, бечу́чка, бородавка́ня, ба́ба, підлі́жниця, підтра́мниця, плюга́вка, крама́рка, караку́ля.

ВИГЛЯД

Тіло кремезне, широке й приземкувате, із широкою мордою.

Шкіра на спині шорстка через численні бородавки.

Спина однорідного коричневого кольору з різними відтінками сірого.

Барабанні перетинки ледь помітні.

На потилиці великі привушні залози.

Очі помаранчевого кольору, зіниці горизонтальні.

Черево брудно-сіре і вкрите плямами.

ЦІКАВО

Найбільша ропуха у фауні України.

ПОВЕДІНКА. Веде нічний наземний спосіб життя, заходячи у воду лише в шлюбний період. Під час полювання зазвичай ходить, трохи піднявши тіло над землею. Стрибає тільки під час втечі. За сховки обирає нори кротів і гризунів, щілини між корінням дерев або повалені стовбури. Впадає в сплячку пізньої осені. Для захисту від хижаків виділяє токсичну речовину – буфагін. Однак вуж звичайний і їжак мають проти цієї отрути імунітет.

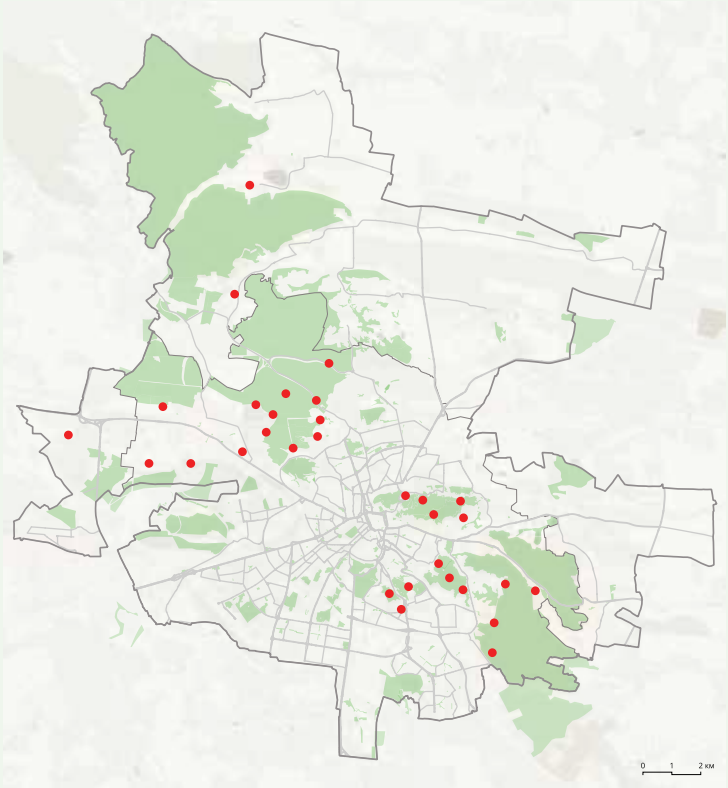
РАЦІОН. Полює на дощових черв'яків, слимаків, комах і павуків. Іноді ловить дрібних хребетних: земноводних, плазунів, дрібних гризунів та пташенят. Корисна в боротьбі зі шкідниками в садах і на полях. Це одна з небагатьох тварин, яка їсть колорадського жука.

РОЗМНОЖЕННЯ. Початок сезонної активності припадає на першу половину березня. У цей період у воді активна впродовж усієї доби. Самиця відкладає яйця двома нитками по 2,5-5 м й розвішує їх серед рослин. Кількість відкладених яєць становить 3-10 тисяч. Наприкінці червня молоді жаби полишають водойми. Багато з них гине під час цих масових міграцій. Після нересту дорослі особини переважно тримаються недалеко від місць розмноження.

ВОРОГИ. Борсук європейський, ласиця мала, пацюк сірий, ворона сіра, крук звичайний, сови, канюк звичайний, вуж звичайний, гадюка звичайна, а також хижі риби та комахи, що полюють на личинок і пуголовків.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Численний вид. Живе в лісах, садах і на полях. Уникає дуже сухих і перезволожених місцевостей. Трапляється на всій території Львова, окрім центральної частини. Не потребує спеціальної охорони, проте чутлива до забруднення водойм.

Ра́йка деревна́

Hyla orientalis *(Bedriaga, 1890)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 4-6 см. Вага 8-15 г.

Живе 9-15 років.

Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 22 роки.

Народні назви:

кря́ка, кро́ка, кра́ка, кре́хкавка, кря́кавка ря́хавка, ра́хкавка, ре́хкавка, ре́хкалка, ри́хкавка, ри́чкавка, кара́кавка, каря́кушка, кри́кавка, каракóха, крєкоту́шка, скрєкоту́шка, рака́ня, дощі́вка, жа́ба зеле́на, бо́жа жа́бка, зеленю́ха, па́ні, па́ня.

ПОВЕДІНКА. На межі березня та квітня виходить із зимової сплячки. У водному середовищі проводить лише короткий час, веде переважно наземний спосіб життя. Починає зимівлю наприкінці вересня або на початку жовтня. Зиму проводить закопавшись у землю поблизу водойми або у вологому заглибленні. Живе переважно на рослинах. Будова нижніх кінцівок

ВИГЛЯД

Зазвичай має зелений, сірий, коричневий або жовтуватий колір, який може змінювати залежно від оточення.

На боках тіла характерна темна смуга.

Очі великі й опуклі, задні кінцівки довгі.

ЦІКАВО

Пальці мають клейкі подушечки, що полегшують лазіння деревами.

дає їй змогу стрибати. Налякана набуває круглої форми, притискаючи кінцівки до тіла. Маскується, адаптуючи колір шкіри до навколишнього середовища.

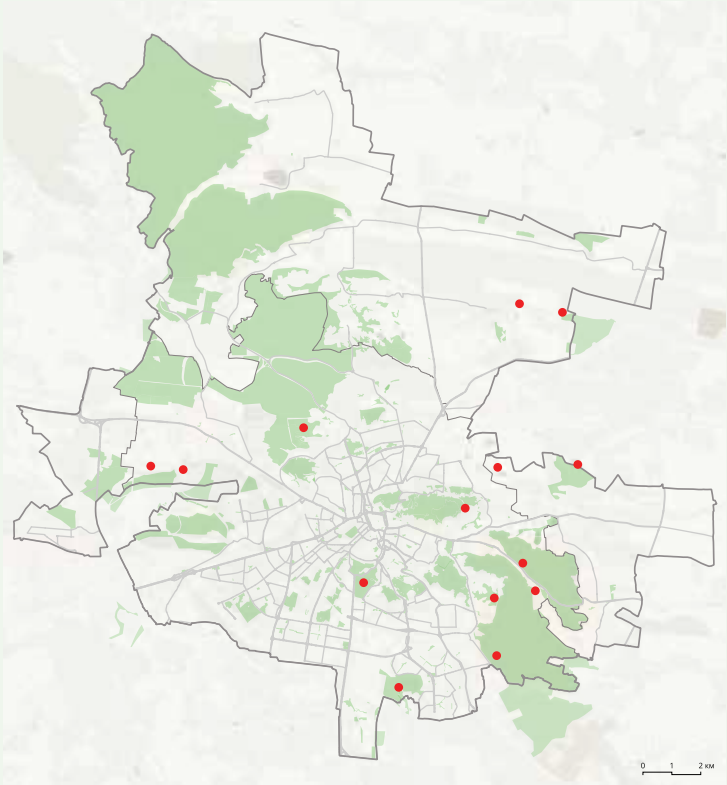
РАЦІОН. Основу живлення становлять наземні комахи: твердокрилі, клопи, цикадки, перетинчастокрилі, лускокрилі, рідше двокрилі, павуки та інші дрібні безхребетні. Добуває корм на суші вдень і в першій половині ночі.

РОЗМНОЖЕННЯ починається у травні. Самиця відкладає жовтуваті яйця, оточені желатиновою оболонкою, у скупченнях по 10-50 яєць. Із них вилуплюються жовто-оливкові пуголовки. Метаморфують через 90 діб на межі липня та серпня або лише наступного року. Райку іноді розводять у тераріумах.

ВОРОГИ. Їжак білочеревий, видра річкова, ворона сіра, чаплі, лелека білий, крижень звичайний, вуж звичайний, черепаха болотяна, озерна жаба, тритони. Ікра й пуголовки є здобиччю риб і качок.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний вид. Живе на деревах, чагарниках, рідше на широколистяних лучних рослинах, трав'яній і прибережній рослинності. Перебуває на листі й гілках до висоти 10 м. Найчастіше можна почути, завдяки характерному голосу, бо через чудові маскувальні здібності навіть зблизька помітити важко. У Львові і його околицях найчастіше трапляється в садах, парках і чагарниках біля водойм. Не потребує спеціальної охорони. Однак зникнення прибережних насаджень і забруднення водойм можуть мати негативні наслідки.

Жа́ба озе́рна

Pelophylax ridibundus *(Pallas, 1771)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 7-13 см, вага 30-110 г.

Живе 3-7 років.

Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 11 років.

Народні назви:

жа́ба зеле́на, лиса́ня, жа́ба трав'яна́.

ПОВЕДІНКА. Активна вдень. Переважно тримається на суходолі, але поруч із водою, де полює. Злякавшись, негайно втікає у воду. Виходить з місць зимівлі в березні – квітні. Восени, зазвичай у жовтні, впадає у сплячку, проводячи зиму на дні водойм.

ВИГЛЯД

Спина від оливково-зеленого до темно-коричневого кольору з великими, неправильної форми, темнішими плямами. Черевце також плямисте.

Тіло кремезне, із помітними барабанними перетинками на голові.

Шкіра бородавчаста, товста й шорстка.

На всіх кінцівках є плавальні перетинки, що тягнуться до кінчиків пальців.

ЦІКАВО

Тісно пов'язана з водним середовищем

РАЦІОН. Харчується переважно комахами, ракоподібними й павуками, а також дрібними хребетними: рибою, мишами, пташенятами, дрібними зміями, пуголовками та дрібними земноводними, а також представниками свого виду. Полює на суходолі.

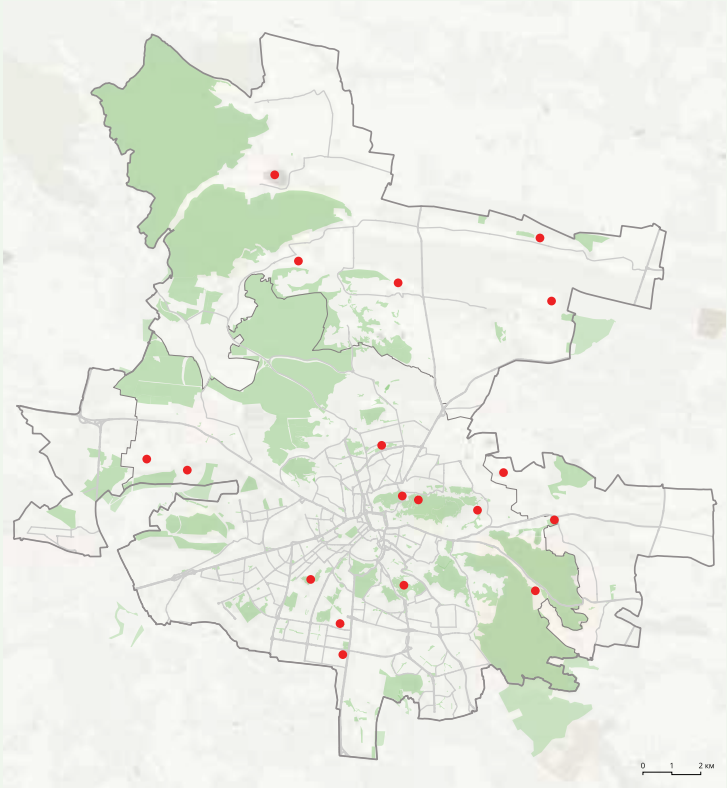
РОЗМНОЖЕННЯ. Парування починається досить пізно, зазвичай із кінця квітня до червня. У цей час живе у водоймах. Запліднення відбувається у воді. Самиця відкладає приблизно 6000 яєць. Яйця (ікра) мають желеподібну оболонку й прилипають до водних рослин. Приблизно через 10 діб вилуплюються личинки (пуголовки). Вони харчуються, проціджуючи органічні частинки з води або зішкрібаючи їх з рослин. Пуголовки великі, більші за пуголовків інших жаб, довжиною 10-12 см. Восени вони метаморфують у дорослих особин.

ВОРОГИ. Візон річковий, видра річкова, чаплі, лелека білий, звичайний вуж.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Один із найчисленніших видів наших водойм. Найчастіше трапляється поблизу озер, ставків і річкових заплав, дренажних каналів. Присутня в більшості водойм Львівської МТГ. Не потребує спеціальної охорони, проте чутлива до забруднення водойм.

Жа́ба трав’яна́

Rana temporaria *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 7-11 см. Вага 20-25 г.

Живе 5-10 років.

Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 27 років.

Народні назви:

весели́х, весело́ха, веселу́ха, ско́ка, скаку́ца, ска́кавка, скі́кавка, скакі́вка, скаку́нка, скаку́ха, скаку́ля, кре́ка, перна́тка, по́льський бу́зьок, ня́ґа, не́ґа, водя́ниця, ква́ка, мака́ц.

ПОВЕДІНКА. Окрім репродуктивного періоду, веде наземний спосіб життя. Активна в сутінках і вночі. Удень ховається в порожнинах під камінням, корінням, стовбурами повалених дерев. Під час шлюбного періоду трапляється вдень. Стійка до холоду. Зимує у воді, зарившись у намул, надаючи перевагу проточній воді. Зимові скупчення можуть налічувати до кількох

ВИГЛЯД

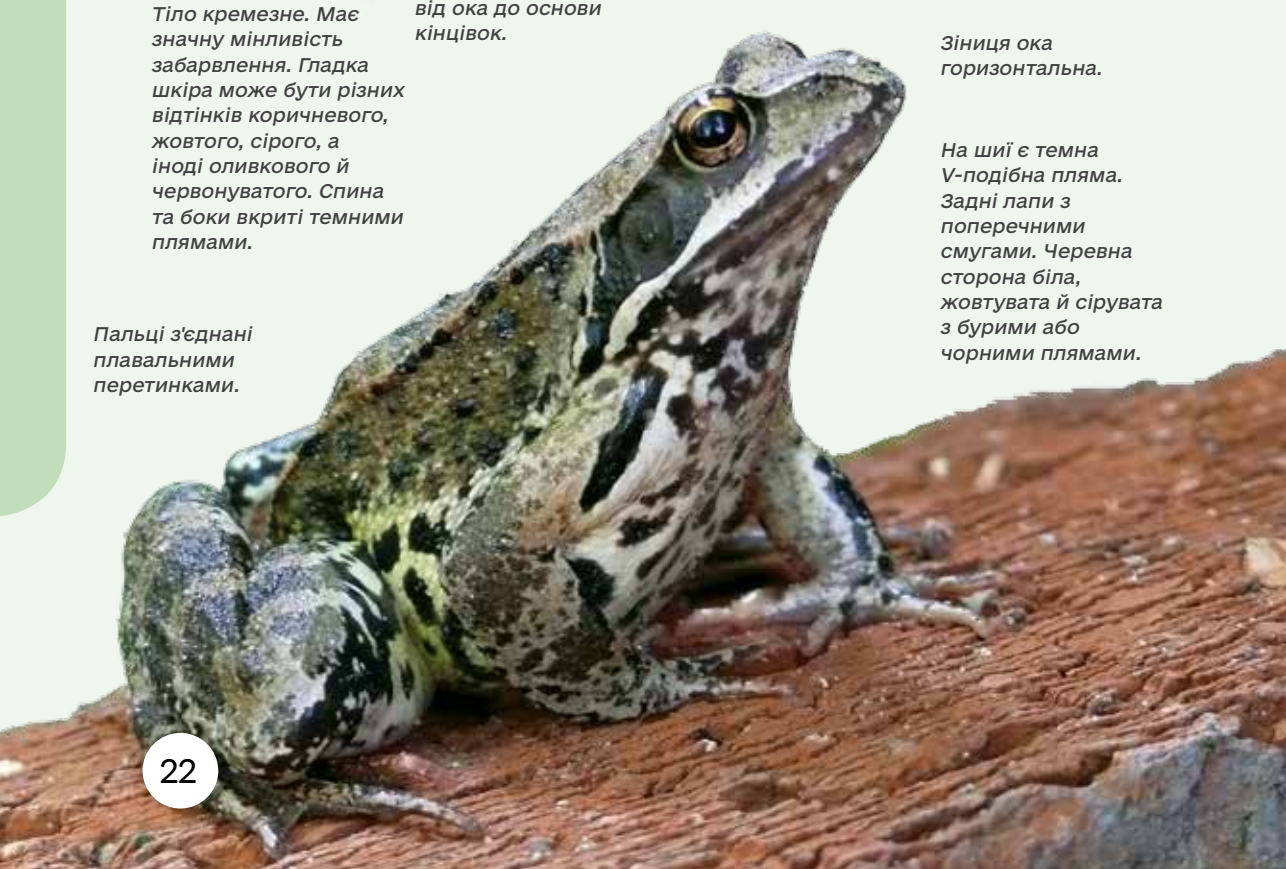
Трикутна, темно-коричнева скронева пляма проходить від ока до основи кінцівок.

Тіло кремезне. Має значну мінливість забарвлення. Гладка шкіра може бути різних відтінків коричневого, жовтого, сірого, а іноді оливкового й червонуватого. Спина та боки вкриті темними плямами.

Зіниця ока горизонтальна.

На шиї є темна V-подібна пляма. Задні лапи з поперечними смугами. Черевна сторона біла, жовтувата й сірувата з бурими або чорними плямами.

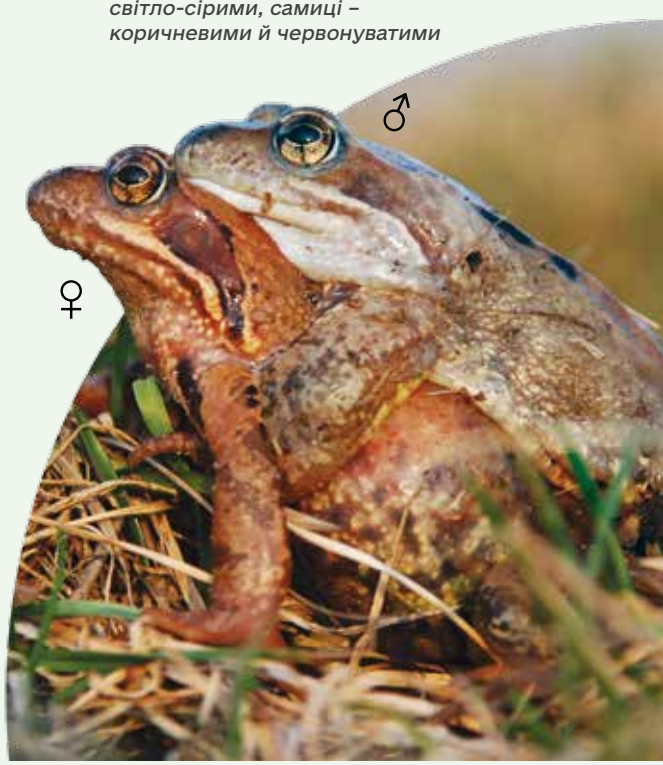
Пальці з'єднані плавальними перетинками.

ЦІКАВО

Живе як у наземному, так і у водному середовищі.

Має статевий диморфізм. Під час сезону розмноження самці стають блакитними або світло-сірими, самиці – коричневими й червонуватими

тисяч особин. Період сплячки триває з листопада до березня.

РАЦІОН. Полює в сутінках або під час дощу. Харчується на суходолі дощовими черв'яками, равликами, комахами та павуками. Старі великі особини проявляють канібалізм щодо молодих жаб.

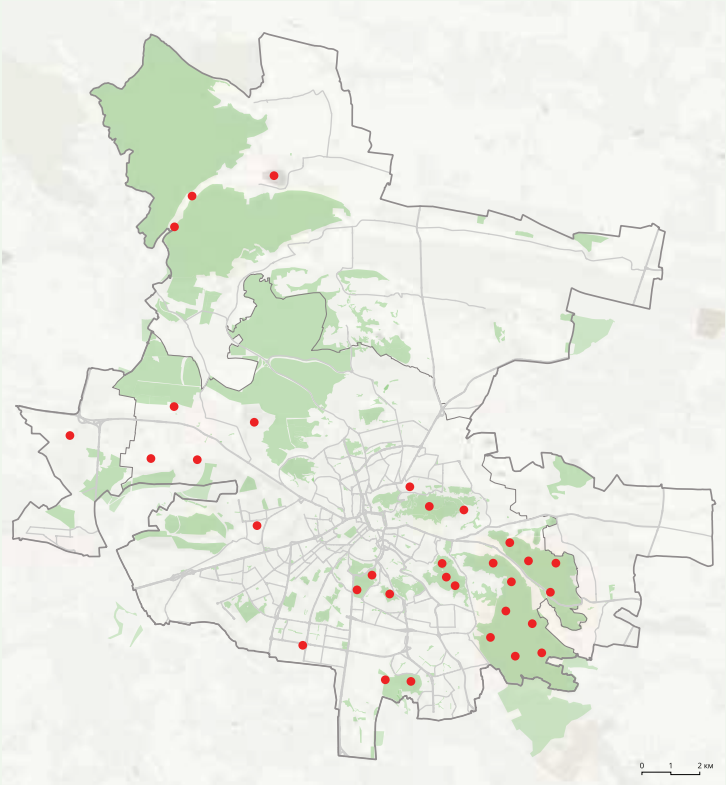
РОЗМНОЖЕННЯ із кінця березня до кінця червня, зазвичай у квітні. Для цього обирає зарослі мілкі водойми: ставки, озера, болота, канали й річки з повільною течією. Зазвичай багато самиць відкладає яйця в одному місці, поблизу берега. Яйця у вигляді желатинових, сферичних грудок, що містять 700-4500 яєць, утворюючи великі скупчення, іноді до сотні таких грудочок. Це мінімізує коливання температури й захищає їх від хижаків, особливо безхребетних і тритонів.

ВОРОГИ. Лисиця звичайна, вовк, ласиця мала, ворона сіра, сорока звичайна, вуж звичайний, гадюка звичайна. Ікру й пуголовків поїдають тритони, інші жаби, риба.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Один із найчисленніших видів жаб. На суходолі надає перевагу лісам, чагарникам, сухим і вологим лукам, болотам, торфовищам, садам і паркам у населених пунктах. Населяє і тимчасові, і постійні водойми: ставки, річки й озера. Не потребує спеціальної охорони. Проте чутлива до забруднення водойм.

Черепа́ха боло́тяна

Emys orbicularis *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина панцира 16-23 см, ширина до 17 см, висота до 8 см. Вага – до 1,5 кг.

Живе 25-30 років. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 120 років.

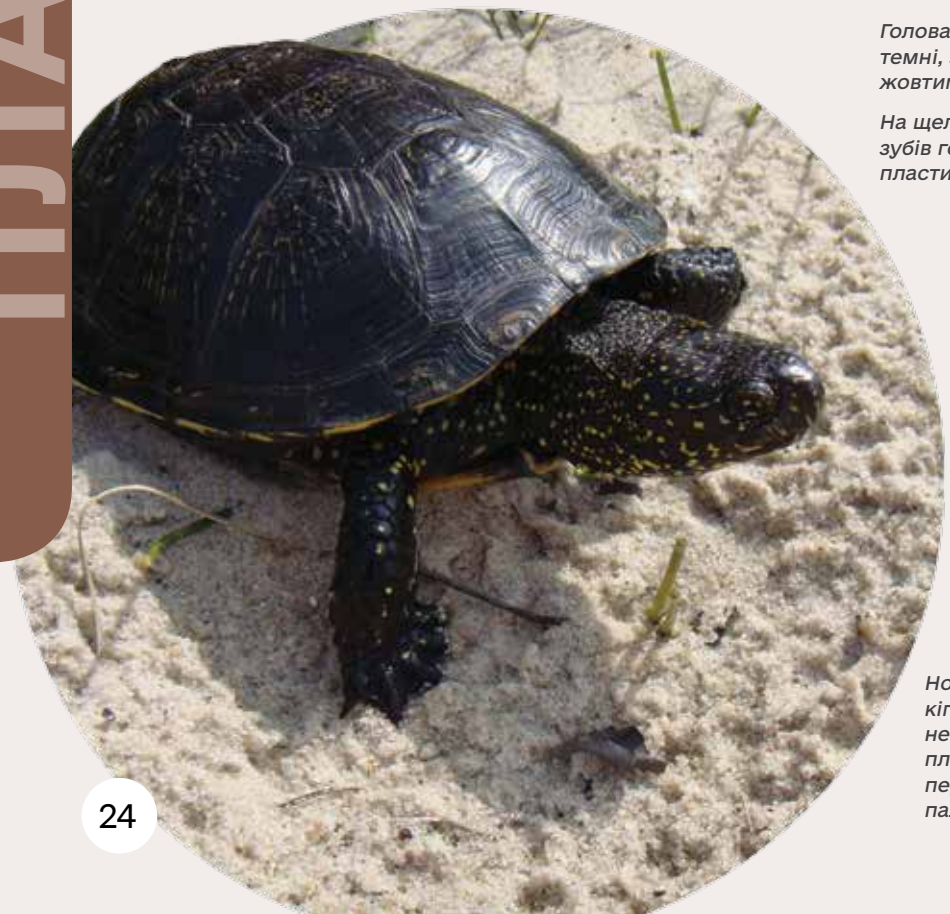
ВИГЛЯД

Панцир овальний, гладкий, темно-оливковий або темно-сірий із жовтими рисками й плямами, зрідка – чорного кольору.

Народні назви:
черепа́ха, коро́вка, фу́тькало, ґаб.

ПОВЕДІНКА. На суходолі пересувається повільно й незграбно. Плаває швидко й спритно, часто повзає дном. Любить грітися на сонці на березі або плаваючих предметах. Активна вдень, вночі спить на дні водойми. Тривалий час може перебувати під водою. За небезпеки миттєво пірнає на дно, де може закопуватися в намул.

РАЦІОН. Всеїдна. Живиться як у воді, так і на суходолі. У воді – молюсками, личинками комах, дрібними ракопо-

Голова й кінцівки темні, з невеликими жовтими плямами.

На щелепах замість зубів гострі рогові пластини.

Низ – від жовтого до темно-бурого.

Ноги з великими кігтями й невеликими плавальними перетинками між пальцями.

Довгий хвіст допомагає маневрувати у воді.

ЦІКАВО

Зиму проводить у сплячці, зарившись у намул.

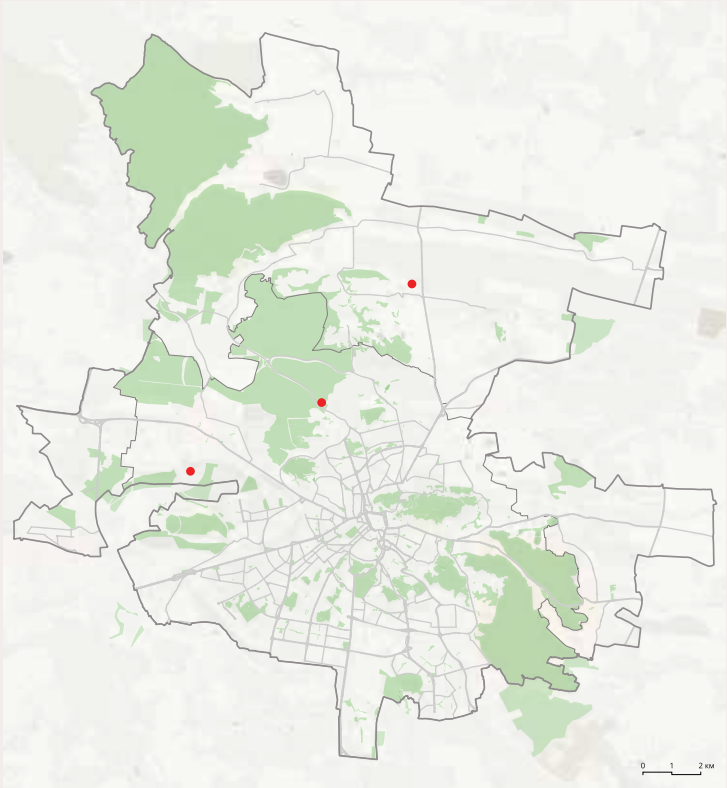
дібними, рідше рибою чи земноводними. На суходолі харчується комахами. Зрідка може їсти падлину й рослинну їжу.

РОЗМНОЖЕННЯ. У травні – липні самиця викопує на березі в м'якому ґрунті неглибоку ямку, куди відкладає 9-12 яєць. Інкубаційний період 2-3 місяці. Черепашки не виходять з гніздової ямки, а риють нірки від неї та залишаються в них до весни.

ВОРОГИ. На суходолі на молодь і яйця полюють лисиця звичайна, борсук європейський, собаки, ворона сіра, чаплі. У воді на молоді особини нападають щука, сом. На дорослих полює також єнот уссурійський, який може розкривати панцир, а також люди, що руйнують їхнє середовище існування й незаконно торгують ними.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Рідкісний вид. Заселяє неглибокі спокійні водойми: болота, ставки, меліоративні канали тощо. У Львові часто гріється на повалених деревах на озері Стосика. Міжнародним союзом охорони природи стан виду оцінюється як близький до загрозливого. Занесена до Червоної книги України і «Списку рідкісних і зникаючих видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Львівської області», затвердженого Львівською обласною радою народних депутатів № 342 від 13.06.2007 р.

Веретільниця східна

Anguis colchica *(Nordmann, 1840)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 40-50 см.

Живе 15-30 років.

Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 54 років.

Народні назви:

веретільниця, веретільник, веретенниця, веретурниця, вертільниця, гладяк, гладюк, гладун, жовтий гладун, гладій, гладунка, сліпець, сліпуха, сліпушка, сліпак, сліпундра, сліпачка, сліпаня, сліпа гадина, падалюк, падалюх, падальник, падалешник, падалішник, падалець, паданець, падаличник, падальниця, падавка, падулька, попадинець, вертій, довганя, мідяниця, поганка.

ВИГЛЯД

Самці трохи менші за самиць.

Хвіст відносно короткий, дуже ламкий.

У дорослих спинна сторона тулуба коричнево-бурого або темно-сірого кольору з характерним бронзовим відтінком.

Молоді особини зверху сріблясто-білого або блідо-кремового кольору з двома тісно розташованими темними смугами.

Черево жовто-помаранчеве з темними плямами.

Дорослі самці одноколірні, із двома рядами великих блакитних плям на спині.

ПОВЕДІНКА. Поведінка. Активна від березня до жовтня, а потім залягає в сплячку. Ховається в лісовій підстилці, під стовбурами дерев, що впали, у гнилих пнях, під камінням, хмизом, у норах тварин. Пересувається змієподібними рухами. Має здатність відкидати хвоста за небезпеки. На зимівлю йде не раніше другої половини вересня, причому збираються іноді по кілька десятків особин разом, часом спільно з іншими земноводними і плазунами.

РАЦІОН. Харчується переважно звечора і зранку. Досить повільна ящірка, тому харчується дощовими черв'яками, наземними молюсками, зокрема слизнями, багатоніжками, мокрицями, а також комахами та їхніми личинками.

ЦІКАВО

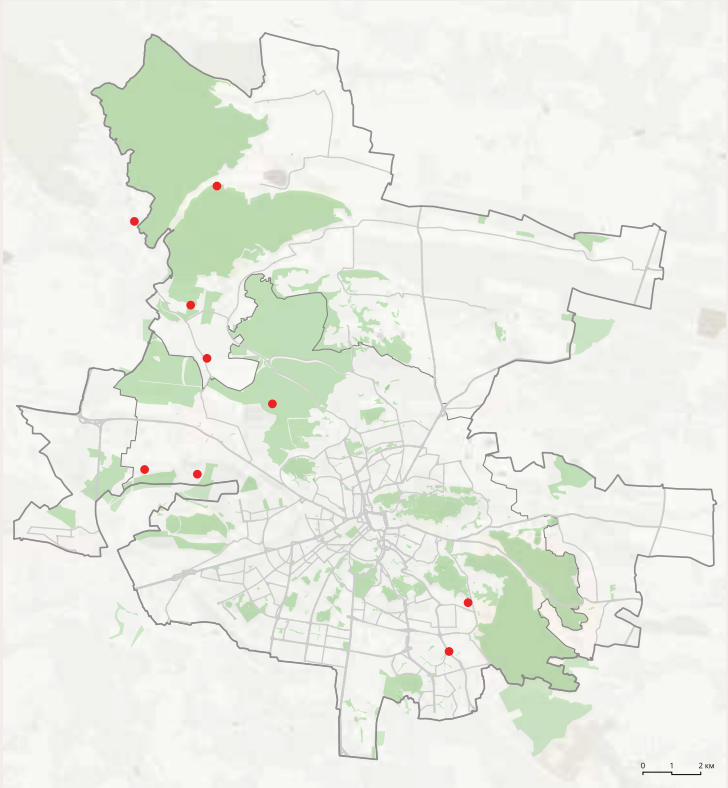
Порівняно велика безнога ящірка зі змієподібним тілом.

РОЗМНОЖЕННЯ. Яйцеживородна. Вагітність триває приблизно три місяці, молоді народжуються в середині липня – у серпні. Самиця народжує 5-26 дитинчат. Статева зрілість настає на третьому році життя.

ВОРОГИ. Лисиця звичайна, куниці лісова і кам'яна, тхір лісовий, канюк звичайний, крук звичайний, підорлик малий.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний лісовий вид. Населяє широколистяні й мішані ліси та їхні околиці, сади. Найчастіше трапляється на лісових дорогах. Через значне поширення в природі й подібність до змій веретільниці часто впадають в очі людям і стають жертвами їхніх страхів та упереджень.

Я́щірка прудка́

Lacerta agilis *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 20-25 см.

Вага 5 г.

Живе 5-7 років.

Народні назви:

ящу́рка, ящу́риця, я́щур полеви́й, ящю́рка, гашу́рка, плюга́вка, верете́льниця, верете́льниці, верете́льник, верете́льниця, верете́рниця, верету́рниця, веретю́рниця, шупе́рка, чафи́рка, чуфе́рка.

ПОВЕДІНКА. Активна вдень. Рухається дуже швидко. Здатна лазити по кущах і деревах, добре плаває. Як укриття використовує нори гризунів, порожнини серед каміння чи під корінням дерев, дупла. У м'яких ґрунтах може рити власні неглибокі нори. Полює переважно із засідки. Дрібну здобич ковтає повністю, тоді як більшу хапає ротом і енергійно трясе або б'є об землю.

РАЦІОН. Найчастіше споживає безхребетних: жуків, метеликів, перетинчастокрилих і мух, дещо рідше павуків, ба-

ВИГЛЯД

Переважно колір спини піщано-коричневий, а черевце світле, зеленкаве

Молоді ящірки однорідного коричневого кольору з численними дрібними цятками з боків.

Хвіст ламкий, здатний до регенерації.

На боках темні плями різного розміру, світліші у середині й темніші зовні.

ЦІКАВО

Любить грітися на сонці, особливо в ранкові години.

Самці мають яскравіше забарвлення, яке в період спаровування стає зеленим.

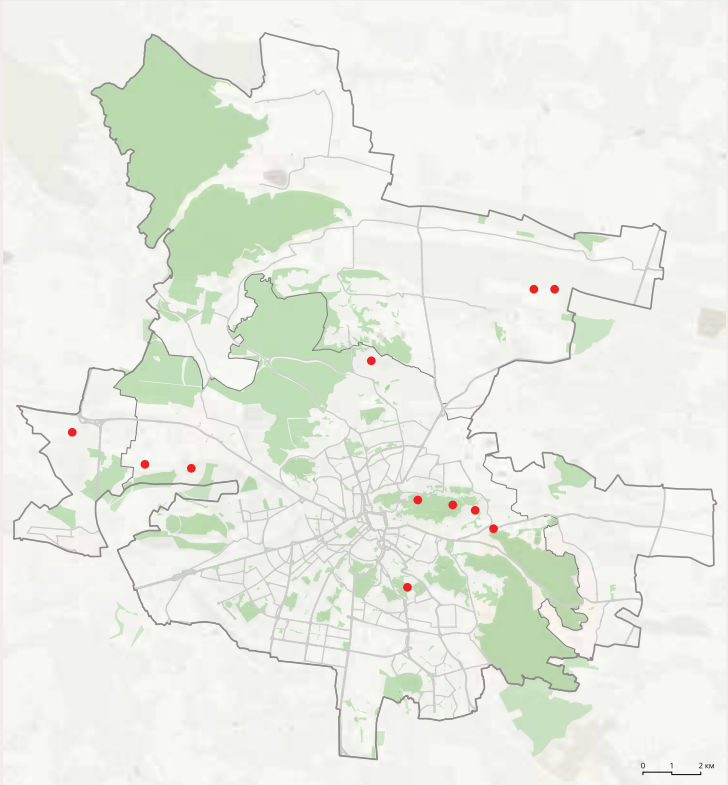
гатоніжок і равликів. Іноді в її раціоні трапляються гусінь, дощові черв'яки, дрібні жаби, дитинчата свого виду або інших ящірок. Також споживає насіння, листя, фрагменти квітів тощо.

РОЗМНОЖЕННЯ. Шлюбний сезон триває з квітня до червня. У цей період самці стають яскраво-зеленими й б'ються в присутності самок за право спаровуватися; хапають один одного за горло, морди або інші частини тіла, демонструючи силу. На відміну від самок, самці дуже агресивні. Через декілька тижнів самиця відкладає від 5 до 15 яєць. Як і в більшості плазунів, самиця не піклується про потомство. Дитинчата вилуплюються через 6-8 тижнів, на межі серпня й вересня, і мають довжину приблизно 5,5-6,5 см.

ВОРОГИ. Лисиця звичайна, вовк, куниці лісова і кам'яна, тхір лісовий, гадюка звичайна, вуж звичайний, лелека білий, луні, канюк звичайний, підорлик малий, сорока звичайна, ворона сіра, крук звичайний.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Найчисленніший вид ящірок у нашому регіоні. Поширена в найрізноманітніших середовищах. Трапляється на добре освітлених схилах пагорбів, галявинах, луках, чагарникових заростях, у лісах, на полях, городах і в садах. Численна на рудеральних територіях (звалищах, пустирях, узбіччях доріг, будівельних майданчиках). Найбільш помітна зранку, коли гріється на сонці на відкритих ділянках. Численний вид, який не потребує спеціальної охорони.

Вуж звича́йний

Natrix natrix *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина самиці до 1,5 м, самця – до 1 м.

Живе приблизно 10-15 років.

Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 20 років, у неволі – до 25 років.

ВИГЛЯД

Колір тіла мінливий, зазвичай сіро-зелений або коричневий

Кремово-біле черево вкрите неправильними чорними плямами квадратної форми.

Народні назви:

уж, ужа́ка, юж, водя́нка.

ПОВЕДІНКА. Любить триматися у вологих, болотистих місцевостях, поблизу озер чи річок, оскільки добре плаває й пірнає. Іноді оселяється біля будинків і в садах, винищуючи шкідників, таких як миші й молоді пацюки. Нешкідливий і неагресивний для людини, намагається її уникати. Кусається рідко. Для людин укус не становить небезпеки. Захищаючись видає голосне шипіння. Наляканий відригує недавно з'їдену їжу й прикидається мертвим, виділяючи на додаток секрет із дуже неприємним запахом. Веде денний спосіб життя, полює найчастіше вранці та ввечері. Розпізнає здобич винятково за рухом. Добре приручається і переносить неволю.

РАЦІОН. Переважно земноводні, риба або дрібні гризуни, яких ковтає живцем. У раціоні переважають безхвості земноводні (бурі або зелені жаби, ропухи), риба, ящірки й миші. Молоді особини харчуються

Від інших змій легко відрізняється завдяки характерним жовтуватим, іноді білим чи помаранчевим плямам із чорними краями в основі голови.

ЦІКАВО

Неотруйний і нешкідливий вид.

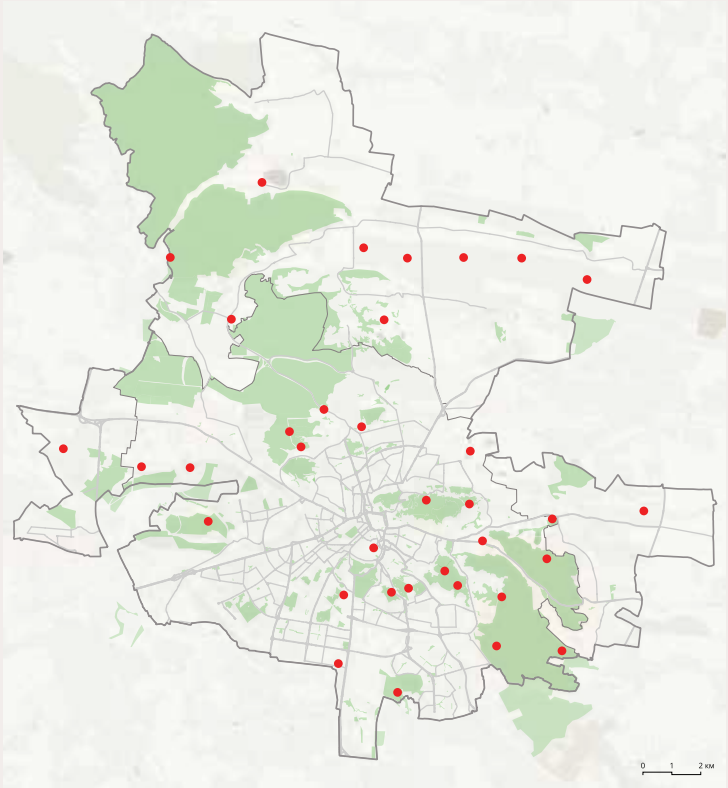
пуголовками, дощовими черв'яками та мальками риб.

РОЗМНОЖЕННЯ. Із зимової сплячки виходить у квітні. Шлюбний період починається у квітні — травні. У червні — липні самиці відкладають 9-40 яєць у вологі й теплі місця, найчастіше купи перегною, старої соломи, опалого листя, у мох, порохняві пні чи мишачі нори. Малята, розміром приблизно 15 см, після народження одразу ведуть самостійний спосіб життя. У вересні – жовтні підшукують сховища, де зимують. Зимують поодинці або групами в норах під пнями, копицями сіна, підлогою будівель, у купах сміття, підвалах.

ВОРОГИ. Лисиця звичайна, борсук європейський, їжак білочеревий, домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, тхір лісовий, лелека білий, чапля сіра, канюк звичайний, підорлик малий.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Найчисленніший вид змій нашого регіону. Найчастіше трапляється на берегах водойм, на узліссях, зволожених луках, у заплавних лісах, на старих заростих зрубах. Часто потрапляє під колеса автомобілів, гріючись на сонці на асфальтованих дорогах. Трапляється на всій території Львівської МТГ. Не потребує спеціальної охорони. Через значне поширення в природі й подібність до змій вуж часто впадає в очі людям і стає жертвою їхніх страхів та упереджень.

Гадю́ка звича́йна

Vipera berus *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина до 75 см.

Живе приблизно 10-12 років.

Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 19 років, у неволі – до 25 років.

Народні назви:

гид, гад, га́дина, гадю́га, ґузе́лец, змій, змія́-пога́нка, паску́дниця, куська́, змия́ баршáнова, фи́скавка, пога́ний черва́к, шприц, я́зя, сорокýля, ло́йка.

ПОВЕДІНКА. Веде денний спосіб життя. Ховається під камінням, кущами або серед коріння дерев. Однак спочатку голосно шипить, кусається відносно рідко. Укус гадюки в 30-60% випадків сухий (без введення отрути). Однак через можливість некрозу завжди слід звертатися за медичною допомогою. Отрута – це суміш

ВИГЛЯД

Вирізняється великою мінливістю забарвлення.

Спина може бути коричнева, сріблясто-сіра, жовтувата, оливково-зелена, синьо-сіра, помаранчева, червонувато-коричнева або мідно-червона.

Зигзагоподібний візерунок на спині завжди темніший за основний колір.

Зіниця вертикальна. Голова плоска, трикутної форми, чітко відокремлена від решти тіла.

Тіло звужується до голови. Луска на голові утворює візерунок, що нагадує літеру X, Y або V.

ЦІКАВО

Найчастіше втікає від нападника, але атакує, коли потрапляє в безвихідь.

Трапляються меланістичні форми – повністю чорного кольору.

Хвіст дуже короткий і значно вужчий за тіло

кількох токсинів із різною дією: пошкодження нервової системи, спричинення некрозу тканин, зниження згортання крові та зміна частоти серцевих скорочень. Після укусу на шкірі залишаються дві характерні рани від зубів. Укус особливо небезпечний для дітей і людей похилого віку. Для здорової дорослої людини він не смертельний.

РАЦІОН. В основному дрібні комахоїдні ссавці (мідиці, кроти) і гризуни (миші, но-

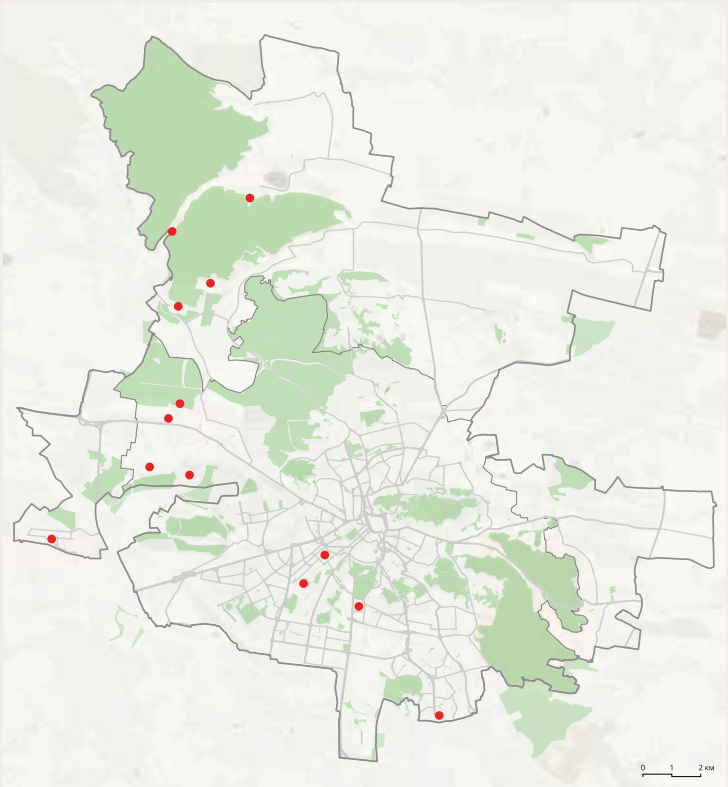
риці). Також полює на жаб, ящірок, пташенят і комах (прямокрилих, турунів). Молоді гадюки харчуються переважно комахами, равликами, дощовими черв'яками, молодими земноводними та ящірками.

РОЗМНОЖЕННЯ. Яйцеживородна. Шлюбний сезон припадає на квітень і травень. Самці вступають у ритуальні, схожі на боротьбу, бої, обвиваючись один навколо одного, підіймаючи передню частину тіла вгору й намагаючись притиснути суперника до землі. Самиця народжує 5-15 дитинчат, які одразу ведуть самостійне життя.

ВОРОГИ. Лисиця звичайна, борсук європейський, їжак білочеревий, куниці лісова і кам'яна, тхір лісовий, лелека білий, канюк звичайний, підорлик малий.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний вид. Трапляється на узліссях, вологих луках і лісових галявинах, надаючи перевагу місцям проживання з прохолодним мікрокліматом. Найчастіше трапляється на узліссях, повалених колодах, камінні, у густих чагарниках. Не потребує спеціальної охорони. Часто впадає в очі людям і стає жертвою їхніх страхів та упереджень.

Пірни́коза мала́

Tachybaptus ruficollis *(Pallas, 1764)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 25-29 см.
Розмах крил 40-45 см.
Вага 130-250 г.

Живе 10-15 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 17 років 7 місяців.

Народна назва: *пірни́коза*

ПОВЕДІНКА. Зазвичай можна виявити лише за характерним гучним голосом. Під час залицяння самець стає вкрай агресивним, проганяючи непроханих гостей зі своєї території. Злітає дуже неохоче, політ легкий і швидкий. За небезпеки пірнає.

РАЦІОН. Дрібні водні тварини, комахи та їхні личинки, пуголовки, дрібна риба.

ГНІЗДУВАННЯ. Гніздо будує з водних рослин на мілководді між очеретом. У кладці 5-6 брудно-білих яєць у квітні та червні. Упродовж інкубації яйця стають коричневими. Батьки по черзі висиджують кладку 20-21 день. Вилупившись і підсохнувши,

ВИГЛЯД

Самці й самиці за зовнішнім виглядом не відрізняються.

У дорослого птаха в шлюбному вбранні верх голови, шия ззаду і верх тулуба чорно-бурі.

Щоки, верх і боки шиї каштаново-руді, а гола шкіра біля основи дзьоба жовта.

Райдужна оболонка ока червонувато-коричнева.

Боки тулуба чорно-бурі, низ білий, махові пера бурі, дзьоб чорний зі світлим кінцем, ноги сірувато-зелені.

У позашлюбному вбранні голова зверху й шия ззаду темно-бурі, а горло біле. Спина сірувато-бура, шия й боки тулуба світло-бурі, тулуб знизу білий.

ЦІКАВО

Дуже потайний, переважно вночі активний птах.

Juv

Молодий птах подібний до дорослого в позашлюбному оперенні, але має світлі плями на голові та шиї.

Гола шкіра біля дзьоба сірувато-оливкова, дзьоб темно-бурий.

пташенята з батьками покидають гніздо. Стають самостійними приблизно через 45 діб. До цього часу пересуваються на спинах батьків, які їх годують. Ще якийсь час повертаються до гнізда відпочивати. Розмножується двічі на рік.

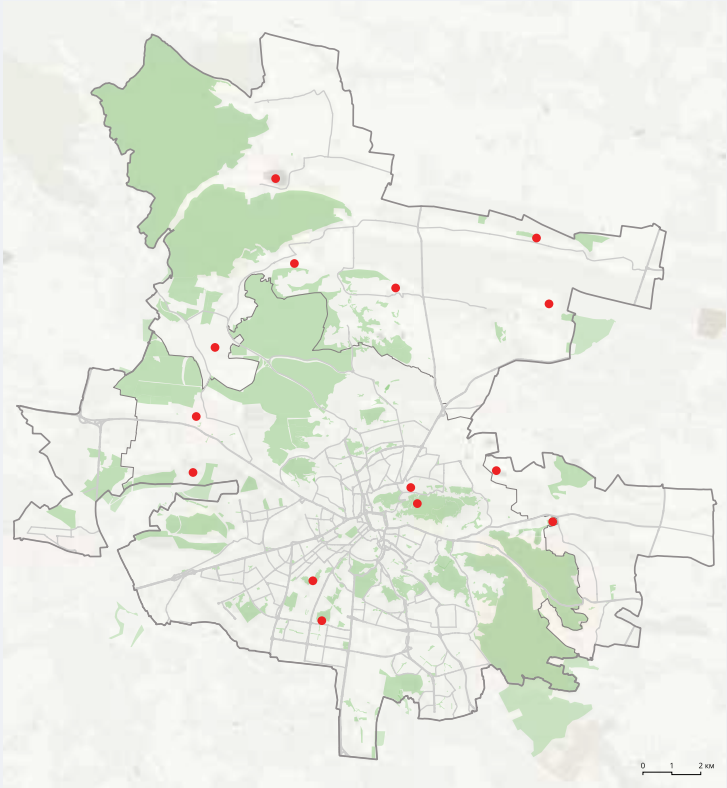
МІГРАЦІЇ. Нічний мігрант. Прилітає в березні. Відлітає з вересня до замерзання водойм. У міграційний період тримається зграйками по декілька десятків особин. Зимує в Західній Європі.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність стала.

ВОРОГИ. Лунь очеретяний, ворона сіра, сом, щука. Часто потрапляє в рибальські сіті.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний гніздовий і перелітний вид. Обирає невеликі, густо зарослі надводною рослинністю водойми. Через потайний спосіб життя й нічну активність побачити складно, швидше можна почути. У Львові в межах забудови гніздиться на водоймах на Знесінні, Піскових озерах, ставках Галичфарм, у Горіховому гаю, у Рясному 1. Не потребує спеціальних заходів з охорони. Небезпеку становлять рибальські сіті, у яких гине пірнаючи, забруднення водойм, меліорація, надмірне втручання людини.

Бугáйчик звичáйний

Botaurus minutus *(Linnaeus, 1766)*

♀

ПАРАМЕТРИ

Довжина 27-38 см.
Розмах крил 40-58 см. Вага 60-150 г.

Живе 4-5 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 13 років 1 місяць.

Народні назви:
гýпало малéе, гучóк.

ПОВЕДІНКА. Потайний. Літає рідко. Завдяки довгим і міцним пальцям легко й безшумно пересувається в очеретах і чагарниках. Під час полювання рухається ніби в уповільненій зйомці, переходячи від стебла до стебла. Подовгу може залишатися в засідці з витягнутою шиєю. За небезпеки приймає вертикальну захисну позу, витягуючи шию й голову вгору. Полює переважно вночі.

ВИГЛЯД

У дорослого самця верх голови, спина, плечові, махові й стернові пера чорні, із зеленим металічним полиском.

Покривні пера крила і низ жовтувато-вохристі.

♂

Ноги сірувато-зелені.

Дзьоб жовтий, на кінці темний.

На волі білуваті смуги.

Райдужна оболонка ока жовта. Доросла самиця зверху темно-бура, на перах вохриста облямівка, низ бурувато-вохристий, з білуватими смугами.

♀

Молодий птах подібний до самиці, проте верх рудувато-бурий, пера зі світлою облямівкою, низ із вохристими, бурими й білуватими поздовжніми смугами.

ЦІКАВО

У воду не заходить, полює, зависаючи над нею на гілках чи очереті.

Pull

РАЦІОН. Водні та наземні комахи, дрібна риба, невеликі жаби, пуголовки.

ГНІЗДУВАННЯ. Гніздо будує в заростях очерету над водою, рідше в чагарниках або на деревах. Гніздиться окремими парами або невеликими колоніями. До гніздування береться в травні – липні. У кладці 2-9 білих яєць. Висиджують обоє батьків 16-21 добу. Пташенята залишають гніздо через 5-6 діб, а через 30 стають самостійними. Упродовж року може мати дві кладки.

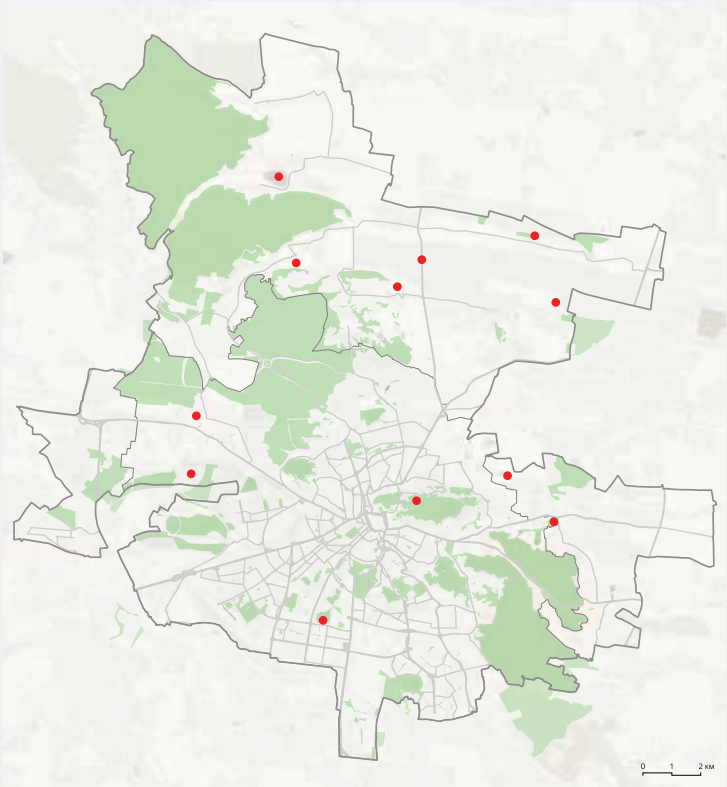
МІГРАЦІЇ. Нічний мігрант. Прилітає у другій половині квітня – першій половині травня, відлітає у вересні. Мігрує поодинці. Зимує в Африці.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність стала.

ВОРОГИ. Лисиця звичайна, візон річковий, видра річкова, очеретяний лунь, сіра ворона.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний гніздовий і перелітний вид. Для гніздування обирає різні за розміром зарості очерету чи верболозів навколо водойм. Через потайний спосіб життя й нічну активність побачити складно, швидше можна почути. У Львові в межах забудови гніздиться на водоймах на Знесінні, у Горіховому гаю, у Рясному 1, у долині р. Полтви. Занесений до «Списку рідкісних і зникаючих видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Львівської області», затвердженого Львівською обласною радою народних депутатів № 342 від 13.06.2007 р. Негативний вплив мають осушення боліт, випалювання очерету й забруднення водойм.

Лелéка білий

Ciconia ciconia *(Linnaeus, 1758)*

Juv

ПАРАМЕТРИ

Довжина 100-115 см.
Розмах крил 195-215 см. Вага 2,7-4,4 кг.

Живе 10-15 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 43 роки 1 місяць.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

У дорослих птахів першорядні та другорядні махові й деякі покривні пера чорні, решта оперення біла.

Народні назви:

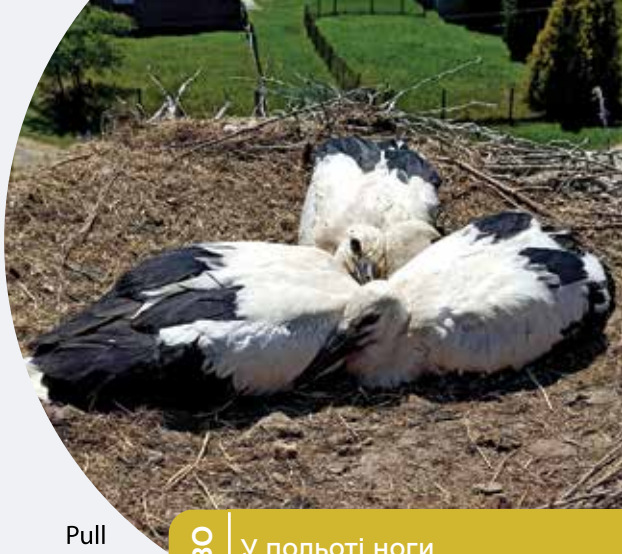
бу́зько, ву́зько, бу́зьок, бу́зян, бу́сель, бучáк, бóцян, чорногу́з, гáйстер, неклéйка, лелéка.

ПОВЕДІНКА. Синантропний вид. Злітає важко, після розбігу. Під час міграції утворює великі скупчення, летить хаотичним строєм. Трапляється в спільних зграях із чорним лелекою й хижими птахами.

РАЦІОН. Основу харчування становлять комахи й дощові черв'яки, проте часто вживає в їжу земноводних, плазунів, пташенят, дрібних птахів і ссавців, рибу, навіть падлину. У пошуках їжі часто навідує сміттєзвалища.

Дзьоб і ноги яскраво-червоні.

Молодий птах подібний до дорослого, але чорні ділянки оперення з бурим відтінком; дзьоб і ноги бурувато-червоні.

ГНІЗДУВАННЯ. Гнізда будує на опорах ліній електропередачі, будівлях або деревах. Одне гніздо може використовувати десятки років. До гніздування береться у другій половині квітня. 4-5 брудно-білих яєць батьки висиджують почергово впродовж місяця. Пташенят годують обоє дорослих приблизно два місяці. Усередині липня пташенята покидають гніздо.

МІГРАЦІЇ. До місць гніздування повертається в середині березня. Осіння міграція починається в серпні – вересні й триває приблизно два місяці. Зворотний шлях триває майже місяць. Зимує в Центральній і Південно-Східній Африці.

Pull

ЦІКАВО

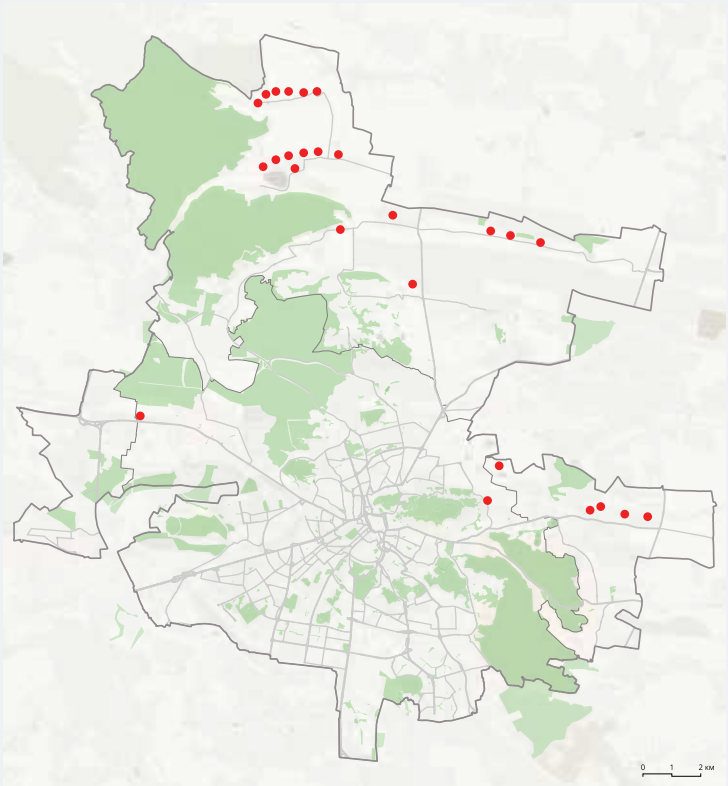
У польоті ноги й шия витягнуті, на відміну від чапель.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність у Європі зростає.

ВОРОГИ. Орлан-білохвіст.

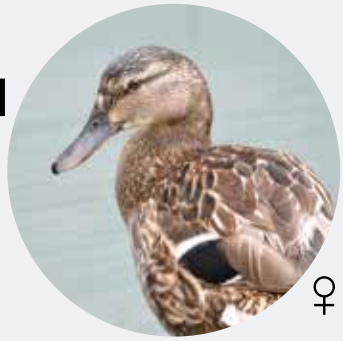
ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Гніздовий, перелітний і зрідка зимуючий вид. Україна є другою за чисельністю лелек країною у світі – приблизно 45 тисяч гніздових пар. Для гніздування обирає населені пункти поряд зі зволоженими місцевостями. Заселяє майже всі села й селища Львівської МТГ, де налічується 20-30 гніздових пар. У Львові в теплий період року велике негніздове угруповання тримається на станції компостування відходів на вул. Пластовій, де робить спроби гніздитися. У серпні – вересні найчастіше можна побачити на оранках, де збирає поживу. Через любов лелек до будівництва гнізд на опорах ліній електропередачі, в Україні діє програма з охорони виду та встановлення штучних платформ під гнізда лелек на опорах.

Кри́жень звича́йний

Anas platyrhynchos *(Linnaeus, 1758)*

♀

ПАРАМЕТРИ

Довжина 51-62 см.
Розмах крил 81-98 см. Вага 0,8-1,7 кг.

Живе 5-10 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 26 років 9 місяців.

Народні назви:
крижі́вка, ди́ка ка́чка, ка́чка крижова́.

ПОВЕДІНКА. Через інтенсивне полювання в довоєнний період, у Львові впродовж останніх десятиліть сформувалася міська популяція крижня. Птахи пристосовуються до життя поруч із людиною, користуючись захистом від природних хижаків і мисливців.

РАЦІОН. Живиться насінням і зеленими частинами водяних і прибережних рослин, а також водяними комахами, молюсками, зрідка – земноводними і дрібною рибою.

ВИГЛЯД

Самець у шлюбному вбранні має темно-зелені, з металічним полиском голову й шию.

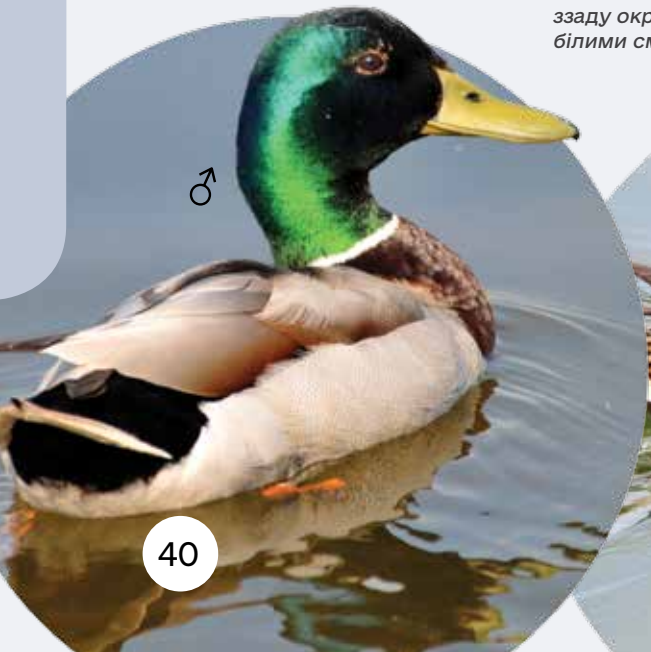
На шиї біле кільце, спина бура, з чорними плямами.

Плечові й верхні покривні пера крила попелясто-бурі, воло й груди темно-каштанові, черево світле. надхвістя й підхвістя чорні.

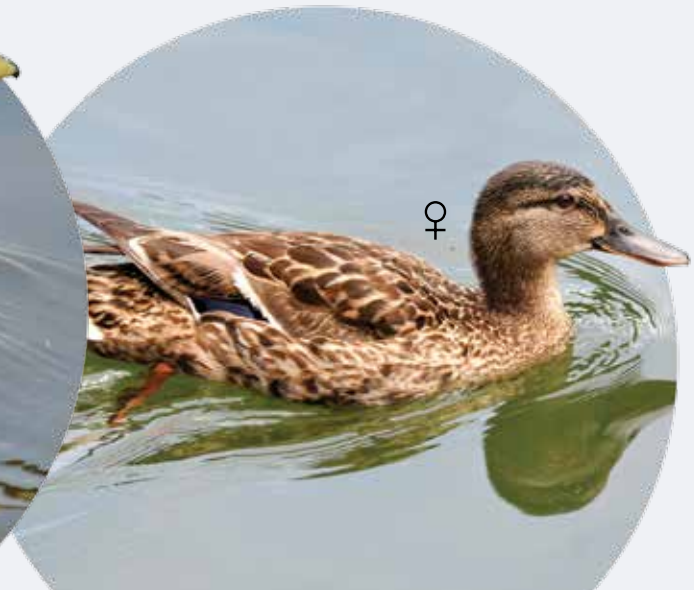
Хвіст сірий, дзьоб жовтий, ноги жовтогарячі.

"Дзеркальце" синє, спереду й ззаду окреслене білими смугами.

У самиці оперення буре, пера з вохристою облямівкою й вохристими плямами, дзьоб рябий.

♂

♀

Молодий схожий на самицю, але зверху забарвлений одноманітніше, знизу строкатіший.

Pull

ЦІКАВО

Найчисленніша качка у нашому регіоні.

ГНІЗДУВАННЯ. Гніздо робить на землі, на купинах і заломах очерету, на воді, під деревами й у напівдуплах дерев неподалік від води, у містах іноді на будинках. У повній кладці на початку квітня – 7-9 яєць, які самиця висиджує 26-28 діб.

МІГРАЦІЇ. Місцеві крижні переважно осілі, здійснюють лише добові міграції. Удень тримаються на водоймах, а вночі літають харчуватися на поля.

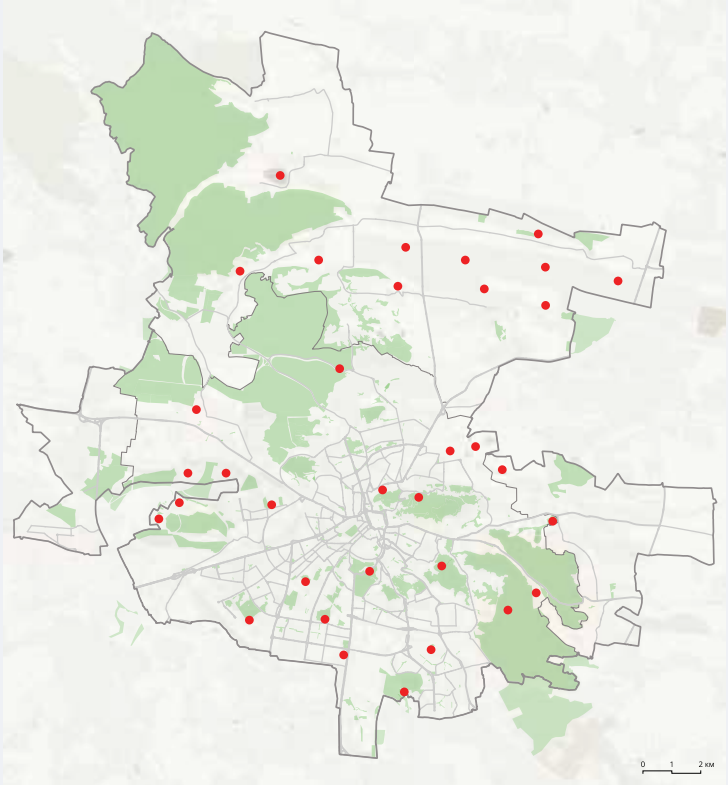
ПОШИРЕННЯ. Сьогодні гніздиться майже на всіх водоймах із надводною рослинністю в межах усієї Львівської МТГ.

НАПРЯМОК ЗМІН. Загалом до війни в регіоні чисельність виду знижувалася. Із забороною полювання у воєнний час чисельність зростає. У Львові в межах забудови гніздиться приблизно 30 пар. Узимку чисельність може сягати пів тисячі особин.

ВОРОГИ. Лисиця звичайна, куниці лісова і кам'яна, візон річковий, яструб великий, лунь очеретяний.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний гніздовий, перелітний і зимуючий вид. Оселяється на ставках, озерах, уздовж річкових берегів, на водоймах у зелених зонах міста, промислових районах, рідше на водоймах серед новобудов. Упродовж року трапляється на всіх водоймах до їхнього замерзання. Після замерзання концентрується на відкритій ділянці р. Полтви, яка не замерзає. Об'єкт мисливського полювання. Численний вид, який не потребує спеціальних заходів з охорони.

Канюк звича́йний

Buteo buteo *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 50-57 см.
Розмах крил 110-135 см.
Вага 0,6-1,2 кг.

Живе приблизно 12 років. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 30 років 5 місяців.

Народні назви:
мишва́к, мишоїда, лунь.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

На світлому споді крила темні смуги, уздовж краю крила широка темна смуга, хвіст із темними смугами.

У дорослого птаха верх рудувато-бурий або темно-бурий, низ від білуватого до темно-бурого.

ПОВЕДІНКА. Часто ширяє в повітрі над відкритими просторами. У період гніздування веде потайний спосіб життя, більше пов'язаний з лісовими комплексами. Моногамний, пари залишаються сталими впродовж тривалого часу. Під час пошуку здобичі може ненадовго зависати в повітрі на місці, махаючи крильми. Найчастіше полює із засідки з дерева або стовпа.

РАЦІОН. До 70% раціону становлять нориці, 30% – дрібні птахи, кроти, земноводні, плазуни, дощові черв'яки, равлики та великі комахи. Може харчуватися падлиною. На птахів полює переважно під час сніжних і суворих зим, раптово нападаючи зверху. Неперетравлені залишки їжі відригує у вигляді пелеток.

Передверхівкова широка, дзьоб чорний, восковиця й ноги жовті.

Райдужна оболонка ока коричнева.

ЦІКАВО

Любить сидіти на деревах і стовпах уздовж доріг.

Pull

У молодого птаха пера верху зі світлою облямівкою, низ вохристо-бурий.

ГНІЗДУВАННЯ. Гніздо робить на дереві, біля стовбура або в розгалуженні гілок, зазвичай на великій висоті. Гніздо використовує декілька років. У квітні — травні самиця відкладає 2-4 яйця брудно-білого кольору з великими бурими плямами. Насиджують почергово обоє батьків 30-35 діб. Пташенята залишають гніздо приблизно через 45-50 діб.

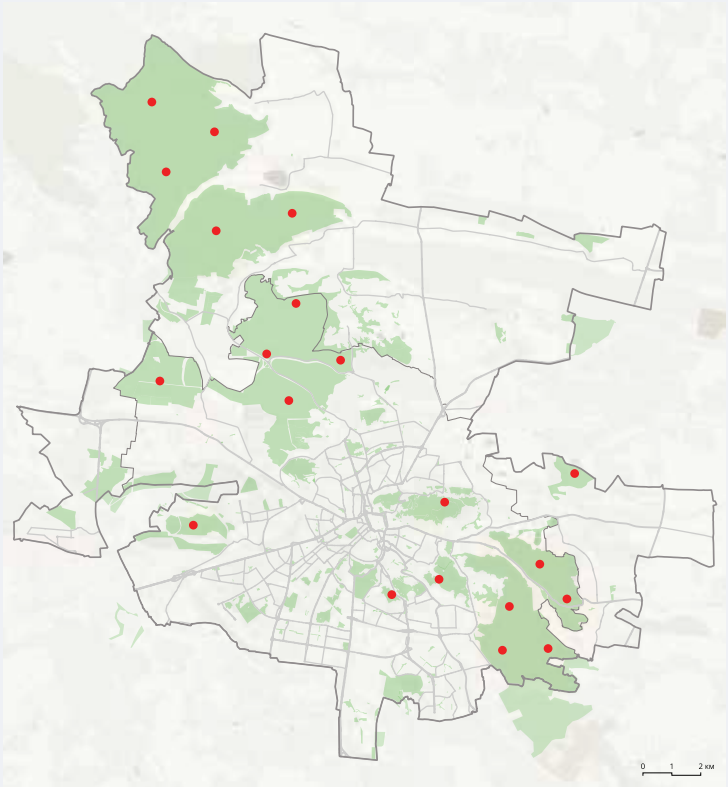
МІГРАЦІЇ. Місцеві птахи є ближніми мігрантами. Осіння міграція триває із середини вересня до кінця жовтня. Мігрує невеликими групами. Весняна міграція триває з кінця лютого до початку квітня. Зимує на Балканах. На зиму до нас прилітають птахи з північних популяцій.

НАПРЯМОК ЗМІН. Загалом чисельність досить постійна.

ВОРОГИ. Куниця лісова і великий яструб.

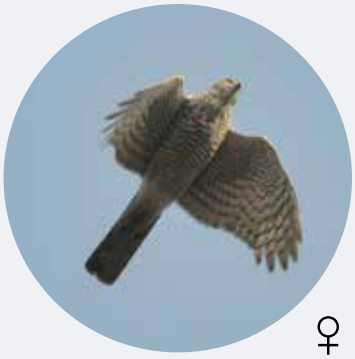
ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний гніздовий і перелітний та нечисленний зимуючий вид. Гніздиться в лісах і лісосмугах. Полює переважно на полях, луках, пасовищах і болотах. Трапляється в приміських і міських великих старих парках. У Львові в межах забудови гніздиться в парку Залізна Вода, лісопарках Погулянка, Знесіння, Білогорща й у всіх приміських лісах. Не потребує спеціальних заходів з охорони. Найбільшими антропогенними загрозами є інтенсивне лісокористування, вирубування острівних лісів, використання шкідливих засобів захисту рослин і зменшення різноманіття сільськогосподарського ландшафту. Голубівники й птахівники, помилково ідентифікуючи його як яструба, незаконно винищують.

Я́струб малий́

Accipiter nisus *(Linnaeus, 1758)*

♀

ПАРАМЕТРИ

Довжина 28-38 см.
Розмах крил 60-75 см.
Вага 150-300 г.

Живе 5-8 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 21 рік 7 місяців.

Народні назви:

кругуле́ць, крегуле́ць, крягуле́ц, крагуле́ц, крага́в, скригуле́ць, скригиле́ць, скригу́лька, я́стріб пта́шачий, а́стряб пташачий, я́стріб по́тєчий, я́стріб воро́б'єчий, яструбе́ць малий, ястрібчу́к, астря́бік, астря́бик, корсу́н, корша́к, шуля́к, шулєчо́к, розщиба́к, скіп, пташача́р, юрко́.

ВИГЛЯД

Самиці помітно більші за самців.

Дорослий зверху темно-сизий, знизу сірувато-білий або рудуватий, із темними поперечними смугами.

ПОВЕДІНКА. Полює із засідки, часто хапає здобич у кронах дерев і кущів. Найчастіше можна помітити через галас, який здіймають дрібні птахи, за його появи.

Дзьоб темно-сірий. Восковиця й ноги жовті.

Райдужна оболонка ока жовтогаряча.

Боки тулуба руді, махові пера з темною поперечною смугастістю.

Juv ♀

Молодий птах подібний до дорослого, але пера верху бурі зі світлою облямівкою.

На волі краплеподібні плями, на решті низу широкі рудувато-бурі поперечні смуги.

На хвості 4-5 темних смуг.

ЦІКАВО

Один із найменших хижих птахів.

РАЦІОН. Полює майже завжди на дрібних птахів. Найчастіше на горобців, синиць, в'юркових, вівсянок. Неперетравлені залишки їжі відригує у вигляді пелеток.

ГНІЗДУВАННЯ. До гніздування береться в травні. У кладці 4-6 брудно-білих, із великими світло-бурими або червоно-бурими плямами, яєць. Висиджує самиця 30-31 день. Вилуплення відбувається наприкінці червня – на початку липня. У першій половині серпня пташенята починають літати.

Pull

У молодого птаха пера верху зі світлою облямівкою, низ вохристо-бурий.

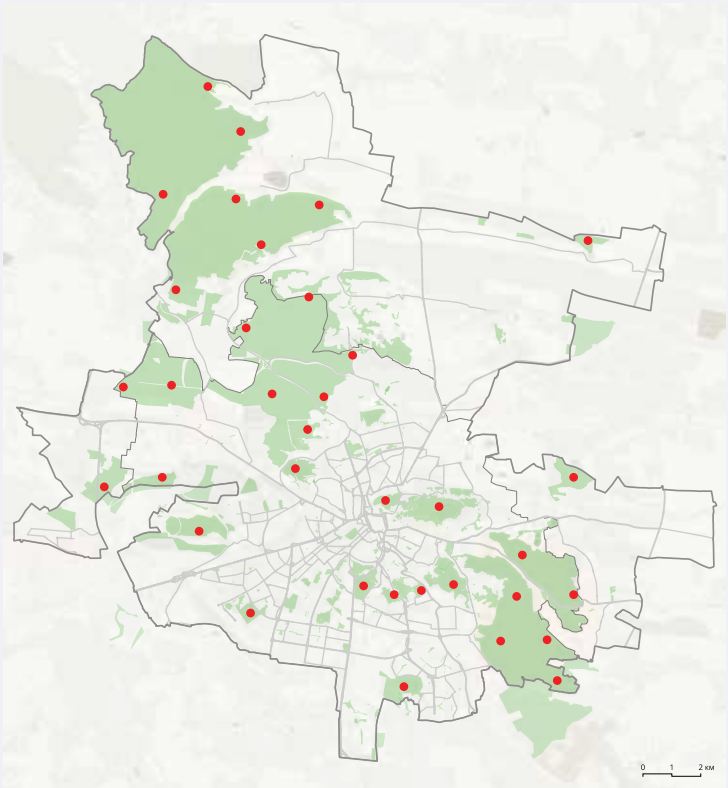
МІГРАЦІЇ. Молоді особини можуть здійснювати міграційні переміщення.

НАПРЯМОК ЗМІН. Загалом чисельність досить постійна. У Львові за останніх 30 років чисельність зросла до 10 гніздових пар.

ВОРОГИ. Куниці лісова і кам'яна, яструб великий.

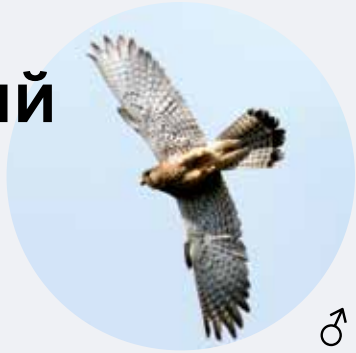
ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний осілий вид. Гніздиться у великих парках, лісопарках і приміських лісах. Для гніздування обирає старі дерева, найчастіше шпилькові, у віддалених закутках парків чи лісів. Узимку трапляється повсюдно як у зелених насадженнях, так і серед забудови. У Львові в межах забудови виявлений на гніздуванні в парках Стрийський, Залізна Вода, Снопківський, Високий замок, лісопарках Знесіння, Погулянка, Білогорща та в усіх приміських лісах. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Боривíтер звича́йний

Falco tinnunculus *(Linnaeus, 1758)*

♂

ПАРАМЕТРИ

Довжина 33-39 см.
Розмах крил 65-80 см.
Вага 160-230 г.

Живе 3-5 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 27 років 1 місяць.

Народні назви:

постільга́, полови́к, кружéць, кружля́к, мишелíвка, мишолíвка, мишоло́вець, мишоло́в, вітроло́м, гоне́ц, трепещу́к, ковбе́ць, шкобе́ць.

ПОВЕДІНКА. Іноді полює з присіду. Досить галасливий, чий крик можна часто чути в місті.

ВИГЛЯД

Дзьоб блакитно-сірий, із жовтою основою й чорним гачком.

Навколоочне кільце, восковиця й ноги жовті.

У дорослого самця голова сіра, з темними вусами.

Горло вохристе, спина й верх крил іржасто-руді, поцятковані темно-бурими плямами.

Надхвістя сіре, низ вохристий, з бурими плямами.

♂

Більшість махових пер темно-бура, хвіст сірий, із широкою чорною й вузькою білою смугами на кінці.

Кігті чорні.

Доросла самиця зверху іржаста, з темно-бурими плямами.

Низ вохристий, із бурими плямами.

Хвіст іржастий, із темними смугами.

Передверхівкова смуга найширша.

ЦІКАВО

Назву отримав через те, що часто "зависає", тріпочучи крильми в повітрі.

Pull

Молодий птах подібний до самиці, але світліший.

РАЦІОН. Основу раціону становлять мишоподібні, дрібні плазуни й великі комахи. Неперетравлені залишки їжі відригує у вигляді пелеток.

ГНІЗДУВАННЯ. У природних умовах оселяється в гніздах воронових птахів. У міських умовах – на багатоповерхових будинках. Самиця відкладає 4-6 яєць. Насиджування відбувається з останнього яйця 25-32 доби. Насиджують обоє батьків: самиця вдень, самець уночі. Молоді залишаються в гнізді 27-35 діб. Статевої зрілості досягає в 10 місяців.

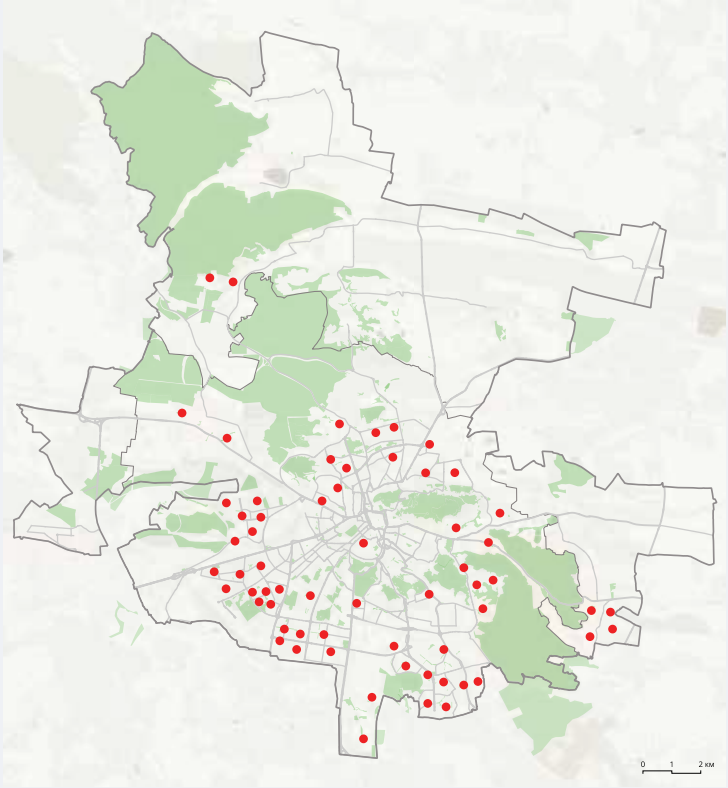
МІГРАЦІЇ. Весняний приліт триває з початку березня до початку квітня. Відліт – з кінця вересня до кінця жовтня. Зимує в Південній Європі та Північній Африці. Невелика кількість птахів залишається зимувати в нас.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність зростає як у гніздовий період, так і взимку.

ВОРОГИ. Куниці лісова і кам'яна, яструби великий і малий, сова сіра.

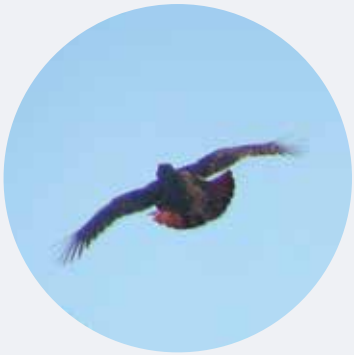
ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний гніздовий, перелітний і рідкісний зимуючий вид. У Львові в межах забудови чисельність зростає – і сьогодні гніздиться приблизно 100 пар. У природних умовах оселяється на узліссях і в лісосмугах. У містах обирає для гніздування багатоповерхівки, елеватори тощо. Полює на відкритих просторах над полями й луками. Не потребує спеціальних заходів з охорони. Однак розвішування штучних гніздівель може сприяти зростанню чисельності виду.

Куріпка сіра

Perdix perdix *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 29-31 см.
Розмах крил 45-48 см.
Вага 320-450 г.

Живе 3-4 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 6 років.

Народні назви:

карапáта, карапáтка, куропáта, куропáтиця, куріпáтра, куропáтра, куропáтла, куропáтва, карапáтва, куропáтка, крíпка, куріпка, курóпка, курóп'я, підколóтник, óрябка пíша.

ВИГЛЯД

У дорослого самця лоб, вуздечка, щоки, брови й горло світло-руді. Тім'я й потилиця бурі, спина й поперек сірувато-бурі, з дрібними темними поперечними смужками.

Покривні пера крил бурі, з темними плямами й білими рисками. Низ сірий, із дрібними темними поперечними смужками. На боках руді широкі, поперечні смуги.

Махові пера бурі, зі світлими поперечними смугами. Стернові пера руді, окрім двох пар сірувато-бурих центральних.

ПОВЕДІНКА. У період розмноження тримається окремими парами. Швидко бігає. За небезпеки й під час насиджування зачається і лише в останній момент злітає з гучним плесканням крил. У вересні –

Дзьоб світло-сірий, ноги бурі.

На череві спереду каштанова підковоподібна пляма.

ЦІКАВО

Літає неохоче й шумно, більше пересувається землею.

Доросла самиця подібна до самця, але пляма на череві ледь помітна або відсутня, щока бура.

Молодий птах бурий, зі світлими рисками, черево білувате.

жовтні об'єднується у зграйки, які ведуть кочовий спосіб життя в пошуках корму.

РАЦІОН. Рослинна їжа доповнена комахами. Безхребетні становлять основу раціону пташенят. Знищує велику кількість шкідників сільськогосподарських культур, у тому числі й колорадського жука.

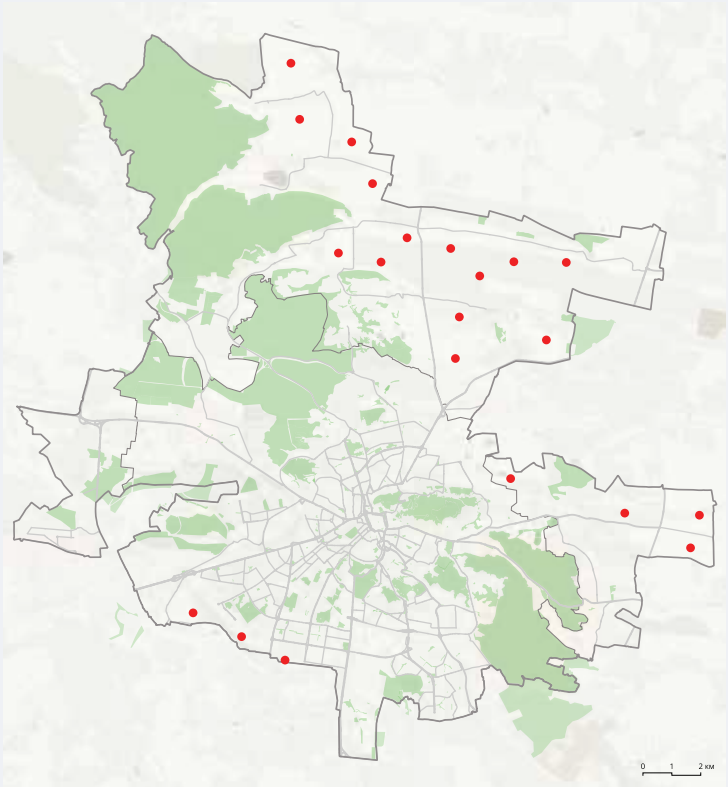
ГНІЗДУВАННЯ. До гніздування береться в середині травня. У лунці на землі робить гніздо, добре заховане в густій рослинності. Зазвичай відкладає 15-17 однотонних світло-бурих яєць у квітні – червні. Яйця висиджує самиця 23-25 діб. Пташенят виховують двоє батьків. Через 3-4 місяці пташенята досягають розмірів дорослих. Відкладає одну кладку на рік.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність коливається залежно від погодних умов. Після суворих багатосніжних зим вона помітно зменшується.

ВОРОГИ. Лисиця звичайна, горностай, бродячі собаки й коти, яструб великий, луні.

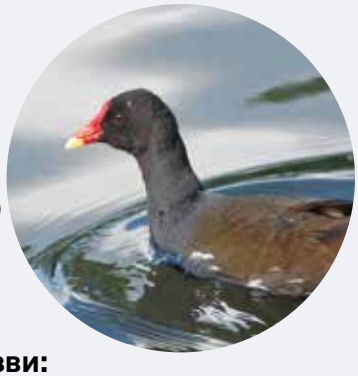
ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний осілий вид. Населяє відкриті ландшафти, зараз переважно сільськогосподарські: орні землі, луки й пасовища. Досить пластичний вид, який живе поруч із населеними пунктами. Можна побачити на полях чи інших відкритих ділянках. Не потребує спеціальних заходів з охорони. Об'єкт мисливського полювання.

Ку́рочка водяна́

Gallinula chloropus *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 30-38 см.
Розмах крил 50-55 см.
Вага 200-500 г.

Живе 3-5 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 20 років 6 місяців.

Народні назви:
водяна ку́рочка, болотяна ку́рочка, дика ку́рочка, пеку́лька, сліпи́чка.

ПОВЕДІНКА. Потайна. На відкритому плесі частіше з'являється зранку й ввечері. Злітає без розбігу, летить швидко й прямолінійно. На воді постійно сіпає головою й задертим хвостом. Пірнає рідко, переважно за небезпеки. Поживу збирає на суходолі, на поверхні води й під водою. Самець витрачає більше часу на догляд за потомством, а під час спарювання самиці борються за самців, а не навпаки.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

У дорослого птаха в шлюбному вбранні голова, шия, воло й груди сірувато-чорні. На лобі яскраво-червона шкіряна бляшка.

Верх оливково-бурий, черево темно-сіре.

Дзьоб яскраво-червоний, на кінці жовтий. Ноги жовтувато-зелені, райдужна оболонка ока темно-червона.

У позашлюбному вбранні шкіряна бляшка на лобі й дзьоб бурувато-червоні, дзьоб на кінці оливково-зелений.

Підхвістя біле, з чорними центральними перами. На боці тулуба поздовжня біла смуга, махові й стернові пера чорні.

ЦІКАВО

Добре плаває і лазить по гілках.

РАЦІОН. Молюски й комахи, насіння, плодів і зелених частин водних та болотяних рослин.

ГНІЗДУВАННЯ. Прилітає в середині березня. Гнізда будує на землі під укриттям рослин в кінці квітня. У кладці 5-11 брудно-білих яєць із дрібними бурими плямами. Яйця висиджують обоє батьків 17-22 доби. На третій день пташенята добре плавають і залишають гніздо, на восьмий день – пірнають. Через три тижні здатні самостійно шукати їжу. Вирощує 1-2 виводки на рік.

МІГРАЦІЇ. Прилітає у квітні. Летить на великій висоті в нічний час. Осіння міграція відбувається на менших висотах. Відлітає в серпні. Зимує в Східному Середземномор'ї. Окремі особини залишаються зимувати в нас.

НАПРЯМОК ЗМІН. Загалом чисельність досить постійна.

Juv

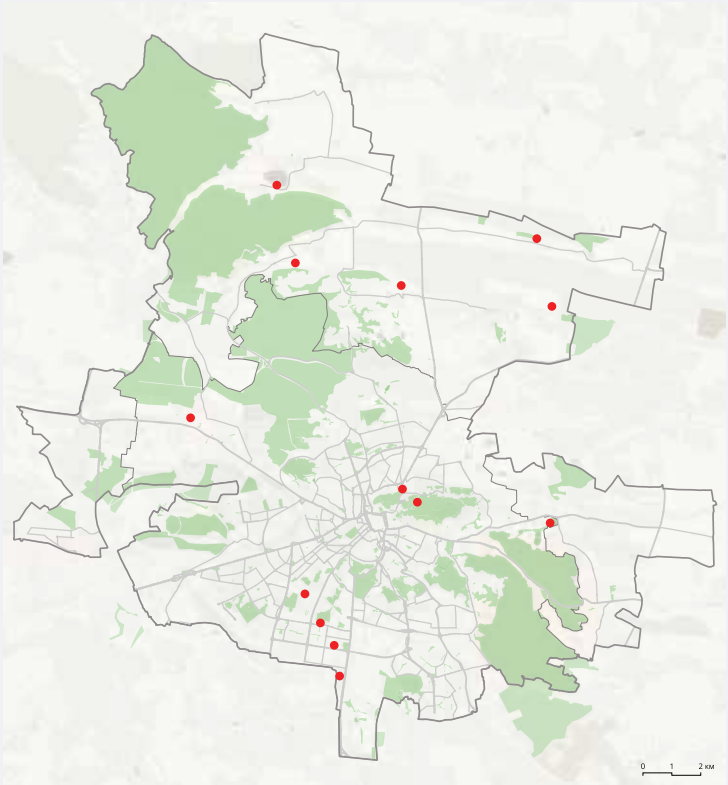
Молодий птах зверху бурий, шкіряна бляшка невелика, бура. Горло білувате, шия, воло й груди світло-бурі, боки тулуба оливково-бурі, із жовтувато-білими смугами. Черево й підхвістя білуваті, дзьоб бурий, райдужна оболонка ока сірувато-коричнева.

ВОРОГИ. Візон річковий, лисиця звичайна, лунь очеретяний, ворона сіра, чапля сіра.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

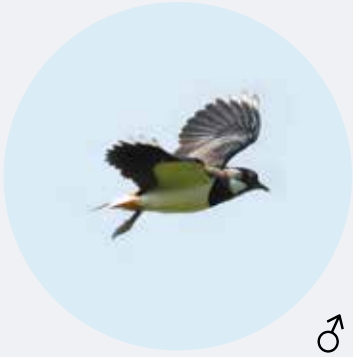
Звичайний гніздовий і рідкісний зимуючий вид. Заселяє водойми різних розмірів із густою рослинністю: ставки, річки з повільною течією, болота. Охоче селиться на водоймах у населених пунктах. Часто можна почути її характерний голос у заростях водойм. У Львові в межах забудови гніздиться в парках Горіховий гай, Піскові озера, у РЛП Знесіння, на водоймах у Рясному 1, озері Боднарівка тощо. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Чáйка чубáта

Vanellus vanellus *(Linnaeus, 1758)*

♂

ПАРАМЕТРИ

Довжина 30-35 см.
Розмах крил 65-85 см.
Вага 150-310 г.

Живе 6-10 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 30 років 3 місяці.

ВИГЛЯД

У дорослого птаха в шлюбному вбранні верх чорний, із зеленим полиском, на голові чуб. Щока й ділянка за оком білі.

Лоб, вуздечка, тім'я, горло, шия на боках і спереду чорні. Низ білий, підхвістя руде.

Народні назви:

чáйка, жúдик, тúжик, úбиска, кúбиска, скéбиска, кигúтка, кикúгиця, кикúгичка, пигúчка, пигúкавка, кігíчка, тúгод, татáрська душá, пóтя татáрське, кéвба, кéвбуска, кéльбаска, кéбавка, кéбис, кúба, скúгля, кýзик, слотовá птáха, пíгриц, пігрицóк, підскúбиця, цúганка, квикýн, лíбуц.

ПОВЕДІНКА. Самець може бути моногамним або полігамним, маючи до чотирьох партнерок. Іноді утворює гніздові колонії. Коли гнізду чи пташенятам загрожує небезпека, птахи активно атакують хижака

♂

Дзьоб чорний, ноги червонуваті. У позашлюбному вбранні пера верху з вохристими кінцями, горло й верх вола білі.

Махові пера чорні, кінці крайніх першорядних білуваті. Хвіст білий, із чорною смугою.

Молодий птах схожий на дорослого в позашлюбному опереннні.

ЦІКАВО

Під час сезону розмноження самець виконує акробатичні шлюбні польоти.

з повітря, пронизливо кричать і дзьобають нападника.

РАЦІОН. Комахи та інші дрібні безхребетні, такі як павуки, черви та молюски. Іноді їсть дрібну рибу й жаб, а також насіння й травинки. Їжу шукає на ході або на бігу.

ГНІЗДУВАННЯ. Гніздо – заглиблення в землі, оточене низькими рослинами. У кладці зазвичай чотири коричнево-жовтих яйця з темними плямами. Яйця висиджують 21-28 днів обоє батьків. Пташенята покидають гніздо через декілька годин після вилуплення. Незалежними стають через п'ять тижнів, після чого можуть літати. За рік буває лише одна кладка. Статевозрілими стають у перший рік життя.

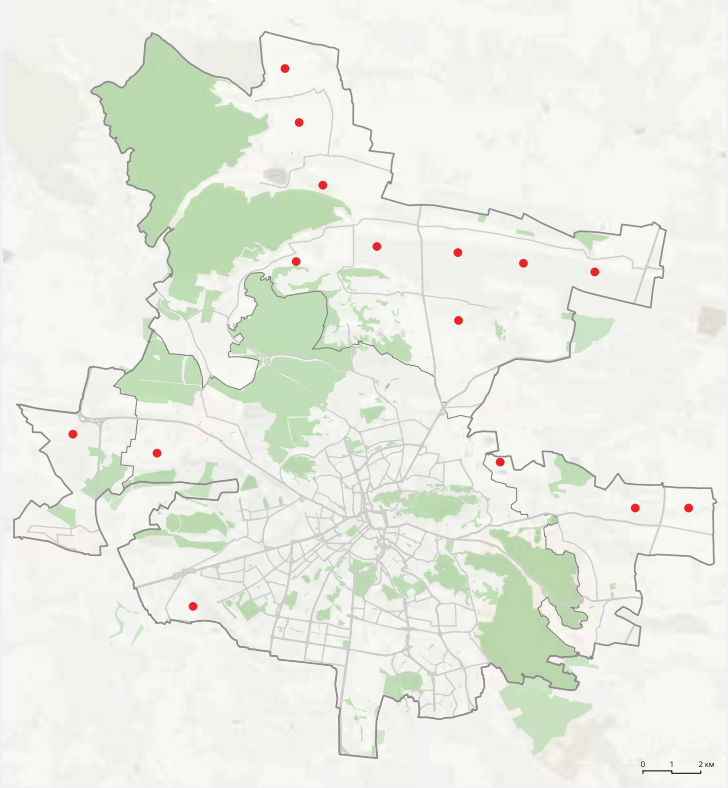
МІГРАЦІЇ. Прилітає в кінці лютого – у березні. Осіння міграція відбувається у вересні – жовтні. Мігрує зграями як у світлу, так і в темну частини доби. Зимує в Західній Європі, на Британських островах, а також у Південній Європі.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність зменшується.

ВОРОГИ. Лисиця звичайна, собаки, борсук європейський, тхір лісовий, лунь очеретяний, ворона сіра, крук звичайний.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний гніздовий і перелітний вид. Заселяє болота, вологі луки, пасовища, осушені ставки й узбережжя, а також сухі сільськогосподарські поля, якщо поблизу є вода. За останні десятиліття чисельність виду дуже скоротилася через застосування фермерами несертифікованих отрутохімікатів і зменшення площ пасовищ. Зазвичай використовувані хімікати знищують комах, основне джерело їжі для чайки.

Мартúн звичáйний

Chroicocephalus ridibundus

(Linnaeus, 1766)

ПАРАМЕТРИ

Довжина 37-44 см.
Розмах крил 91-110 см.
Вага 200-325 г.

Живе 10-13 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 32 роки 9 місяців.

Народна назва:

хохíтва.

ПОВЕДІНКА. Гніздиться колоніями. Пара будує гніздо разом, хоча місце обирає самиця. Шукає їжу поблизу водойм, на луках, зораних полях, сміттєзвалищах. Полює, низько літаючи над водою або суходолом. Не пірнає. На ніч повертається до місця ночівлі біля води.

РАЦІОН. Водні й наземні безхребетні, дрібна риба й дрібні наземні хребетні, а також падлина. Доповнює раціон насінням і плодами.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

У дорослого в шлюбному вбранні голова шоколадно-коричнева.

Спина й крила сірі, решта оперення біла.

Навколоочне кільце червоне, дзьоб і ноги вишнево-червоні. Райдужна оболонка ока темно-коричнева.

У позашлюбному опереннні голова біла, з темними плямами на потилиці й за очима.

Дзьоб світло-червоний, із темним кінцем.

Ноги світло-червоні.

ЦІКАВО

Утворює гніздові колонії до кількох тисяч пар.

Juv

У молодого птаха спина й частина верхніх покривних пер крила бурі, зі світлою облямівкою.

На білій голові бурі плями.

На кінці білого хвоста темно-бура смуга.

Дзьоб жовтуватий, на кінці темніший. Ноги бурі. Навколоочного кільця немає.

Узимку першого року життя схожий на дорослого в позашлюбному оперенні.

ГНІЗДУВАННЯ. Гніздо будує в очереті, плаваючій водній рослинності, на зарослих берегах водойм. До гніздування береться в першій половині травня. У кладці 2-3 оливково-зелених яйця з темно-бурими плямами. Яйця висиджують обоє батьків 22-24 доби. Через 10 діб пташенята покидають гніздо, хоча ще тривалий час батьки їх догодовують. Здатність до польоту набуває через 5 тижнів. Статевої зрілості досягає в трирічному віці. За рік має лише один виводок.

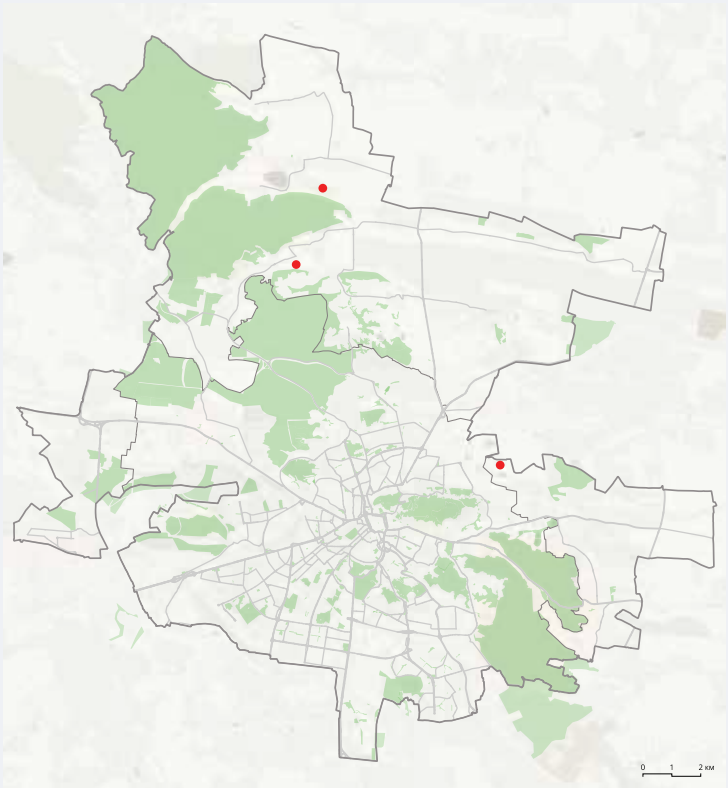
МІГРАЦІЇ. Прилітає в березні. Під час міграції летить зграями. Мігрує як вдень, так і вночі. Осінній відліт триває з кінця серпня до жовтня. Зимує в Західній і Центральній Європі та на Середземномор'ї. Незначна кількість птахів зимує у нас.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність досить постійна.

ВОРОГИ. Візон річковий, лисиця звичайна, лунь очеретяний, ворона сіра, чапля сіра. У гніздовий період колонія дуже агресивно захищається, тому вплив хижаків не значний.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний гніздовий, перелітний і нечисленний зимуючий вид. У Львові гніздова колонія існує в долині р. Полтви. У теплий період року велике негніздове угруповання тримається на станції компостування відходів на вул. Пластовій. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Прúпутень

Columba palumbus *(Linnaeus, 1758)*

Juv

ПАРАМЕТРИ

Довжина 40-42 см.
Розмах крил 75-80 см.
Вага 400-600 г.

Живе 3-5 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 17 років 8 місяців.

Народні назви:
гривáк, гривнáк, горлáч, вúтютень.

ПОВЕДІНКА. Під час токового польоту голосно плескає крильми. У міграційні періоди утворює великі зграї. Поряд із дикою лісовою популяцією, з початку 2000-х років у Львові з'явилася міська популяція, чисельність якої постійно зростає.

РАЦІОН. Належить до зерноїдних видів. Основу раціону становить насіння зернових культур: пшениці, жита, гороху, ячме-

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

Дорослий птах бурувато-сірий, із великими білими плямами на боках шиї. Горло й груди бурувато-рожеві.

Шия ззаду і з боків із зеленим і пурпуровим металічним полиском. На крилі зверху широка біла смуга.

Махові пера бурі, стернові сірувато-бурі.

Восковиця біла, дзьоб червоний, на кінці жовтуватий.

Ноги червоні, райдужна оболонка ока жовта.

ЦІКАВО

Любить ходити по землі в пошуках поживи.

ню й бур'янів. Любить їсти жолуді. Урізноманітнює раціон зеленню, комахами, молюсками тощо.

ГНІЗДУВАННЯ. Неохайні гнізда будує на гілках дерев із дрібних гілочок. Під час будівництва гнізда птах дуже лякливий і, якщо його потурбувати, легко покидає недобудовану оселю. До гніздування береться в кінці квітня. У кладці два білих яйця. Насиджують обоє батьків 17-18 днів. Ще три тижні пташенята перебувають у гнізді. Може робити дві кладки за рік.

МІГРАЦІЇ. Прилітає в березні. Мігрує вдень великими зграями з кількасот особин, на середній висоті. Відлітає у другій половині вересня. Зимує в Західній і Центральній Європі. Окремі особини залишаються зимувати, найчастіше в містах.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність дикої популяції стала, чисельність міської зростає.

Juv

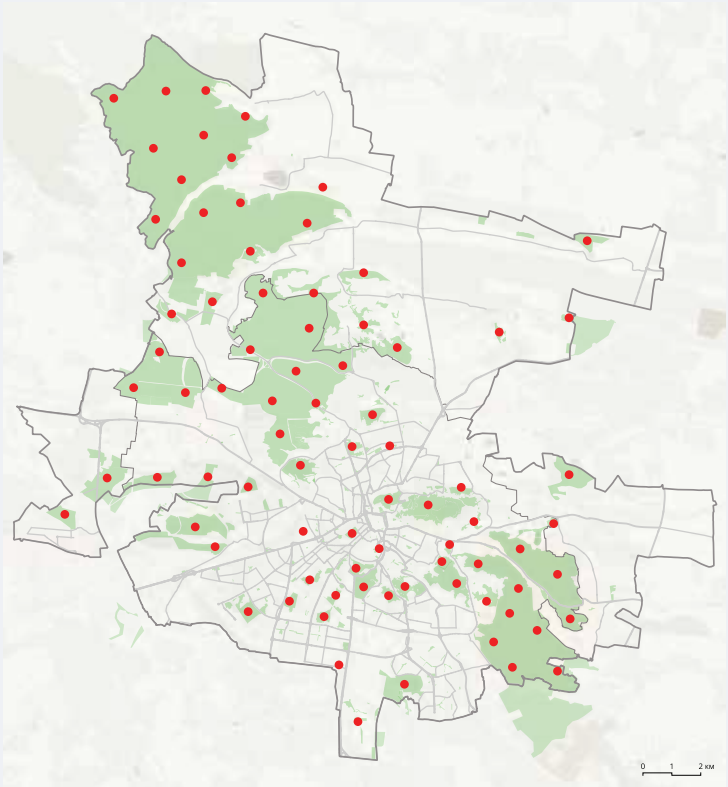
Молодий подібний до дорослого, але без металічного полиску й білих плям на шиї.

Тон оперення буруватий, райдужна оболонка ока світло-коричнева.

ВОРОГИ. Куниці лісова і кам'яна, яструб великий.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний гніздовий і перелітний вид, зрідка зимує. Чисельність міської популяції зростає щороку – і сьогодні становить приблизно 200 гніздових пар. Узимку у Львові трапляються окремі особини, переважно у зграях сизих голубів. Оселяється на лісових узліссях, у лісосмугах. Птахи міської популяції гніздяться в парках, скверах, навіть на окремих деревах чи будівлях. Є об'єктом полювання. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Го́луб-синя́к

Columba oenas *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 40-42 см.
Розмах крил 75-80 см.
Вага 400-600 г.

Живе 3-5 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 17 років 8 місяців.

Народні назви:
синя́к, гуркотли́вець, бурку́н, дупла́к, деревни́к, пу́жик.

ПОВЕДІНКА. Дуже обережний потайний птах. Політ швидкий прямолінійний. Поживу збирає як на землі, так і на деревах.

РАЦІОН. Зерноїдний. Основу раціону становить насіння злаків: пшениці, проса, гречки, бобових, дерев (особливо бука), іноді ягоди й плоди. Рідше харчується комахами та дрібними молюсками.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

Дорослий птах попелясто-сірий, із металічним зеленим і пурпуровим полиском на шиї та рожевуватим нальотом на волі.

Першорядні махові пера темно-бурі, на внутрішніх сірих другорядних махових і покривних перах чорні смуги.

Хвіст сірий, із чорною широкою смугою на кінці,

Восковиця білувата, дзьоб світлий.

Ноги червоні.

Райдужна оболонка ока темно-коричнева.

ЦІКАВО

Гніздиться в дуплах.

ГНІЗДУВАННЯ. До гніздування береться в квітні. У кладці два білих яйця. Насиджують обоє батьків 16-17 діб. Пташенята залишають гніздо через 25-27 діб.

МІГРАЦІЇ. Приліт триває з кінця лютого до квітня. Мігрує вдень. Осінній відліт у вересні — жовтні. Під час міграцій утворює зграї з кількох десятків птахів, часто разом із припутнем. Зимує в Південній Європі. Окремі особини залишаються зимувати.

Молодий подібний до дорослого, але без металічного полиску й білих плям на шиї.

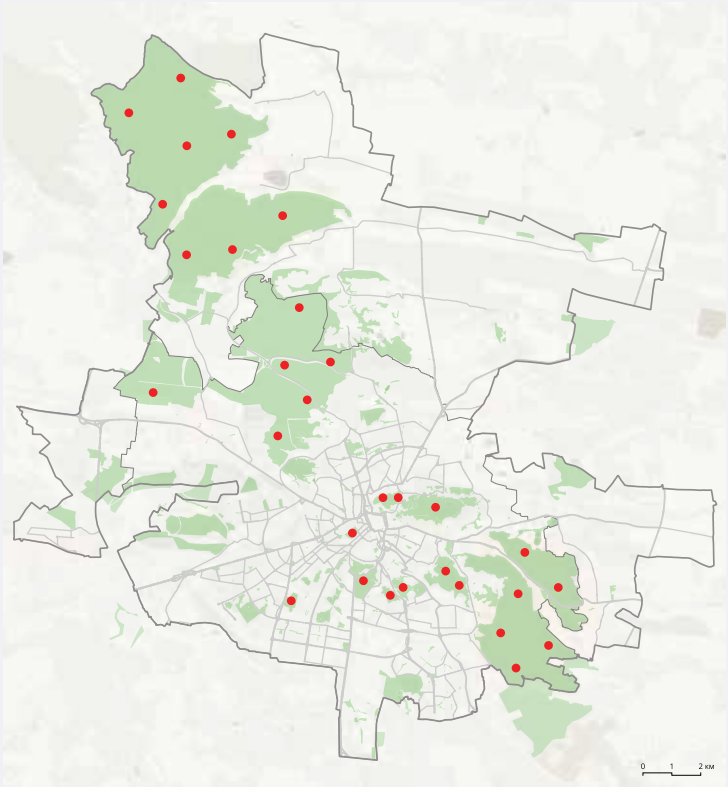
Тон оперення буруватий, райдужна оболонка ока світло-коричнева.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність зменшується.

ВОРОГИ. Куниці лісова і кам'яна, яструб великий.

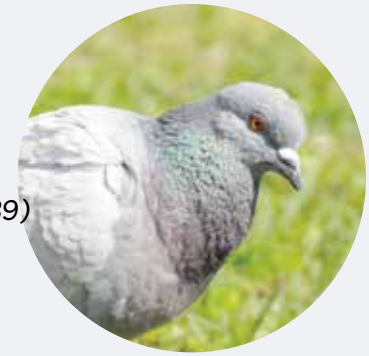
ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний гніздовий і зрідка зимуючий вид. У Львові в межах забудови гніздиться 10-15 пар у всіх старих парках і лісопарках міста й приміських лісах. Чисельність зменшується. Занесений до Червоної книги України і «Списку рідкісних і зникаючих видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Львівської області», затвердженого Львівською обласною радою народних депутатів № 342 від 13.06.2007 р. Для збереження виду в місті необхідно розвішувати штучні гніздівлі в старих міських парках.

Си́зий го́луб

Columba livia f. dom. *(Gmelin, 1789)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 31-34 см.
Розмах крил 63-70 см.
Вага 250-300 г.

Живе 3-6 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 11 років 3 місяці.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

У дорослих із типовим забарвленням свого виду голова й шия темно-сірі, решта оперення світло-попеляста.

На шиї й волі зелений і пурпуровий металічний полиск, поперек білий.

Зверху на крилах чорні смуги, кінець хвоста чорний.

Восковиця біла, дзьоб чорний, ноги червоні.

Райдужна оболонка ока жовтогаряча або червона.

Народна назва

ту́ркот.

ПОВЕДІНКА. Синантропний вид. У містах живе напіводомашнена форма дикого сизого голуба. Гніздиться колоніями, утворює зграї. Землею пересувається, постійно похитуючи головою назад і вперед. Політ швидкий і прямолінійний. Може пролітати великі відстані. Спить стоячи на одній нозі, другу ховаючи в пір'ї. Узимку тримається великими зграями, що налічують до 500 особин, особливо в місцях, багатих кормом (залізничні станції, млини, хлібокомбінати)

РАЦІОН. Зерноїдний. Найменш вибагливий до їжі серед усіх голубів. Харчується переважно рослинними кормами: насінням, ягодами, фруктами. У містах вживає харчові відходи й зерна пшениці, ячменю, кукурудзи тощо. Зрідка їсть комах. Перші дні пташенят годують відрижкою з вола, так званим "пташиним молочком" – поживною сумішшю, що виробляється у волі.

У забарвленні напівсвійських птахів може бути велика кількість кольорових варіацій. Молодий схожий на дорослого, але металічний полиск в опереннні відсутній.

ЦІКАВО

Може розмножуватися впродовж усього року, даючи 5-6 приплодів.

ГНІЗДУВАННЯ. За можливості оселяється на теплих горищах. У кладці два білих яйця. Насиджують батьки по черзі, однак більшість часу самиця. Інкубація триває 16-19 діб. Пташенята починають літати через 35-37 діб. Статевої зрілості досягають через 5-7 місяців.

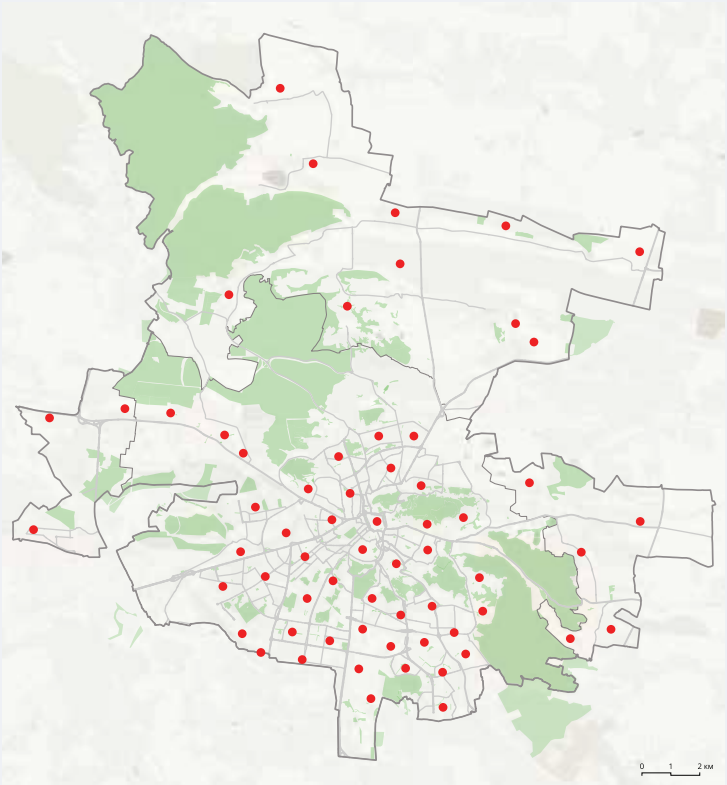
НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність зростає.

ВОРОГИ. Куниця кам'яна, домашній кіт, яструб великий.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Осілий, дуже численний вид. Серед усіх птахів міста Львова понад 50 % становить голуб сизий. У Львові в межах забудови станом на 2018 рік налічувалося 18-19 тисяч гніздових пар. Найвища чисельність у центральній частині міста і спальних районах. Високу чисельність можна пояснити архітектурними особливостями будинків цих біотопів – велика кількість слухових віконець на дахах, зручних для гніздування. Надмірно висока чисельність виду у Львові потребує скорочення.

Го́рлиця садо́ва

Streptopelia decaocto

(Frivaldszky, 1838)

ПАРАМЕТРИ

Довжина 31-33 см.
Розмах крил 47-55 см.
Вага 150-200 г.

Живе приблизно 3 роки. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 22 роки 2 місяці.

Народна назва

го́рлиця.

ПОВЕДІНКА. Синантропний вид. Гніздиться окремими парами. Узимку нерідко тримається зграями в місцях, де є доступний корм або підгодівля. Узимку утворює спільні ночівлі чисельністю до 500 особин.

РАЦІОН. Насіння трав і бур'янів, харчові відходи.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

Дорослий птах бурувато-сірий, із рожевим відтінком на грудях і бурими маховими перами.

Ззаду і з боків шиї чорне напівкільце.

Хвіст клиноподібний, зверху сіруватий, із білуватими верхівками, зі споду білий.

Восковиця сіра, дзьоб чорний, ноги червонуваті.

Райдужна оболонка ока темно-червона.

ЦІКАВО

Дуже довірливий птах.

У молодого птаха чорне напівкільце на шиї ледь помітне або його немає, в оперенні переважає сірувато-бурий відтінок.

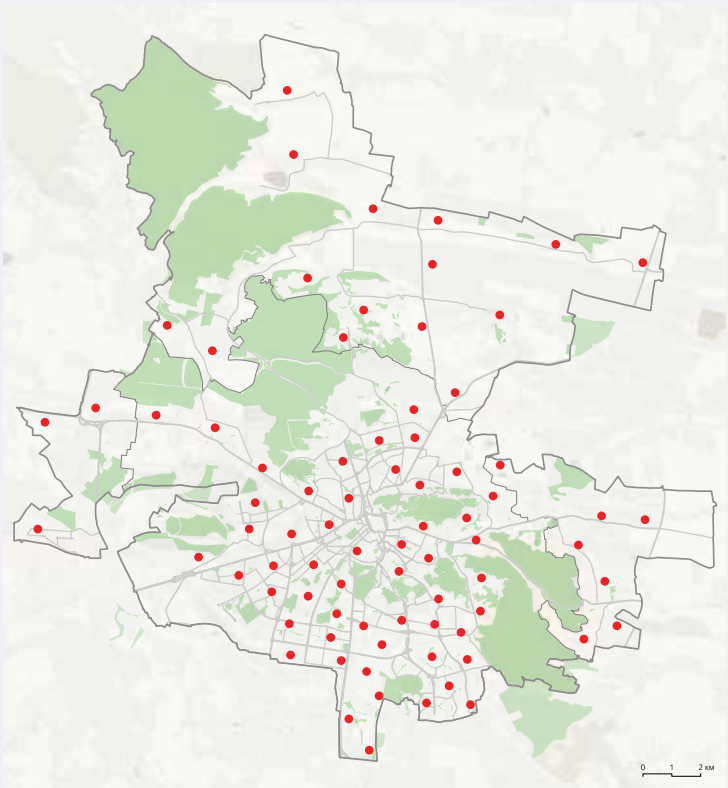
ГНІЗДУВАННЯ. Гнізда, як і всі голуби, робить із гілочок. Часто використовує для будівництва нетипові матеріали: дріт, пластик. Розташовує їх високо на деревах, рідше на будівлях. До гніздування береться з кінця березня до квітня – травня. У кладці два білих яйця. Насиджують обоє батьків 14-16 діб. Через 15-19 діб пташенята полишають гніздо. Має два виводки на рік.

НАПРЯМОК ЗМІН. Інвазійний вид, розселення якого в Україні відбувалося із заходу на схід. У Львові вперше з'явилася в 1949 р. Сьогодні чисельність зменшується.

ВОРОГИ. Куниця кам'яна, вивірка звичайна, домашній кіт, яструб великий, сойка звичайна, сорока звичайна, ворона сіра.

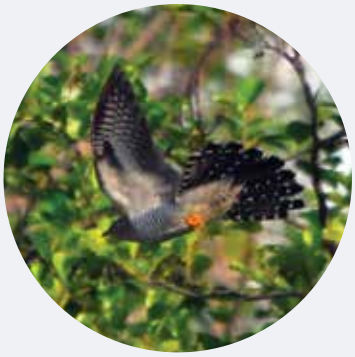
ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний осілий вид. За останні десятиліття чисельність зменшується. Сьогодні у Львові в межах забудови налічується 700-800 гніздових пар. У середині 1990-х років чисельність виду була втричі вищою. Оселяється майже завжди в населених пунктах. Надає перевагу присадибній (вілловій) забудові, хоча поширена в усьому місті. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Зозу́ля звича́йна

Cuculus canorus *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 30-38 см.
Розмах крил 50-55 см.
Вага 200-500 г.

Живе 3-5 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 20 років 6 місяців.

ВИГЛЯД

Має два кольорових варіанти забарвлення: сірий і рудий.

Доросла самиця сірого забарвлення подібна до дорослого самця, але весь низ, окрім рудуватого вола, білуватий, із чорними поперечними смугами.

Рідше трапляються самиці рудого забарвлення, з бурими поперечними смугами по всьому тілу, окрім однотонно-рудого надхвістя.

Народні назви:

зегзи́ця, зазу́ль, зазу́ля, зузу́ля, зозу́ля, зізу́лька, ку́кавка, куку́лка, куку́чка, коку́чка.

ПОВЕДІНКА. Відомо понад 150 видів птахів, на яких паразитує звичайна зозуля. При цьому одна пара птахів паразитує лише на якомусь одному виді, забарвлення яєць якого відповідають забарвленню яєць самиці зозулі. У пташеняти, що вилупилося, упродовж кількох діб зберігається інстинкт викидати з гнізда все, що там є: яйця чи пташенят. Таким чином велике за розміром зозуленя забезпечує собі успішне вигодовування, оскільки го-

Голова, шия, спина, надхвістя й воло сірі.

♀

Дзьоб темно-сірий, біля основи жовтий.

Ноги жовті, райдужна оболонка ока жовтогаряча.

Махові пера темно-сірі, із білими плямами.

Стернові пера темно-сірі, з білими верхівками.

Низ тіла білуватий, із чорними поперечними смугами.

сподарі гнізда переважно значно менші за розмірами.

РАЦІОН. Живиться на деревах, переважно гусінню, жуками, мухами, іноді ягодами. Єдиний птах нашої фауни, який знищує багато волохатої гусені, до отруйних волосків якої має імунітет.

ГНІЗДУВАННЯ. Своїх гнізд не будує і яєць не висиджує, здійснюючи гніздовий паразитизм. За сезон самиця може відкласти понад 20 яєць з інтервалом у 1-3 доби. Зважаючи на короткий інкубаційний період – 11-12 діб, висидіти свою кладку самостійно самиця була б не в стані.

МІГРАЦІЇ. Весняний приліт із середини квітня до середини травня. Мігрує поодинці й переважно вночі. Відліт з кінця липня до середини вересня. Зимує в Африці, південніше Сахари.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність відносно стала.

ЦІКАВО

Гніздовий паразит дрібних співочих птахів.

Pull

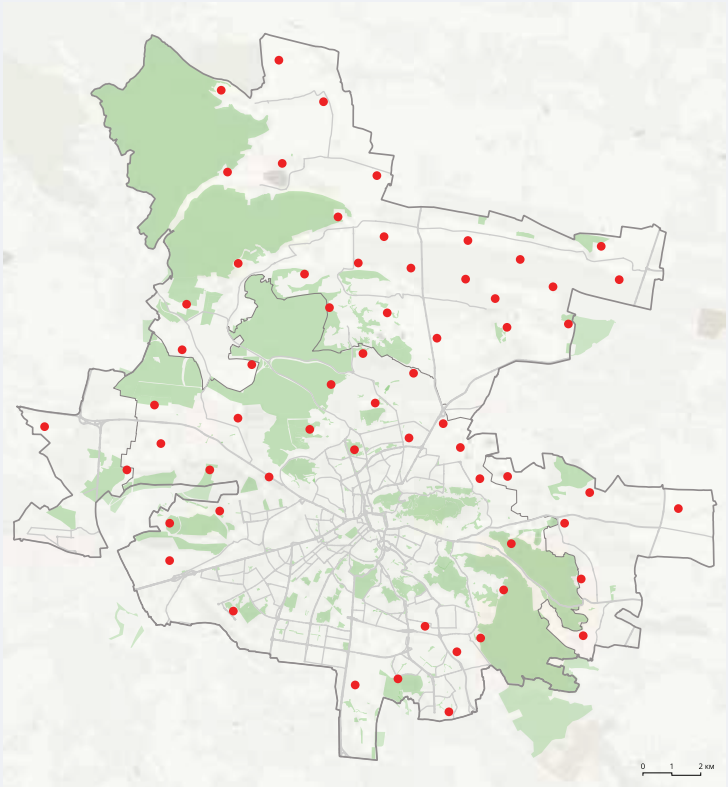
Молодий птах подібний до самиці, але має виразні білуваті плями на тім'ї й потилиці, темно-коричневу райдужну оболонку ока й рудувату строкатість на махових перах.

Серед молодих трапляються сірі й руді кольорові варіанти забарвлення, не пов'язані зі статтю.

ВОРОГИ. Яструби малий і великий.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний гніздовий і перелітний вид. У Львові рідкісний гніздовий вид окраїн міста (10-12 пар). Оселяється на луках, в лісах, лісосмугах, чагарникових заростях. Зозулю швидше можна почути, аніж побачити. Характерний голос самця чутно на значні відстані. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Сова́ вуха́та

Asio otus *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 35-40 см.
Розмах крил 90-100 см.
Вага 220-435 г.

Живе 4-5 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 21 рік 10 місяців.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

Дорослий птах зверху вохристий, із темно-бурими й білуватими рисками та плямами.

Першорядні махові пера біля основи руді. Спід крил білий, хвіст жовтувато-вохристий, із бурими поперечними смугами.

Низ рудувато-вохристий.

"Вушка" довгі, добре помітні, темно-бурі, зі світлими краями.

На грудях і череві стрілкоподібні плями.

Дзьоб темно-сірий, райдужна оболонка ока жовтогаряча.

Народна назва

сова́

ПОВЕДІНКА. Полює вночі на відкритих місцевостях: луках, перелогах і полях. Політ безшумний завдяки м'якому пір'ю. В осінньо-зимовий період збирається в групи на денний відпочинок по декілька десятків птахів.

РАЦІОН. Харчується майже завжди гризунами – норицями й мишами, а також іншими дрібними ссавцями розміром до пацюка. Зрідка ловить дрібних птахів, ко-

Молодий птах світліший, "вушка" коротші, лицевий диск чорно-бурий.

мах або жаб. Неперетравлені залишки їжі відригує у вигляді пелеток.

ГНІЗДУВАННЯ. До гніздування береться в кінці березня – на початку квітня. Зазвичай гнізда не будує. Використовує старі, покинуті гнізда ворон, сорок, граків, сойок і круків, рідше канюків або яструбів. Заселяє спеціальні штучні гніздівлі. У кладці 4-6 блискучо-білих яєць. У роки з великою кількістю мишей кладки бувають більшими. Висиджує лише самиця 27-28 діб, починаючи з першого яйця. Пташенята вилуплюються поступово, тому перебувають на різних стадіях розвитку. Самиця зігріває й годує їх їжею, яку приносить самець. Пташенята виходять із гнізда на сусідні гілки приблизно через 25 діб. Через 35 діб після вилуплення можуть літати. Незалежними стають через 10-11 тижнів. Статевої зрілості досягає у віці одного року.

Pull

ЦІКАВО

Може ловити комах і птахів у польоті.

МІГРАЦІЇ. Узимку здійснює харчові кочівлі.

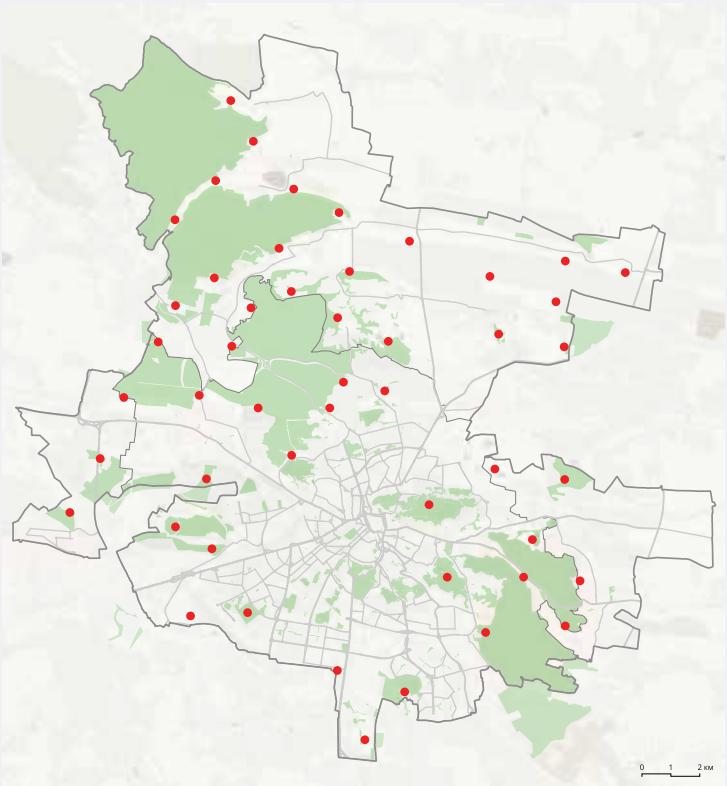
НАПРЯМОК ЗМІН. Загалом чисельність досить постійна.

ВОРОГИ. Куниці лісова і кам'яна, здичавілі коти, яструб великий.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний осілий вид. Населяє мішані ліси та їхні узлісся, острівні ліси, прирічкові зарості, сади, міські парки, де поблизу є відкриті ділянки з мозаїчним ландшафтом, придатним для полювання: луки, торфовища або поля. За останні роки стає дедалі численнішим у межах населених пунктів. Через нічний спосіб життя побачити складно. У Львові в межах забудови виявлений на гніздуванні в Скнилівському парку і РЛП Знесіння. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Сич ха́тній

Athene noctua *(Scopoli, 1769)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 21-23 см.
Розмах крил 50-56 см.
Вага 130-200 г.

Живе 3-4 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 15 років 4 місяці.

Народні назви:

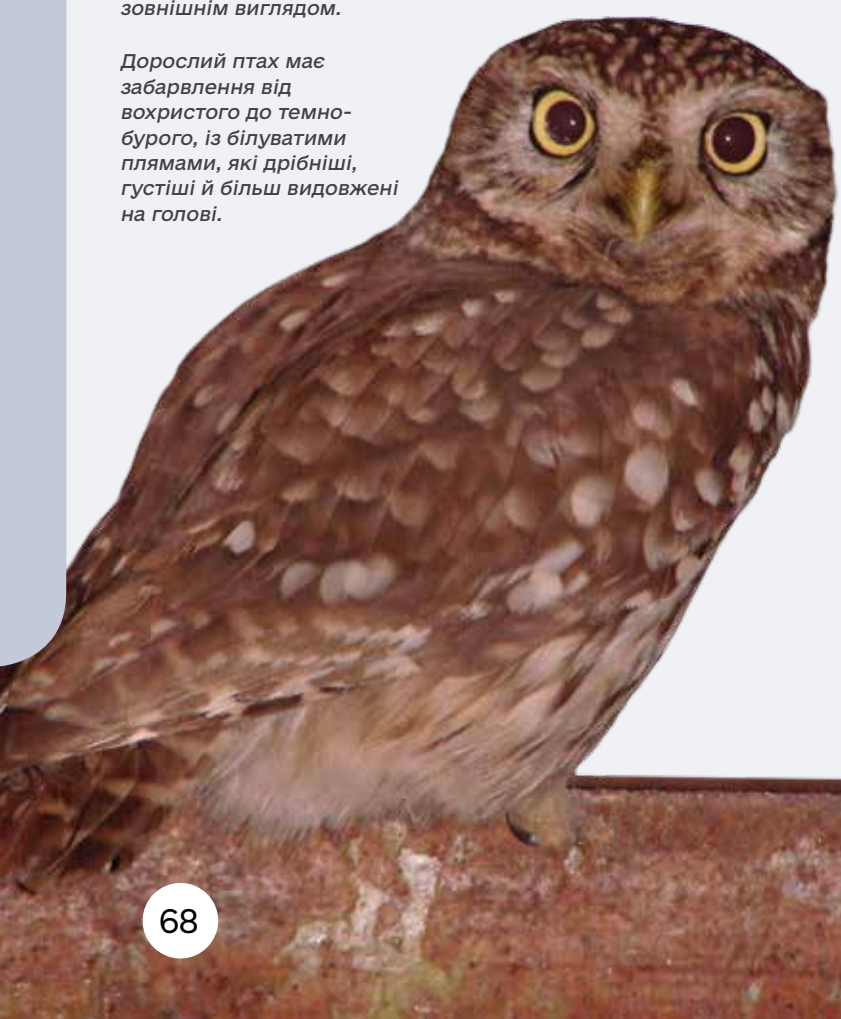
пу́тькало, пугу́тькало, совуля, куги́к, кувик, кугік, сич.

ПОВЕДІНКА. Потайний птах, що веде нічний спосіб життя. Політ повільний хвилеподібний, як у дятлів. Часто сидить на телеграфних стовпах, дахах або парканах, чекаючи на здобич. Потривожений, присідає і хитається.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

Дорослий птах має забарвлення від вохристого до темно-бурого, із білуватими плямами, які дрібніші, густіші й більш видовжені на голові.

Лицевий диск світліший, не дуже виражений.

Дзьоб жовтуватий, райдужна оболонка ока жовта.

Черево білувате, із темними поздовжніми плямами.

Махові пера бурі, з білуватими плямами, які на розгорнутому крилі утворюють поперечні смуги.

Хвіст бурий, із білими поперечними смугами.

У молодого птаха оперення темніше, з менш розвиненою плямистістю.

ЦІКАВО

Часто сидить на телеграфних стовпах.

РАЦІОН. Живиться переважно дрібними мишоподібними гризунами, рідше великими комахами. Неперетравлені залишки їжі відригує у вигляді пелеток.

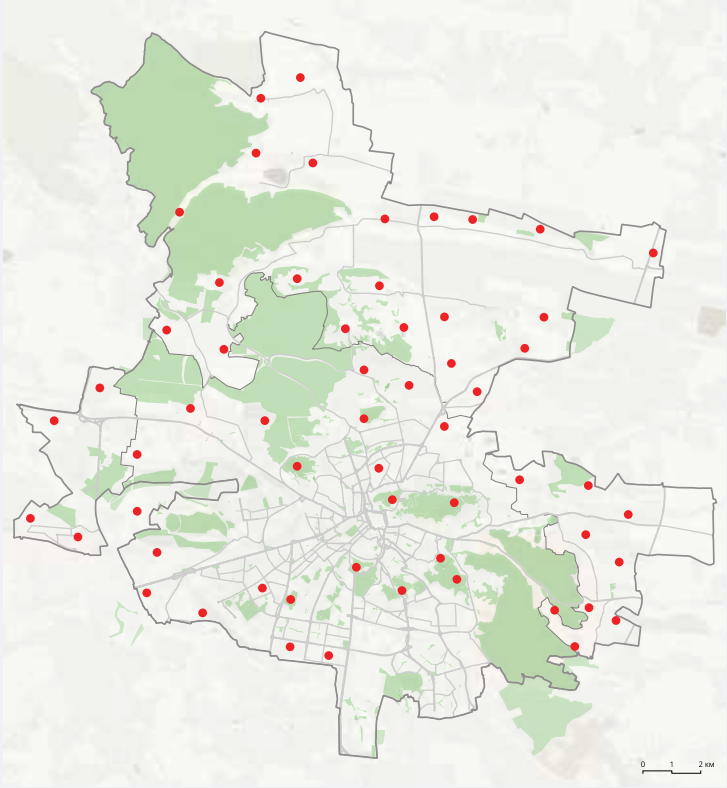
ГНІЗДУВАННЯ. Гніздиться в дуплах дерев або на горищах будівель, у хлівах, зруйнованих будівлях, у вентиляційних отворах будинків. Самиця відкладає 4-5 білих кулястих яєць. На відміну від інших сов, насиджує з останнього яйця. Висиджує самиця приблизно 28 діб. Пташенята залишають гніздо через 28-35 діб. Через два тижні починають літати, а через місяць, у серпні, залишають територію батьків.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність стала.

ВОРОГИ. Куниці лісова і кам'яна, домашні коти, великі сови.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний осілий вид населених пунктів. У Львові в межах забудови рідкісний гніздовий вид (10-15 пар). Найчастіше оселяється в населених пунктах. У світлий період доби побачити складно. У шлюбний період досить галасливий. Особливо шумні пташенята в час вигодовування. Не потребує спеціальних заходів з охорони. Охоче селиться в штучних гніздівлях, завдяки чому можна збільшувати його чисельність.

Сова́ довгохво́ста

Strix uralensis *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 50-62 см.
Розмах крил 125-135 см.
Вага 600-1300 г.

Живе 10-15 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 24 роки.

Народна назва

сова́

ПОВЕДІНКА. Активна як вночі, так і вдень. Неляклива. Моногамна, парується на все життя. Полює переважно із засідки, чекаючи потенційну здобич. Зрідка здійснює патрульні польоти низько над землею, часто вздовж галявин і доріг. Охоче полює на відкритих місцевостях, здатна ловити здобич з-під 20-30 см снігу.

ВИГЛЯД

Самиці помітно більші за самців.

У дорослого птаха верх сірувато-бурий, із чорно-бурими поздовжніми рисками.

Махові й стернові пера світло-бурі, із темно-бурими поперечними смугами.

Низ білуватий, із темно-бурими рисками.

Лицевий диск сіруватий, чітко виділяється серед решти оперення голови.

Дзьоб жовтий, райдужна оболонка ока чорна.

Молодий птах зверху бурий, із нечіткими білими поперечними смужками, знизу вохристо-сірий, із невиразною темною поперечною смугастістю.

ЦІКАВО

Агресивна, відганяє нападника гучними криками й клацанням дзьобом.

РАЦІОН. Лісові гризуни, переважно миші, нориці й мідиці, а також птахи дрібного та середнього розміру. Зрідка полює на менших сов: сірих і вухатих, хоча птахи не є її основною здобиччю. Ловить земноводних і навіть великих жуків. Неперетравлені залишки їжі відригує у вигляді пелеток.

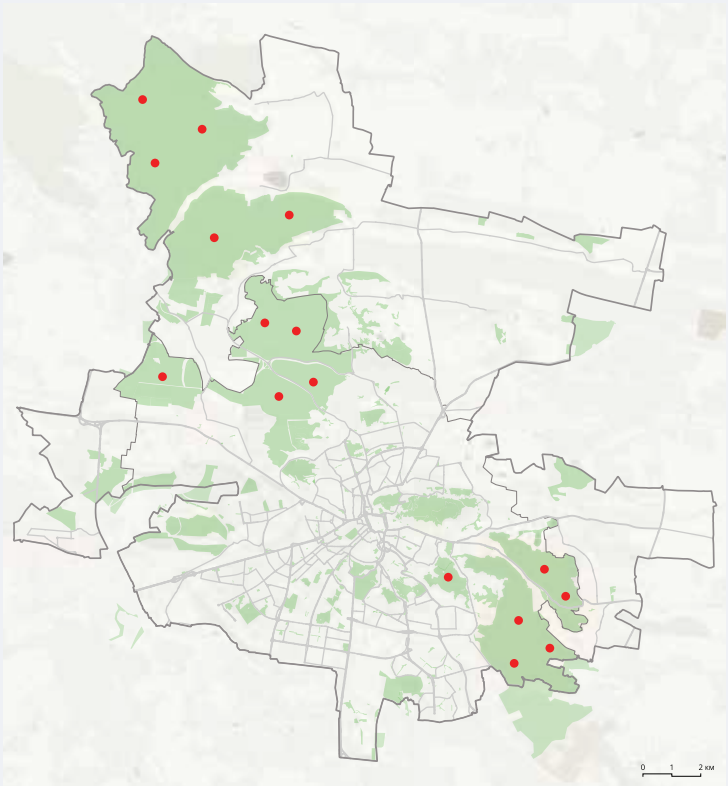
ГНІЗДУВАННЯ. Гнізда робить у дуплах, переважно високо над землею, або в гніздах хижих птахів. Гніздиться в глибині лісу. Відкладає 3-4 білих яйця з інтервалом у 2-3 доби. Висиджує самиця з моменту відкладання першого яйця, упродовж 27-29 діб. Пташенята вилуплюються в різний час сліпими та вкритими пухом. Очі відкриваються на шосту-десяту добу. Гніздо залишають приблизно через 34 доби. Батьки піклуються про молодих ще 4-6 тижнів. Виводить один виводок на рік. Молоді беруться до розмноження через 2-3 роки.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність зростає і вид поширюється в північному напрямку.

ВОРОГИ. Природних ворогів, окрім людини, немає.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Рідкісний осілий вид на території Львівської МТГ. Обирає старовікові листяні, рідше мішані ліси з рідким підліском. Рідко залишає ліси під час сезону розмноження. У межах МТГ гніздиться в усіх великих лісових масивах. У Львові виявлена на гніздуванні у Винниківському й Брюховицькому лісах, спорадично гніздиться в лісопарку Погулянка. Занесена до Червоної книги України і «Списку рідкісних і зникаючих видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Львівської області», затвердженого Львівською обласною радою народних депутатів № 342 від 13.06.2007 р. Охоче селиться в штучних гніздівлях, завдяки чому можна збільшувати її чисельність.

Сова́ сіра

Strix aluco *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 37-39 см.
Розмах крил 94-104 см.
Вага 500-680 г.

Живе 4-5 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 23 роки 5 місяців.

Народні назви:
сова́, пу́щик, пиги́ч, гугуре́ц, ле́лет.

ПОВЕДІНКА. Охоче селиться поряд із людиною. Потайний птах. Займає одну й ту ж територію впродовж життя. Як усі сови, безшумно літає завдяки особливій будові махових пір'їн. Полює переважно в сутінках з вечора й на світанку. Удень ховається в дуплах. Зазвичай полює з присіду, спостерігаючи й прислухаючись.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

Має два кольорових варіанти забарвлення: сірий і рудий.

Дорослий птах сірого забарвлення має бурувато-сірий тон оперення. На голові й спині темні риски і плями.

Лицевий диск сіруватий.

Черево й груди білуваті, з поздовжньою бурою строкатістю.

Махові пера бурі, з поперечними смугами. Хвіст бурий, із білуватими поперечними смугами.

Дзьоб жовтуватий, райдужна оболонка ока чорна.

У птахи рудого забарвлення тон оперення вохристо-рудий.

Молодий птах подібний до дорослого, зверху буруватий, із нечіткими білими поперечними смугами.

ЦІКАВО

Любить сидіти в отворі дупла.

Pull

РАЦІОН. Живиться переважно мишами, пацюками, мідицями, норицями, кротами, хом'яками, вивірками та іншими гризунами, а також дощовими черв'яками, жуками, невеликими птахами, жабами та ящірками. Неперетравлені залишки їжі відригує у вигляді пелеток.

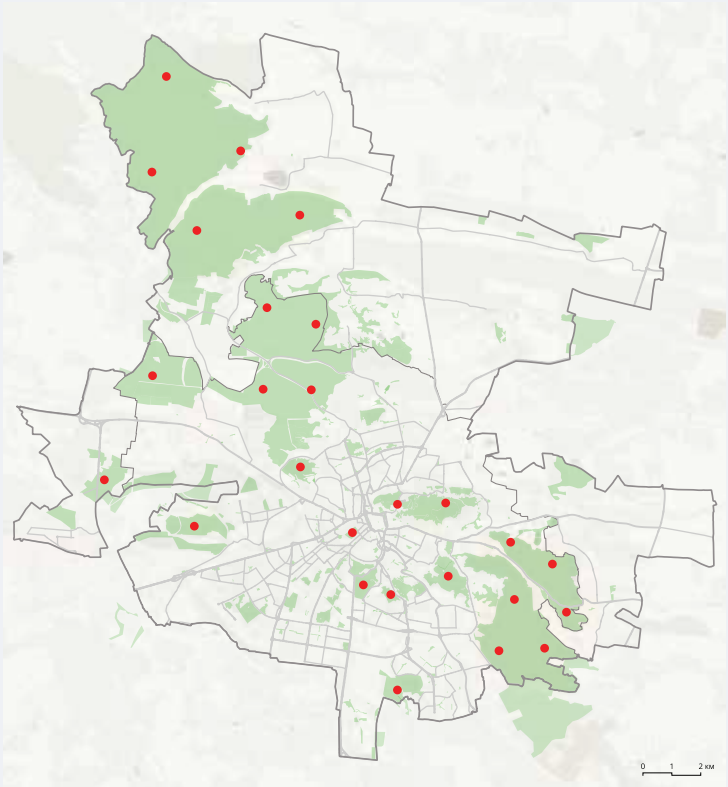
ГНІЗДУВАННЯ. Гніздиться в дуплах дерев, на горищах будівель, покинутих гніздах воронових або хижих. До гніздування береться в середині березня, у містах раніше, наприкінці січня та в лютому. Відкладає 2-5 овальних білих яєць. Яйця висиджує самиця 28-30 днів. Через 28-37 днів пташенята вже здатні літати, але ще не можуть полювати. Вони залежать від їжі, яку приносять батьки, до трьох місяців після вильоту з гнізда. У цей період пташенята ходять по гілках й іноді падають на землю. Тому, якщо зустрінете молоду сіру сову, яка сидить на землі, краще її не чіпати – вона сама про себе подбає. Як варіант, можете спробувати посадити птаха на гілку.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність стала.

ВОРОГИ. Куниці лісова і кам'яна, пугач, сова довгохвоста.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний осілий гніздовий вид населених пунктів і лісових насаджень. У Львові в межах забудови рідкісний гніздовий вид (приблизно 5-7 пар). У світлий період доби побачити складно. У межах Львова відчувається брак місць для гніздування. Розвішування штучних гніздівель (сов'ятників) у міських парках може покращити ситуацію з чисельністю виду.

Серпокри́лець чо́рний

Apus apus *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 16-17 см.
Розмах крил 42-46 см.
Вага 30-58 г.

Живе 7-8 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 21 рік 1 місяць.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

Дорослий птах темно-бурий, горло білувате.

Хвіст відносно короткий і глибоко вирізаний, дзьоб і ноги темно-бурі.

Народні назви:

чо́рна ла́стівка, коса́точка, коса́тка, щур, ю́рик, ю́ричок, серпо́кришка, серпо́крилець.

ПОВЕДІНКА. Синантропний вид. Галасливий, особливо коли вилітають з гнізда пташенята. Гніздиться колоніями на високих спорудах у населених пунктах. Політ стрімкий із частими помахами крил. Усупереч поширеній думці, може злетіти з горизонтальної поверхні. Максимальна

Молодий птах подібний до дорослого.

Оперення, особливо на крилах, світліше, на перах білувата облямівка.

Juv

швидкість польоту становить 111,6 км/год. Упродовж життя долає мільйони кілометрів.

РАЦІОН. Полює тільки в польоті. Харчується літаючими комахами.

ГНІЗДУВАННЯ. Гнізда влаштовує в щілинах й отворах будівель. До гніздування береться в травні. Гніздо будує приблизно 8 днів. Відкладає 2-3 білих яйця. Висиджують обоє батьків 11-16 діб. Пташенята перебувають у гнізді досить довго – 38-39 діб. Упродовж року робить 1 кладку.

МІГРАЦІЇ. Весняний приліт з кінця квітня до початку травня. Мігрує вночі зграями з кількох десятків особин. Відліт із кінця липня до початку серпня. Зимує в південній частині Африки.

ЦІКАВО Більшість життя проводить у польоті, навіть спить у повітрі.

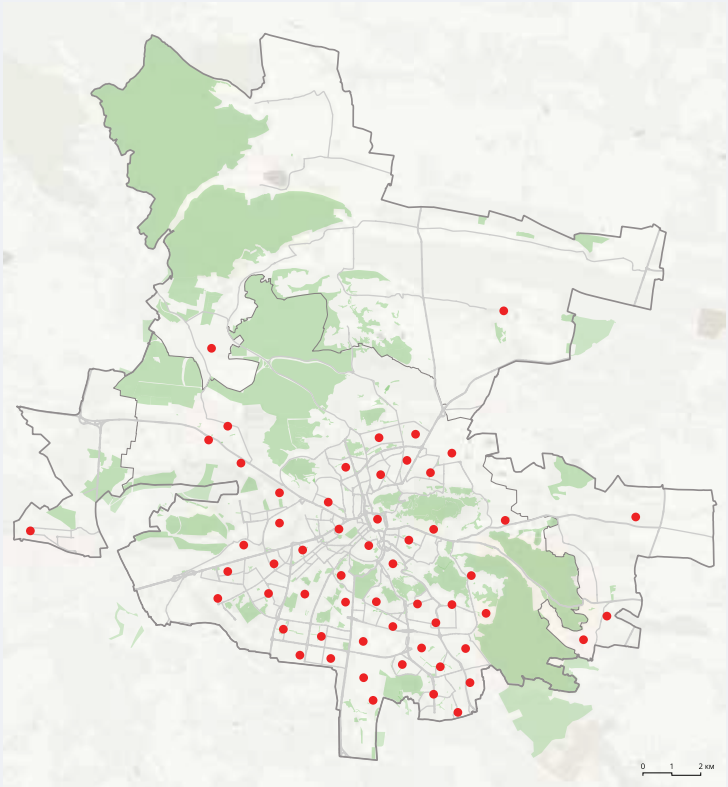
НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність стала.

ВОРОГИ. Підсоколик великий, сапсан, яструб малий.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

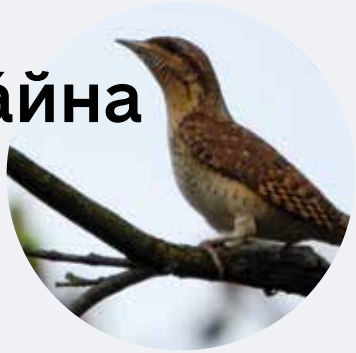
Дуже численний гніздовий перелітний вид. Один з найчисленніших птахів нашого міста. У Львові в межах забудови приблизно 2 тис. гніздових пар. Оселяється винятково в населених пунктах. У Львові майже половина всіх птахів гніздиться в центральній частині міста. Дуже помітний упродовж усього сезону розмноження. У межах Львова зменшується кількість місць, придатних для гніздування, через утеплення й тинькування будинків. Розвішування спеціальних штучних гніздівель на будівлях може покращити ситуацію з чисельністю виду.

Крутиголóвка звичáйна

Jynx torquilla *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 30-38 см.
Розмах крил 50-55 см.
Вага 200-500 г.

Живе 3-5 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 20 років 6 місяців.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

Дорослий бурувато-сірий, із білуватою і чорною строкатістю.

За оком темна смуга.

Низ вохристо-білий, із бурою поперечною строкатістю.

Стернові пера заокруглені, з темними поперечними смугами.

Дзьоб і ноги бурі.

Народні назви:

крутíй, крутоголóв, крутоголóвач, крутоголóвка, скрутоголóвець, закрутúголова, крутиголóвець, крутúголовок, крутиголóвка, крутоголóвок, кривов'я́з, крутиглáв, крутглáв, крутá головá, сич, сичáк, гívґор, гívґач.

ПОВЕДІНКА. Здебільшого пересувається по землі. Рухається повільно. Часто можна побачити на мурашнику. Пари моногамні. Місце гніздування неприємно пахне, оскільки батьки не прибирають свій послід.

РАЦІОН. Комахи, переважно мурахи на різних стадіях розвитку, жуки, гусінь, попелиці, павуки тощо. Часто сама розкопує мурашники. Мурахи прилипають

Через тім'я, шию й спину проходить темно-бура смуга.

У молодого птаха оперення тьмяніше.

до липкого, вкритого слиною язика. Птах не боїться укусів, захищений щільним опереннням, яке не дає мурахам дістатися до шкіри.

ЦІКАВО

Має найдовший серед європейських птахів язик, який може висуватися на 66 мм.

ГНІЗДУВАННЯ. Гнізда робить у дуплах дятлів або в штучних гніздівлях. Може займати вже заселені дрібними птахами дупла, викидаючи гніздо і яйця господаря. Вистилки не робить. До гніздування береться в травні. Відкладає 7-12 чисто білих яєць. Обоє батьків висиджують яйця впродовж 13-14 діб. Самиця у разі небезпеки намагається відлякати непроханих гостей, розпушуючи пір'я на голові, крутить нею й шипить, як змія. Налякані пташенята в гнізді роблять те саме. Молоді птахи залишаються в гнізді 19-25 діб. Робить одну кладку на рік.

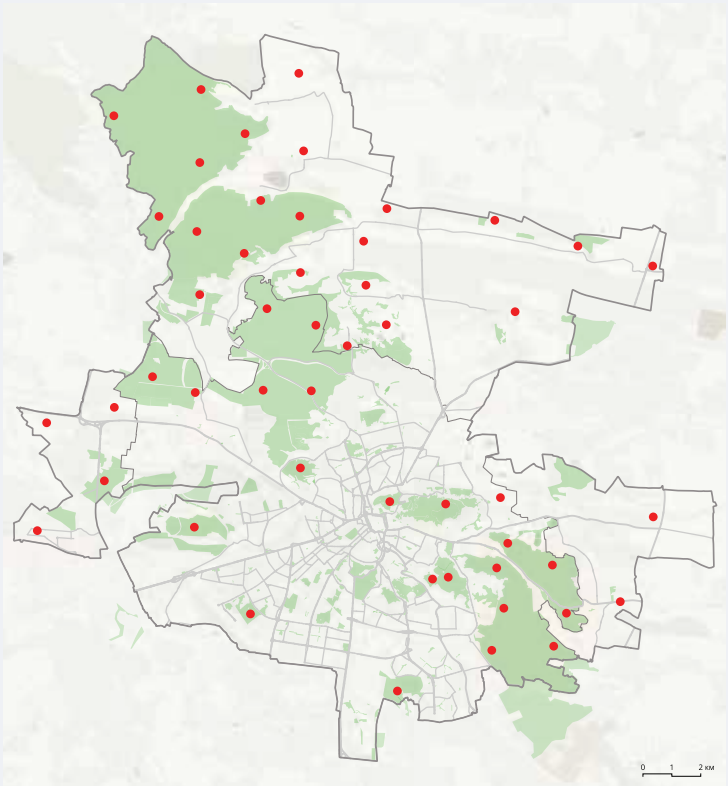
МІГРАЦІЇ. Весняний приліт триває впродовж квітня. Відлітає в серпні – на початку вересня. Мігрує наодинці й у нічні години. Зимує в Центральній Африці.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність зменшується. У Львові в межах забудови за останніх 30 років – утричі.

ВОРОГИ. Куниці лісова і кам'яна, вивірка звичайна, сови, яструби великий і малий.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний гніздовий і перелітний вид. Селиться в листяних і мішаних лісах, найчастіше на узліссях, у лісосмугах, парках, садах, цвинтарях із дуплавими деревами. Веде потайний спосіб життя і має вдале маскувальне забарвлення. Швидше можна почути й знайти за характерним голосом. Розвішування спеціальних штучних гніздівель у парках може покращити ситуацію з чисельністю виду.

Жо́вна си́ва

Picus canus *(Gmelin, 1788)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 25-26 см.
Розмах крил 38-40 см.
Вага 100-145 г.

Живе 3-5 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 8 років 4 місяці.

Народна назва

жо́нва.

ПОВЕДІНКА. Дупла роблять обоє партнерів, переважно в м'яких породах дерев або в гниючій чи сухій деревині.

ВИГЛЯД

У дорослого самця голова й шия сірі, на лобі й спереду тім'я червона пляма.

Доросла самиця подібна до дорослого самця, але червона пляма на голові відсутня.

Дзьоб темно-бурий, ноги сірі, райдужна оболонка ока жовтувата.

Вуздечка чорна, а нижче – вузький чорний вус.

Спина й покривні пера крил оливково-зелені, поперек і надхвістя жовті.

Хвіст зеленкувато-чорний, цупкий, загострений.

♀

Низ зеленкувато-сірий. Першорядні махові пера бурі, з білими плямами.

ЦІКАВО

Часто можна бачити на землі за пошуком корму.

Молодий птах подібний до дорослої самиці, але оперення тьмяне.

Райдужна оболонка ока темно-коричнева.

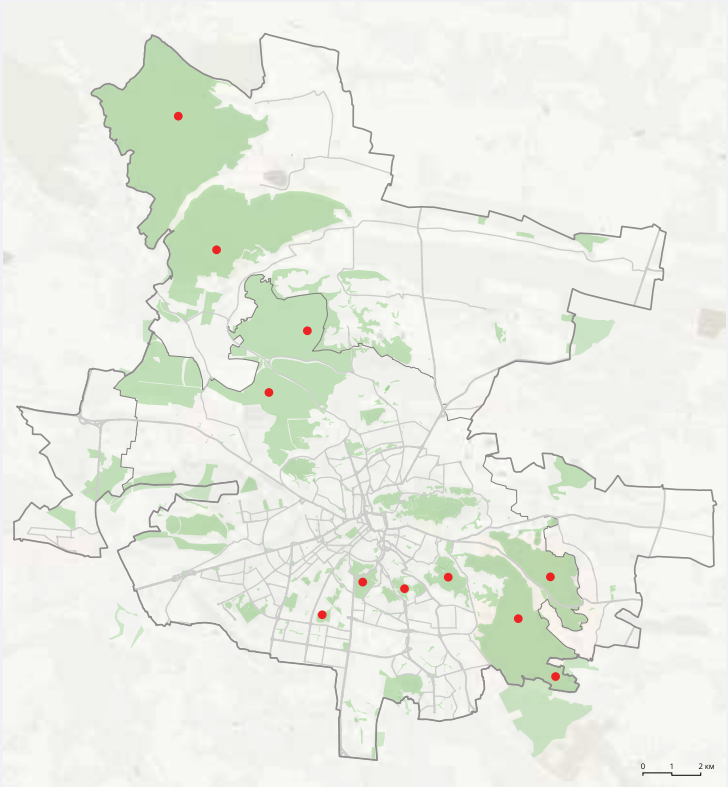
РАЦІОН. Основу корму в теплий період року становлять мурахи. Урізноманітнює раціон комахами і їхніми личинками. У холодну пору року живиться плодами та ягодами.

ГНІЗДУВАННЯ. Живе окремими парами. Гнізда робить у дуплах у гниючих стовбурах осики, дуба, берези, липи, сосни, вільхи або в сухих деревах. Може займати старі дупла, як свої, так і інших дятлів. Кладку з 5-7 білих яєць відкладає наприкінці квітня. Насиджування триває 17-18 діб. Протягом року буває один виводок.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність у природному середовищі відносно стала. У Львові повільно зростає.

ВОРОГИ. Куниці лісова і кам'яна, вивірка звичайна, сови, яструб великий.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Рідкісний осілий, кочовий вид, як на гніздуванні, так і взимку. У Львові в межах забудови в парках гніздиться 5-6 пар. Селиться в листяних і мішаних лісах, великих міських парках. Узимку кочує по всій території Львівської МТГ. Не потребує спеціальних заходів з охорони. Якщо залишати в старих міських парках і приміських лісах сухі дерева або пні висотою 3-4 м, це сприятиме зростанню чисельності виду.

Жо́вна чо́рна

Dryocopus martius *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 45-55 см.
Розмах крил 67-73 см.
Вага 250-370 г.

Живе 6-10 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 14 років.

Народні назви:
жо́вна чо́рна, когу́т, когуте́ць.

ПОВЕДІНКА. Полохливий і обережний птах. Покинуті або незавершені дупла використовують інші види: голуб-синяк, галка, шпак, кажани, куниці, вивірки. Вважають, що десятки видів птахів, ссавців і безхребетних отримують користь від діяльності цього дятла.

РАЦІОН. Переважно комахи, яких видобуває з деревини, зокрема мурахи й жуки, що живуть у деревині. Може харчуватися гусінню метеликів, равликами і навіть насінням дерев. Як і інші дятли, злизує сік, що витікає з дерев. Здобич із

ВИГЛЯД

Дорослий самець чорний, зі слабким металічним полиском.

На лобі, тім'ї й потилиці червона "шапочка".

Дзьоб жовтувато-білий, на кінці темно-сірий, ноги темно-сірі, райдужна оболонка ока білувата.

Хвіст цупкий, загострений.

У самиці червона тільки потилиця.

Молодий самець подібний до дорослого самця, а молода самиця до дорослої, але оперення – із бурим відтінком.

Червона "шапочка" на голові з дрібними чорними пір'їнами.

ЦІКАВО

Птах досить шумний і помітний.

деревини витягує довгим язиком, який спереду має зазубрини. Може розкопувати мурашники.

ГНІЗДУВАННЯ. Гніздо будує в новому дуплі на висоті понад 8 м над землею, частіше на пошкоджених деревах. Видовбують дупло разом самець і самиця 2-3 тижні. Може використовувати штучні гніздівлі. Кладка відбувається раз на рік. До гніздування береться у квітні – травні. Відкладає 4-5 білих яєць. Висиджують обоє батьків 12-14 діб. Пташенята залишають гніздо через 23-28 діб, але батьки продовжують годувати їх ще деякий час.

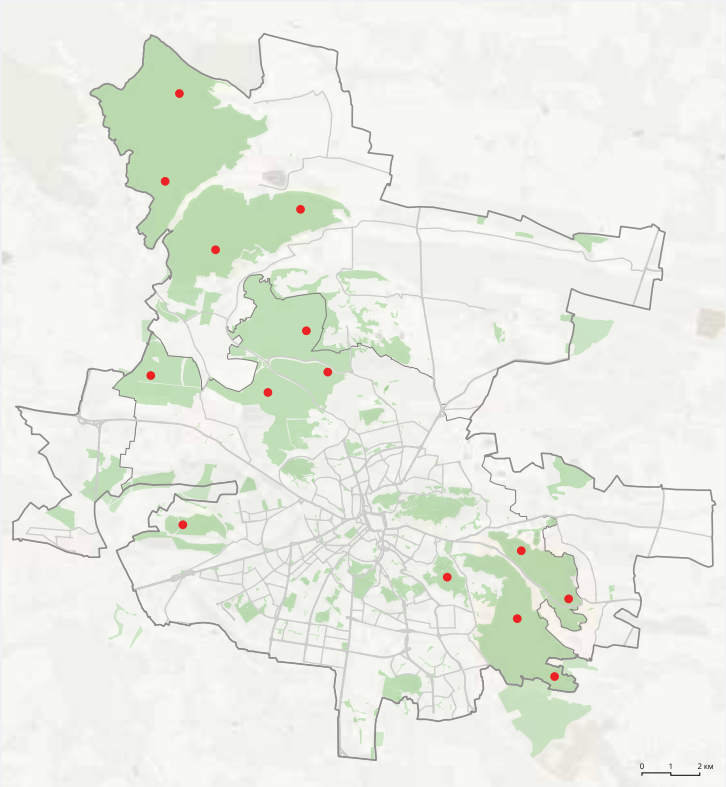
НАПРЯМОК ЗМІН. Загалом чисельність досить постійна.

ВОРОГИ. Куниця лісова, яструб великий.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

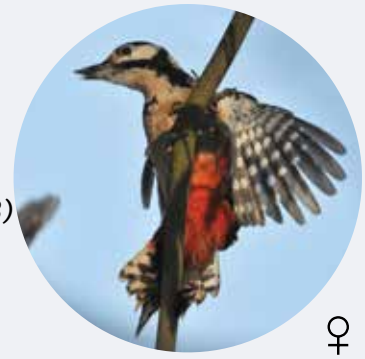

Нечисленний осілий вид. Селиться в мішаних, рідше листяних лісах, на лісосіках і у великих міських парках. Знайти найпростіше за голосом, який чутно на великі відстані. У Львові виявлений на гніздуванні в усіх приміських лісах і лісопарку Погулянка. Узимку трапляється в усіх великих парках міста. Не потребує спеціальних заходів з охорони. Якщо залишати в старих міських парках і приміських лісах сухі дерева або пні висотою 3-4 м, це сприятиме зростанню чисельності виду.

Дя́тел звича́йний

Dendrocopos major *(Linnaeus, 1758)*

♀

ПАРАМЕТРИ

Довжина 22-23 см.
Розмах крил 34-39 см.
Вага 60-80 г.

Живе 3-5 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 15 років 3 місяці.

Народні назви:

жо́вна тарча́ста, жо́вна страка́та, дя́тель, дьо́куль, ґе́тель, ґе́ґлик, клюйде́рово, клюсде́рево, до́вбавка, довба́ло, довба́ч, до́вбуш, дерева́ч, дерводзьо́бка, ковта́ч, колота́ч, поковта́ч, дзьоба́к, дзьо́ґало.

ВИГЛЯД

У дорослого самця тім'я, смуги ззаду й на боках шиї, спина, поперек і надхвістя чорні.

На потилиці червона пляма.

Білі щоки повністю відокремлені чорною смугою від білих боків шиї, низ тулуба вохристий, задня частина черева й підхвістя червоні.

Махові пера чорні, з білими плямами. Хвіст чорний, цупкий, загострений. Дзьоб і ноги темно-сірі, райдужна оболонка ока коричнева.

ПОВЕДІНКА. У шлюбний період дуже галасливий і голосно барабанить дзьобом по сухій деревині. Дупла видовбує самостійно, щороку їх міняючи. Цим створює сприятливі умови для гніздування дрібних дуплогніздних видів. Роздовбує шишки в одному зручному для цього місці на

Лоб, горло, щоки, плями на боках шиї, шия спереду й смуги на боках спини білі, з вохристим відтінком.

♂

ЦІКАВО

Харчуючись насінням шишок, влаштовує так звані "кузні".

Доросла самиця схожа на дорослого самця, лише потилиця чорна. Молодий птах подібний до дорослого, але на всій голові червона "шапочка".

якомусь дереві. В основі цього дерева назбирується гірка роздовбаних шишок.

РАЦІОН. У теплий період року – попелиці, гусінь і дорослі комахи. У холодний період переходить на рослинну їжу – плоди і ягоди. Любить насіння шишок.

ГНІЗДУВАННЯ. Живе окремими парами. У кінці квітня – на початку травня відкладає 5-7 білих яєць. Висиджують по черзі обоє птахів 12-13 діб. Пташенята вилуплюються голими, сліпими й безпомічними. У перші дні життя поводяться тихо, на другому тижні стають дуже галасливими, їх чути далеко від дупла. Гніздо покидають через три тижні, проте батьки ще приблизно два тижні їх підгодовують.

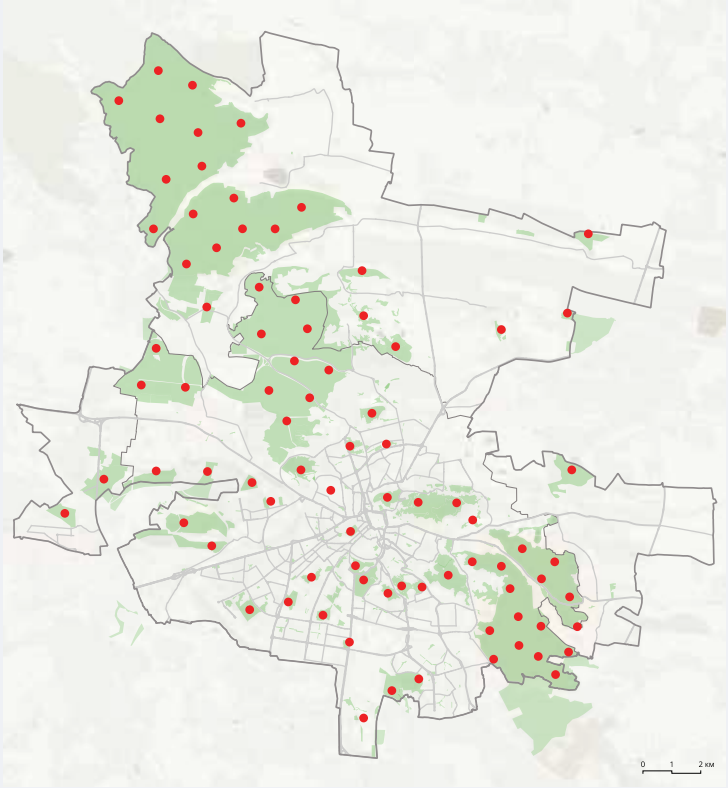
НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність стала.

ВОРОГИ. Куниці лісова і кам'яна, вивірка звичайна, вовчок сірий, яструб малий.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний осілий вид. Найчисленніший серед наших дятлів. Чисельність у Львові в межах забудови становить 80-90 гніздових пар. Оселяється в найрізноманітніших деревних насадженнях як у природних умовах, так і в населених пунктах. Звичайний у лісах, парках і садах. Не потребує спеціальних заходів з охорони. Якщо залишати в старих міських парках і приміських лісах сухі дерева або пні висотою 3-4 м, це сприятиме зростанню чисельності виду.

Дя́тел сирі́йський

Dendrocopos syriacus

(Hemprich et Ehrenberg, 1833)

Juv

ПАРАМЕТРИ

Довжина 23-25 см.
Розмах крил 34-39 см.
Вага 70-83 г.

Живе 3-5 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 10 років 9 місяців.

Народна назва

дя́тел.

ПОВЕДІНКА. Після сезону розмноження веде одинокий спосіб життя, не виявляючи територіальності. Поведінка нагадує поведінку звичайного дятла.

ВИГЛЯД

У дорослого самця тім'я, смуги ззаду і на боках шиї, спина, поперек і надхвістя чорні.

Лоб, горло, щоки, шия й смуги на боках спини білі.

На потилиці червона пляма. Біла щока знизу окреслена чорною смугою.

Низ білий, із буруватим відтінком.

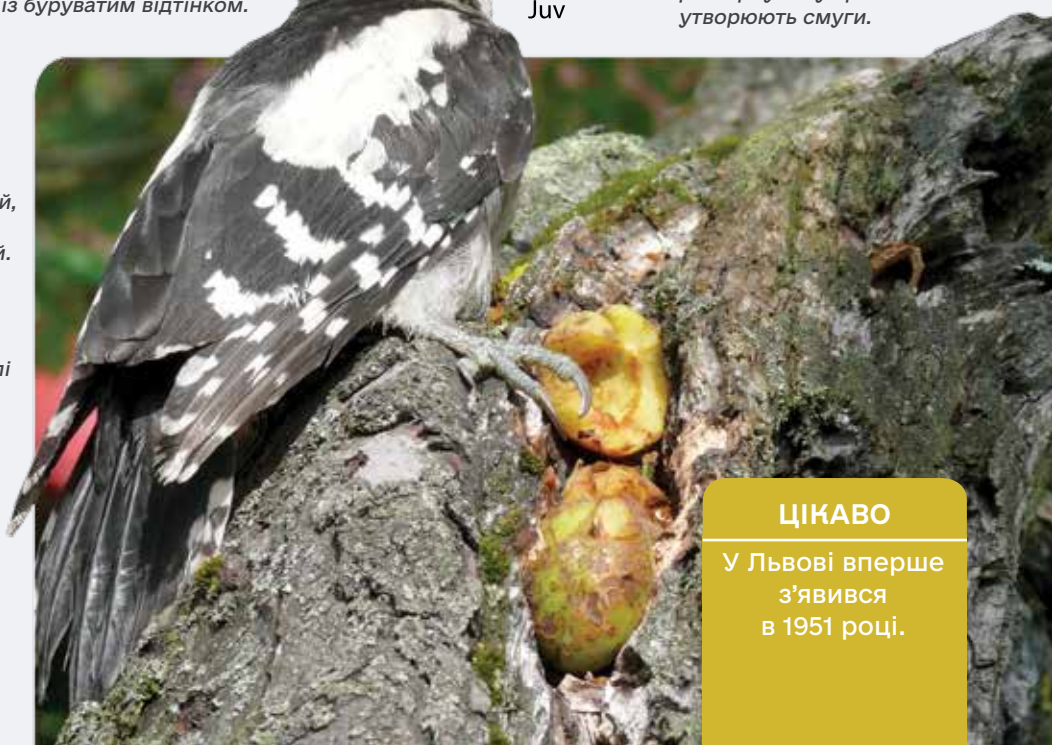
Дзьоб темно-сірий, ноги бурувато-сірі, райдужна оболонка ока коричнева.

На боках тулуба дрібні темні риски, підхвістя рожеве.

Махові пера чорні, з білими плямами, на розгорнутому крилі утворюють смуги.

Juv

Хвіст чорний, цупкий, загострений.

На крайніх стернових перах невеликі білі плями.

ЦІКАВО

У Львові вперше з'явився в 1951 році.

Доросла самиця схожа на дорослого самця, лише потилиця чорна.

Молодий птах подібний до дорослого, але на всій голові червона "шапочка".

РАЦІОН. Живиться комахами й павуками, яких збирає з поверхні кори або з-під неї, рідко її роздовбуючи. Важливу роль у раціоні відіграють рослинні корми: волоські горіхи, фрукти. Пташенят годує гусінню лускокрилих, личинками твердокрилих, хрущами та іншими членистоногими.

ГНІЗДУВАННЯ. Гніздо будує на живих деревах з м'якою деревиною. У квітні – травні самиця відкладає 4-8 білих яєць. Висиджують обоє батьків упродовж 9-14 діб. Пташенята залишають гніздо приблизно через 24 доби. За сезон буває одна кладка.

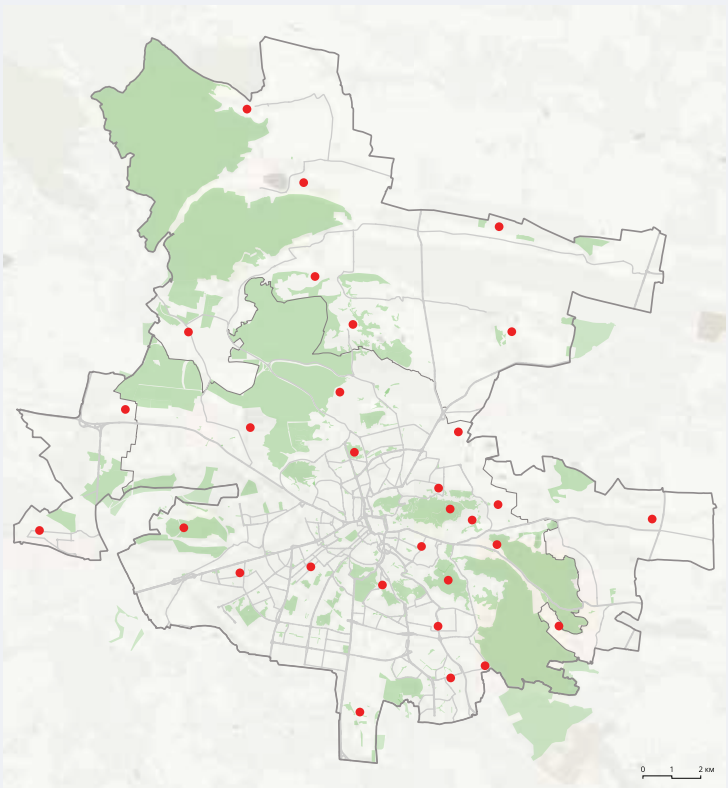
НАПРЯМОК ЗМІН. Інвазійний вид, розселення якого в Україні відбувалося із заходу на схід. Загалом чисельність досить постійна.

ВОРОГИ. Кам'яна куниця, вивірка звичайна, вовчок сірий, яструби великий і малий.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний осілий вид. Селиться в напіввідкритих сільськогосподарських угіддях, парках, садах. Охоче гніздиться в міських зелених зонах, дещо рідше в природних або напівприродних лісових ділянках, присадибних ділянках, забудованих територіях, городах, рідше на цвинтарях. Не потребує спеціальних заходів з охорони. Якщо залишати в старих міських парках сухі дерева або пні висотою 3-4 м, це сприятиме зростанню чисельності виду.

Ла́стівка міська́

Delichon urbicum *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 12-16 см.
Розмах крил 20-33 см.
Вага 16-20 г.

Живе 2-5 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 11 років 3 місяці.

Народні назви:
ластови́ця, ла́стівка ку́ца, білогу́рка.

ПОВЕДІНКА. Синантропний вид. Природних поселень у нашому регіоні не утворює. Зграйний, гніздиться колоніями.

РАЦІОН. Живиться комахами, на яких полює в повітрі: комарами, мухами, ґедзями, метеликами тощо. Висота полювання залежить від тиску, на який реагують ко-

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

Дорослий птах зверху чорний, із синім металічним полиском.

Поперек, надхвістя й увесь низ білі.

Махові пера чорно-бурі.

Хвіст чорно-бурий, вирізаний.

Молодий птах схожий на дорослого, але без металічного полиску, з бурим відтінком на верхній частині тіла й білою облямівкою на махових перах.

Дзьоб чорний, ноги вкриті білим дрібним пір'ям.

ЦІКАВО

Любить сидіти зграйками на дротах ліній електропередачі.

махи, то опускаючись, то підіймаючись вище.

ГНІЗДУВАННЯ. Гніздо будує під навісом: дахом чи віконним отвором. Використовує його впродовж кількох років. Гнізда часто розташовує впритул одне до одного. Кладку з 4-6 білих яєць відкладає на початку травня. Висиджує 14-15 діб переважно самиця. Самець у цей час годує її. Пташенята покидають гніздо через 22-32 доби, але ще приблизно тиждень вони залежні від батьків.

МІГРАЦІЇ. Весняний приліт відбувається у квітні. Відліт у серпні – вересні. Мігрує зграями вдень. Зимує в Африці, південніше пустелі Сахари.

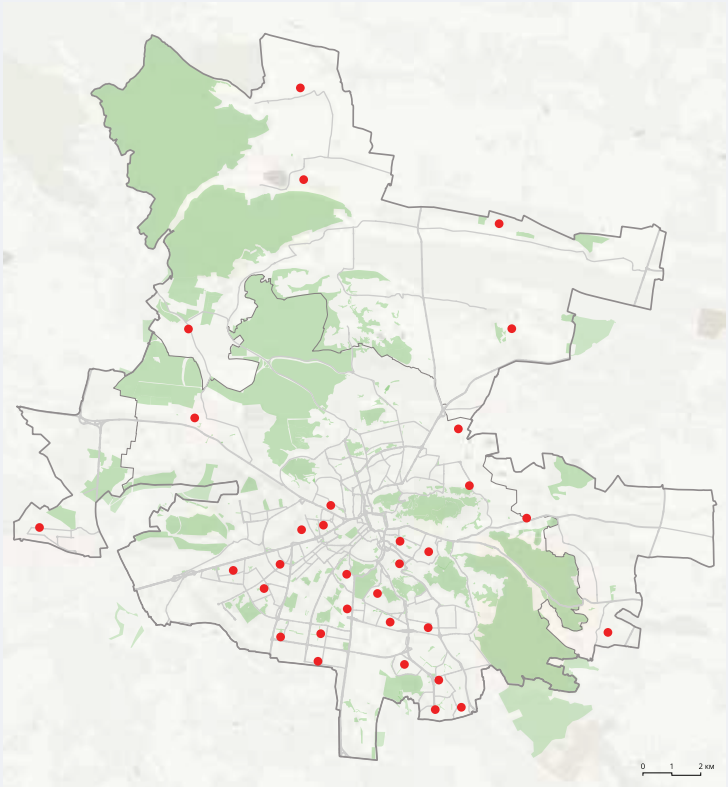
НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність знижується.

ВОРОГИ. Домашній кіт, підсоколик малий, яструб малий.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Численний гніздовий і перелітний вид. У Львові в межах забудови чисельність становить 600-700 гніздових пар. Майже 90 % птахів для гніздування в місті використовують сучасні багатоповерхові будинки, збудовані переважно за останні двадцять років. Чисельність знижується через зменшення кормових ресурсів – комах, внаслідок інтенсивного застосування фермерами дешевих несертифікованих отрутохімікатів.

Плúска бíла

Motacilla alba *(Linnaeus, 1758)*

♂

ПАРАМЕТРИ

Довжина 16-19 см.
Розмах крил 25-30 см.
Вага 17-25 г.

Живе 2-3 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 13 років 7 місяців.

ВИГЛЯД

У дорослого самця в шлюбному вбранні спина сіра.

Лоб, щоки, боки шиї, груди й черево білі.

Тім'я, потилиця, горло, воло і хвіст чорні.

Дзьоб і ноги чорні.

У позашлюбному оперенні горло біле, на волі широка чорна смуга.

У дорослої самиці в шлюбному оперенні тім'я й потилиця чорні.

У позашлюбному оперенні тім'я й потилиця сірі.

Смуга на волі тьмяніша, ніж у дорослого самця.

Народні назви:

блúставка, блúсканка, флúска, берегíвка, берегýлька, поберегýлька, лúскавка, плúскавка, пастушóк, пастýшечка, пастýшка кіньскá, трясидýпа, пáстирка, кивáйло-дýпа, кивáй-дýпа, плúстка, блúска, блúскалка, трепихвóстка, трусихвóстка, трясигýзка, трясигýзишка, трясифíст, дрижифíст, зазýлина кýхарка, пóльська лáстівка, клинéц, маслéнка, перебігýлька, макíвка, мигáвка, косáрь, пóпик, поболотнúчка, болотáвка, присідáчка, чяпайло, сúрватка.

ПОВЕДІНКА. У пошуках поживи бігає по землі, характерно посіпуючи хвостом. Політ хвилеподібний. У позагніздовий період влаштовує спільні ночівлі в очереті з ластівками, шпаками, іншими плисками. Часто сідає на підвищення: паркани, дроти, будівлі або стовпи.

♂

ЦІКАВО

Не боїться людей, хоча поводиться обережно.

Молодий птах схожий на самицю в позашлюбному оперенні.

Juv

РАЦІОН. Дрібні комахи: комарі, мухи, жуки, метелики, яких ловить на землі або в польоті. Часто бігає за плугом, збираючи черв'яків і личинок.

ГНІЗДУВАННЯ. Гнізда розміщує під солом'яними стріхами, у щілинах стін, на балках під мостом, у купі хмизу, під корінням дерев, між камінням, у напіввідкритих дуплах, на узбіччях на землі. Гніздо будує зі стебел, листя, коріння, трав і моху, лоток вистилає шерстю, кінським волосом і пір'ям. Відкладає яйця з квітня до середини травня. У кладці 4-6 білуватих яєць із темно-сірими чи бурувати-ми плямами. Насиджує самиця 12-14 діб. Пташенята залишають гніздо через 14-15 діб. Може мати 2-3 виводки на рік.

МІГРАЦІЇ. Весняний приліт відбувається у березні – квітні. Мігрує поодинці або невеликими групами вдень. Відліт у вересні – жовтні. Зимує в Західній і Південній Європі та Африці.

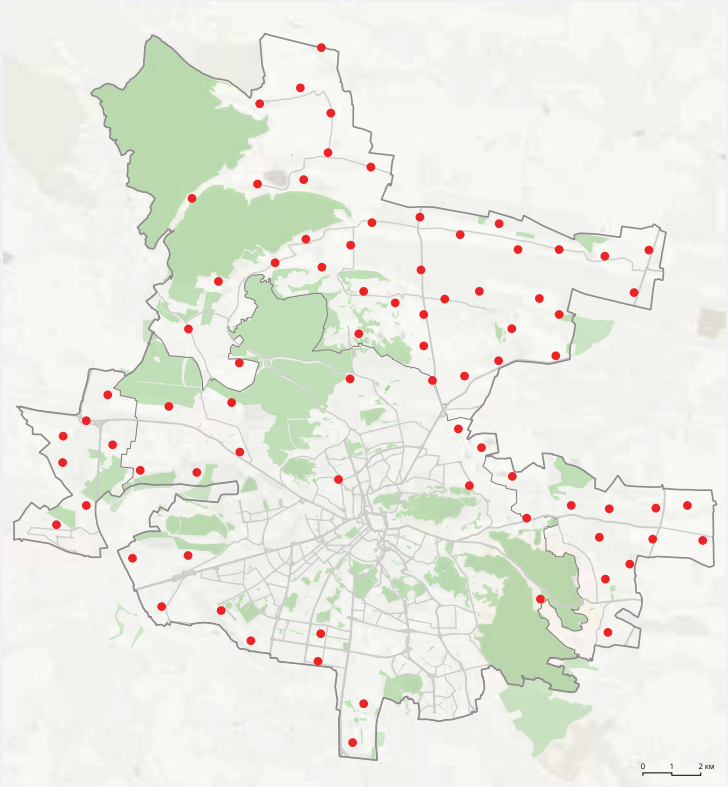
НАПРЯМОК ЗМІН. Загалом чисельність досить стала.

ВОРОГИ. Домашній кіт, ласиця мала, горностай, яструб малий.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

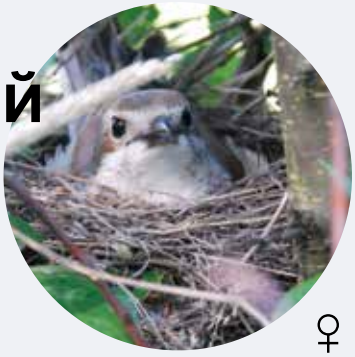
Звичайний гніздовий і перелітний вид. У Львові в межах забудови гніздиться 10-20 пар. Селиться навколо людських поселень, на берегах водосховищ і річок, рудеральних територіях, у засмічених місцях, на пустирях, узбіччях доріг, звалищах та інших подібних ділянках, а також на пасовищах, полях, луках. Під час міграції найчастіше трапляється над різними типами водойм. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Сороко́пу́д терно́вий

Lanius collurio *(Linnaeus, 1758)*

♀

ПАРАМЕТРИ

Довжина 16-17 см.
Розмах крил 24-27 см.
Вага 27-29 г.

Живе 1-2 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 8 років.

ВИГЛЯД

У дорослого самця голова й задня частина шиї сірі, через око проходить чорна смуга.

Доросла самиця зверху бурувато-руда, за оком темно-бура смуга. Низ сірувато-білий, із хвилястою смугастістю.

Хвіст чорний, із білими плямами біля основи кількох пар крайніх стернових пер.

Спина й покривні пера крил руді, поперек і надхвістя сірі.

Народні назви:

си́кіт, терні́вка, я́чик, сороко́уз, сорока́ч, сороку́н, сорокопу́д, сорокопу́сть, сорокати́льник.

ПОВЕДІНКА. Веде досить потайний спосіб життя. Часто сідає на дроти ліній електропередачі, стовпи або верхівки кущів, звідки вистежує здобич. Сидить у вертикальній позі. Стривожений, крутиться й сіпає хвостом. Політ прямолінійний, іноді зависає в повітрі.

РАЦІОН. Переважно жуки й коники, рідше нориці, миші, дрібні птахи, часто пташенята та дрібні плазуни. Здобич шукає на землі або підстерігає з присіду. Дрібну здобич одразу з'їдає, більшу або надлишки їжі насаджує на шпичаки колючих

ЦІКАВО

Надлишки їжі насаджує на шпичаки колючих чагарників.

♂

Низ білий, із кремово-рожевим відтінком.

Дзьоб і ноги чорні.

Молодий птах подібний до самиці, але має смугастість на голові й спині.

Juv

чагарників, дерев або на колючий дріт. Незїдена здобич є запасом на голодні дні. Ловить досить велику здобич, іноді лише трохи меншу за себе, може полювати навіть на жаб.

ГНІЗДУВАННЯ. На місця гніздування прилітає в травні. Гніздо розташоване серед колючих чагарників або в кронах дерев, низько над землею. Відкладає 5-6 брудно-білих яєць, із сіро-зеленими або бурими плямами на тупому кінці. Інкубація починається після відкладання останнього яйця. Висиджує самиця 13-16 діб, самець у цей час її годує. Пташенята залишають гніздо через 14 діб. Ще три тижні батьки продовжують піклуватися про них.

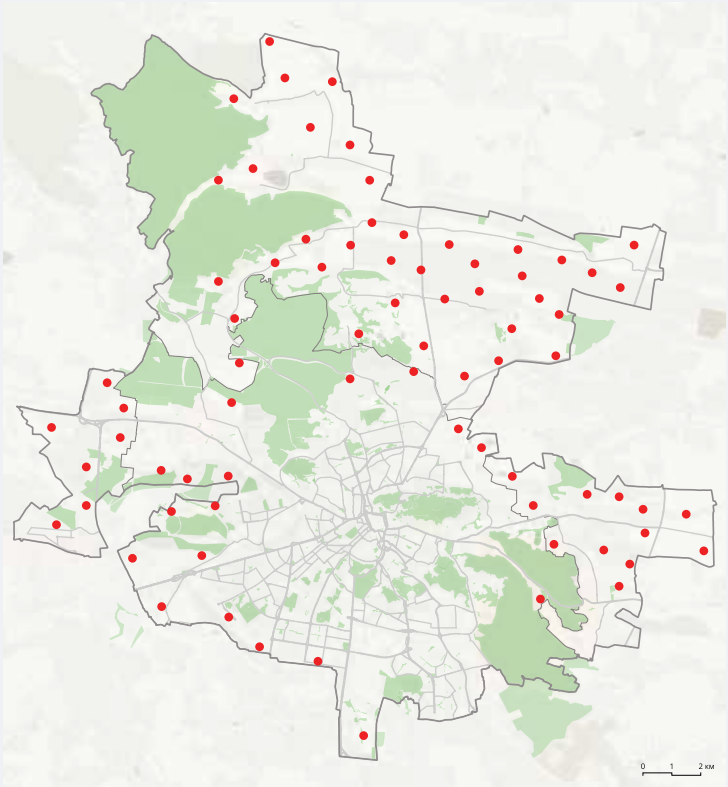
МІГРАЦІЇ. Прилітає в кінці квітня – на початку травня. Відлітає із середини серпня до кінця вересня. Мігрує вночі. Зимує в південній частині Африки.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність виду знижується.

ВОРОГИ. Домашній кіт, лисиця звичайна, куниці лісова і кам'яна, сойка звичайна, сіра ворона, сорока звичайна, яструб малий.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний гніздовий і перелітний вид. Селиться на сонячних, відкритих, сухих ділянках із колючими чагарниками, а також на торфовищах і в усіх типах чагарників, в острівних лісах, садах, виноградниках, лісових узліссях або зрубах. Уникає урбанізованих територій. Чисельність зменшується, найімовірніше, через зміну клімату й інтенсифікацію сільського господарства, що призводить до зменшення кількості комах.

Ви́вільга звича́йна

Oriolus oriolus *(Linnaeus, 1758)*

♂

ПАРАМЕТРИ

Довжина 19-25 см.
Розмах крил 44-47 см.
Вага 50-85 г.

Живе 8-10 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 14 років 8 місяців.

Народні назви:

купителю́га, купителю́жник, телю́га, филю́га, теліга, потеліжник, пітелю́га, ві́льга, ви́льга, во́льга, воловіга, суровіга, єви́ла, сіва ядвіґа, сірогіра, ги́вила, и́вовга, и́волга, и́виль, ívул, íговна, и́голий, иголи́йка, и́гола, и́гла, и́гова, и́говда, оліи́ник, е́ва, е́вка, е́говда, ги́виля, оліяр, оліярник, черешнеїд, черешéнник, соловíй, жóвтий друзд, фю́кадло, зла́тий птах, зóфія, зóфия.

ПОВЕДІНКА. Полохливий та активний птах. Незважаючи на барвисте оперення, його важко помітити серед гілок і листя дерев. Політ хвилеподібний.

РАЦІОН. В основному комахи, лялечки й волохата гусінь метеликів (неїстівні для більшості птахів), лише зрідка черешні, шовковиця, виноград, ожина та інші ягоди. Серед безхребетних у раціоні перева-

♂

ВИГЛЯД

Дорослий самець яскраво-жовтий, із чорними вуздечкою, крилами й хвостом.

На першорядних махових перах жовта пляма, кінці крайніх стернових пер жовті.

Дзьоб червоний, ноги темно-сірі.

Доросла самиця зверху жовто-зелена, низ білуватий, із темними рисками, дзьоб бурувато-червоний.

Молодий птах подібний до дорослої самиці, але пера верху з жовтуватою облямівкою.

Низ строкатіший, дзьоб бурий.

ЦІКАВО

На землю майже ніколи не опускається.

Pull

жають жуки. Зрідка їсть насіння, дрібних ящірок і ссавців, яйця та пташенят.

ГНІЗДУВАННЯ. Гніздо будує самиця високо в кроні, у розгалуженні тонкої бічної гілки, подалі від стовбура. Воно нагадує кошик, закріплений верхнім краєм між горизонтальними гілками. Наприкінці травня або в червні відкладає 3-5 білих або кремових із кількома темно-вишневими або чорними цятками яєць. Насиджує самиця 13-15 діб після відкладання останнього яйця. Пташенята залишаються в гнізді приблизно два тижні. Відкладає одну кладку на рік.

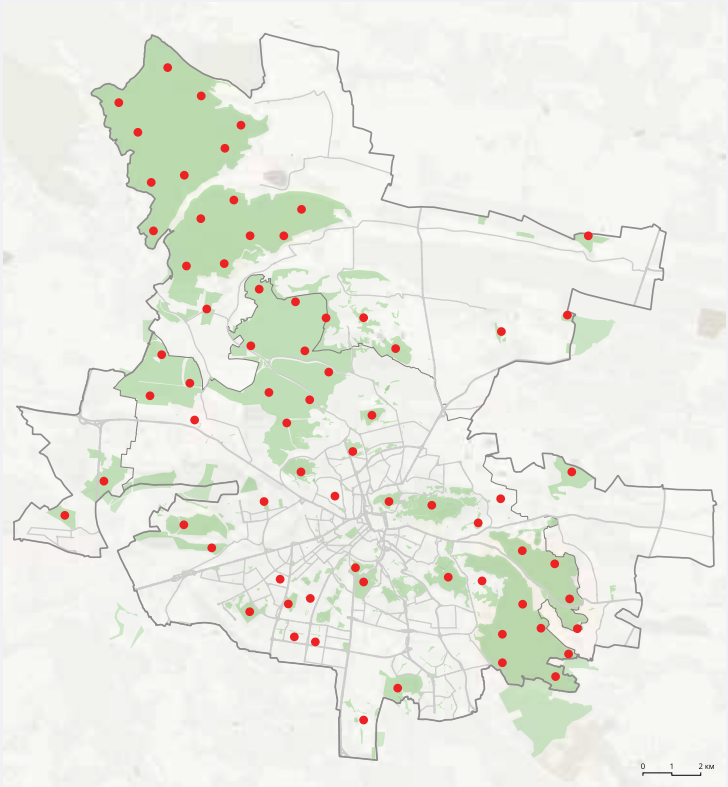
МІГРАЦІЇ. Прилітає у другій половині квітня – у середині травня. Осінній відліт із початку серпня до кінця вересня. Нічний мігрант. Летить один. Зимує в Центральній і Південній Африці.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність скорочується. У Львові в межах забудови за останніх 25 років чисельність зменшилася вчетверо.

ВОРОГИ. Вивірка звичайна, куниці лісова і кам'яна, яструби малий і великий, сови.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний гніздовий і перелітний вид. Гніздиться в листяних і мішаних лісах, у сільськогосподарських районах із гаями, на окраїнах лісосік, іноді в парках, алеях, садах. Через потайний спосіб життя побачити складно, зате її гучний характерний спів чути на великі відстані. Загрозу для розмноження становить різка зміна погоди, яка може спричинити значні коливання чисельності.

Шпак звича́йний

Sturnus vulgaris *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 20-25 см.
Розмах крил 34-40 см.
Вага 68-79 г.

Живе 2-3 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 22 роки 11 місяців.

Народні назви:
шкваре́ць, шпак.

ПОВЕДІНКА. У гніздовий період тримається окремими парами. У позагніздовий формує великі зграї. По землі ходить, а не стрибає. Політ швидкий і прямолінійний. У неволі здатен вивчити різні звуки, мелодії й слова.

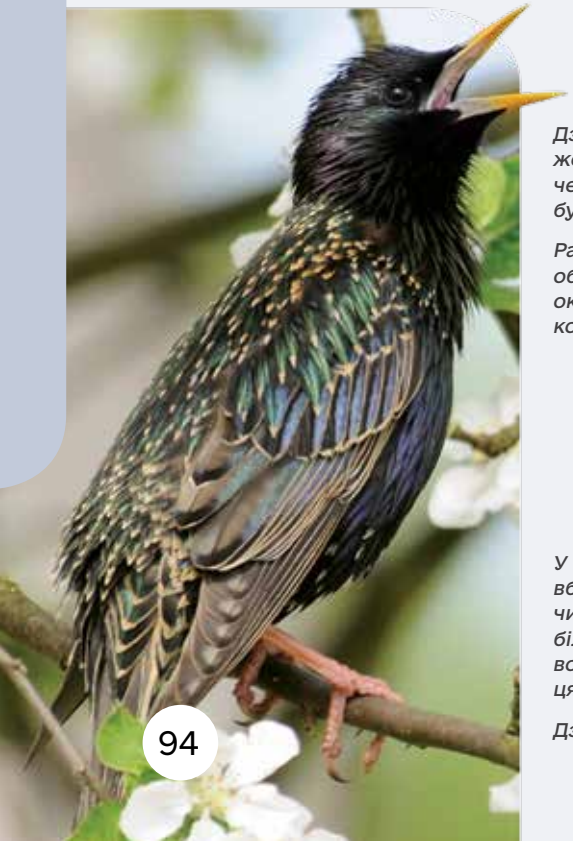
РАЦІОН. Комахоїдний. У теплий період року живиться гусінню, жуками, метеликами, павуками, равликами тощо. Восе-

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

Дорослий у шлюбному вбранні чорний, із пурпуровим і зеленим металічним полиском.

Верх тіла й підхвістя з окремими вохристими цятками.

Дзьоб жовтий, ноги червонувато-бурі.

Райдужна оболонка ока темно-коричнева.

У позашлюбному вбранні вкритий численними білими й вохристими цятками.

Дзьоб бурий.

ЦІКАВО

Галасливий птах, може імітувати голоси інших тварин.

ни й у холодний період року переходить здебільшого на плоди злаків, фрукти, ягоди.

ГНІЗДУВАННЯ. Дуплогніздник. До гніздування береться в середині квітня. У кладці 4-5 яєць блакитного кольору. Висиджують приблизно 13 діб обоє батьків. Приблизно три тижні пташенята залишаються в гнізді, ще два тижні батьки підгодовують молодь поза гніздом. Має два виводки на рік.

МІГРАЦІЇ. Прилітає одним із перших у кінці лютого – на початку березня. Під час весняної міграції летить невеликими зграями. Мігрує впродовж усієї доби. Відлітає протягом усієї осені. Зимує в Західній Європі. Частина птахів залишається зимувати в нас.

Молодий зверху однотонно темно-бурий, горло білувате, низ бурий, дзьоб темно-бурий.

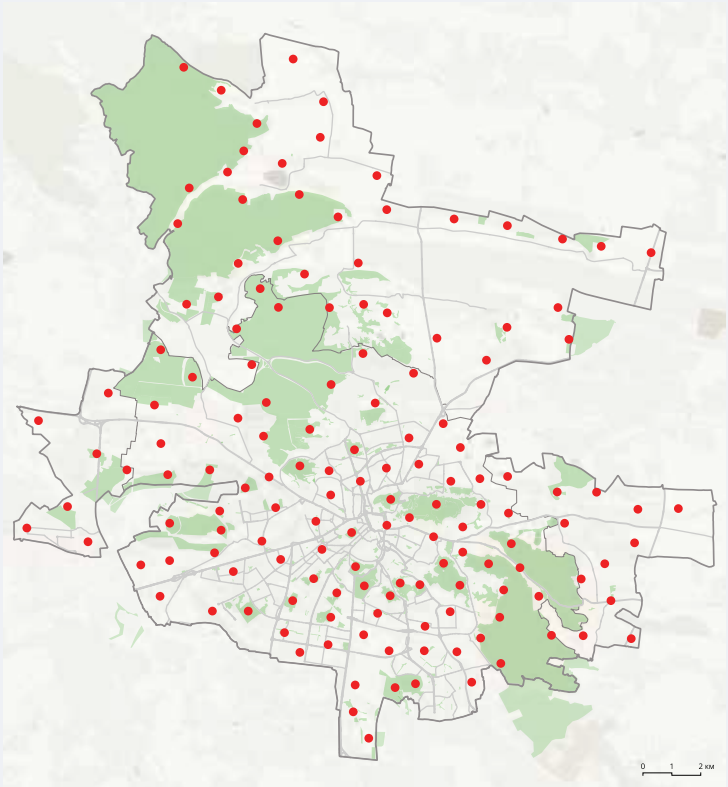
Juv

НАПРЯМОК ЗМІН. Загалом чисельність стала. У Львові чисельність зростає.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, яструби великий і малий.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Численний гніздовий, перелітний і зимуючий вид. У Львові в межах забудови гніздиться приблизно тисяча пар. У зимовий період чисельність коливається від кількох десятків до сотні птахів. Надає перевагу деревним насадженням: паркам, садам, узліссям. Здебільшого селиться поруч із людиною. Суцільних лісових масивів уникає. Не потребує спеціальних заходів з охорони. Розвішування шпаківень зайве, оскільки вид і так численний, а влітку зграї з пташенятами можуть знищувати врожаї культурних рослин.

Сóйка звича́йна

Garrulus glandarius *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 32-35 см.
Розмах крил 50-57 см.
Вага 150-200 г.

Живе 4-7 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 17 років.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

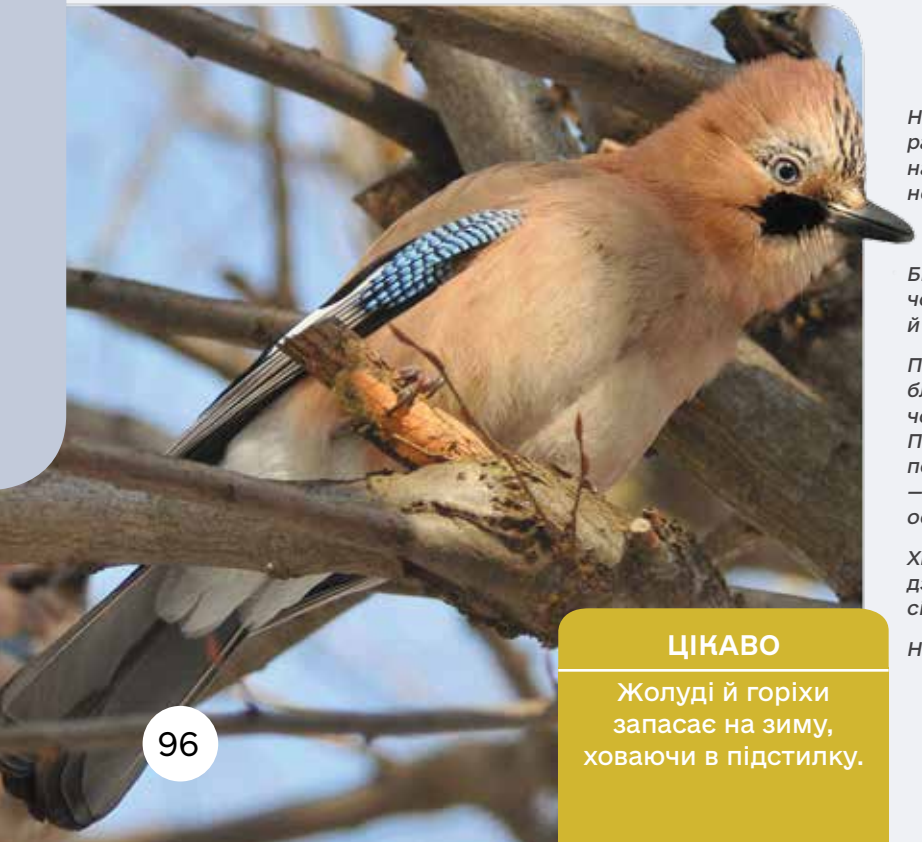
Дорослий птах має рудувато-буре оперення.

На білуватому лобі й рудуватому тім'ї чорні поздовжні риски.

Народні назви:
со́я, сі́йка, со́йка, со́йка про́ста, ба́ба, верещу́йка, джеджо́ра.

ПОВЕДІНКА. Галасливий птах. Переважно тримається в кронах. Одним із перших серед птахів здіймає тривогу, у випадку появи хижака.

РАЦІОН. Живиться і рослинною, і тваринною їжею. У виборі тваринної їжі неперебірлива, це можуть бути комахи, черв'яки, молюски, дрібні хребетні. Часто ловить дрібних птахів, розорює їхні гніз-

На голові в разі збудження настовбурчує невеликий чуб.

Біля основи дзьоба чорні "вуса", надхвістя й підхвістя білі.

Покривні пера крила блакитні, з вузькими чорними смужками. Першорядні махові пера бурі, другорядні — чорні, з білою основою.

Хвіст чорно-бурий, дзьоб чорний, із сіруватим відтінком.

Ноги світло-бурі.

ЦІКАВО

Жолуді й горіхи запасає на зиму, ховаючи в підстилку.

Молодий птах забарвлений дещо тьмяніше, чуб відсутній.

да. У холодний період року в раціоні зростає кількість рослинної їжі: жолуді, букові й лісові горіхи, ягоди. Оскільки взимку знаходить не всі свої сховки, то цим сприяє проростанню дуба й ліщини.

ГНІЗДУВАННЯ. До гніздування береться у квітні. Гніздо будує на дереві. У кладці 5-8 яєць. Висиджують обоє батьків 16-17 діб. Пташенята перебувають у гнізді три тижні.

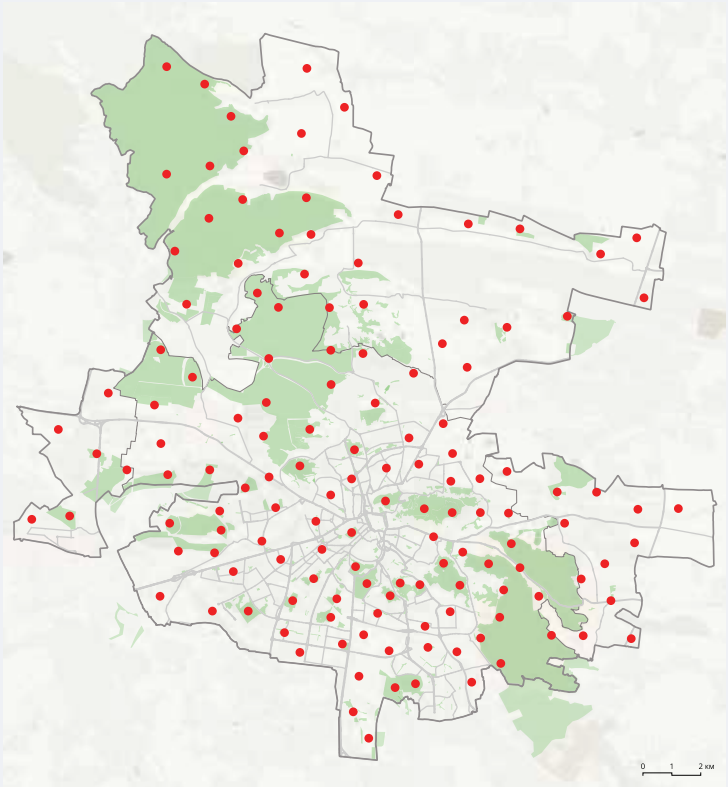
МІГРАЦІЇ. Інвазійний вид, який здійснює зимові кочівлі в пошуках поживи.

НАПРЯМОК ЗМІН. У природних умовах чисельність стала. У Львові чисельність зростає.

ВОРОГИ. Куниці лісова і кам'яна, домашній кіт, яструб великий, крук звичайний.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний осілий вид. У Львові в межах забудови гніздиться 150-200 пар. Мешканець різних типів лісів. Усе частіше оселяється в зелених насадженнях населених пунктів. Восени й узимку часто трапляється на вулицях міста. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Сороóка звичáйна

Pica pica *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 32-35 см.
Розмах крил 50-57 см.
Вага 150-200 г.

Живе 4-7 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 17 років.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

У дорослого птаха смуги на боках спини, груди, боки тулуба й черево чисто білі.

Решта оперення чорна, з зеленим металічним полиском.

Хвіст довгий, східчастий, із райдужним полиском.

Дзьоб і ноги чорні.

Народна назва *сороóка.*

ПОВЕДІНКА. Живе окремими парами. Дуже обережний птах. Як і сойка, одною з перших помічає небезпеку й сигналізує про це іншим тваринам. Узимку тримається в невеликих зграях. У Львові найбільша ночівля налічувала приблизно 1300 особин. Місцями ночівель слугують улоговини між пагорбами, добре захищені від вітру на окраїнах міста. На такі ночівлі збираються птахи не тільки з території Львова, але й із навколишніх сіл.

РАЦІОН. Всеїдна. Вживає комах, равликів, дощових червяків, дрібних ссавців, птахів і плазунів. Значну частку в раціоні становить насіння трав, злакових культур, ягід

ЦІКАВО

Узимку влаштовує великі ночівлі за межами населених пунктів.

Молодий птах зі слабким металічним полиском на крилах і хвості, біле оперення із сірувато-бурим відтінком.

і плодів культурних рослин. Часто харчується на смітниках і сміттєзвалищах. Не гребує падлиною.

ГНІЗДУВАННЯ. Характерні кулясті гнізда будує на деревах і в чагарниках. До гніздування береться в середині квітня. У кладці 5-8 білуватих із густими дрібними темними цятками яєць. Висиджує самиця 17-18 діб, партнер у цей час її годує. У гнізді пташенята залишаються приблизно місяць. Після вильоту тривалий час батьки підгодовують нащадків.

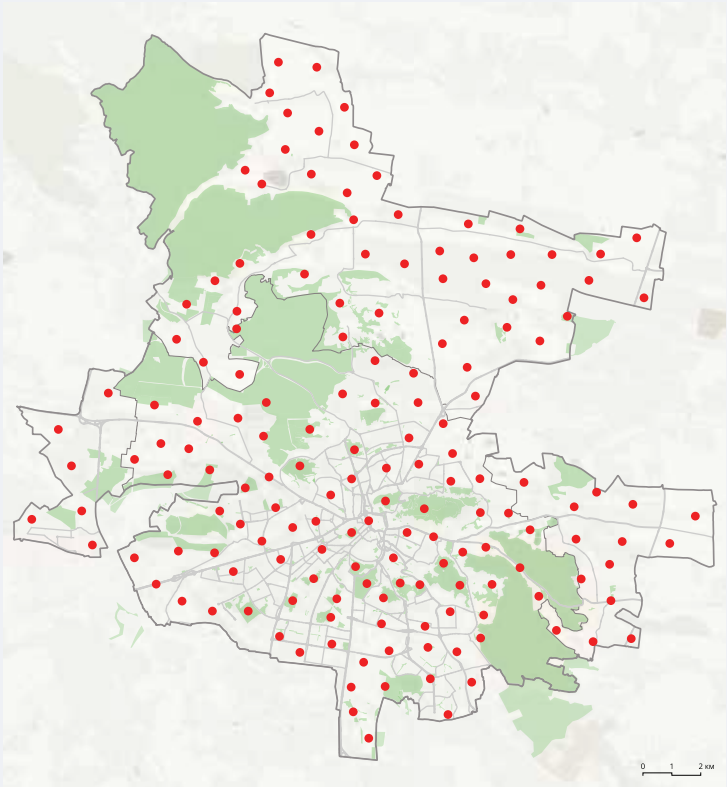
МІГРАЦІЇ. У зимовий період здійснює добові міграції з місць ночівлі до місць живлення.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, яструб великий, крук звичайний.

НАПРЯМОК ЗМІН. У природних умовах чисельність стала. У Львові чисельність зростає.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Численний осілий вид. У Львові існує синурбійна популяція, яка налічує приблизно тисячу гніздових пар. Селиться на узліссях, у розріджених лісових насадженнях, чагарниках, серед відкритих просторів. За останні десятиліття все частіше оселяється в населених пунктах. На розташування сороки взимку впливають, в основному, наявність і доступність корму. Це пояснює високу щільність виду на рудеральних територіях (смітниках, пустирях, узбіччях доріг, будівельних майданчиках), котрі використовуються у Львові переважно як сміттєзвалища. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Га́лка звича́йна

Coloeus monedula *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 34-39 см.
Розмах крил 65-74 см.
Вага 140-225 г.

Живе 5-7 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 24 роки 3 місяці.

Народні назви:
га́лка, ка́вка, кра́нка, ця́вка, га́лич.

ПОВЕДІНКА. Колонійний і зграйний вид. Узимку тримається в спільних зграях із сірими воронами й граками, здійснюючи разом із ними добові міграції до місць харчування і назад на ночівлю до міста.

РАЦІОН. Як і більшість воронових всеїдна. Серед тваринної їжі багато комах, дощових черв'яків, равликів, павуків, яйця птахів та їхні пташенята, дрібні гризуни й плазуни. Рослинна їжа: насіння культурних злаків і бур'янів, ягоди, горіхи, жолуді

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

У дорослого птаха оперення чорне. Потилиця, щоки, задня частина й боки шиї сірі, іноді білувато-сірі.

Крила і хвіст із металічним полиском, дзьоб і ноги чорні.

Райдужна оболонка ока світло-блакитна.

У молодого птаха потилиця, щоки, задня частина й боки шиї темно-бурі, металічний полиск в оперенні відсутній.

Райдужна оболонка ока темно-сіра.

ЦІКАВО

Найчастіше трапляється в населених пунктах.

й плоди фруктових дерев. Часто харчується на сміттєзвалищах, не гребує падлиною.

ГНІЗДУВАННЯ. Гніздиться в дуплах, щілинах і порожнинах на різних будівлях, особливо охоче – на горищах, у коминах, на дзвіницях, покинутих будівлях, вежах, господарських спорудах. До відкладання яєць береться у другій половині квітня. У кладці 5-6 білуватих, густо поцяткованих дрібними бурими плямами яєць. Висиджує самиця 18-20 діб. Пташенята вилітають на 28-36-й день. Упродовж року має один виводок.

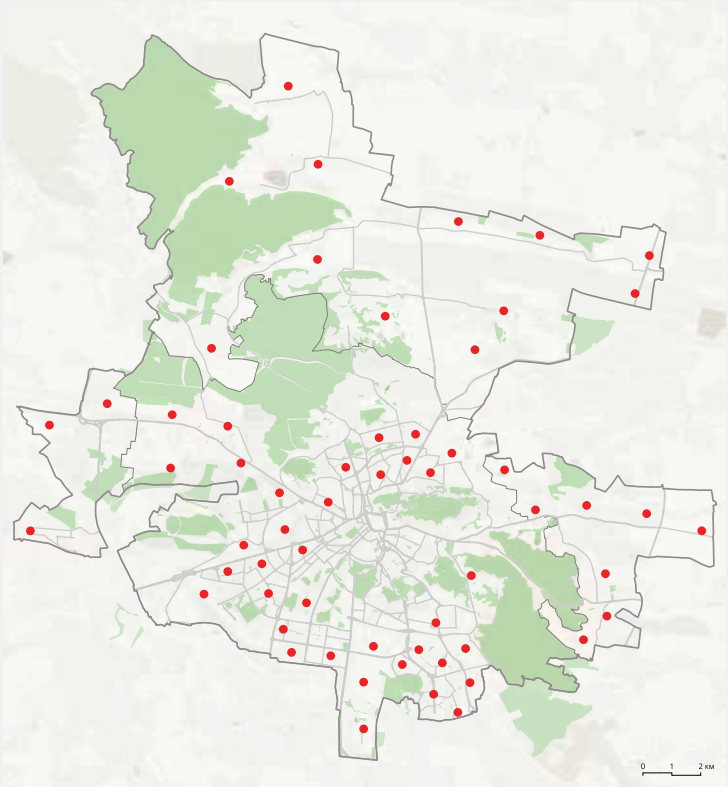
МІГРАЦІЇ. Птахи, що гніздилися тут, ведуть осілий спосіб життя. На зиму прилітають птахи з північних регіонів Європи. Узимку здійснюють добові кормові міграції.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність виду знижується як у природних, так і в урбанізованих середовищах.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, яструб великий, крук.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний гніздовий і звичайний зимуючий вид. У Львові в межах забудови гніздиться приблизно 100 пар. Узимку чисельність зростає до тисячі й більше особин за рахунок прилітних птахів. Надає перевагу старим паркам, узліссям поблизу людського житла. Переважно гніздиться колоніями від кількох до кількох десятків пар. У межах Львова зменшується кількість місць, придатних для гніздування, через утеплення й тинькування будинків. Якщо розвішувати спеціальні штучні гніздівлі на будівлях у місті, це може покращити ситуацію з чисельністю виду.

Грак

Corvus frugilegus *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 34-39 см.
Розмах крил 65-74 см.
Вага 140-225 г.

Живе 5-7 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 24 роки 3 місяці.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

У дорослого птаха оперення цілком чорне, з пурпурово-синім металічним полиском.

Біля основи дзьоба гола шкіра світло-сірого кольору.

Дзьоб чорний, основа сіра. Ноги чорні.

У молодого птаха оперення зі слабким полиском. Дзьоб цілком чорний, голої шкіри біля дзьоба нема.

Народні назви:
га́лка, ка́вка, кра́нка, ця́вка, га́лич.

ПОВЕДІНКА. Колонійний і зграйний вид. Узимку тримається в спільних зграях із галками й сірими воронами. Поживу збирає з поверхні ґрунту або зондуючи ґрунт дзьобом.

РАЦІОН. Всеїдний. Серед тваринної їжі переважають дощові черв'яки, комахи та їхні личинки. Із рослинної – насіння, ягоди, плоди. Особливо любить волоські горіхи. У містах живиться харчовими відходами. Не гребує падлиною.

ГНІЗДУВАННЯ. Гніздиться колоніями. Гнізда розташовує високо над землею, іноді дуже щільно одне до одного. До гніздування береться в першій декаді квітня. У кладці 3-5 білуватих, густо поцяткованих бури-

ЦІКАВО

Є природним регулятором надлишкової чисельності гризунів і комах.

ми плямками яєць. Самиця висиджує 16-18 діб. Через 30 діб пташенята покидають гніздо. У році лише один виводок.

МІГРАЦІЇ. Місцеві птахи ведуть осілий спосіб життя. Узимку прилітають особини з північних регіонів Європи.

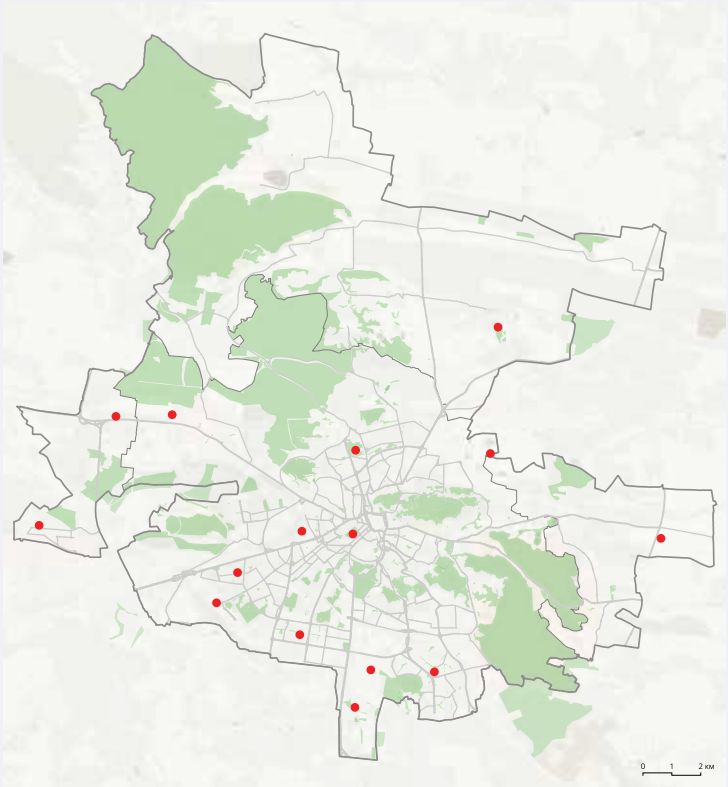
НАПРЯМОК ЗМІН. Відзначається зменшення чисельності в гніздовий період. У Львові в межах забудови за останніх 30 років чисельність гніздових пар скоротилася вшестеро – з майже 600 до 100.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, яструб великий, крук звичайний.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний гніздовий і дуже численний зимуючий вид. У Львові гніздиться приблизно сто пар у 5-6 колоніях, переважно в районах багатоповерхової забудови. Найбільша з них розташована на вулиці Стрийській неподалік автовокзалу. Узимку, за рахунок прилітних птахів, чисельність у місті зростає до 20-30 тисяч особин. Найчастіше селиться в старих парках, невеликих гаях, придорожних лісосмугах і вуличних насадженнях. У центральній частині міста в Стрийському парку збирається на ночівлю з іншими воронових. Сюди злітаються не тільки птахи, що зимують в екологічних межах міста, але й із навколишніх територій у співвідношенні: грак 70-80 %, галка – 20-30 % і сіра ворона – менше 1 %. Гнізда граків для гніздування використовують деякі хижі птахи. Перебуває під захистом Бернської конвенції, що передбачає сувору заборону руйнування гнізд, знищення кладок і пташенят.

Воро́на сі́ра

Corvus cornix *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 48-53 см.
Розмах крил 90-100 см.
Вага 400-600 г.

Живе 4-10 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 20 років 1 місяць.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

Голова, горло, воло, крила і хвіст чорні, решта оперення сіра, дзьоб і ноги чорні.

Народні назви:

воро́на, ґа́ва, снігова́ воро́на.

ПОВЕДІНКА. Живе окремими парами. Партнери залишаються вірними одине одному впродовж усього життя. Узимку в супроводі граків і галок летить на поля й ближче до населених пунктів, де легше добути їжу. Поживу збирає на землі, походжаючи непоспіхом або стрибаючи. Парами або групами може полювати на дрібних птахів чи ссавців, або грабувати пташині гнізда.

ЦІКАВО

Іноді відбирає здобич у птахів, навіть у хижих.

РАЦІОН. Всеїдна, проте надає перевагу тваринній їжі: норицям, мишам, птахам, ящіркам, жабам, комахам, дощовим черв'якам, равликам та іншим безхребетним, а також падлині, насінню, фруктам і сміттю. Харчується мертвими тваринами. Рослинна їжа складається переважно з трав, зерна, різних ягід. Раціон залежить від пори року й місцевих ресурсів.

ГНІЗДУВАННЯ. Гніздиться окремими парами. Гнізда будує в березні на узліссях, зазвичай на верхівці високого дерева в розгалуженні масивних гілок. У середині квітня відкладає 4-6 сильно видовжених яєць із зеленуватим тлом із коричневими або оливково-зеленими плямами. Насиджує з першого яйця самиця 18-21 день. Самець у цей час її годує. Пташенята залишають гніздо через 5 тижнів.

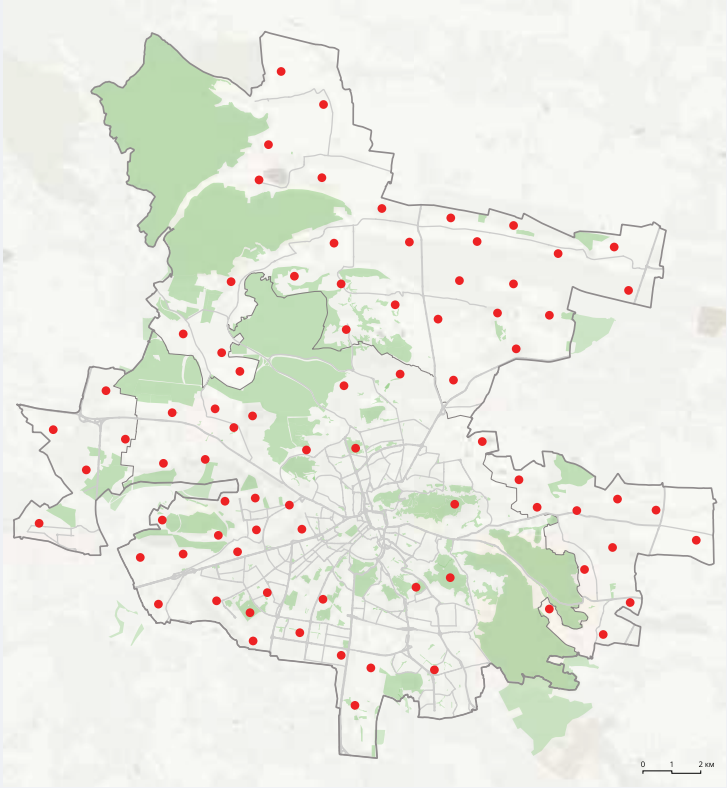
НАПРЯМОК ЗМІН. Загалом чисельність досить постійна. Чисельність міської популяції у Львові в межах забудови за останніх 25 років зросла втричі – і сьогодні становить приблизно 30 гніздових пар.

ВОРОГИ. Куниці лісова і кам'яна, яструб великий, крук звичайний.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний гніздовий і зимуючий вид. Населяє узлісся всіх лісів та острівні ліси, міські парки. Надає перевагу гніздуванню поблизу водойм. Адаптувався до життя в містах, де часто трапляється на сміттєзвалищах. У Львові гніздиться в усіх великих парках. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Крук звича́йний

Corvus corax *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 58-69 см.
Розмах крил 117-142 см.
Вага 0,6-2 кг.

Живе 8-12 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 21 рік 10 місяців.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

Цілком чорний, із фіолетовим, синім або пурпуровим металічним полиском.

Хвіст довгий, клиноподібний.

Ноги й дзьоб чорні.

Молодий птах зі слабким металічним полиском і ледь помітною "бородою".

Народні назви:

крук, во́рон, морськи́й во́рон, о́рон, кра́мко, га́вран, кро́мкач.

ПОВЕДІНКА. Живе окремими парами. Після сезону розмноження молоді особини утворюють невеликі зграї та блукають навколишньою місцевістю. Узимку утворює спільні ночівлі. Під час шлюбних польотів пікірує й ширяє над лісом, як хижий птах. Їжу шукає переважно на землі. Узимку може ховати їжу в різних схованках.

РАЦІОН. Всеїдний. Основою раціону є падлина: залишки здобичі великих хижаків і побутові відходи. Харчується дрібни-

ЦІКАВО

У польоті помахи крил видають характерний свистячий звук.

ми ссавцями, земноводними, плазунами, птахами, їхніми пташенятами та яйцями, комахами, дощовими черв'яками, равликами. Іноді їсть насіння, жолуді, бруньки рослин і плоди, як доповнення до раціону. Якщо полює самостійно, то ловить хворих, ослаблених особин або дрібну дичину.

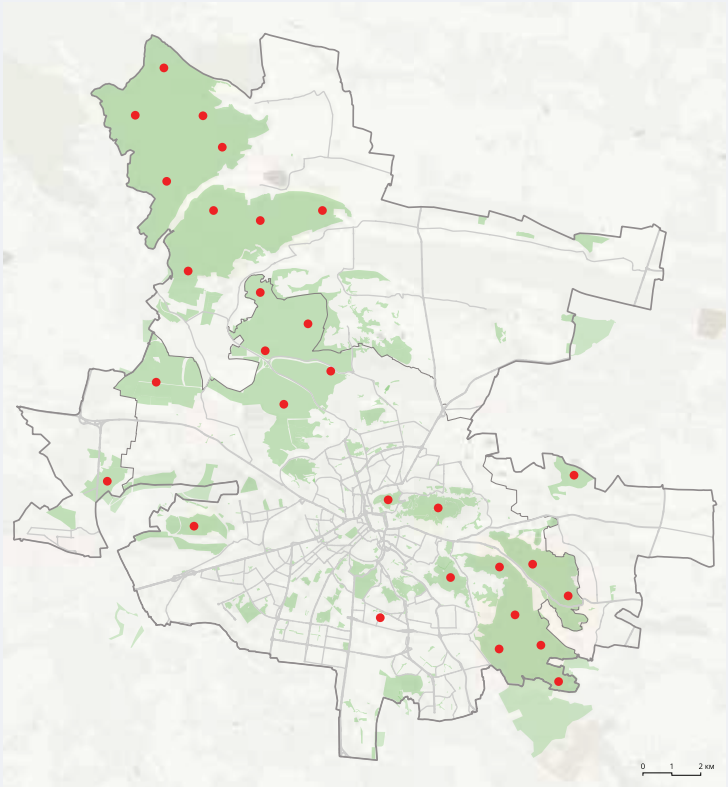
ГНІЗДУВАННЯ. Щороку обирає те саме місце для гнізда. Пари моногамні. Гніздо будує на верхівці високого дерева, досить часто на опорах ліній електропередачі. До гніздування береться вже наприкінці лютого або в березні. Відкладає 5-6 яєць із блакитно-зеленим тлом і сірувато-бурими плямами. Насиджує з першого яйця самиця впродовж 20-23 діб. Самець у цей час її годує. Пташенята залишаються в гнізді приблизно 40 діб. Ваги дорослих птахів досягають через 9 місяців. Статевозрілими стають після 3 років. За рік буває тільки одна кладка.

НАПРЯМОК ЗМІН. Загалом чисельність досить постійна.

ВОРОГИ. У природному середовищі рідко стають жертвами полювання інших хижаків. Однак на яйця та пташенят у гнізді полюють куниці лісова і кам'яна, яструб великий, великі сови та інші круки звичайні.

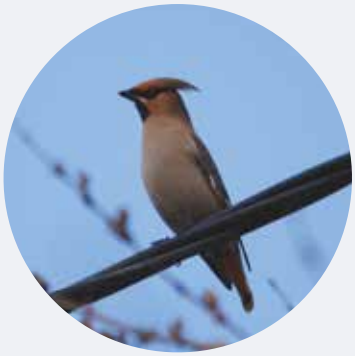
ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний осілий вид. Первинно населяв лише великі, безлюдні ліси. Сьогодні селиться на окраїнах лісів, у лісосмугах, поблизу річок і водосховищ. Усе ближче селиться біля людських поселень і на околицях міст чи у великих міських парках. У Львові виявлений на гніздуванні в парку Високий Замок, лісопарках Знесіння, Погулянка, Білогорща та в усіх приміських лісах. Не потребує спеціальних заходів з охорони. Найбільшу загрозу становить пряме переслідування з боку несвідомих мисливців.

Оме́люх звича́йний

Bombycilla garrulus *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 19-23 см.
Розмах крил 32-35 см.
Вага 40-64 г.

Живе 3-4 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 13 років 6 місяців.

Народні назви:

намели́шка, омели́ха, мели́х, яме́люх, чуба́к, шанда́рок.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

Дорослий птах зверху сірувато-бурий, на голові великий "чуб".

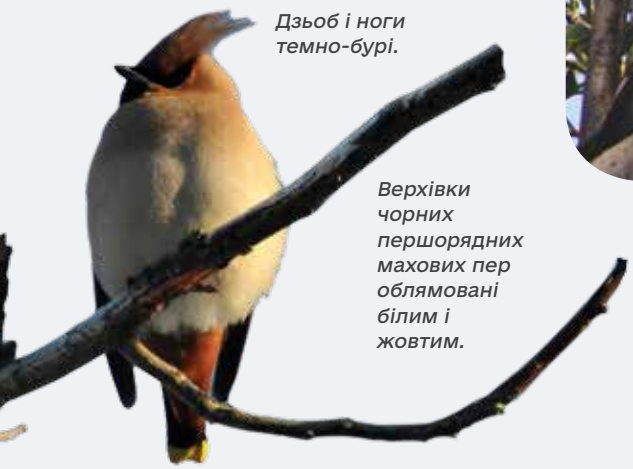
Довкола ока й на горлі чорні плями.

ПОВЕДІНКА. Взимку птахи тримаються великими зграями, іноді до тисячі особин. У польоті видають характерне мелодійне сюрчання. Відпочиваючи, люблять сидіти на високих деревах чи будівлях.

Низ світло-бурий, підхвістя рудувато-коричневе, на крилі дві невеликі білі плями.

РАЦІОН. У зимовий період вживає переважно рослинну їжу, ягоди й плоди, наприклад, горобину, глід, калину. Проте найбільше полюбляє ягоди омели, до отрути якої має імунітет, через що й отримав свою назву.

Дзьоб і ноги темно-бурі.

Верхівки чорних першорядних махових пер облямовані білим і жовтим.

На верхівках другорядних махових пер червоні рогові пластинки.

На сірому хвості широка передверхівкова чорна смуга, на верхівці жовта.

МІГРАЦІЇ. Прилітає в листопаді, відлітає у березні – квітні. Мігрує зграями.

ВОРОГИ. Яструб малий.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність коливається з роками, залежно від погодних умов і врожаю ягід.

ЦІКАВО

Найбільше полюбляє ягоди омели, до отрути якої має імунітет.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Не щороку зимуючий вид. Чисельність може коливатися від рідкісного до дуже численного. Найчастіше трапляється в парках і лісопарках Львова та інших населених пунктів у місцях, де дерева рясно вкриті кущами омели або багато горобини. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Волóве óчко

Troglodytes troglodytes

(Linnaeus, 1758)

ПАРАМЕТРИ

Довжина 9-10 см.
Розмах крил 13-17 см.
Вага 9-11 г.

Живе приблизно 2 роки. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 7 років 7 місяців.

ВИГЛЯД

Один із найменших наших птахів.

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

Дорослий птах зверху рудувато-бурий, із густою чорною поперечною строкатістю.

Над оком світла брова, низ бурувато-сірий, із поперечними темними смугами.

Махові пера бурі, з темно-бурими смугами.

Хвіст рудувато-бурий, із чорними поперечними смугами.

Дзьоб темно-бурий, ноги світло-бурі.

Народні назви:

волóве óчко, волóве вíчко, олóве вóко, бúчей óко, óрле óко, орíшок, орíшець, плóтик, мúшка, птáшок мáціцький, дурипóтя, дурихлóпчик, дурибáба, дурилю́дка, дурíйчик, дурéц, дурúльце, дýрик, дурúсвіт, зéличок, колодíй, пíдліжок, зводíй, поплíтник, стрілúпліт, мишогрíб, підбýр'єник, облýда, блуд, нúчка, кадýк, шпалюшóк, тріщ, злóмча, ломáк, ломівнúк, ломовúк, лóмик, ломовúй корóлик, лімчýк, трескóпліт, жúрлик, бóбік, мишовá птáха, п'єцушóк, корóль, цáрик, гульбідá, поплóток, бíбок, мишокрíлик, крíлик, мишéй, мишовíй, мúшій кріль, птáшачий краль, мишачóк, óвад, орíшок, зводúтель, ріжджáк, рихтáрик, грíшна птáшка.

У молодого птаха брови майже непомітні.

ЦІКАВО

Характерною ознакою є задертий догори хвіст.

ПОВЕДІНКА. Дуже рухливий. У морозні ночі збирається на спільну ночівлю в затишних місцях, тісно притулившись один до одного.

РАЦІОН. Переважно комахи та інші дрібні безхребетні. Восени, коли корму стає недостатньо, вживає ягоди й насіння рослин.

ГНІЗДУВАННЯ. Гніздиться окремими парами. Кулясте гніздо з боковим льотком розташоване невисоко від землі (0,5-1 м) і дуже добре замасковане. Кладка з 6-7 білих яєць із рудувато-бурою поцяткованістю, що згущується до тупого краю, з'являється в першій половині травня. Друга кладка – у другій половині червня. Висиджує тільки самиця 13-15 діб. Ще впродовж трьох тижнів пташенята залишаються в гнізді.

МІГРАЦІЇ. У зимовий період кочує в пошуках корму.

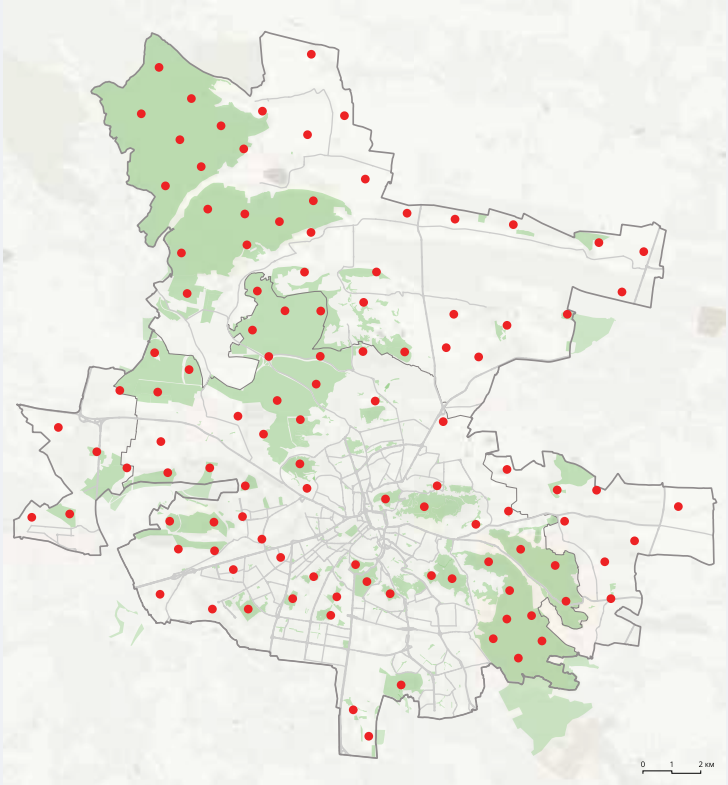
НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність стала.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, горностай, ласиця мала, тхір лісовий, яструб малий.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний осілий вид. У Львові в межах забудови гніздиться 40-50 пар. Гніздиться в деревних насадженнях. У населених пунктах майже завжди в парках і на цвинтарях. Найчастіше обирає місця з густим підліском, захаращені купами хмизу, а також в густих заростях поблизу води. Узимку кочує повсюдно. Навесні легко знайти за характерною голосною піснею. Решту часу – дуже потайний. Не потребує спеціальних заходів з охорони. Для збереження виду важливо залишати купи хмизу й захаращені ділянки в міських парках.

Очеретя́нка вели́ка

Acrocephalus arundinaceus

(Linnaeus, 1758)

ПАРАМЕТРИ

Довжина 19-21 см.
Розмах крил 28-30 см.
Вага 30-31 г.

Живе 2-3 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 15 років 1 місяць.

Народні назви:
тростя́нка, очере́тниця, очеретя́нка.

ПОВЕДІНКА. Майже завжди тримається в заростях очерету. Однак самця можна помітити здалеку, коли він співає на верхівці стебла очерету.

РАЦІОН. Переважно дорослі комахи, що живуть на листі очерету, їхні личинки, такі як бабки, одноденки та інші безхребетні, яких збирає з водної рослинності або поверхні води. Може ловити дрібних земноводних із поверхні води.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

Дорослий птах зверху бурий, над оком нечітка білувата брова.

Низ брудно-білий, боки тулуба буруваті.

Махові пера бурі, хвіст бурий, із рудуватим відтінком.

Дзьоб бурий, біля основи світліший, ноги бурі.

Молодий птах рудуватіший, низ трохи темніший, вохристо-бурий.

ЦІКАВО

Веде потайний спосіб життя.

ГНІЗДУВАННЯ. Гніздиться в густих, високих заростях очерету. Гніздо – глибокий, великий і міцний кошик, прикріплений до кількох вертикальних стебел очерету 50-100 см над водою. Гніздо будує самиця, самець приносить будівельні матеріали. Наприкінці травня або на початку червня відкладає 3-6 яєць із синьо-зеленим або оливково-зеленим тлом і сіро-зеленими або коричневими плямами. Насиджують 14-15 діб обоє батьків. Пташенята залишають гніздо через 12-14 діб, коли ще не можуть літати, але вже спритно лазять стеблами очерету. Батьки продовжують годувати їх приблизно ще два тижні.

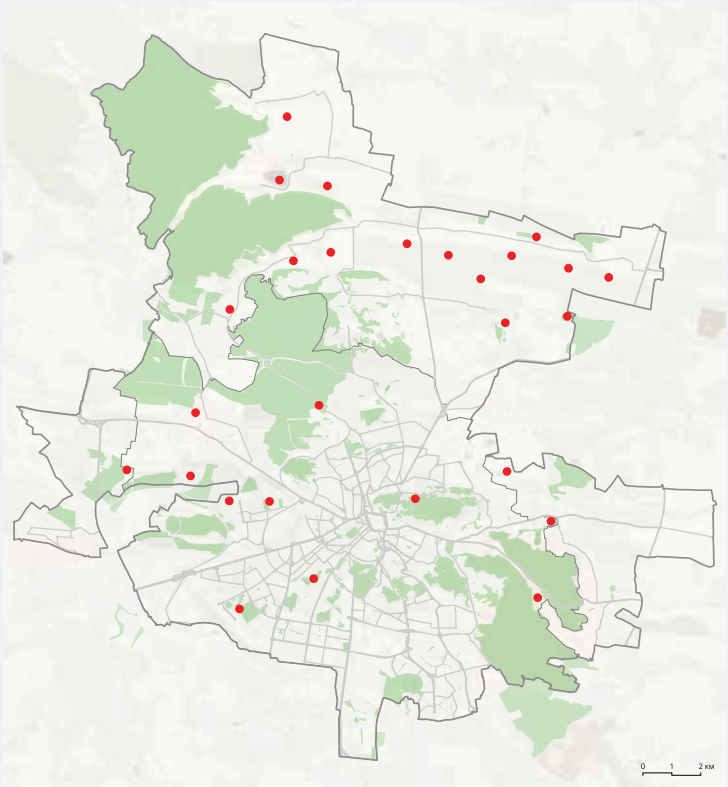
МІГРАЦІЇ. Прилітає в кінці квітня – на початку травня. Відлітає протягом серпня. Мігрує вночі. Зимує в тропічній Африці.

НАПРЯМОК ЗМІН. Загалом чисельність досить постійна.

ВОРОГИ. Візон річковий, видра річкова, лунь очеретяний, бугай водяний, бугайчик звичайний, ворона сіра, сорока звичайна, вуж звичайний.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний гніздовий і перелітний вид. Заселяє озера й ставки з густими заростями очерету, рогозу або верб. Може траплятися і на водоймах у межах населених пунктів. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Кропив’я́нка чорноголо́ва

Sylvia atricapilla *(Linnaeus, 1758)*

♂

ПАРАМЕТРИ

Довжина 13-15 см.
Розмах крил 20-23 см.
Вага 18-21 г.

Живе приблизно 2 роки. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 16 років 1 місяць.

ВИГЛЯД

У дорослого самця голова зверху чорна, решта оперення верху сіра, низ білувато-сірий, підхвістя світліше.

Махові й стернові пера бурі, дзьоб сірувато-чорний, ноги темно-сірі, райдужна оболонка ока чорна.

У самиці й молодих верх голови рудий.

Народні назви:

чорноголо́вка, пожали́вник, покри́вник, покри́вка, підкропи́вник, підкропи́вка, кропи́вник, кропи́в’янка, покропи́вник, покропи́вня, пожєли́вник, жєли́вник, жали́вник, копривня́к, коперня́к, трав’я́нка, співа́к.

ПОВЕДІНКА. Живе окремими парами. Досить обережний і потайний птах.

РАЦІОН. Улітку в раціоні переважають жуки-довгоносики й листоїди, мухи, перетинчастокрилі, метелики й гусінь. Восени значну частку в поживі становлять фрукти і ягоди: бузина, горобина, черемха, бересклет, ожина, малина тощо.

♂

ЦІКАВО

Його пісня одна з найгарніших у світі співочих птахів.

ГНІЗДУВАННЯ. До гніздування береться в квітні. Гніздо будує в чагарниках або на нижніх гілках дерев, на висоті до 2 м від землі. Гніздо рихле, з тонких сухих стеблин або корінців. У кладці переважно 4-6 брудно-білих із бурими плямами яєць. Висиджують обоє батьків 12-13 діб, ще стільки ж часу пташенята у гнізді. Після вильоту батьки догодовують їх 2-3 тижні. За сезон буває переважно два виводки.

МІГРАЦІЇ. Прилітає у другій половині квітня – першій половині травня. Відліт із кінця серпня до початку жовтня. Нічний мігрант. Зимує в Екваторіальній Африці.

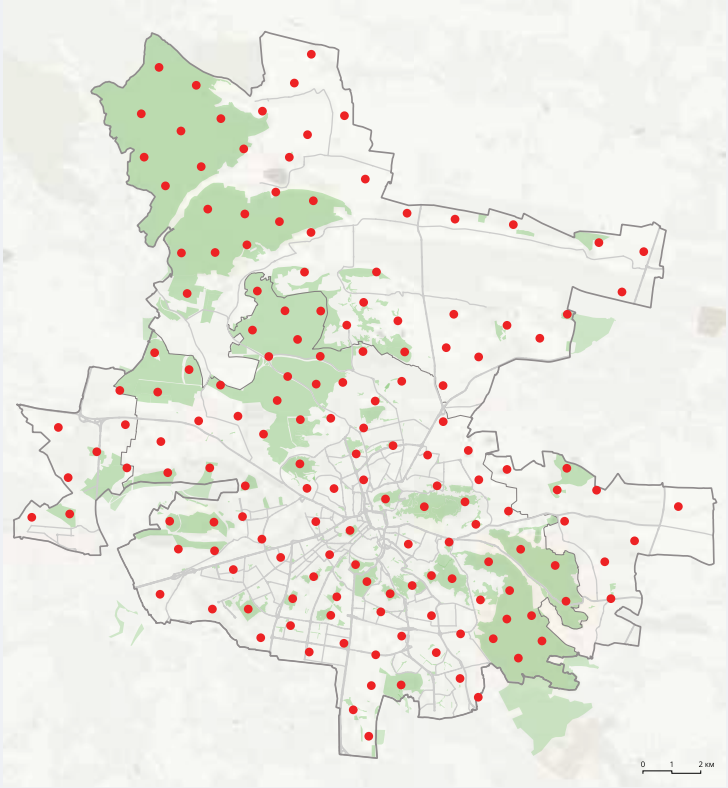
НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність досить стала.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, тхір лісовий, ласиця мала, яструб малий, сови.

Pull

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Численний гніздовий і перелітний вид. Гніздиться в широколистяних і шпилькових лісах із густим підліском, у зрубах, чагарникових заростях, заплавних лісах, лісосмугах, міських парках і садах. У населених пунктах найчисленніший у парках і на цвинтарях. У межах забудови трапляється рідше. У Львові в межах забудови гніздиться приблизно 700 пар. У гніздовий період потайна, тому легше почути її голосний спів. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Золотому́шка жовточу́ба

Regulus regulus *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 9-10 см.
Розмах крил 15-17 см.
Вага 5-7 г.

Живе приблизно 2 роки. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 6 років 11 місяців.

Народні назви:

красове́ць, коро́лик, ксьо́ндзик, златогла́ва, золотоголо́вок, золотому́шка.чуба́к, шанда́рок.

ПОВЕДІНКА. Досить потайний і тихий птах. Тримається зграйками з 2-15 особин. Через дрібні розміри й швидкий обмін речовин повинен постійно харчуватися.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

Дорослий птах зверху оливково-зелений.

Низ білуватий, із зеленкуватим відтінком.

На покривних перах крила дві вузькі жовтуваті смужки.

Махові й стернові пера зеленкувато-бурі, зі світлою облямівкою.

Дзьоб чорно-бурий, ноги бурі.

У молодих голова цілком оливково-зелена.

У холоди без їжі може загинути менше ніж за годину.

РАЦІОН. Живиться дрібними безхребетними, у невеликій кількості насінням. До раціону входить велика кількість шкідливих комах, зокрема попелиці.

МІГРАЦІЇ. Прилітає у вересні – жовтні, відлітає у квітні. Летить вночі розрідженими зграями. У нас зимують птахи здебільшого зі Скандинавії.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність коливається залежно від погодних умов.

Вороги. Куниці лісова і кам'яна, яструб малий, сови.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний зимуючий і пролітний вид. Найчастіше тримається в шпилькових або мішаних лісах. У населених пунктах – у парках і на цвинтарях. У межах забудови трапляється дуже рідко, частіше прольотом. У Львові в межах забудови щозими тримається 100-150 птахів. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

На тім'ї поздовжня жовта смуга з жовтогарячим пасмом посередині й чорними смужками на краях.

ЦІКАВО

Найменший серед наших птахів.

Мухолóвка білошúя

Ficedula albicollis *(Temminck, 1815)*

♂

ПАРАМЕТРИ

Довжина 12-13 см.
Розмах крил 22-23 см.
Вага 10-15 г.

Живе 2-3 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 9 років 10 місяців.

ВИГЛЯД

Дорослий самець зверху чорний, на лобі велика біла пляма.

Задня частина шиї біла, поперек білуватий, низ білий. На крилі широка біла смуга.

Махові пера чорно-бурі, біля основи першорядних махових добре розвинена біла смуга.

Хвіст чорний, на крайніх стернових перах біла барва, дзьоб і ноги чорні.

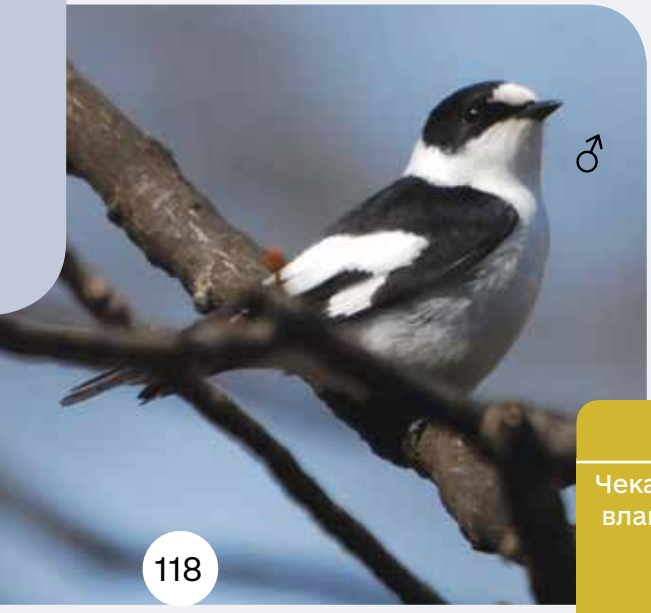
Доросла самиця сірувато-бура, низ білуватий. Білі смуги на крилах вузькі, поперек сіруватий, білої плями на лобі нема.

Народна назва *мухолóвка*.

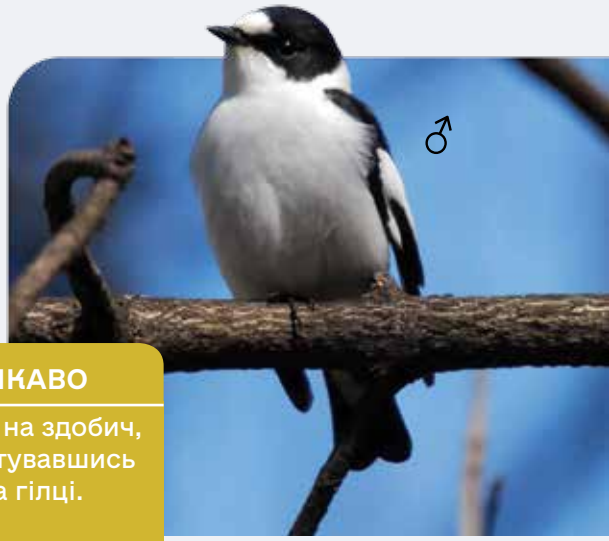
ПОВЕДІНКА. Живе окремими парами. Самці прибувають на місця розмноження раніше. Час від часу сіпаючи крилами або хвостом, що типово для мухоловок. Звідти раптово кидається за комахою, що пролітає повз.

РАЦІОН. Комах, що літають, ловить у польоті. Гусінь і павуків збирає з листя та стовбурів дерев. Також збирає здобич із квітів і землі, але робить це рідко й переважно за несприятливих погодних умов, коли комахи не літають, наприклад, під час дощової погоди. Іноді їсть ягоди.

ГНІЗДУВАННЯ. Сезон розмноження починається у травні. Гніздиться в дуплах дерев. Охоче використовує штучні гніздівлі.

♂

♂

ЦІКАВО

Чекає на здобич, влаштувавшись на гілці.

Молодий птах зверху темно-бурий, із вохристими плямами.

Пера горла, вола й грудей вохристі, з бурою облямівкою. Черево білувате, смуга на крилі вохриста.

♀

Самиця відкладає 5-7 блідо-блакитних яєць із кінця квітня до кінця травня. Висиджує 12-14 діб. Молоді особини залишають гніздо через 15-18 діб. Статевої зрілості досягає на другому році життя. Висиджує одну кладку на рік.

МІГРАЦІЇ. Прилітає у другій половині квітня або на початку травня. Відлітає з серпня до початку жовтня. Мігрує вночі, поодинці. Зимує в Південно-Східній Африці.

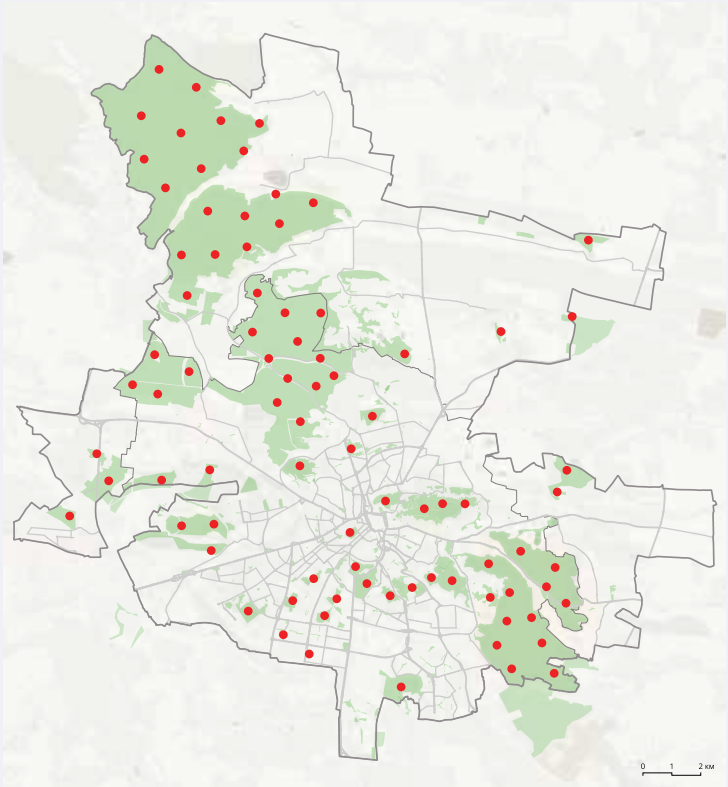
НАПРЯМОК ЗМІН. Загалом чисельність досить постійна. У Львові в межах забудови за останніх 25 років чисельність зросла вчетверо завдяки активному розвішуванню штучних гніздівель.

ВОРОГИ. Куниці лісова і кам'яна, вивірка звичайна, яструб малий, сойка звичайна.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Численний гніздовий і перелітний вид. У Львові в межах забудови гніздиться приблизно 150 пар. Для гніздування обирає старі високостовбурні листяні й мішані ліси з достатньою кількістю дуплавих дерев. Трапляється в старих парках і садах. Один із найчисленніших лісових видів. Не потребує спеціальних заходів з охорони. Якщо розвішувати штучні гніздівлі в парках міста, це може покращити ситуацію з чисельністю виду.

Горихві́стка чо́рна

Phoenicurus ochruros *(S.G.Gmelin, 1774)*

♂

ПАРАМЕТРИ

Довжина 12-13 см.
Розмах крил 22-23 см.
Вага 10-15 г.

Живе 2-3 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 9 років 10 місяців.

Народні назви:
кова́ль, попо́к, жидо́к, коминя́р, чорногру́дка.

ПОВЕДІНКА. Живе окремими парами. Самці прибувають на місця розмноження раніше. Чекає на здобич, влаштувавшись на гілці, час від часу сіпаючи крилами або хвостом, що типово для мухоловок. Звідти раптово кидається за комахою, що пролітає повз.

РАЦІОН. Комах, що літають, ловить у польоті. Гусінь і павуків збирає з листя та стовбурів дерев. Також збирає здобич із квітів і землі, але робить це рідко й переважно за несприятливих погодних умов,

ВИГЛЯД

Дорослий самець зверху чорний, на лобі велика біла пляма.

Задня частина шиї біла, поперек білуватий, низ білий.

На крилі широка біла смуга.

Махові пера чорно-бурі, біля основи першорядних махових добре розвинена біла смуга.

Хвіст чорний, на крайніх стернових перах біла барва, дзьоб і ноги чорні.

Доросла самиця сірувато-бура, низ білуватий.

Білі смуги на крилах вузькі, поперек сіруватий, білої плями на лобі нема.

♂

♀

ЦІКАВО

Часто сіпає хвостом.

Молодий птах зверху темно-бурий, із вохристими плямами.

Пера горла, вола й грудей вохристі, з бурою облямівкою. Черево білувате, смуга на крилі вохриста.

коли комахи не літають, наприклад, під час дощової погоди. Іноді їсть ягоди.

ГНІЗДУВАННЯ. Сезон розмноження починається у травні. Гніздиться в дуплах дерев. Охоче використовує штучні гніздівлі. Самиця відкладає 5-7 блідо-блакитних яєць із кінця квітня до кінця травня. Висиджує 12-14 діб. Молоді особини залишають гніздо через 15-18 діб. Статевої зрілості досягає на другому році життя. Висиджує одну кладку на рік.

МІГРАЦІЇ. Прилітає у другій половині квітня або на початку травня. Відлітає з серпня до початку жовтня. Мігрує вночі, поодинці. Зимує в Південно-Східній Африці.

Juv

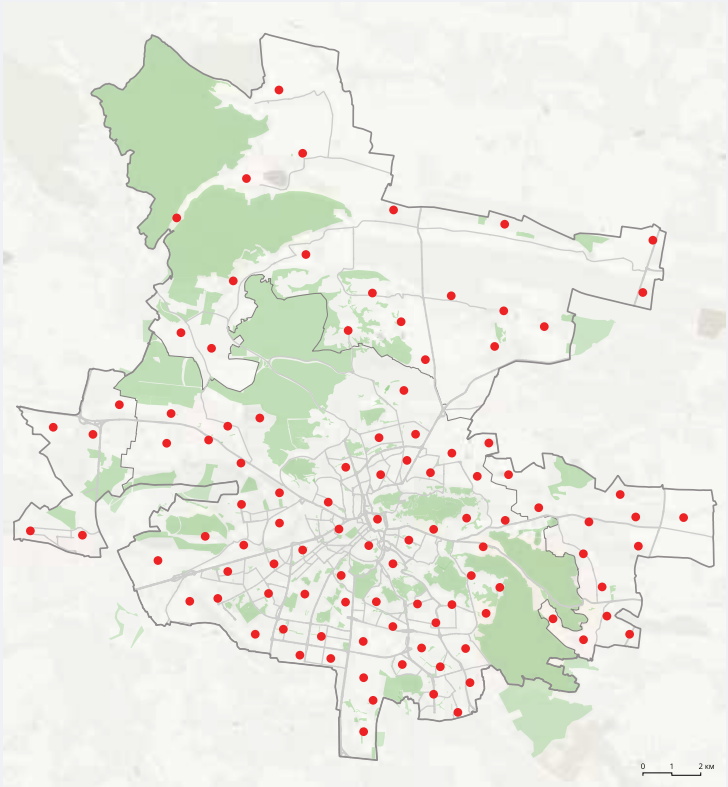
НАПРЯМОК ЗМІН. Загалом чисельність досить постійна. У Львові в межах забудови за останніх 25 років чисельність зросла вчетверо завдяки активному розвішуванню штучних гніздівель.

ВОРОГИ. Куниці лісова і кам'яна, вивірка звичайна, яструб малий, сойка звичайна.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Численний гніздовий, перелітний вид. Один із найчисленніших птахів у Львові. У місті гніздиться 1300-1400 пар. Найчастіше трапляється на багатоповерхових будинках на стадії будівництва, а також старих чи покинутих будівлях. У позагніздовий період трапляється за межами населених пунктів, де є вдосталь корму. Легко виявити за характерним співом самця. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Вільша́нка

Erithacus rubecula *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 12-14 см.
Розмах крил 20-22 см.
Вага 19-22 г.

Живе приблизно 2 роки. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 19 років 4 місяці.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

Дорослий птах зверху оливково-бурий.

Лоб, вуздечка, щоки, горло й воло яскраво-руді.

Позаду ока, знизу через бік шиї й вола проходить сіра смуга.

Низ грудей і черево білуваті, махові й стернові пера оливково-бурі.

Дзьоб чорний, ноги бурі.

ЦІКАВО

Досить довірливий птах.

Народні назви:

жовтю́х, дурилю́д, дурилю́док, блудни́к, гу́лий, дури́світ, набогасті́йка, королє́ць, рудня́к, підпа́леник, червеня́к, червенячо́к, черве́не во́льце, черленогру́д, черве́не во́лько.

ПОВЕДІНКА. Живе окремими парами. На місцях зимівлі відвідує годівниці.

РАЦІОН. Корм збирає на землі. У теплий період року це гусінь, жуки, мухи, павуки, попелиці, комарі, дощові черв'яки тощо. У кінці літа й восени живиться ягодами бузини, смородини, крушини, черемхи тощо.

Молодий птах зверху темно-бурий, із рудуватими плямами.

Пера горла, вола й грудей рудувато-вохристі, з бурою облямівкою.

Черево білувате.

Juv

ГНІЗДУВАННЯ. До гніздування береться в кінці квітня. Гнізда влаштовує на землі під укриттям або невисоко над нею в чагарниках, напівдуплах. У кладці 5-6 білих із дрібними рудими плямами яєць. Висиджує самиця 13-14 діб. Через два тижні пташенята покидають гніздо й ще стільки ж часу батьки їх підгодовують поза гніздом.

МІГРАЦІЇ. Приліт у середині або кінці березня. Відліт із другої половини вересня до кінця жовтня. Мігрує поодинці й вночі. Зимує в Середземномор'ї.

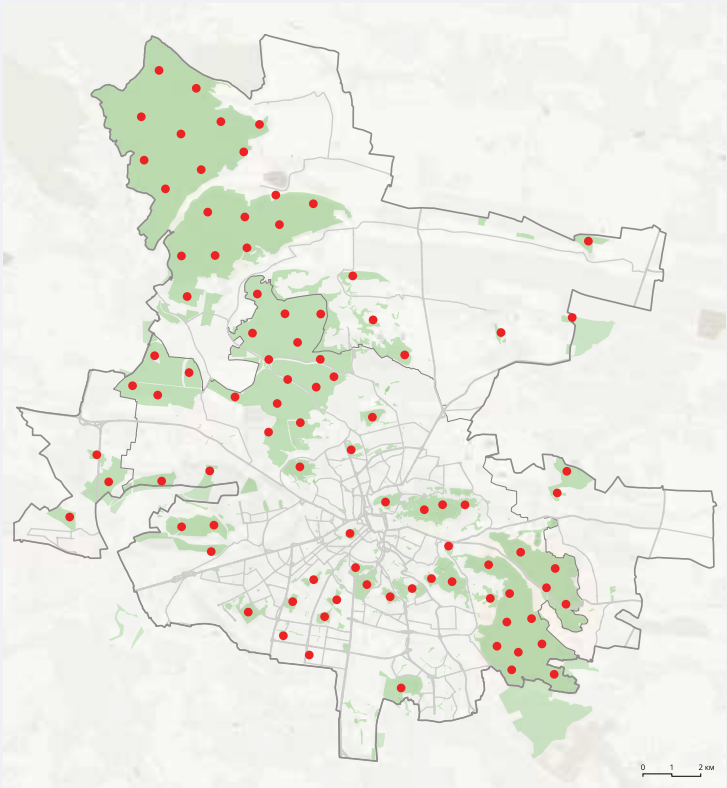
НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність виду зростає.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, горностай, ласиця мала, яструб малий, сови.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний гніздовий, пролітний і нечисленний зимуючий вид. У Львові в межах забудови гніздиться 200-250 пар. У різні зими трапляється 5-10 особин. Надає перевагу листяним і мішаним лісам із густим підліском, захаращеним ділянкам парків і старим садам. Широко поширений у всіх лісових масивах і старих міських парках і цвинтарях. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Соловéйко східний

Luscinia luscinia *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 16-18 см.
Розмах крил 25-30 см.
Вага 22-32 г.

Живе 2-3 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 9 років 10 місяців.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

У дорослого птаха верх бурий.

Низ білуватий, із темними плямами на волі й грудях.

Народні назви:

соловéй, соловéйко, соловíй, соловíєць, словáк, соловúк, лозиняк, лозинчáк, баламýт, компліш, щувáк.

ПОВЕДІНКА. Потайний. Живе окремими парами. У пошуках поживи розгортає підстилку ногами, як дрозди. Співає самовіддано, опустивши крила.

РАЦІОН. Живиться переважно безхребетними: дощовими черв'яками, павуками, личинками й лялечками комах, міллю, мурахами та мухами. Урізноманітнює раціон насінням і ягодами бузини, ожини, малини й смородини.

Горло і черево світліші, махові пера бурі.

Надхвістя і хвіст бурі, із рудим відтінком.

Дзьоб і ноги бурі.

Молодий птах буруватий, строкатий, на перах темна облямівка.

ЦІКАВО

Один із найкращих співаків.

ГНІЗДУВАННЯ. Гніздиться на землі, під корінням дерев, у хмизі, серед заростей кропиви тощо. До гніздування береться пізно, у другій половині травня. У повній кладці 4-5 однотонних шоколадного кольору яєць. Висиджує самиця 13-14 діб. Ще приблизно стільки ж часу батьки вигодовують пташенят у гнізді.

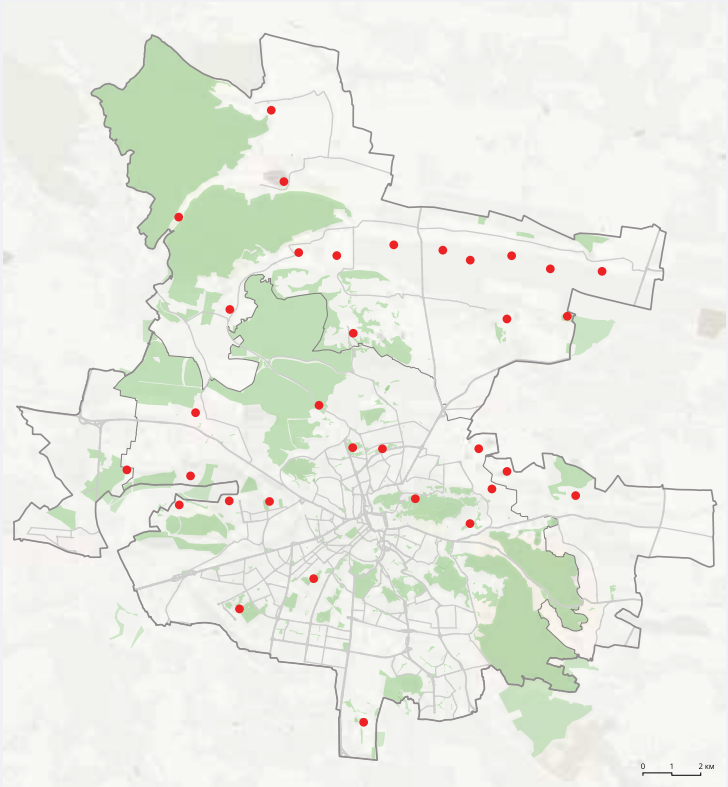
МІГРАЦІЇ. Приліт з кінця квітня до першої половини травня. Відліт з кінця липня до середини вересня. Мігрує поодинці, тільки вночі. Зимує в Південно-східній Африці.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність природних популяцій стала. У Львові чисельність зменшується.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, тхір лісовий, горностай, ласиця мала, яструб малий, сови.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний гніздовий і перелітний вид. У Львові в межах забудови гніздиться 20-25 пар. Гніздиться вздовж узлісь листяних лісів, у чагарниках у зволожених місцевостях, прирічкових заростях, парках із густим підліском, у придорожних лісосмугах. Найчастіше трапляється в заростях вздовж річок чи інших водойм. У місті – на окраїнах зі зволоженими захаращеними ділянками й у всіх великих старих парках. Збільшення кількості водойм і зволожених ділянок у місті сприятиме зростанню чисельності соловейка.

Чи́котень

Turdus pilaris *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 23-26 см.
Розмах крил 39-42 см.
Вага 100-180 г.

Живе 3-4 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 19 років 5 місяців.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

У дорослого птаха голова зверху і з боків, шия ззаду, поперек і надхвістя сірі.

Над оком білувата брова. Спина, плечі й верхні покривні пера другорядних махових каштанові.

Горло, воло й груди зверху рудуваті, з темно-бурою строкатістю.

Боки тулуба й підхвістя білуваті, з темно-бурими плямами.

Низ грудей і черево білі, із жовтуватим відтінком.

Покривні пера споду крила білі, махові пера темно-бурі. Хвіст чорно-бурий.

Дзьоб жовтий, із бурим кінцем. Ноги темно-бурі.

ЦІКАВО

Гніздиться колоніями, восени й узимку тримається великими зграями.

Народні назви:

квич, кви́чиця, квичо́ла, квича́ль, квіча́ль, ялівни́к, ядуївча́к, шми́ґола, мелю́х.

ПОВЕДІНКА. Корм для пташенят збирає на землі, пересуваючись короткими перебіжками.

РАЦІОН. Дощові черв'яки й молюски, особливо в період розмноження, комахи, їхні личинки й лялечки, інші ґрунтові безхребетні. Після вильоту пташенят великі зграї чикотнів кочують у пошуках ягід вишні, малини, полуниці, смородини тощо. Узимку найулюбленішим кормом є ягоди горобини.

ГНІЗДУВАННЯ. До гніздування береться в кінці квітня. Гніздо будує на дереві винятково самиця. У кладці 4-7 зеленкавих із

Молодий птах зверху сірувато-бурий, зі світлими рисками.

Низ білуватий, із вохристим відтінком на боках тулуба й густими темними плямами на волі.

Горло й решта низу з темними рисками.

Pull

бурими плямами яєць. Висиджує тільки самиця 13-15 діб. Самець не годує її, лише бере участь в охороні гнізда й колонії. Пташенят годують обоє батьків 12-14 діб. Молодь покидає гніздо, ще не вміючи добре літати, тому часто сидять на землі й гілках, випрошуючи їжу в батьків.

МІГРАЦІЇ. У жовтні починаються міграційні переміщення до місць, багатих кормом. До березня птахи повертаються до місць гніздування.

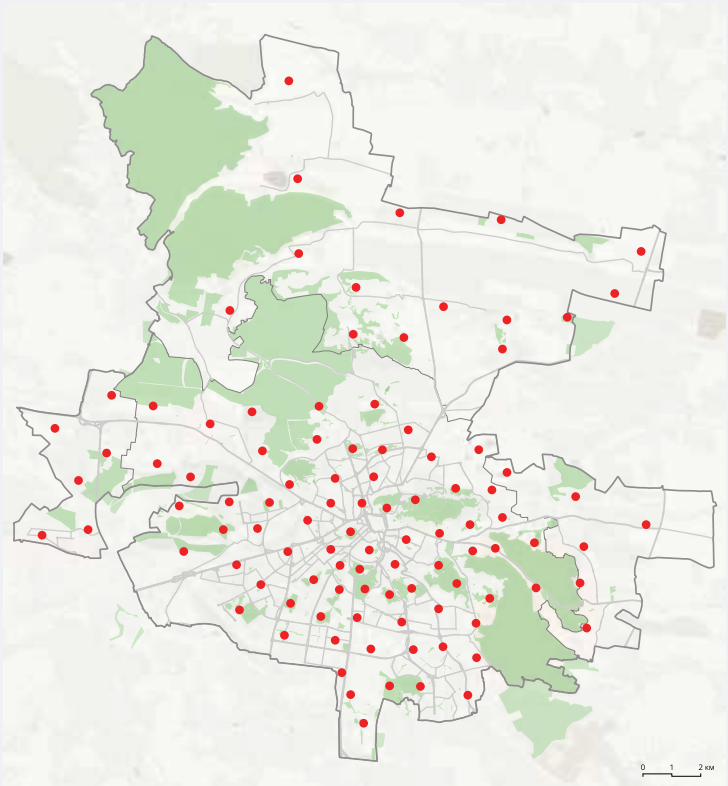
НАПРЯМОК ЗМІН. Відбувається скорочення чисельності.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, яструб малий, сови.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

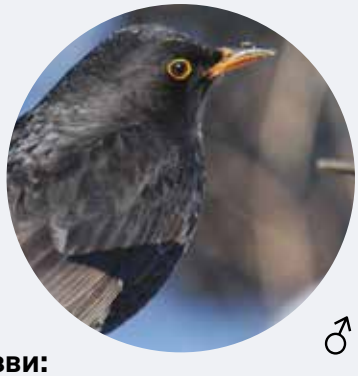
Звичайний гніздовий і численний зимуючий вид. У Львові в межах забудови гніздиться 700-800 пар. Узимку чисельність становить приблизно дві тисячі особин. Населяє різні типи деревостанів. Надає перевагу розрідженим ділянкам лісу, узліссям, галявинам, зрубам тощо. Охоче селиться в антропогенному середовищі, у зелених насадженнях. Необхідною умовою є наявність води чи вологого ґрунту, середовища існування його основної поживи. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Дрізд чо́рний

Turdus merula *(Linnaeus, 1758)*

♂

ПАРАМЕТРИ

Довжина 24-27 см.
Розмах крил 34-38 см.
Вага 80-125 г.

Живе 3-4 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 20 років 10 місяців.

ВИГЛЯД

Дорослий птах цілком чорний.

Дзьоб і навколоочні кільця жовті або жовтогарячі.

Ноги темно-бурі.

♂

Народні назви:
дрізд, дро́зда, кіс, окíс, ко́са, кос, коса́рь.

ПОВЕДІНКА. Корм збирає на землі, розкопуючи підстилку ногами. Самець співає на гілках дерев переважно в ранкові й вечірні години. Відчуваючи небезпеку для гнізда і потомства, може прикидатися пораненим, щоб відвернути увагу хижака.

РАЦІОН. Улюбленим кормом є дощові черв'яки. Також поїдає наземних молюсків, комах і їхніх личинок. У холодну пору року харчується ягодами горобини, глоду, винограду.

Самиця темно-бура, низ світліший, із нечіткими темно-бурими плямами на волі.

Дзьоб темно-бурий.

♀

ЦІКАВО

У Львові живе осіла синантропна популяція.

Молодий подібний до самиці, але світліший, зі світлими плямами зверху й темними знизу.

ГНІЗДУВАННЯ. До гніздування природні популяції беруться на початку квітня, міські – уже в кінці березня. Гніздо будує на дереві невисоко над землею, у чагарниках або живоплотах. У кладці 4-5 яєць зеленкавого або злегка блакитного кольору, густо поцятковані дрібними рудими плямами. Кладку висиджує самиця впродовж двох тижнів. Стільки ж залишаються в гнізді пташенята, доки батьки їх годують. Після вильоту з гнізда дорослі впродовж 2-3 тижнів підгодовують їх. Часто має другу кладку.

НАПРЯМОК ЗМІН. У природних умовах чисельність стала. Міські популяції зростають.

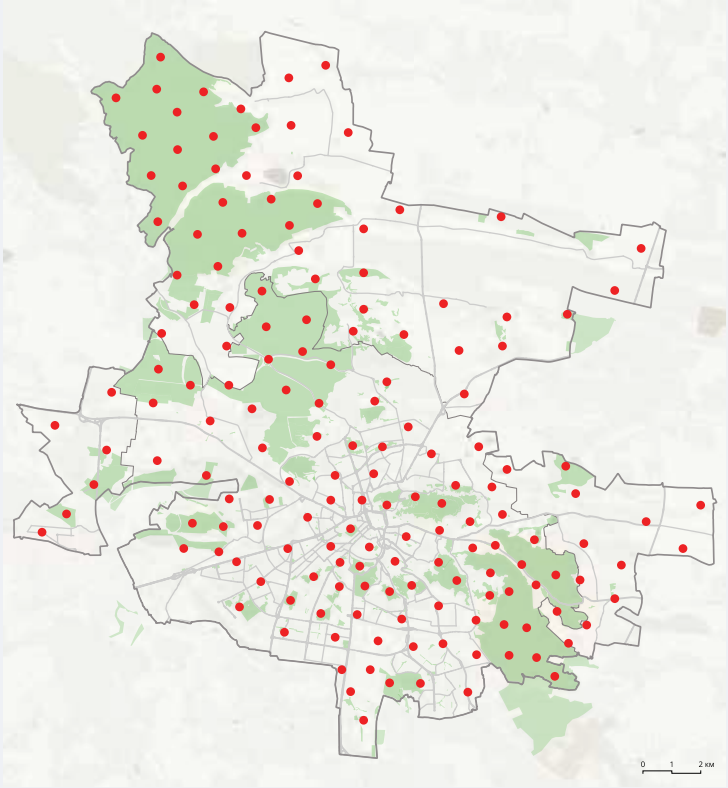
МІГРАЦІЇ. Міські популяції здебільшого осілі. Птахи природних популяцій є ближніми мігрантами. Прилітає із середини березня до середини квітня. Відлітає з вересня до початку листопада. Під час міграцій не утворює зграй. Зимує на середземноморському узбережжі Африки.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, вивірка звичайна, яструб малий, сови.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Численний гніздовий і зимуючий вид. У Львові живе 1 тис. пар. Оселяється в деревних насадженнях різних типів. У Львові в межах забудови в усі періоди понад 70 % птахів гніздиться в парках і на цвинтарях. Не потребує спеціальних заходів з охорони. Може заселяти штучні гніздівлі.

Дрізд співóчий

Turdus philomelos *(C.L.Brehm, 1831)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 20-23 см.
Розмах крил 34-39 см.
Вага 65-90 г.

Живе 3-4 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 18 років 4 місяці.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

У дорослого птаха верх оливково-бурий, низ білуватий, із темно-бурими плямами.

Покривні пера споду крила вохристо-жовті, махові й стернові пера бурі.

Дзьоб бурий, основа нижньої щелепи світліша, ноги жовтувато-бурі.

Народна назва

дрóздиця.

ПОВЕДІНКА. Веде самотній спосіб життя. Пісня самця гучна, довга й мелодійна.

РАЦІОН. Безхребетні, переважно дощові черв'яки й равлики, а також фрукти та ягоди. Важливим компонентом раціону є равлики, особливо під час посухи або негоди, коли важко знайти іншу їжу. Дрізд використовує певний камінь як "ковальню", на якому розбиває мушлі равликів.

ЦІКАВО

Гніздо не має м’якої вистилки.

Молодий птах схожий на дорослого, але верх – зі світлими рисками.

Juv

ГНІЗДУВАННЯ. Гніздо будує самиця в чагарниках, на деревах (зазвичай шпилькових) або ліанах. Гніздо легко відрізнити від інших птахів – воно не має м'якої вистилки. Відкладає 4-5 яскравих, блискучих блакитних яєць, із чорними або фіолетовими плямами. Висиджує самиця 10-17 діб, і стільки ж часу батьки вигодовують пташенят у гнізді. Вирощують 2-3 виводки на рік.

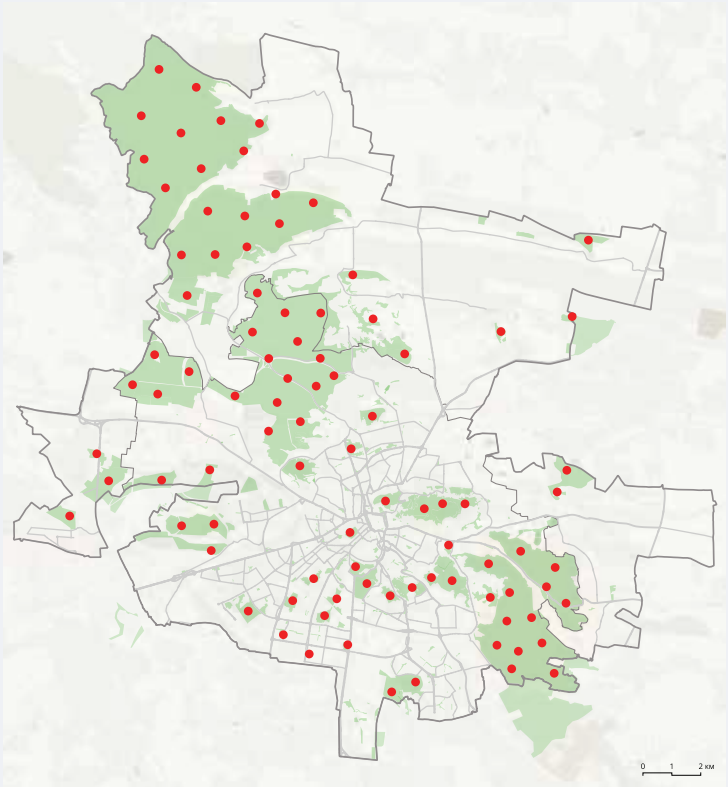
МІГРАЦІЇ. Прилітає з кінця березня до початку травня. Відліт у вересні – жовтні. Мігрує переважно вночі. Летить розсіяними зграями. Зимує в Західній і Південній Європі.

НАПРЯМОК ЗМІН. Загалом чисельність досить постійна. У Львові в межах забудови за останніх 25 років чисельність зросла втричі.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, вивірка звичайна, яструб малий, сови.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Численний гніздовий і перелітний вид. Гніздиться в лісах із густим підліском, поблизу відкритих просторів, у садах, цвинтарях і парках. Один із найчисленніших лісових видів. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Ополо́вник звича́йний

Aegithalos caudatus *(Linnaeus, 1758)*

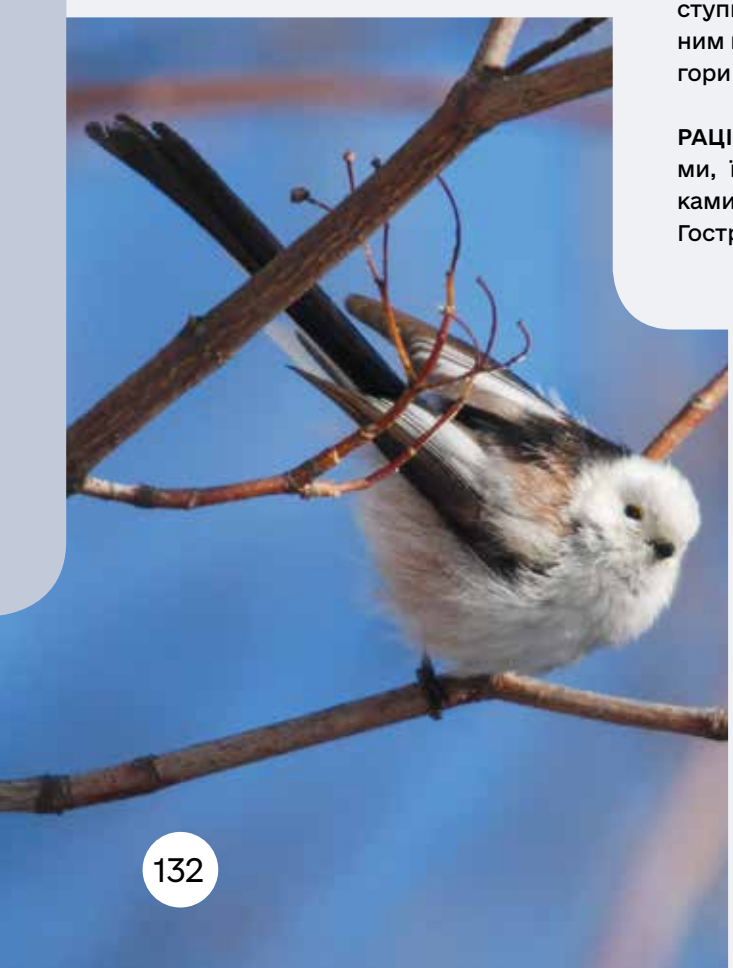
ПАРАМЕТРИ

Довжина 13-16 см.
Розмах крил 16-19 см.
Вага 7-10 г.

Живе 1-2 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 11 років 1 місяць.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

Народні назви:
тру́п'я-голо́вка, ме́ртва-голо́вка, кіт.

ПОВЕДІНКА. Веде зграйний спосіб життя. Утворення великих зграй збільшує шанси на виживання. Ночують, сидячи поруч на гілці з розпушеним пір'ям, щоб зберігати якомога більше тепла. Навесні кожна пара проводить ніч у своєму теплому гнізді. Під час сезону розмноження веде потайний спосіб життя. Дослідивши одне дерево, хвилеподібно перелітає до наступного. Це супроводжується характерним контактним криком. Може висіти догори ногами на гілці.

РАЦІОН. Харчується винятково комахами, їхніми личинками та яйцями, павуками, іншими дрібними безхребетними. Гострим дзьобом витягує комах із тріщин

У дорослого континентального підвиду голова біла, спина чорна.

Плечові пера бурувато-рожеві, надхвістя біле, з рожевим відтінком. Низ білий, на боках тулуба, череві й підхвісті рожевий відтінок.

Махові пера темно-бурі, другорядні з білою облямівкою.

Хвіст східчастий, чорний, на зовнішніх частинах стернових пер біла барва.

Дзьоб чорний, ноги темно-бурі.

ЦІКАВО

Літає погано, хоча активна і спритна, стрибаючи з гілки на гілку.

У кримського підвиду лоб, тім'я й потилиця білі, над очима чорні "брови", які зливаються з чорним кольором спини.

у корі або збирає їх із поверхні гілок і листя. Харчується також м'яким насінням і ягодами. Узимку в сильні морози голодує, особливо коли гілочки вкриваються кіркою льоду.

ГНІЗДУВАННЯ. До гніздування береться в квітні. Три тижні триває будівництво яйцеподібного й відносно великого гнізда з боковим входом. Будівельним матеріалом є мох, скріплений павутиною, рослинними волокнами й тополиним пухом. Гніздо зовні замасковане лишайниками, павутиною й мохом, розташоване близько до стовбура, у розгалуженні гілок. Воно настільки добре заховане, що його часто можна знайти лише тоді, коли батьки прилітають із їжею. Відкладає 7-10 брудно-білих із дрібними рудими плямами яєць. Висиджує самиця 12-13 діб, самець у цей час її годує. Пташенята залишають гніздо через 15-20 діб. Відкладає 1-2 кладки на рік.

Молодий птах подібний до дорослого, але чорний колір заміняє бурий. Через око проходить широка бура смуга, рожевий відтінок відсутній.

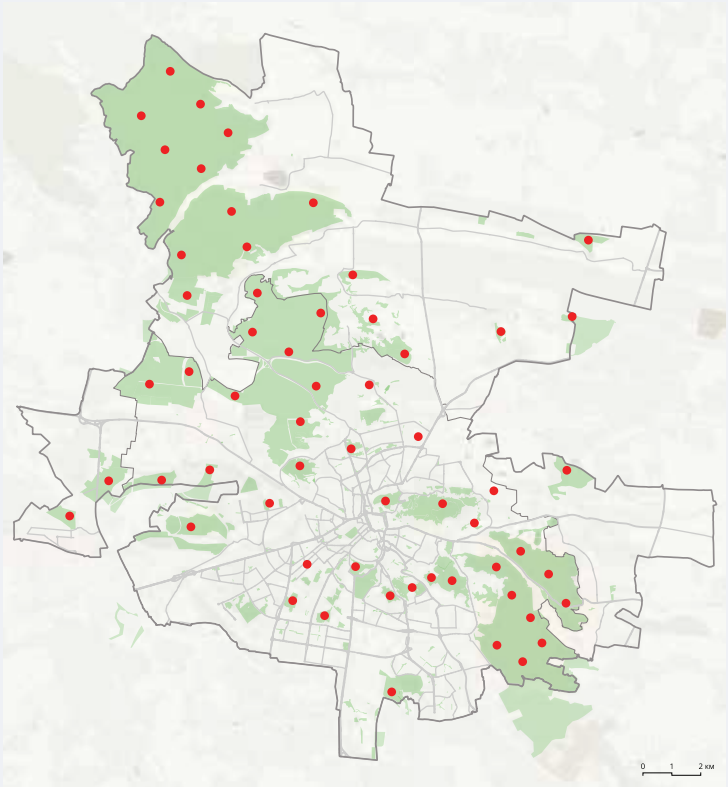
МІГРАЦІЇ. Здійснює зимові кочівлі в пошуках їжі на невеликі дистанції.

НАПРЯМОК ЗМІН. Загалом чисельність досить постійна.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, яструб малий, сови, ворона сіра, сорока звичайна, сойка звичайна.

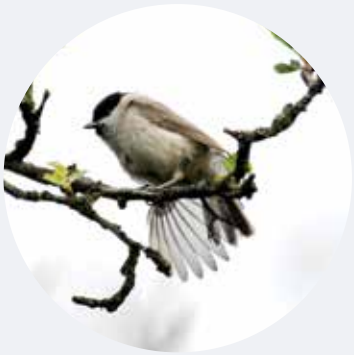
ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний гніздовий і зимуючий вид. Заселяє узлісся листяних і мішаних лісів із густим підростом і підліском. Перевагу надає зволоженим і заболоченим місцевостям. У Львові виявлений на гніздуванні в усіх великих старих парках лісопарках і цвинтарях і в усіх приміських лісах. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Гаїчка болóтяна

Poecile palustris *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 12-13 см.
Розмах крил 18-19 см.
Вага 9-13 г.

Живе приблизно 2 роки. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 13 років 8 місяців.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

У дорослого птаха верх голови й горло чорні, з металічним полиском.

Щоки сіруваті, спина й плечові пера бурувато-сірі, низ білуватий, боки тулуба й черево з сірувато-вохристим відтінком.

Народні назви:

се́ник, попо́к, попи́чка, чорноголо́вка, семе́ник.

ПОВЕДІНКА. Моногамний вид. Часто відвідує годівниці. Із кінця серпня до зими робить запаси їжі на деревах у тріщинах кори, під мохом, під опалим листям.

РАЦІОН. У весняно-літній період переважають комахи, інші дрібні безхребетні, мурахи, павуки й молюски. Серед рослинних кормів вживає бруньки, квіти, насіння й плоди малини, смородини, бу-

Махові й стернові пера бурі, дзьоб сірувато-чорний, ноги сірувато-бурі.

ЦІКАВО

Робить запаси їжі на деревах у тріщинах кори.

Молодий птах схожий на дорослого, але верх голови чорно-бурий, без металічного полиску.

зини, яблуні, груші. Узимку їсть переважно насіння шпилькових, верби, багатьох трав'яних і зернових культур.

ГНІЗДУВАННЯ. Дуплогніздний вид. До розмноження береться з початку квітня. У повній кладці 6-10 білого кольору з дрібними густими червоно-бурими плямами, зібраними у віночок на тупому кінці, яєць. Насиджує самиця 13-15 діб. Протягом року зазвичай буває один виводок.

МІГРАЦІЇ. Здійснює зимові кочівлі в пошуках їжі на невеликі дистанції.

Juv

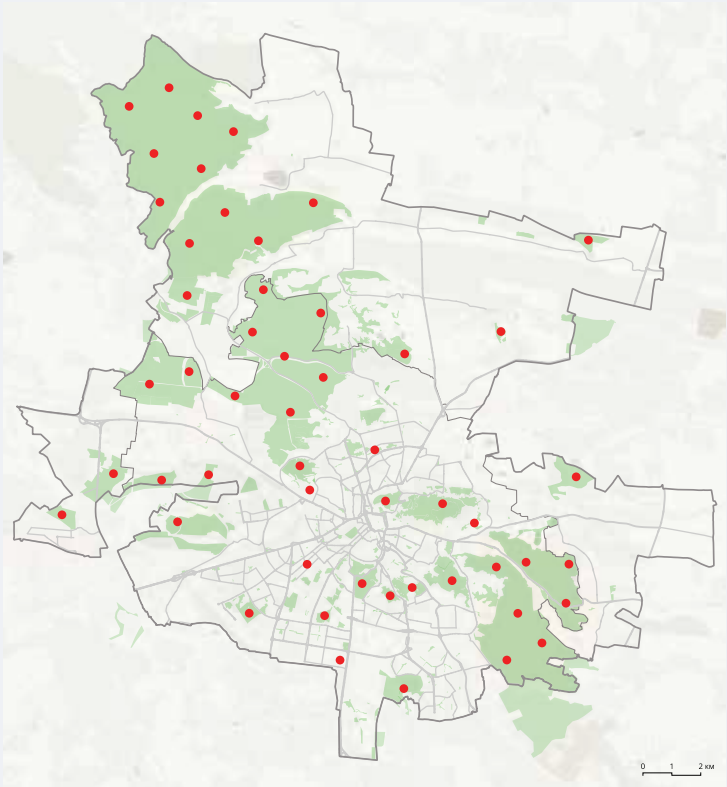
Pull

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність скорочується.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, вивірка звичайна, ласиця мала, яструб малий, сови, ворона сіра, сорока звичайна, сойка звичайна.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний осілий, кочовий вид. Населяє відкриті зарості, листяні й мішані ліси зі старими деревами, особливо дубом і березою, у зволожених місцевостях. Віддає перевагу лісовим узліссям, що прилягають до лук і старих парків. Раніше численна в міських парках, садах, заростях та алеях, зараз гніздиться лише окремими парами. У Львові виявлений на гніздуванні в усіх великих старих парках і приміських лісах. Узимку трапляється повсюдно, часто на годівничках. Не потребує спеціальних заходів з охорони. Може заселяти штучні гніздівлі.

Синúця блакúтна

Cyanistes caeruleus *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 11-12 см.
Розмах крил 18-20 см.
Вага 9-12 г.

Живе приблизно 2 роки. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 16 років 7 місяців.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

У дорослого птаха лоб і щоки білі, тім'я синє, з країв біле.

Через око проходить вузька чорна смуга, яка об'єднується з чорно-синім кольором потилиці.

Горло чорне, від якого до потилиці проходить чорно-синя смуга, що окреслює щоку.

Спина сірувато-зелена, поперек жовтувато-зелений. На синіх покривних перах крила біла смужка.

Воло, груди й черево жовті.

Махові пера бурі, з синьою облямівкою.

Хвіст синій, дзьоб темно-бурий, ноги сірі.

Народні назви:
синю́к, синúчка, сúник, жидівочка.

ПОВЕДІНКА. Узимку часто тримається в зграях з іншими синицями. Іноді супроводжує дятлів і підбирає втрачені ними рештки корму. У пошуках їжі часто зависає на гілках донизу головою.

РАЦІОН. Основу раціону становлять безхребетні: павуки, гусінь, попелиці, мухи, мурахи тощо. У холодний період року переважає насіння сосни, ялини, берези, вільхи тощо. Часто відвідує годівниці.

ЦІКАВО

У випадку небезпеки для гнізда сичить, як змія.

У молодого птаха всі кольори оперення тьмяніші, верх голови сірувато-бурий, смуги на голові темно-сірі, крила й хвіст сірувато-блакитні.

Juv

Pull

ГНІЗДУВАННЯ. Дуплогніздний вид. Часто використовує штучні гніздівлі. До гніздування береться в середині квітня. У кладці 7-13 білих яєць, густо поцяткованих дрібними рудими цятками, що згущуються на тупому кінці. Висиджує тільки самиця 13-14 діб, самець увесь цей час її годує. Приблизно ще два тижні батьки догодовують пташенят поза гніздом.

МІГРАЦІЇ. Здійснює зимові кочівлі в пошуках їжі на невеликі дистанції.

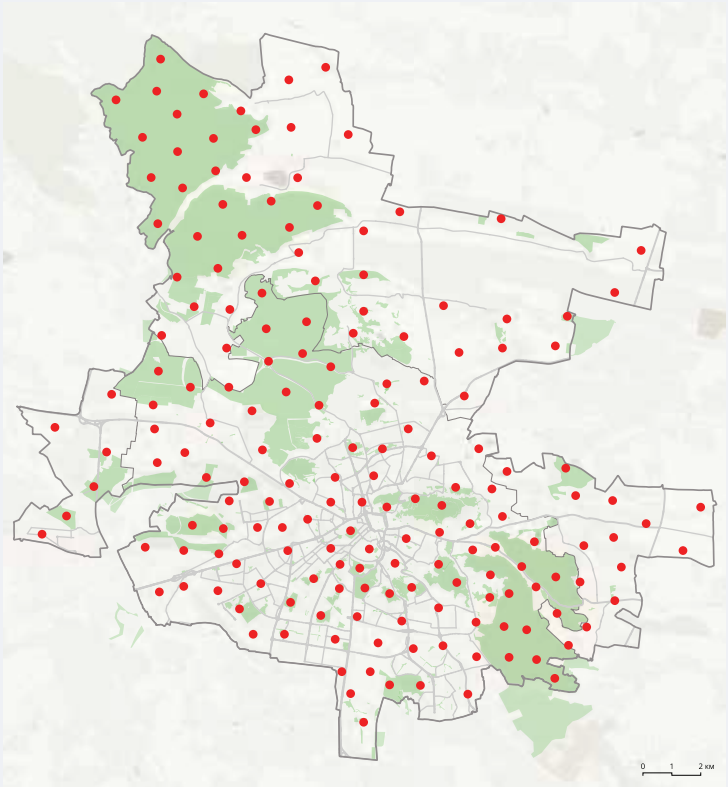
НАПРЯМОК ЗМІН. У природних умовах чисельність стала. У Львові – помітно зростає кількість гніздових пар.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, вивірка звичайна, ласиця мала, яструб малий, сови, ворона сіра, сорока звичайна, сойка звичайна.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

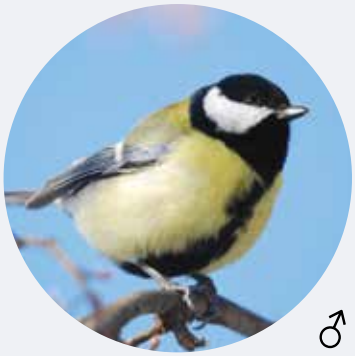
Звичайний осілий вид. У Львові в межах забудови гніздиться приблизно 400 пар. Узимку в місті тримається понад тисячу птахів. Мешканець листяних лісів, парків і садів, особливо старовікових, із великою кількістю дуплавих дерев. Часто оселяється в зелених насадженнях населених пунктів. Дуже поширений вид. Найчастіше трапляється в міських парках. Якщо розвішувати спеціальні штучні гніздівлі в зелених насадженнях міста й на присадибних ділянках, це може істотно покращити ситуацію з чисельністю виду.

Синúця велúка

Parus major *(Linnaeus, 1758)*

♂

ПАРАМЕТРИ

Довжина 14-16 см.
Розмах крил 22-25 см.
Вага 16-21 г.

Живе приблизно 2 роки. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 16 років 7 місяців.

Народні назви:

сúкір, сúкор, чúкір, сикóрка, синúтка, сúник, зінзíвер.

ПОВЕДІНКА. Узимку часто тримається в зграях з іншими синицями. Іноді супроводжує дятлів і підбирає втрачені ними рештки корму.

ВИГЛЯД

У дорослого птаха щоки білі, на потилиці невелика жовтувата пляма.

Решта оперення голови, горло, широка смуга посеред вола, грудей, черева й підхвістя чорні.

Спина оливково-зелена, надхвістя сіре.

На блакитно-сірих покривних перах крила білувата поперечна смуга.

Воло, груди й черево яскраво-жовті.

Махові пера бурі, центральна пара стернових пер блакитно-сіра, крайня пара біла, решта — темно-бура, з домішкою білого на кількох передостанніх перах.

Дзьоб чорний, ноги темно-сірі.

Самиця відрізняється від самця помітно вужчою чорною смугою на грудях і череві.

♂

ЦІКАВО

Часто висить на гілках вниз головою.

Молодий птах забарвлений тьмяніше, темно-сіра смуга лише на горлі, волі й грудях.

Juv

Pull

РАЦІОН. У теплий період року живиться комахами, гусінню, павуками, а взимку також насінням рослин. На годівницях найбільше любить сало й насіння соняшника.

ГНІЗДУВАННЯ. Дуплогніздний вид. До гніздування береться в середині квітня. Самиця відкладає 6-12 білих яєць з дрібними рудуватими цятками. Висиджує самиця 10-14 діб, самець у цей час її годує. Пташенята вилітають із гнізда через 2 тижні. Ще понад тиждень батьки їх догодовують. Іноді встигає зробити другу кладку.

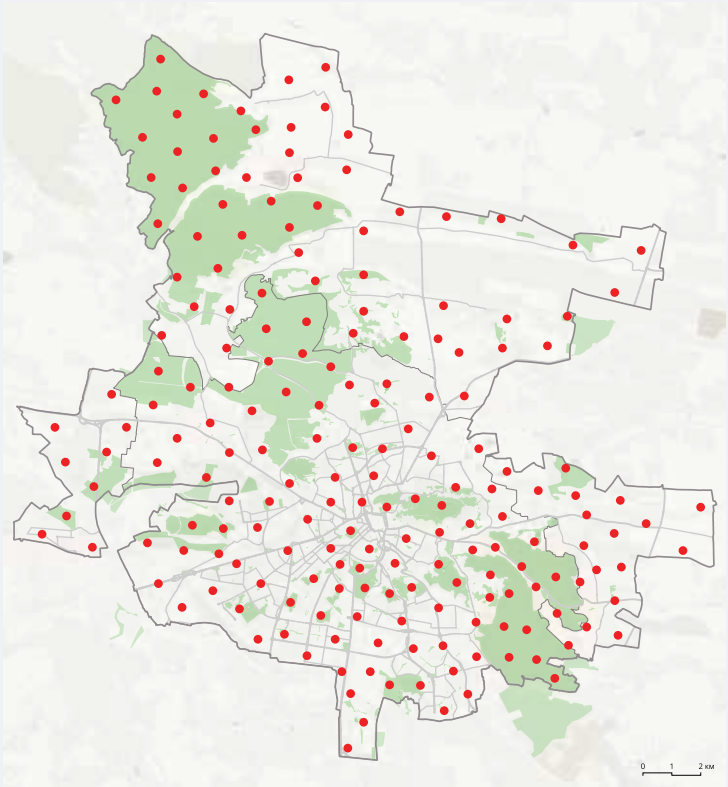
МІГРАЦІЇ. Здійснює зимові кочівлі в пошуках їжі на невеликі дистанції.

НАПРЯМОК ЗМІН. У природних умовах чисельність стала, у Львові чисельність і гніздових, і зимуючих птахів зростає.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, вивірка звичайна, ласиця мала, яструб малий, сови, ворона сіра, сорока звичайна, сойка звичайна.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Численний осілий вид. У Львові в межах забудови гніздиться приблизно 2 тисячі пар. Узимку в місті тримається орієнтовно 10 тисяч птахів. Дуже пластичний у виборі місць гніздування. Якщо розвішувати спеціальні штучні гніздівлі в зелених насадженнях міста й на присадибних ділянках, це може істотно покращити ситуацію з чисельністю виду.

Пóвзик звича́йний

Sitta europaea *(Linnaeus, 1758)*

♂

ПАРАМЕТРИ

Довжина 13-15 см.
Розмах крил 23-27 см.
Вага 19-24 г.

Живе 2-3 роки. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 11 років 10 місяців, у неволі – 13 років.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

Дорослий птах зверху сірий, через око проходить чорна смуга.

Щока й горло чисто білі, воло й груди білі, з легким вохристим відтінком.

Боки тулуба й підхвістя каштанові.

Махові пера сірувато-бурі; стернові пера чорні, крайні пари біля верхівки білі.

Дзьоб темно-сірий, ноги жовтувато-бурі.

Народні назви:

кова́ль, кова́лик, ковальчу́к, при́ліпка, смо́взик, чмо́вжик, чмовжі́й, чмовх, піддя́тел, довба́чка, під'ядлівча́к.

ПОВЕДІНКА. Узимку часто тримається у зграях синиць. Узимку любить відвідувати годівниці, розганяючи при цьому інших птахів. Навесні дуже галасливий.

РАЦІОН. У теплий період року живиться переважно комахами та їхніми лялечками й личинками. Восени і взимку здебільшого насінням і ягодами. За надлишку кормів може ховати знайдену їжу за корою або в підстилку.

ГНІЗДУВАННЯ. Дуплогніздний вид. До гніздування береться на початку травня. Гніздиться також у штучних гніздівлях.

ЦІКАВО

Пересувається стовбуром дерева як угору, так і вниз головою.

Молодий птах подібний до самиці, але смуга, яка проходить через око, темно-сіра.

Майже весь низ жовтувато-вохристий.

Якщо влітний отвір до гніздівлі завеликий, зменшує його, обмазуючи глиною. Вистилку гнізда робить із тонкої кори. Відкладає 5-8 білих із рудуватими дрібними цятками яєць. Самиця висиджує кладку 14-16 діб, а після появи пташенят самець допомагає вигодовувати їх приблизно ще три тижні. Батьки догодовують молодь і після їхнього вильоту. Упродовж сезону може мати дві кладки.

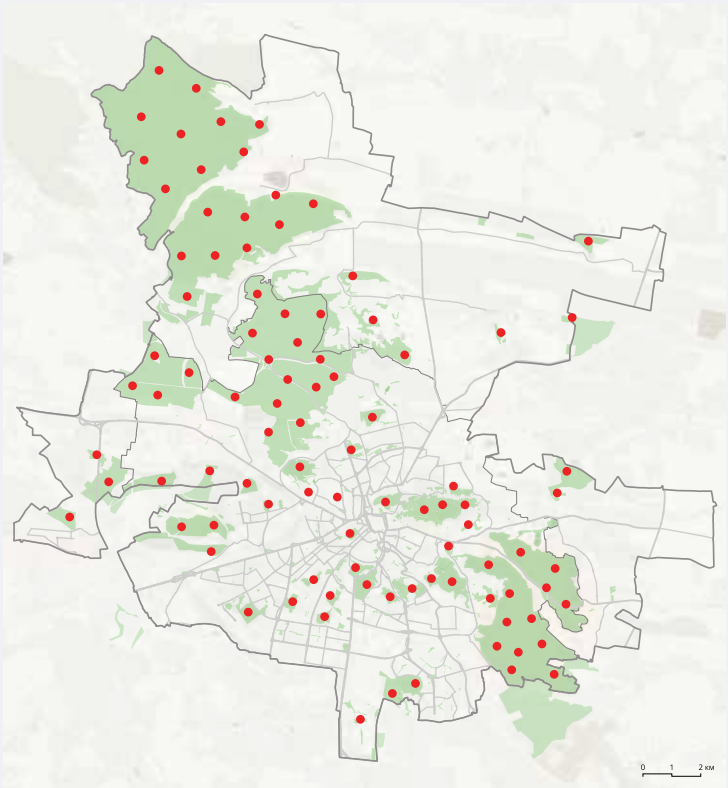
МІГРАЦІЇ. Узимку веде кочовий спосіб життя.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність відносно стала.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, вивірка звичайна, ласиця мала, яструб малий, сови.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний осілий вид у лісових масивах і парках. У Львові нечисленний. У місті в межах забудови гніздиться приблизно 100 пар. Надає перевагу листяним і мішаним лісам, паркам зі старими деревостанами. Охоче селиться поруч із людиною. У Львові понад 80 % птахів гніздиться в лісопарках, парках і на цвинтарях. Якщо розвішувати спеціальні штучні гніздівлі в зелених насадженнях міста й на присадибних ділянках, це може істотно покращити ситуацію з чисельністю виду.

Підкóришник звича́йний

Certhia familiaris *(Linnaeus, 1758)*

♀

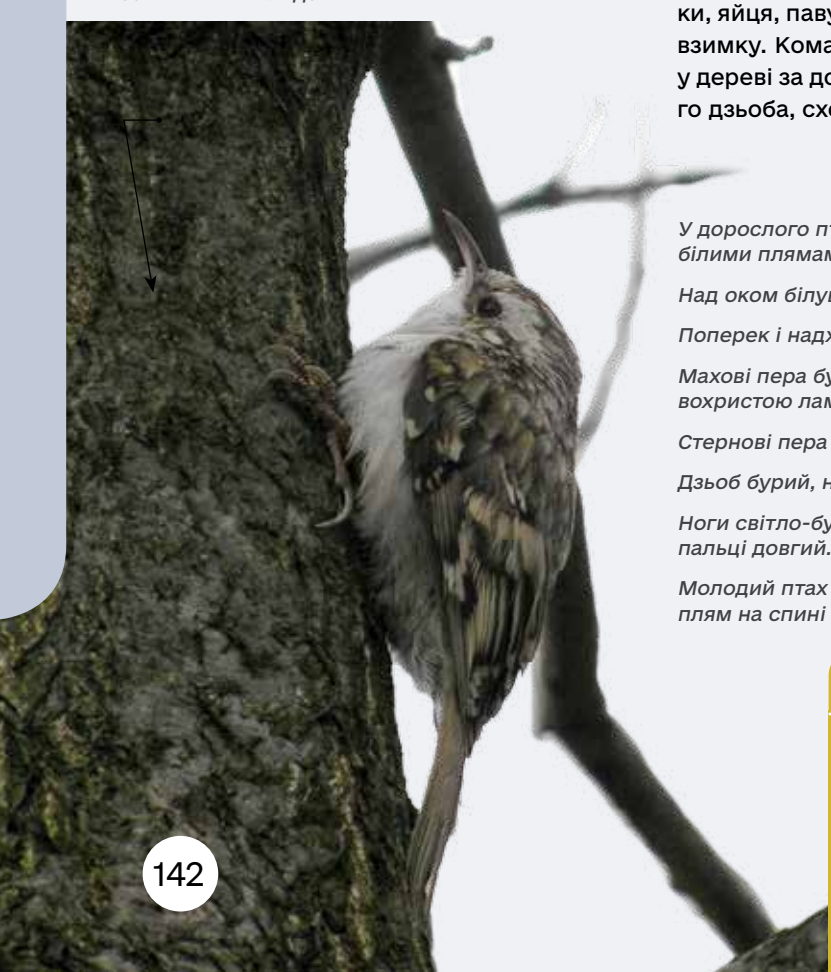
ПАРАМЕТРИ

Довжина 12-13 см.
Розмах крил 18-19 см.
Вага 8-11 г.

Живе приблизно 2 роки. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 9 років 9 місяців.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

У дорослого птаха верх рудувато-бурий, із білими плямами.

Над оком білувата "брова".

Поперек і надхвістя рудуваті, низ білий.

Махові пера бурі, зі світлими плямами й вохристою ламаною смугою.

Стернові пера рудувато-бурі, загострені.

Дзьоб бурий, нижня щелепа світліша.

Ноги світло-бурі, короткі, кіготь на задньому пальці довгий.

Молодий птах схожий на дорослого, але білих плям на спині більше. Низ сіруватий.

Народна назва

кова́льчик.

ПОВЕДІНКА. Під час пошуку їжі повзає стовбуром дерева по спіралі від кореня угору, а потім летить до основи наступного стовбура дерева. Пристосуванням для такої поведінки є сильні пальці з довгими кігтями й цупкий хвіст. Зрідка харчується на землі або ловить комах у польоті.

РАЦІОН. Комахи та їхні личинки, лялечки, яйця, павуки й дрібне насіння восени і взимку. Комах дістає з-під кори й тріщин у дереві за допомогою тонкого й вигнутого дзьоба, схожого на пінцет.

ЦІКАВО

Під час пошуку їжі повзає стовбуром дерева по спіралі від кореня угору.

ГНІЗДУВАННЯ. На деревах, у тріщинах і щілинах потрісканої кори, у дуплах дерев, щілинах будівель, купах каміння та складеної деревини. Гніздо вистелене дрібними гілочками, пір'ям, шерстю, мохом і травинками. Може використовувати штучні гніздівлі. За будівництво гнізда відповідає самиця. Пари моногамні. 1-2 кладки у квітні – травні. Відкладає 5-6 брудно-білих, із дрібними іржавими цятками яєць. Висиджує самиця 13-17 діб. Упродовж наступних двох тижнів батьки годують пташенят у гнізді. Після вильоту з гнізда їх годують ще декілька діб.

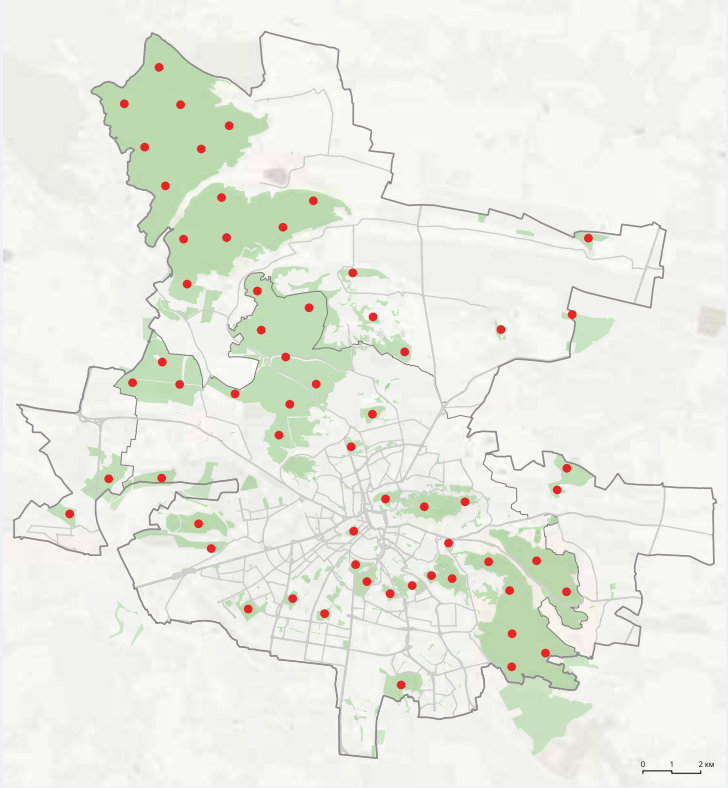
МІГРАЦІЇ. Здійснює зимові кочівлі в пошуках їжі на невеликі дистанції.

НАПРЯМОК ЗМІН. Загалом чисельність досить постійна.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, вивірка звичайна, ласиця мала, яструб малий, сови.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний осілий вид. Заселяє шпилькові, листяні й мішані ліси, багаті на старі дерева, а також невеликі насадження. Не уникає міських лісових масивів і парків. Птах малопомітний через чудове маскувальне забарвлення й дуже тихий голос. У Львові можна зустріти в усіх парках і навколишніх лісах. У місті гніздиться 20-25 пар. Збереження старих дерев у міських парках сприятиме зростанню чисельності виду.

Горобе́ць ха́тній

Passer domesticus *(Linnaeus, 1758)*

♂

ПАРАМЕТРИ

Довжина 15-17 см.
Розмах крил 19-25 см.
Вага 22-32 г.

Живе 3-4 роки. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 18 років 10 місяців, у неволі – 23 роки.

Народні назви:

горобе́ль, горобе́ць, воробе́ць, воробе́ль, во́роб, воробо́к.

ПОВЕДІНКА. Синантропний вид. В осінньо-зимовий період тримається зграями, іноді разом із горобцем польовим.

РАЦІОН. В основному їсть насіння бур'янів і сільськогосподарських культур, відходи з людського столу, ягоди дикого винограду, вишні, смородини тощо. Лише навесні живиться й вигодовує пташенят комахами.

ВИГЛЯД

Дорослий самець у шлюбному вбранні має верх голови сірий.

Щоки білуваті, зверху, ззаду й знизу окреслені широкими каштановими смугами.

Спина й покривні пера крил каштанові, з чорними плямами, на покривних — біла смуга.

Поперек і надхвістя бурувато-сірі. Вуздечка, горло й воло чорні.

Груди й черево буруваті.

Махові пера темно-бурі, з рудуватою облямівкою. Стернові пера темно-бурі, зі світлою облямівкою.

Дзьоб чорний, ноги бурі.

У позашлюбному вбранні каштанові й чорні пера, зі світлою облямівкою.

Дзьоб темно-бурий, із жовтою основою.

♂

ЦІКАВО

Любить приймати порохові й водні ванни.

У дорослої самиці й молодого птаха вся голова, горло й воло сірувато-бурі.

Над оком світла брова.

Спина й покривні пера крил світло-бурі, з темними плямами.

Дзьоб жовтуватий.

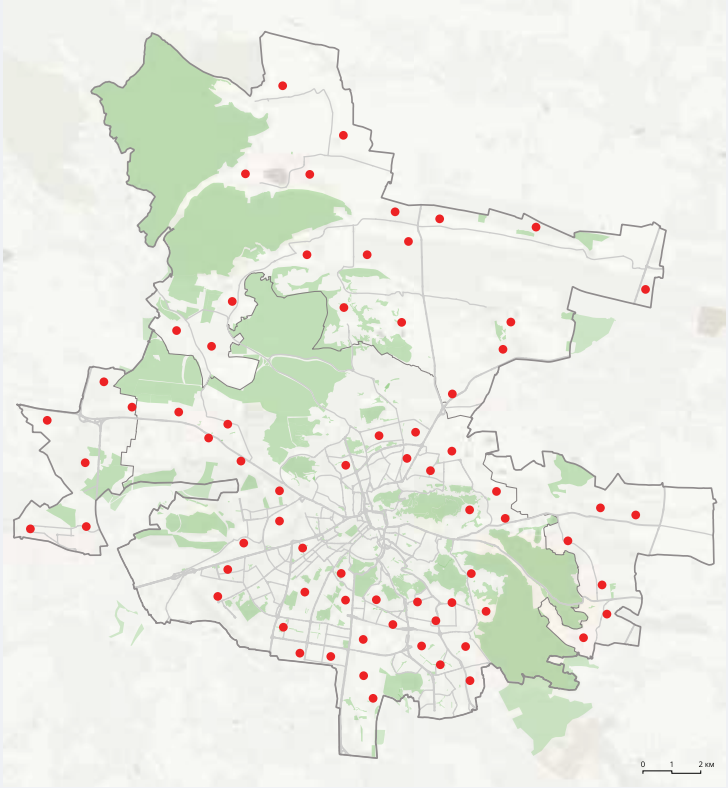
ГНІЗДУВАННЯ. До гніздування береться в кінці квітня. Гніздиться колоніями в щілинах будівель, під дахівкою, за ринвами й рекламними вивісками, у гущавині ліан на стінах будинків, у гніздах білих лелек. У кладці 5-6 білуватих із дрібними бурими плямками яєць. Насиджує переважно самиця 11-13 діб. Через два тижні пташенята покидають гніздо. Упродовж року може мати 2-3 виводки.

НАПРЯМОК змін. У більшості населених пунктів чисельність помітно зменшується. У Львові в межах забудови за останніх 30 років чисельність скоротилася з 18 до 3 тисяч гніздових пар. Вид зник із центральної частини міста, залишившись здебільшого в присадибній забудові на окраїнах.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниця кам'яна, яструб малий, ворона сіра, сорока звичайна, сойка звичайна.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Численний осілий вид населених пунктів. За межами людських поселень не гніздиться. У селах ще досить численний. У Львові найчисленніший на окраїнах у присадибній забудові. У Львові, як і в більшості великих міст, зникла кормова база. Немає відкритих смітників, газони косять, не допускаючи до плодоношення. Через утеплення будинків і заскленння балконів скоротилося число придатних для гніздування місць.

Горобе́ць польови́й

Passer montanus *(Linnaeus, 1758)*

Juv

ПАРАМЕТРИ

Довжина 14-15 см.
Розмах крил 20-22 см.
Вага19-25 г.

Живе 2-3 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 10 років 9 місяців.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

У дорослого птаха верх голови каштановий, щоки білі.

Вуздечка, горло й пляма на щоці чорні.

Спина й покривні пера крила рудувато-бурі, з чорними плямами і двома вузькими білими смужками на покривних перах.

Поперек і надхвістя бурі, низ сірий.

Махові й стернові пера бурі, зі світлою облямівкою.

Дзьоб чорний або бурий, ноги сірувато-бурі.

Молодий птах забарвлений тьмяніше, горло сіре.

Народні назви:

мазуро́к, мазу́рик, ма́зур, ди́кий воробе́ль, моска́ль, моска́лик, жид.

ПОВЕДІНКА. У гніздовий період частіше тримається окремими парами, поза сезоном розмноження – зграйний вид. Менше залежний від людини, ніж горобець хатній. Любить приймати порохові й водні ванни, щоб позбутися паразитів.

РАЦІОН. У сезон розмноження харчується дрібними безхребетними: комахами та їхніми личинками, павуками, мухами тощо. Після сезону розмноження відкочовує на поля зернових й олійних культур. У холодну пору надає перевагу насінню, плодам і брунькам.

ЦІКАВО

Менше залежний від людини, ніж горобець хатній.

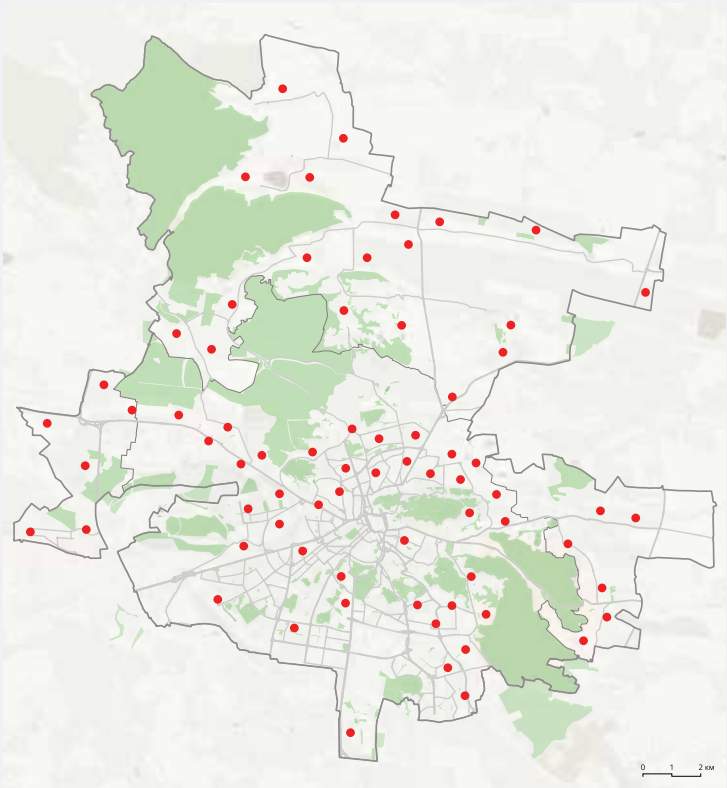
ГНІЗДУВАННЯ. У природних умовах гніздиться в дуплах і норах в урвищах. У населених пунктах – під стріхами будинків, у порожнинах стін, старих дровітнях і стосах цегли чи дров. Охоче займає дуплянки. До гніздування береться на початку квітня. У кладці 5-6 білуватих, із густою темною крапчастістю яєць. Висиджують обоє батьків 12-13 діб. Через два тижні пташенята покидають гніздо, ще стільки ж часу батьки підгодовують їх. Упродовж року буває дві кладки.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність зростає як у природних умовах, так і в населених пунктах.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниця кам'яна, вивірка звичайна, ласиця мала, яструб малий, ворона сіра, сорока звичайна, сойка звичайна.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний осілий вид. У Львові в межах забудови гніздиться приблизно пів тисячі пар. У природних умовах живе на узліссях, в лісосмугах, гаях і садах поблизу сільськогосподарських угідь. У населених пунктах тримається на окраїнах і в парках. У Львові в гніздовий період віддає перевагу паркам, цвинтарям і рудеральним територіям. Широко поширений вид. У міських умовах тримається переважно на окраїнах. Якщо розвішувати штучні гніздівлі в зелених насадженнях і серед забудови міста, це може істотно покращити ситуацію з чисельністю виду.

Зя́блик звича́йний

Fringilla coelebs *(Linnaeus, 1758)*

♂

ПАРАМЕТРИ

Довжина 14-16 см.
Розмах крил 24-28 см.
Вага 19-24 г.

Живе 2-3 роки.
Найдовша тривалість життя в природних умовах 21 рік
3 місяці, у неволі – 29 років.

Народні назви:

шпі́нька, шпі́нькало, потри́нькач, пі́нька, пі́нкас, пі́нькус, арме́лик, армі́лок, дзя́бок, чі́нтаз, березі́вка, буківни́к, букоді́рка, букоді́рча.

ВИГЛЯД

У дорослого самця в шлюбному вбранні лоб чорний.

Тім'я, потилиця й боки шиї блакитно-сірі, спина каштаново-бура, надхвістя зеленкувате.

Щоки, горло, воло, груди й передня частина черева винно-рожеві.

Задня частина черева бруднувато-біла.

На чорних покривних перах крила велика біла пляма й біла смуга, махові пера темно-бурі.

♂

Хвіст темно-бурий, дві пари крайніх стернових пер із білою барвою.

Дзьоб блакитно-сірий, із чорним кінцем, ноги бурі.

ПОВЕДІНКА. Довірливий. Збирає їжу переважно на землі. Під час годування рухається дрібними кроками й постійно киває головою. У гніздовий період дуже агресивний до представників свого виду. В осінній і зимовий період тримається в зграях, іноді з іншими зерноїдними птахами.

У позашлюбному вбранні верх голови й спина бурі.

Щоки, горло, воло й груди з бурим відтінком. Дзьоб бурий.

У дорослої самиці й молодого птаха верх сірувато-бурий, з оливково-зеленим відтінком.

Низ рудувато-сірий, світліший на череві й підхвісті. Дзьоб бурий.

♀

ЦІКАВО

Найчисленніший лісовий вид.

Juv

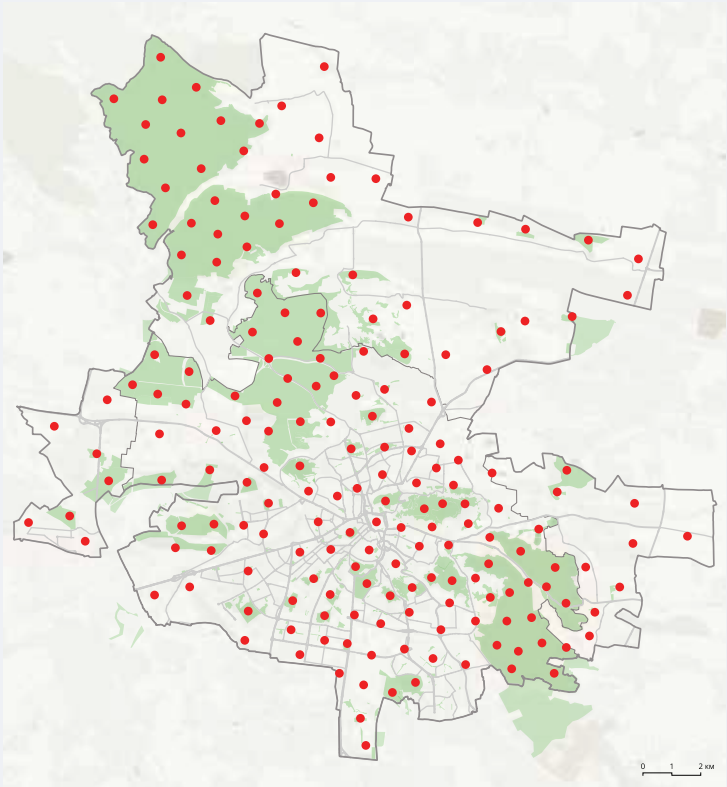
РАЦІОН. В основному насіння бур'янів, трав'яних рослин, дерев і чагарників, ягоди, а іноді й бруньки дерев. У теплий період року переважають тваринні корми: комахи та їхні личинки, павуки. У зимовий період відвідує годівниці.

ГНІЗДУВАННЯ. До гніздування береться в кінці квітня. Гнізда будує на деревах, маскуючи їх мохом і лишайниками. У повній кладці 5-7 зеленкавих, із невеликою кількістю чорних і бурих плям на тупому кінці, яєць. Висиджує 12-13 діб лише самиця. Вигодовують пташенят 13-14 діб обоє батьків. Після вильоту з гнізд ще кілька діб батьки догодовують нащадків. Може відкладати і другу кладку.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність стала.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, вивірка звичайна, ласиця мала, яструб малий, ворона сіра, сорока звичайна, сойка звичайна.

МІГРАЦІЇ. Приліт із другої декади березня до початку квітня. Відліт у вересні – жовтні. Мігрує великими зграями вдень. Зимує в Західній, Південній і Центральній Європі.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

У Львові в межах забудови звичайний гніздовий (800-900 пар) і нечисленний зимуючий (50-70 особин) вид. Заселяє різнотипні лісостани, парки, цвинтарі, сади, сквери. Трапляється в усіх деревних насадженнях. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Щéдрик європéйський

Serinus serinus *(Pallas, 1811)*

♀

ПАРАМЕТРИ

Довжина 11-12 см.
Розмах крил 19-20 см.
Вага 11-15 г.

Живе 1-2 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 11 років 5 місяців.

ВИГЛЯД

Дорослий самець зверху зеленкувато-бурий, із темною строкатістю.

Лоб, "брова", смуга під оком, пляма на щоці, боки шиї, горло, воло, верх грудей, поперек і надхвістя жовті.

Низ грудей, черево й підхвістя жовтувато-білі, з темними рисками.

Махові й стернові пера темно-бурі, зі світлою облямівкою.

Дзьоб бурувато-сірий, ноги світло-сірі.

Народні назви:
щéдрик, щéдлик.

ПОВЕДІНКА. У позагніздовий час тримається в зграях, часто з іншими в'юрковими: зябликами, зеленяками й коноплянками. Великих скупчень не утворює. Любить співати на верхівках дерев, опор ліній електропередачі або сидячи на електричних дротах.

РАЦІОН. Насіння, бруньки, паростки, квіти. Навесні й улітку харчується дрібними безхребетними.

Доросла самиця схожа на дорослого самця, але всі кольори тьмяніші.

На волі й грудях темні риски.

♂

ЦІКАВО

Свою назву отримав через дуже швидку й щебетливу пісню.

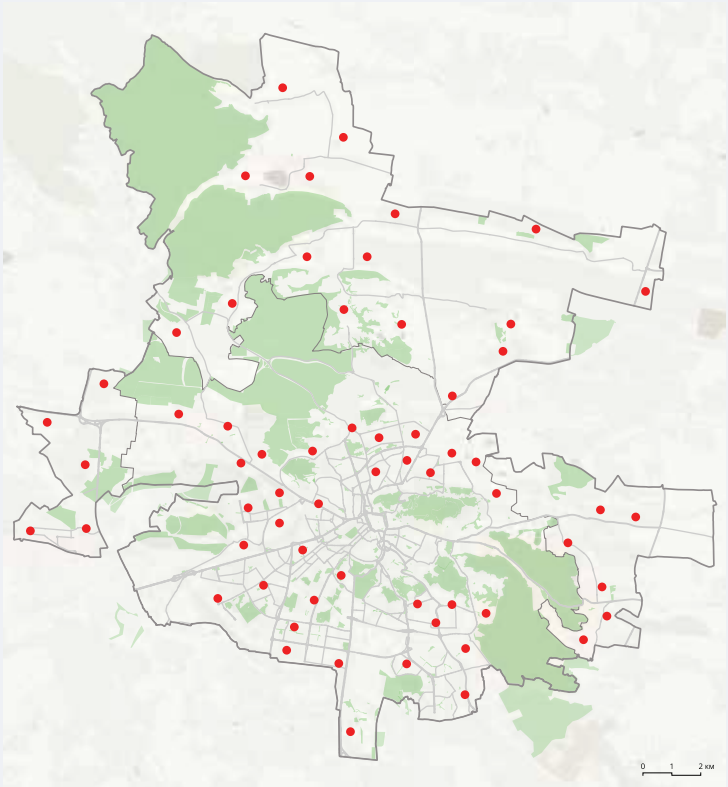
Молодий птах подібний до дорослої самиці, але темних рисок більше.

ГНІЗДУВАННЯ. Гніздо сплетене зі стебел трав, корінців, моху й лишайників, вимощене кінським волосом, рослинним пухом, пір'ям. Розміщує його на висоті 3-8 м над землею в розгалуженні бічної гілки. У травні відкладає 3-4 білих, із блакитним відтінком і кількома ледь помітними червоними цятками, яйця. Пташенята вилуплюються через 10-13 діб насиджування, після відкладання останнього яйця й залишаються в гнізді 2 тижні.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, вивірка звичайна, ласиця мала, яструб малий, ворона сіра, сорока звичайна, сойка звичайна.

МІГРАЦІЇ. Прилітає в кінці березня – у першій половині квітня. Осінній відліт у вересні – жовтні. Мігрує вдень. Зимує в країнах Середземномор'я.

НАПРЯМОК ЗМІН. Загалом чисельність досить постійна.

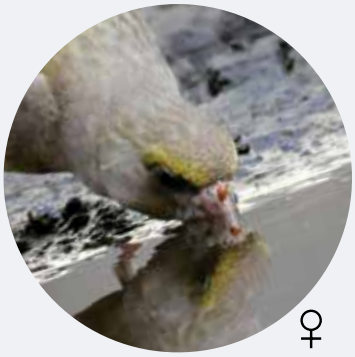

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний гніздовий і перелітний вид. Заселяє узлісся шпилькових і мішаних лісів, парки, сади, відкриті простори з рідкою, низькою рослинністю. У приміських селах не рідкість. У Львові виявлений переважно на окраїнах. Легко знайти за характерною піснею. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Зеленя́к звича́йний

Chloris chloris *(Linnaeus, 1758)*

♀

ПАРАМЕТРИ

Довжина 14-16 см.
Розмах крил 24-28 см.
Вага 25-34 г.

Живе 2-3 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 13 років 2 місяці.

ВИГЛЯД

Дорослий самець зверху зеленкувато-сірий, із бурим відтінком.

Поперек і надхвістя зеленкуваті, щоки сірі. Низ жовтувато-зелений, підхвістя білувато-жовте.

Першорядні махові пера темно-бурі, з жовтою облямівкою.

Другорядні махові пера сірі, центральні стернові сірувато-бурі, решта — жовті, з сірувато-бурими кінцями.

Дзьоб міцний, сірувато-бурий.

Ноги світло-бурі.

Народні назви:
дзвоне́ць, дзвіно́к, дзьо́ркач, дзве́нкач, вугри́н, зеленя́к.

ПОВЕДІНКА. Досить довірливий. По землі пересувається стрибками. Політ швидкий і маневровий.

РАЦІОН. Харчується як рослинною, так і тваринною поживою. У теплий період року вживає здебільшого комах: жуків, гусінь, мурах тощо. У холодний період харчується рослинною їжею: насінням трав'яних рослин, ягодами, бруньками тощо.

Доросла самиця сіріша, жовті частини оперення тьмяніші.

Молодий птах подібний до самиці, але знизу світліший, із чіткою темною поздовжньою строкатістю.

♂

ЦІКАВО

Нерідко співає в польоті.

Pull

ГНІЗДУВАННЯ. До гніздування береться в кінці квітня. Гнізда розташовує на деревах, найчастіше на шпилькових. У кладці 4-6 білих із нечастими бурими й чорними цятками яєць. Висиджує лише самиця 12-14 діб, самець у цей час її годує. Після 13-14 діб пташенята вилітають із гнізда. Ще понад тиждень батьки догодовують їх поза гніздом. Упродовж року буває дві кладки.

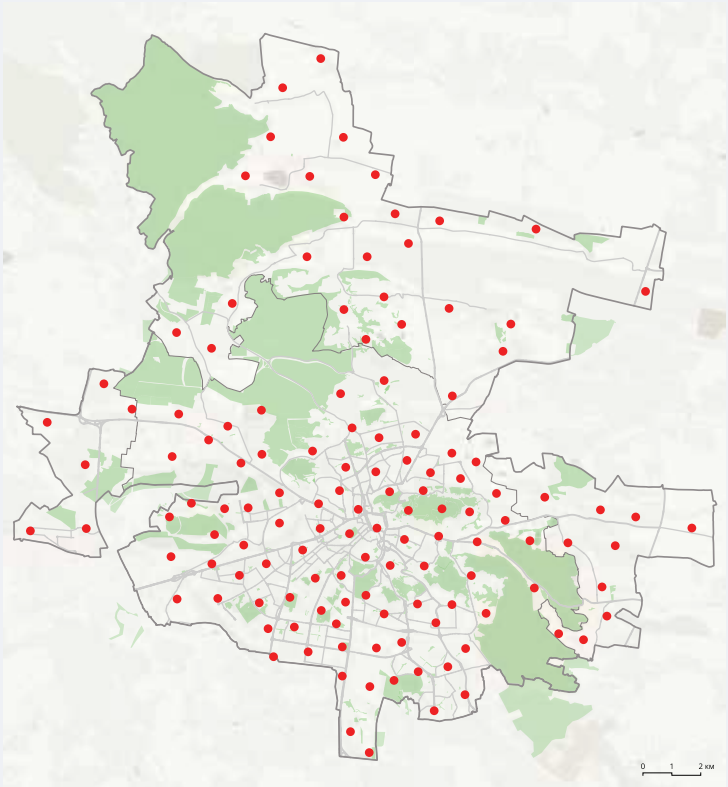
МІГРАЦІЇ. На місцях гніздування з'являється в березні. Осіння міграція триває з кінця вересня до початку листопада. Мігрує вдень. Значна частина птахів залишається зимувати.

НАПРЯМОК ЗМІН. У природних умовах чисельність стала. У Львові впродовж останніх 30 років чисельність зростає.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, вивірка звичайна, ласиця мала, яструб малий, ворона сіра, сорока звичайна, сойка звичайна.

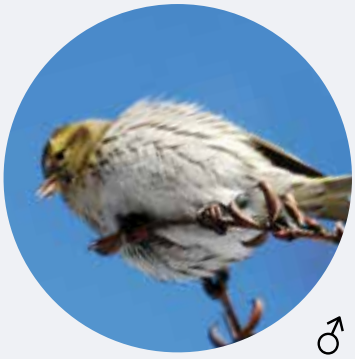
ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний гніздовий, перелітний і зимуючий вид. У Львові в межах забудови гніздиться приблизно 500 пар. Узимку тримається 600-700 особин. Заселяє різні деревні й чагарникові насадження, як природні, так і в населених пунктах. У містах надає перевагу паркам, цвинтарям, садам і скверам. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Чиж лісови́й

Spinus spinus *(Linnaeus, 1758)*

♂

ПАРАМЕТРИ

Довжина 11-12 см.
Розмах крил 20-23 см.
Вага 10-14 г.

Живе приблизно 2 роки. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 17 років 3 місяці.

Народні назви:
чи́жик, ца́йзлик.

ПОВЕДІНКА. Часто видає голос у польоті.

ВИГЛЯД

У дорослого самця лоб, тім'я, вуздечка й підборіддя чорні.

Потилиця й спина оливково-зелені, з темними рисками.

Смуга за оком, боки шиї, горло, воло, груди й надхвістя жовті. Черево біле, з темними рисками.

На бурувато-чорних покривних перах крила жовті смуги, махові пера темно-бурі, другорядні пера з жовтою облямівкою, центральні стернові пера темно-бурі, решта — жовті, з темно-бурими кінцями.

Дзьоб сірувато-бурий, загострений. Ноги бурі.

♀

У дорослої самиці й молодого птаха немає чорної барви на голові, загальний тон оперення тьмяніший.

♂

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

РАЦІОН. Майже винятково насіння, яке збирає на землі або з розкритих шишок шпилькових видів чи бур'янів, однак найулюбленішим кормом є насіння вільхи.

МІГРАЦІЇ. Осінній приліт триває з кінця вересня до жовтня. Відлітає у березні — квітні. Мігрує вдень, зграями.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність стала.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, яструб малий.

Численний пролітний і зимуючий вид. У Львові в межах забудови зимує в різні роки від 0,5 до 2 тисяч особин. Тримається у зволожених місцевостях і заплавах річок, у парках, де ростуть вільхи й берези. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

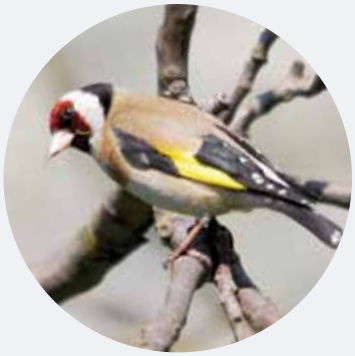
ЦІКАВО

Завжди тримається зграями, іноді до сотні птахів.

Щи́глик звича́йний

Carduelis carduelis *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 12-16 см.
Розмах крил 21-25 см.
Вага 14-18 г.

Живе 2-3 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 13 років 10 місяців, у неволі – до 27 років.

Народні назви:

щи́голь, шти́ґлінц, ци́нґель, ще́нґлік, шти́глик, щи́кель, дзи́нґель, арма́тка, арме́лик, арми́лок, арми́лка, осета́р, кату́ньчик, бода́чник, краса́нка.

ПОВЕДІНКА. Живе окремими парами. У зимовий період тримається зграями, іноді з іншими в'юрковими птахами.

РАЦІОН. Переважно насіння бур'янів: будяка, реп'яха, чортополоху, кінського щавелю тощо. Пташенят годує комахами й розм'якшеним у волі насінням.

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

У дорослого самця вуздечка, тім'я, потилиця й смуги, які окреслюють щоки ззаду, чорні.

Лоб, горло й щоки спереду яскраво-червоні.

Решта оперення голови біла, із буруватим відтінком на щоках.

Спина й плечі рудувато-бурі, надхвістя білувате.

Низ білий, із рудувато-бурими плямами на боках вола.

Крило чорне, із широкою жовтою смугою.

Верхівки більшості махових пер білі, центральні стернові пера чорні, з білими кінцями, решта — чорна, з білими плямами на боках і білими верхівками.

Дзьоб жовтувато-білий, ноги бурі.

Молодий птах бурий, із численними темними рисками, без чорного й червоного кольорів на голові.

ЦІКАВО

Полюбляє сидіти на верхівках бур'янів.

Juv

ГНІЗДУВАННЯ. До гніздування береться у травні. Гніздо будує на листяних, частіше плодових деревах і чудово маскує його мохом, лишайниками й павутиною. У кладці 4-6 білих, із рідкими дрібними бурими цятками, яєць. Висиджує самиця 12-14 діб. Самець у цей час її годує й співає неподалік гнізда. Два тижні пташенята перебувають у гнізді, а після вильоту батьки ще понад тиждень їх догодовують.

МІГРАЦІЇ. Весняні міграційні переміщення відбуваються в кінці лютого – березні. Осінні переміщення припадають на кінець вересня – початок листопада. Мігрує вдень. Зимує в межах гніздового ареалу.

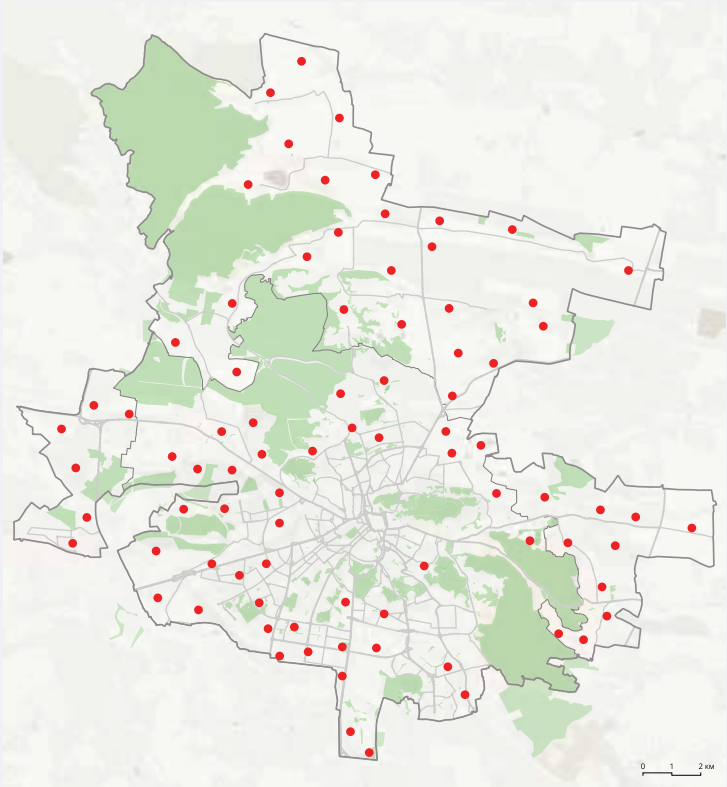
НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність зменшується як у природних середовищах, так і у Львові в усі сезони року.

ВОРОГИ. Домашній кіт, ласиця мала, яструб малий, сови, ворона сіра, сорока звичайна, сойка звичайна.

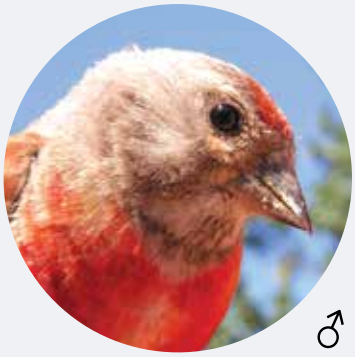
ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний осілий вид, частковий мігрант. Заселяє листяні й мішані ліси, зруби, лісосмуги, парки, сади. У Львові в гніздовий період надає перевагу зеленим насадженням і рудеральним територіям. Узимку частіше трапляється на окраїнах міста, на полях, забур'янених ділянках і рудеральних територіях. Збереження забур'янених ділянок у зелених насадженнях населених пунктів сприятиме зростанню чисельності цього виду.

Коноплянка

Linaria cannabina *(Linnaeus, 1758)*

♂

ПАРАМЕТРИ

Довжина 13-14 см.
Розмах крил 22-23 см.
Вага 15-26 г.

Живе 2-3 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 13 років 4 місяці.

Народні назви:

колопе́нька, макопе́йка, макове́й, макові́йчик, макоїд, макодзьо́бик, маколу́с, маколу́п, макольо́ндра, макольо́ндрик, конопля́чо́к, конопля́ник, конопля́р, конопля́рка, колопе́нник, рі́пник, розса́дник.

ВИГЛЯД

У дорослого самця в шлюбному вбранні голова сіра, лоб і боки вола червоні.

Спина й покривні пера крил рудувато-бурі, надхвістя білувате, низ білуватий, боки тулуба рудуваті, підхвістя біле.

Махові й стернові пера темно-бурі.

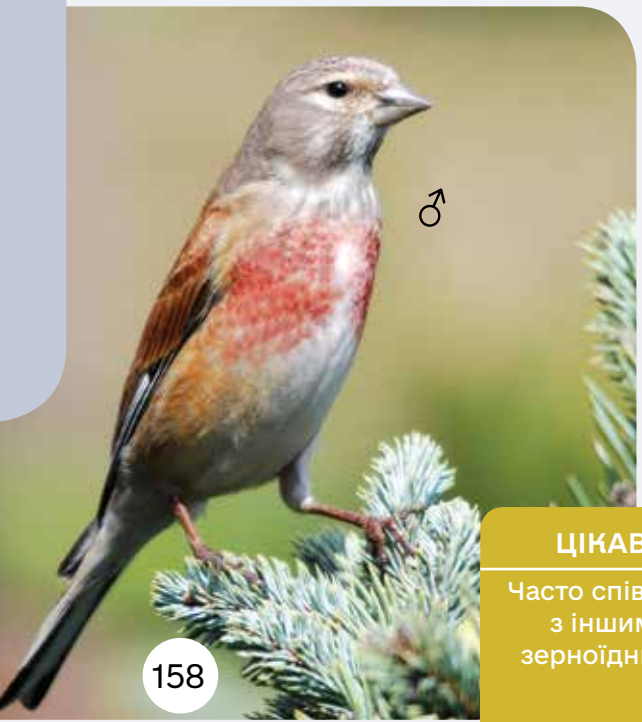
Дзьоб темно-сірий, ноги бурі.

ПОВЕДІНКА. Часто співіснує з іншими зерноїдними: зеленяками, зябликами, горобцями й чечітками. Після сезону розмноження великі зграї шукають корм у районах, багатих на насіння бур'янів – на полях, стерні й поблизу стогів. Переважно збирає насіння із землі на відкритих ділянках.

РАЦІОН. Насіння бур'янів і трав: реп'яха, щавлю, чемериці та інших. Охоче поїдає насіння олійних рослин. Під час сезону

У позашлюбному вбранні голова цілком сірувато-бура, з темними рисками на лобі й тім'ї.

Воло рудувате, з темними цятками.

♂

♀

ЦІКАВО

Часто співіснує з іншими зерноїдними.

Доросла самиця схожа на дорослого самця в позашлюбному вбранні.

Молодий птах подібний до самиці.

Juv Pull

розмноження ловить безхребетних – павуків, мух, комарів, жуків і попелиць.

ГНІЗДУВАННЯ. Самиця будує гніздо в чагарнику або на молодому дереві в добре освітленому місці, низько над землею. Відкладає 5-6 білих, із блакитним відтінком і кількома темними плямами, яєць. Насиджує переважно самиця приблизно 13 діб з останнього яйця. Молоді залишаються в гнізді впродовж двох тижнів. Пари моногамні. На рік буває дві-три кладки.

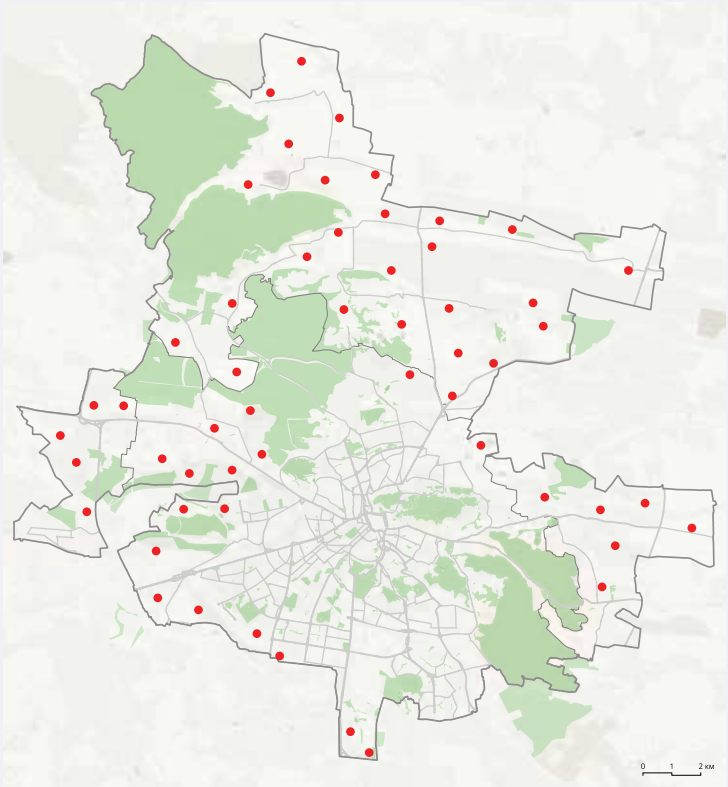
МІГРАЦІЇ. Весняні міграційні переміщення відбуваються з кінця лютого до березня. Осінні переміщення у вересні – жовтні. Зимує в межах гніздового ареалу.

НАПРЯМОК ЗМІН. Загалом чисельність досить постійна. У Львові за останніх 25 років практично перестала гніздитися в межах забудови.

ВОРОГИ. Домашній кіт, ласиця мала, яструб малий, сови, ворона сіра, сорока звичайна, сойка звичайна.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Численний осілий вид, частковий мігрант. Для гніздування обирає густі зарості польових і придорожних чагарників, узлісся, орні поля й сади. Уникає густих лісів і міських парків, однак селиться поблизу людського житла. Досить звичайний вид узлісь і чагарникових заростей. Не потребує спеціальних заходів з охорони. Наявність густих живоплотів і посадок декоративних чагарників, таких як спірея зонтична, може сприяти збільшенню кількості коноплянок, оскільки забезпечує їм придатні місця для гніздування й кращий захист від хижаків.

Чечі́тка звича́йна

Acanthis flammea *(Linnaeus, 1758)*

♀

ПАРАМЕТРИ

Довжина 12-13 см.
Розмах крил 20-25 см.
Вага 12-15 г.

Живе 2-3 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 12 років 2 місяці.

Народні назви:
чичі́тка, чичо́та.

ПОВЕДІНКА. Активний, галасливий і товариський птах, під час міграцій і зимівлі утворює іноді великі зграї.

ВИГЛЯД

Дорослий самець зверху сірувато-бурий, із темними рисками.

Поперек і надхвістя білуваті, з рожевим відтінком.

Підборіддя й вуздечка чорні, лоб і передня частина тім'я, щоки спереду, горло, воло й груди рожево-червоні.

Боки тулуба білі, з бурими рисками, черево й підхвістя білі.

На покривних перах крила дві світлі смуги, махові й стернові пера темно-бурі.

Дзьоб жовтуватий, ноги темно-бурі.

♀

ЦІКАВО

Тримається зграями по декілька десятків або й сотень птахів.

У дорослої самиці рожева барва лише на лобі, іноді на щоках.

Низ брудно-білий.

Молодий птах – без рожевого кольору.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний зимуючий вид на території Львівської МТГ. Тримається на забур'янених відкритих просторах, садах, парках. Найчастіше на полях або на рудеральних ділянках. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

РАЦІОН. Насіння дерев, переважно листяних, особливо берези, вільхи, модрини тощо. Уміло вибирає насіння гострим трикутним дзьобом, приймаючи акробатичні пози, звисаючи вниз головою на тонких гілочках. Годується на чагарниках і деревах, може збирати насіння із землі або снігу.

МІГРАЦІЇ. Відліт до місць гніздування відбувається із середини лютого до початку квітня. Прилітає у листопаді – грудні.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність коливається залежно від погодних умов.

ВОРОГИ. Домашній кіт, ласиця мала, яструб малий.

Снігу́р звича́йний

Pyrrhula pyrrhula *(Linnaeus, 1758)*

♂

ПАРАМЕТРИ

Довжина 15-17 см.
Розмах крил 22-29 см.
Вага 22-23 г.

Живе приблизно 2 роки. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 18 років 1 місяць.

Народні назви:

червонюх, ґиль, моско́вський кана́рок, свисту́н.

ПОВЕДІНКА. У позагніздовий період тримається зграйками. На землю сідає рідко. Під час харчування постійно перегукується посвистами.

ВИГЛЯД

У дорослого самця верх голови, вуздечка й підборіддя чорні, з металічним полиском.

Спина сіра, надхвістя біле, щоки й низ червоні, за винятком білої задньої частини черева й білого підхвістя.

На чорних покривних перах крила широка біла смуга, махові й стернові пера чорні.

Дзьоб чорний, ноги темно-бурі.

У дорослої самиці спина сірувато-бура, низ тулуба бурий.

♂

♀

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

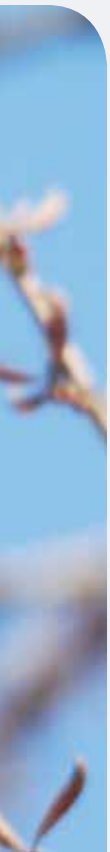
Численний зимуючий і пролітний вид. У Львові в межах забудови в різні роки зимує від 0,5 до 1 тисячі особин. Досить звичайний у парках і на міських вулицях, де росте горобина, клени і ясени. Найчастіше можна почути характерні посвисти під час годування. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

РАЦІОН. Харчується переважно насінням, ягодами й бруньками. Особливо любить ягоди горобини, а також насіння ясена й клена. Іноді відвідує годівниці.

МІГРАЦІЇ. Відлітає з лютого до середини квітня. Прилітає із середини жовтня. Мігрує вдень невеликими зграями.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність коливається залежно від погодних умов.

ВОРОГИ. Домашній кіт, яструб малий.

ЦІКАВО

Не проявляє агресії до птахів свого чи інших видів.

Молодий птах подібний до самиці, але верх голови, вуздечка, підборіддя й смуга на крилі бурі.

Костогри́з звича́йний

Coccothraustes coccothraustes *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 16-18 см.
Розмах крил 29-33 см.
Вага 48-62 г.

Живе 2-3 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 12 років 7 місяців.

Народні назви:

костоглід, костю́к, костáк, кістáр, лущ, лущáк, білокри́лець, ягіднúк, траскотíй, горохоїд, кострýба, костýр, грубопúсок, грубодзю́б, товстоніс, товстопúсок, кляс, кліщ, черемхоїд, вишня́р, черешня́р, черешня́к, розсáдник, кінáль, чупкáр, чупáк, армáтка.

ПОВЕДІНКА. Потайний, обережний і малорухливий птах. Агресивний як до особин свого виду, так і до інших, іноді більших за розмірами видів.

РАЦІОН. Харчується переважно насінням шпилькових і листяних дерев. Потужним дзьобом розкусує кісточки вишні й терену, при цьому м'якоть викидає. Надає

ВИГЛЯД

Самці й самиці не відрізняються за зовнішнім виглядом.

У дорослого самця голова рудувато-бура.

Вуздечка й пляма на горлі чорні.

Шия ззаду і з боків сіра, спина темно-коричнева, поперек і надхвістя рудуваті, весь низ рожевувато-бурий, підхвістя біле.

Великі покривні пера другорядних махових білі, покривні пера першорядних махових чорні, першорядні махові пера чорні, з білими плямами біля основи.

Другорядні й стернові пера бурувато-чорні, з білими плямами на верхівках.

Дзьоб масивний, сірувато-синій або жовтувато-бурий, ноги бурі.

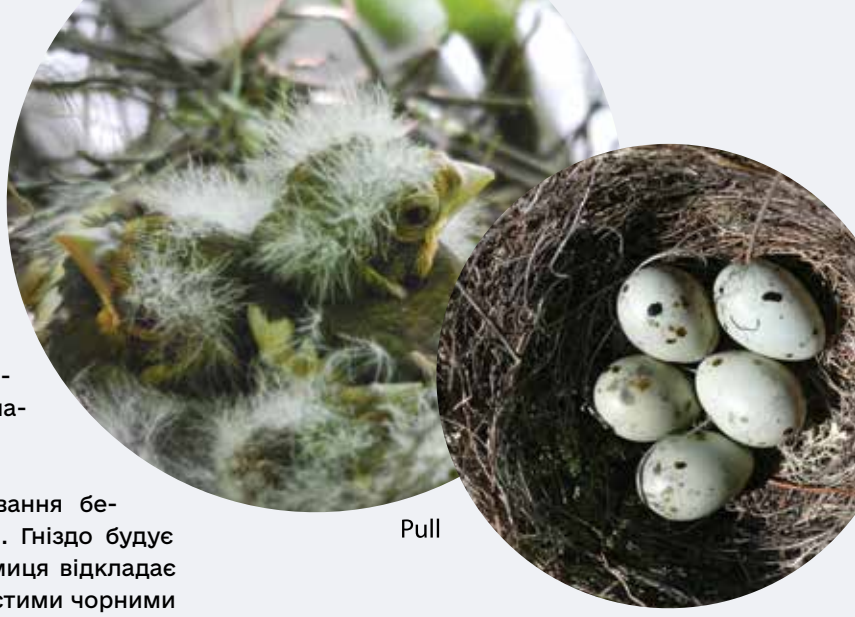
У молодого птаха переважає бурий колір.

Голова оливково-жовта, низ жовтуватий, із темними плямами на волі, грудях і боках тулуба.

ЦІКАВО

Агресивний як до особин свого виду, так і до інших.

Pull

перевагу насінню вишні, черешні, яблуні, груші, бука й граба. Поїдає бруньки й квіти. Під час сезону розмноження ловить гусінь та інших безхребетних. Пташенят годує розм'якшеним насінням, а також комахами й павуками.

ГНІЗДУВАННЯ. До гніздування береться на початку травня. Гніздо будує високо в кроні дерев. Самиця відкладає 4-6 блідо-зелених, із нечастими чорними й сіро-коричневими плямами, яєць. Після відкладання останнього яйця самиця висиджує їх 12-14 діб. Самець у цей час її годує. Пташенята залишаються приблизно два тижні й ще стільки ж часу дорослі догодовують виводок поза гніздом. Упродовж року буває лише один виводок.

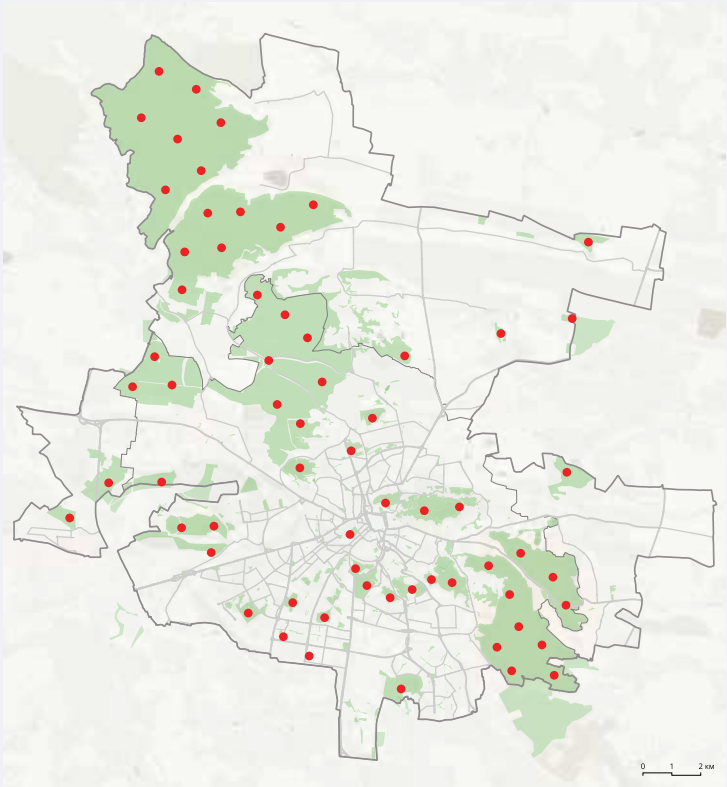
МІГРАЦІЇ. Прилітає в березні — квітні. Відлітає в середині вересня – жовтні. Мігрує протягом світлої частини доби. Зимує на всій території України.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність у сезон розмноження стала. У зимовий період коливається залежно від погодних умов.

ВОРОГИ. Домашній кіт, ласиця мала, яструб малий, сови.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний гніздовий, зимуючий і частково мігруючий вид. У Львові в межах забудови гніздиться приблизно 100 пар, майже завжди в парках і на цвинтарях. Узимку тримається від 300 до 700 особин. Гніздиться на узліссях листяних і мішаних лісів, у садах, лісосмугах, парках, цвинтарях, досить часто поблизу людського житла. Легше знайти за характерним голосом. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Вівся́нка звича́йна

Emberiza citrinella *(Linnaeus, 1758)*

♂

ПАРАМЕТРИ

Довжина 16-18 см.
Розмах крил 23-29 см.
Вага 24-30 г.

Живе 2-3 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 14 років 9 місяців.

Народні назви:

жовто́грудка, жовто́грудок, жовтору́дка, жовтогру́дник, жовто́брюх, жовто́брюшок, жовто́брушка, жовту́рка, жовтю́шка, жовто́рубок, жовтору́зка, жовтору́з, жовту́лька, жовтя́к, жовтобру́чка, беривіз, смаровіз, жо́втоє по́тя, стрена́дка, сте́рник, при́путень.

ВИГЛЯД

У дорослого самця в шлюбному вбранні голова жовта, з темними рисками на тім'ї.

Щоку знизу окреслює темна смуга, спина й крила рудувато-бурі, з темною строкатістю.

Надхвістя руде, низ жовтий, на волі руді плями, на боках руді риски.

Махові й стернові пера темно-бурі, зі світлою облямівкою.

Крайні стернові пера з білими краями.

Дзьоб сіруватий, ноги світло-бурі.

♂

ПОВЕДІНКА. Довірливий птах. Узимку тримається зграями, до яких можуть входити зяблики та інші в'юркові. Харчується переважно на відкритих ділянках на землі.

♀

Позашлюбне оперення тьмяніше.

Голова з густим оливковим відтінком, горло жовте, риски на боках темно-бурі.

У дорослої самиці й молодого птаха на сіруватих голові, горлі й волі, а також на боках тулуба більш розвинена темна смугастість.

Жовтого кольору в опереннні значно менше.

РАЦІОН. Зерноїдний. Навесні й улітку, окрім насіння, раціон складається переважно з дорослих комах, їхніх личинок, лялечок і яєць, павуків та інших безхребетних, тоді як восени й узимку харчується переважно насінням трав, бур'янів і зерновими культурами.

ГНІЗДУВАННЯ. До гніздування береться в квітні. Гніздо робить на землі під прикриттям гілок чи купини трави. Відкладає 4-5 білуватих, із ниткоподібними сіро-фіолетовими плямами, яєць. Висиджує самиця 12-14 діб, стільки ж часу пташенята залишаються в гнізді. Самець годує самицю під час висиджування, а пташенят годують обоє батьків. Вигодовує два-три виводки на рік.

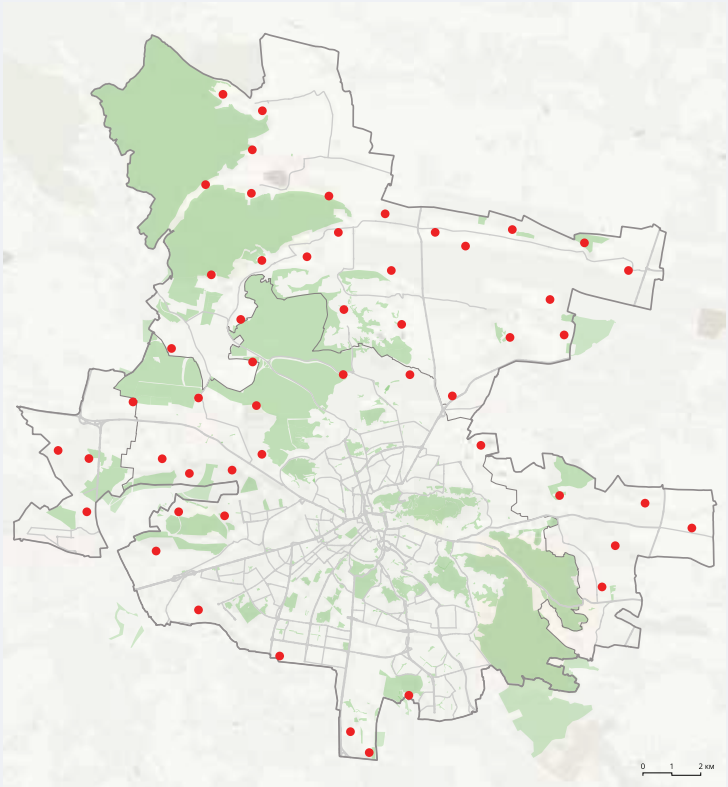
МІГРАЦІЇ. Прилітає в березні – квітні. Відлітає в середині вересня – жовтні. Мігрує протягом світлої частини доби. Зимує на всій території України.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність виду зменшується.

ВОРОГИ. Домашній кіт, ласиця мала, тхір лісовий, горностай, лисиця звичайна, яструб малий, сови.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний гніздовий, частково мігруючий вид. У Львові в межах забудови виявлена лише в лісопарку Знесіння. Узимку на околицях міста трапляється 20-50 особин. Мешканець відкритих, добре освітлених сонцем ділянок із мозаїкою дерев, чагарників і відкритих просторів: узлісь, полів, лук, галявин, заростей. Уникає міст, хоча трапляється на околицях сіл. Також уникає густих деревних насаджень. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Їжáк білочерéвий

Erinaceus roumanicus *(Barrett-Hamilton, 1900)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина до 35 см.
Вага до 1 кг.

Живе 3-5 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 11 років 7 місяців.

ВИГЛЯД

Забарвлений у буруваті тони.

На спині, боках і голові ростуть голки довжиною 2 см.

Усередині вони порожнисті, наповнені повітрям.

Голова й черевце вкриті темним жорстким волоссям.

На морді, ногах і животі забарвлення варіює від жовтувато-білого до темно-бурого кольору.

Народні назви:

їж, їж свúнський, їж свúнний, їж пéсій, їжó маржнúй, ярúч, ярúч пéсій, ярúч свúнський, жижéк.

ПОВЕДІНКА. Веде нічний спосіб життя. День проводить у гнізді або інших укриттях. Гнізда будує з сухої трави, листя або моху в чагарниках, ямах, печерах або під корінням дерев. Має слабкий зір, але гострий нюх і слух. Із жовтня до квітня впадає в зимову сплячку.

РАЦІОН. Дощові черв'яки, жуки, личинки, багатоніжки, павуки й равлики. За нагоди їсть дрібних плазунів, гризунів, пташині яйця й пташенят. Не гребує падлиною й харчовими відходами.

Голки бурі з темними поперечними смугами.

ЦІКАВО

Може швидко бігати, добре плаває і стрибає.

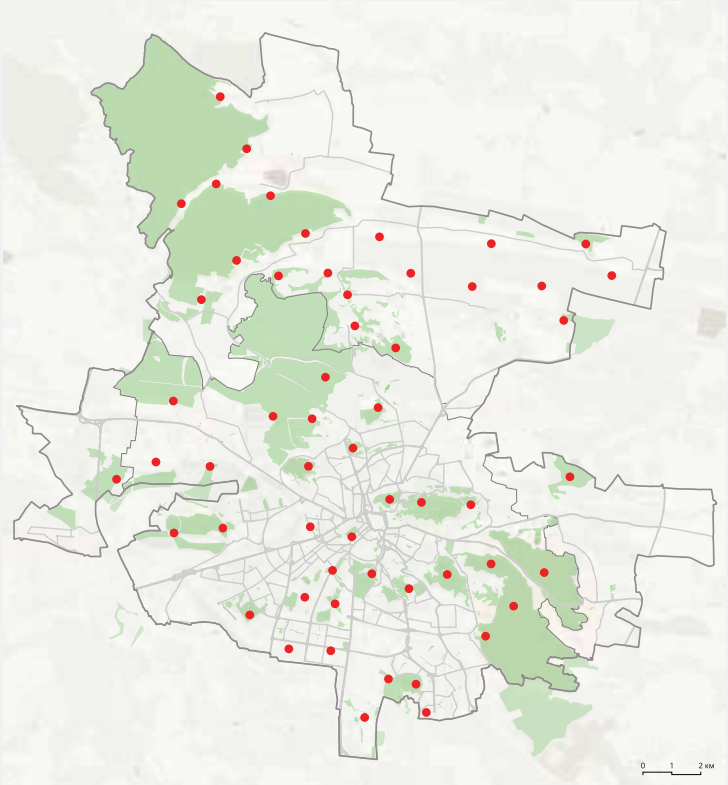
РОЗМНОЖЕННЯ. Після виходу зі сплячки у квітні починається шлюбний період. Між самцями відбуваються бійки, вони кусають один одного, штовхаються, голосно сопуть і пирхають. Вагітність триває приблизно 50 діб. Народжується найчастіше 4 голих, сліпих, із яскраво-рожевою шкірою дитинчат. Голки починають рости через декілька годин після народження, а повністю голковий покрив формується 15 діб.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність досить стала.

ВОРОГИ. Лисиця звичайна, тхір лісовий, куниці лісова і кам'яна.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний поширений вид. Надає перевагу деревним насадженням, узліссям, галявинам, чагарникам, заплавам річок, паркам, садам. Із настанням сутінків не є рідкістю в листяних лісах і на присадибних ділянках у сільській місцевості. Численний вид, який не потребує спеціальних заходів з охорони.

Кріт європе́йський

Talpa europaea *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 17-20 см.
Вага до 120 г.

Живе 3-5 років.

ВИГЛЯД

Тіло циліндричної форми.

Очі дуже маленькі, діаметром приблизно 1 мм.

Вуха, розташовані далеко назад на черепі, без зовнішніх вушних раковин і мають лише складку шкіри й спеціальні волоски, що закривають слухові отвори.

Чорне хутро винятково густе, складається з двох типів волосся: пухового й верхнього, що робить його "оксамитовим" на дотик.

Народні назви:

керти́на, керти́ця, киртя́ця, керти́ок, крет, крут, кріт, крот, потуро́й, підти́чка, бога́цький син.

ПОВЕДІНКА. Веде підземний спосіб життя. На поверхні з'являється рідко. По землі пересувається незграбно. На глибині 20-50 см риє систему тунелів діаметром 6 см, довжиною 100-200 м, що діють як пастка для ґрунтової фауни. Тунелі патрулює що декілька годин. У системі ходів будує підземне гніздо, вистеляючи його мохом і травою. Неподалік робить "комору", де зберігає живих, знерухомлених дощових черв'яків (із майстерно вигризеним нервовим вузлом). Ця камера, що містить декілька сотень дощових черв'яків, забез-

Волосся хвоста виконує дотикову функцію, завдяки йому кріт може пересуватися у своїх тунелях задом наперед.

Міцні лапи лопатоподібної форми з потужними, загнутими назад кігтями пристосовані для риття підземних тунелів.

Передні лапи особливо міцні й великі.

Має сильний мускусний запах.

ЦІКАВО

Дуже рухлива й активна тварина.

печує запас їжі на зиму. Зимує в тунелях, 50-60 см нижче лінії промерзання ґрунту. Живе поодинці, при зустрічі проявляє агресію. Активний приблизно чотири години, після чого міцно спить приблизно три. У сплячку не впадає.

РАЦІОН. Харчується дощовими черв'яками, личинками комах і дрібними хребетними, яких знаходить за допомогою гострого слуху й сенсорних волосків на морді та хвості, чутливих до вібрацій.

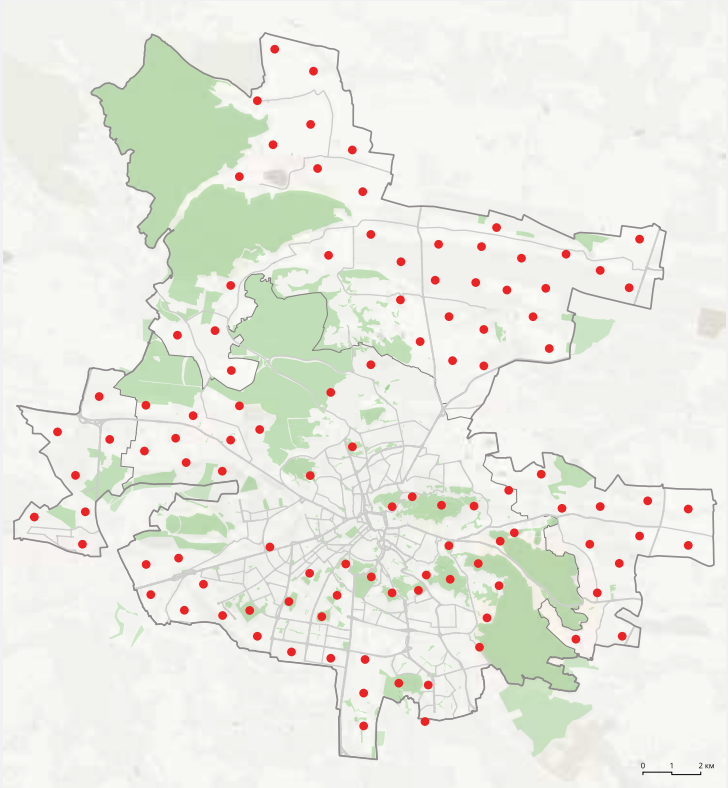
РОЗМНОЖЕННЯ. Парується навесні в березні – квітні. Самиця народжує 2-7 голих дитинчат після приблизно місячної вагітності (зазвичай раз на рік, наприкінці весни). За місяць кротенята майже досягають розміру дорослих.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Численний поширений вид. Уникає місць із високим рівнем ґрунтових вод, не любить піщаних ґрунтів. Численний вид, який не потребує спеціальних заходів з охорони.

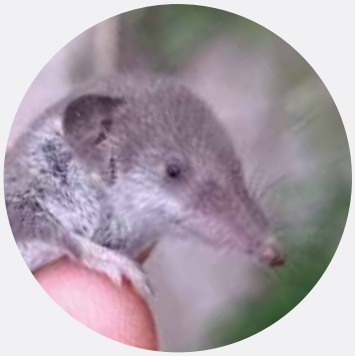
НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність досить стала.

ВОРОГИ. Тхір лісовий, куниці лісова і кам'яна, лисиця звичайна, вовк, канюк звичайний.

Мі́диця звича́йна

Sorex araneus *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 55-82 мм.
Вага 5-12 г.

Живе приблизно 23 місяці.
Найдовша зафіксована
тривалість життя
в природних умовах
3 роки 2 місяці.

ВИГЛЯД

Має оксамитове темно-буре хутро й блідіші нижні частини тіла.

Узимку колір шерсті майже чорний.

Очі маленькі, морда гостра, зуби з рудими коронками.

Хвіст із короткою шерстю.

Народні назви:

мі́диця, мі́дяниця, мі́дичка, мі́длиця, мі́дка, мі́дик, ме́дичка, мишу́рко, пі́скор, ці́пкор, цьмі́чок, даї́дик, дзі́дик, рец, ре́цок, рджок, зьджьок, рицка́ль, ґрец, піску́чка, пі́скавка, пі́цкавка, пі́цькавка, цьі́павка, писки́вка, писку́р, писки́р, дзурдз, дзю́рда, дзю́рдзик, чу́нок, щу́рик, ско́тка, и́рджок, и́рчок.

ПОВЕДІНКА. Активна вдень і вночі. Упродовж доби шукає їжу від 15 хвилин до години, а потім стільки ж часу відпочиває. Поживу шукає в листяному опаді й верхніх шарах ґрунту. Добре плаває. Нори риє

самостійно або займає покинуті. Гнізда будує під землею, під густою рослинністю або поблизу гниючих стовбурів дерев.

РАЦІОН. Живиться комахами, павуками, равликами й падлиною. Дуже ненажерлива, шукає їжу цілодобово й споживає 80-90% своєї маси тіла, харчуючись що дві-три години. Через малу масу тіла й швидкий обмін речовин не впадає в сплячку. Слина містить токсини, які викликають гемоліз еритроцитів у деяких жаб, що, ймовірно, сприяє полюванню мідиці на більшу здобич.

РОЗМНОЖЕННЯ. Протягом сезону розмноження (з вересня до січня) самці виходять за межі своєї території, щоб знайти пару. Період вагітності триває 19-21 день. Від 5 до 9 сліпих дитинчат, вагою приблизно 1 г, народжує в гнізді, м'яко вистеленому мохом і листям. Їхня гола шкіра настільки тонка, що видно внутрішні органи. Через три тижні молоді стають самостійними.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність досить стала.

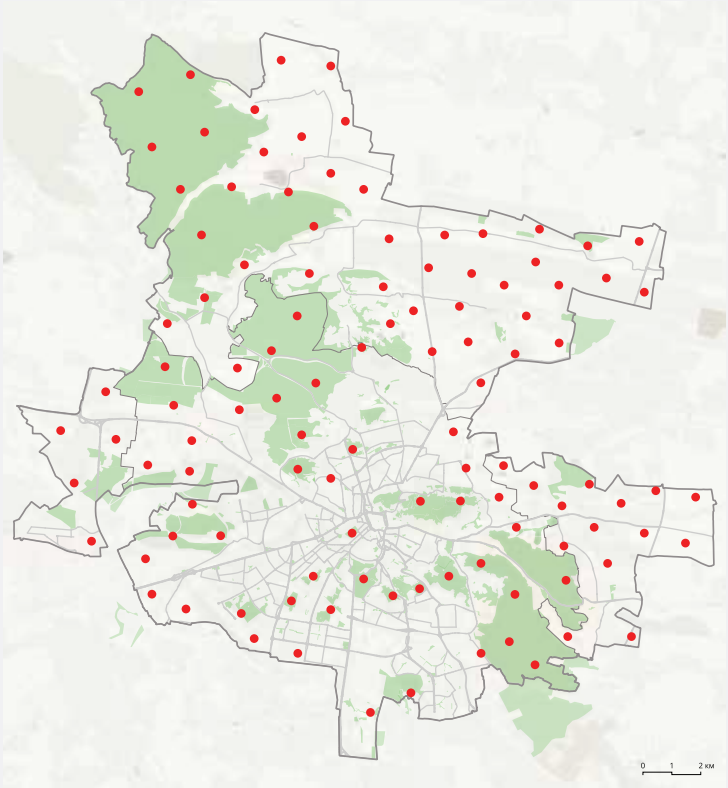
ЦІКАВО

Без їжі гине протягом 10 годин.

ВОРОГИ. Переважно хижі птахи й сови. Має залози з боків тіла й біля основи хвоста, які виділяють неприємний секрет із мускусним запахом. Це робить її неїстівною для лисиць, куниць і багатьох інших хижаків.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Численний поширений вид. Оселяється в садах, листяних і мішаних лісах, чагарникових луках. Через потайний і підземний спосіб життя побачити складно. Часто можна знайти мертвих, вбитих і покинутих хижаками через неприємний мускусний запах. Численний вид, який не потребує спеціальних заходів з охорони.

Вуха́нь звича́йний

Plecotus auritus *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 78-95 мм.
Вага 6-9 г.

Середня тривалість життя 7 років у самців і 16 у самиць. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 30 років.

Народна назва *ли́лик вуха́н.*

ВИГЛЯД

Хутро на спині жовтувато-коричневе або коричневе, на черевці білувате.

Літальні перетинки коричневі, вухо дуже велике, завдовжки з передпліччя, і широке.

Вуха торкаються, але не зростаються біля основи.

У стані спокою вони зазвичай приховані під крилами, залишаючи видимими лише козелки.

Перетинка крила прикріплена до основи пальців.

ПОВЕДІНКА. Вилітає на полювання пізно, після заходу сонця. Полює поблизу крон дерев і чагарників, часто збирає дрібних безхребетних із листя або стін будівель. Нападаючи на комаху, перериває ехолокацію й покладається на пасивний слух, прислухаючись великими вухами до звуків, що видає його здобич, таких як помахи крил. Це дає змогу ловити нічних метеликів (здатних чути ультразвук), які не доступні як їжа для інших видів кажанів. Сигнали ехолокації дуже слабкі (з дальністю 2-3 метри) і використовуються винятково для орієнтації, у тому числі для пошуку перешкод.

ЦІКАВО

Політ повільний, але маневровий.

РАЦІОН. Раціон складається з нічних метеликів (особливо совок).

РОЗМНОЖЕННЯ. Спаровується восени, але самиці відкладають запліднення до весни (кінець квітня – травня). Народжує одне, рідше двох малят, рожевих і лисих, із непропорційно великими ногами, якими чіпляються за шерсть матері. Перші три тижні харчуються молоком, потім залишаються на сідалі, доки мати летить на пошуки їжі. У шість тижнів можуть добувати їжу самостійно.

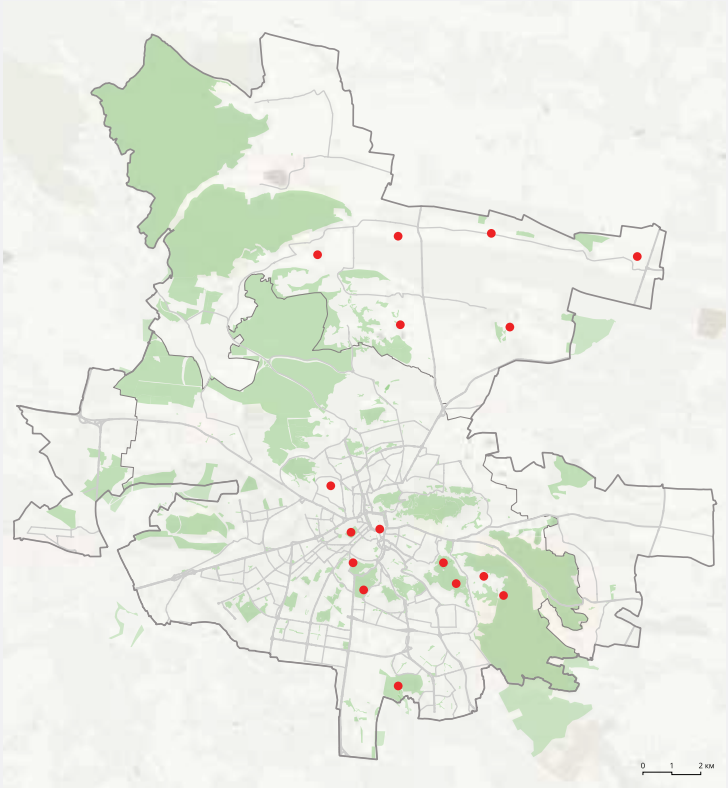

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний поширений вид. Осілий, сезонні міграції не перевищують кількох десятків кілометрів. Живе як у лісах, так і в забудованих районах. Улітку гніздові колонії перебувають на горищах, у дуплах дерев, а також у штучних гніздівлях. Колонії невеликі, від кількох до кількох десятків дорослих самиць. Зимує в підвалах, також у печерах і криницях, зрідка – у дуплах дерев і на горищах. Занесений до Червоної книги України (охоронна категорія: вразливий), а також до Європейського червоного списку (вразливий) і до «Списку рідкісних і зникаючих видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Львівської області», затвердженого Львівською обласною радою народних депутатів № 342 від 13.06.2007 р. Чисельність усюди знижується через забруднення й деградацію середовищ існування, знищення старих дуплавих дерев та інших сховищ.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність зменшується.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, сови.

Вечірниця дозірна

Nyctalus noctula *(Schreber, 1774)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 10,0-15,5 см.
Вага 16-45 г.

Живе 3-5 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 12 років.

ВИГЛЯД

Хутро густе, з короткими волосками, спина й черевце рудо-коричневі, черевце трохи світліше.

Мордочка, вуха, а також літальна перетинка темні.

Вуха короткі, заокруглені, з потовщеними краями.

Козелок у формі грибка.

Крила вузькі й довгі.

Крилова перетинка доходить до п'ят.

Народна назва *кажáн.*

ПОВЕДІНКА. Веде нічний спосіб життя. У дуплах самиці утворюють великі колонії для розмноження навесні й улітку, тоді як самці живуть поодинці та є територіальними під час шлюбного періоду. Узимку утворює великі колонії з особин обох статей. Вилітає раніше за інших кажанів – часто, коли ще зовсім світло. Полює над кронами дерев, луками або галявинами, любить полювати над водоймами. Зимує в дуплах дерев, на горищах або в щілинах будинків, скельних тріщинах. Зимівля триває з жовтня до квітня. Дальній мігрант, мігрує на декілька сотень кілометрів на південь. Максимальна відома відстань 1600 км.

РАЦІОН. Харчується комахами, яких ловить у польоті: комарами, мухами, довгоніжками, метеликами, волохокрильцями й одноденками.

РОЗМНОЖЕННЯ. Шлюбний сезон припадає на кінець літа. Самиці зберігають сперму в матці під час сплячки до запліднення навесні. На ранніх термінах вагітності наприкінці квітня самиці мігрують до пологових колоній, щоб народити

ЦІКАВО

Літає високо, дуже швидко й маневрово

після шести-восьми тижнів вагітності. Вирощує одного або двох дитинчат на рік. При народженні потомство має приблизно третину ваги матері, а через 3-4 тижні починає самостійне життя.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний поширений вид. Живе в лісах, трапляється поблизу людських поселень і навіть у містах. Удень найчастіше ховається у високих деревах, рідше – у штучних гніздівлях. Останніми роками все частіше трапляється в будівлях. Збереження старих лісів із дуплавими деревами, а також заплавних лісів і насаджень поблизу водойм, що використовуються видом у період міграцій, сприятиме зростанню чисельності виду. Занесений до Червоної книги України (охоронна категорія: вразливий), а також до Європейського червоного списку (вразливий) і до «Списку рідкісних і зникаючих видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Львівської області», затвердженого Львівською обласною радою народних депутатів № 342 від 13.06.2007 р.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність зменшується, хоча й незначно.

ВОРОГИ. Домашній кіт, куниці лісова і кам'яна, сови, яструб малий.

Ви́вірка звича́йна

Sciurus vulgaris *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина тіла 20-24 см,
хвоста 17-20 см. Вага 200-300 г.

Живе 3-5 років. Найдовша
зафіксована тривалість життя
в природних умовах
14 років 8 місяців.

Народні назви:

ви́вірка, во́вірка, віюрка, вев'юрка, ве́вериця, ві́рка, гав'юрка, ве́кша, бі́лка, біли́ця, біли́чка, черепа́ня, го́равка, чучу́тка, ми́цька лісова́, ми́цька, лави́рка, лови́рка, мо́вкушка, ви́скічка, мишелі́вка.

ВИГЛЯД

Має мінливе забарвлення.

Трапляються два варіанти: з рудуватою спиною, сірими боками й білим черевом; інший – із чорнувато-коричневою спиною й білим черевом.

Існує велика кількість проміжних варіантів забарвлення.

Восени змінює хутро на густіше із сіруватим відтінком.

Вуха довгі з китицям.

ПОВЕДІНКА. Активна вдень, найчастіше вранці й увечері. Веде самотній спосіб життя, рідко утворює пари. Не впадає в сплячку, але може обмежувати вихід із гнізда. Не територіальний вид. Живе в дуплах дерев, які заповнює лишайниками й мохами, або в пташиних гніздах, додаючи дах або будуючи власні гнізда високо в кронах дерев із трави й дрібних гілочок, і вистилає їх мохом.

ЦІКАВО

Підгодовування
у міських парках
не доцільне.

РАЦІОН. Переважно насіння: соснових чи ялинових шишок, букові горішки, жолуді, лісові горіхи, бруньки, гриби, фрукти, а також комахи, яйця й пташенята. Зішкрібає кору шпилькових дерев і п'є смолу. У середньому споживає приблизно 35 г їжі на день узимку й приблизно 80 г на день навесні. Восени запасає їжу.

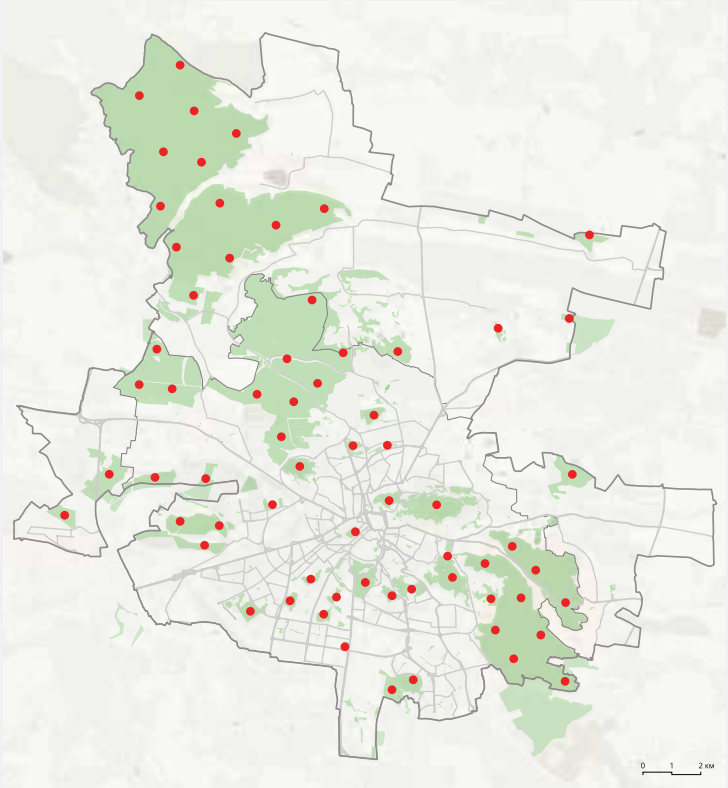
РОЗМНОЖЕННЯ. Вагітність триває 38-39 діб. Самиця народжує один послід від 3 до 7 малят. Буває від 1 до 3 послідів на рік. Малята народжуються сліпими й голими, вагою 8-12 г. Очі відкривають через 30 діб. Незалежними стають через 10 тижнів. Статевої зрілості досягають у віці одного року.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність досить стала.

ВОРОГИ. Куниці лісова і кам'яна, яструб великий, великі сови.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний поширений вид. Живе в деревних насадженнях: різнотипних лісах і парках. Найчастіше в старих міських парках. Численний вид, який не потребує спеціальних заходів з охорони. Підгодовування у міських парках не доцільне, оскільки при масовому розмноженні винищує кладки й пташенят горобиних.

Вовчóк сірий

Glis glis *(Linnaeus, 1766)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина тіла 13-18 см,
хвоста 12-15 см.
Вага 70-230 г.

Живе 9-12 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 8 років 7 місяців.

ВИГЛЯД

Хутро на спині сіре (попелясте), на череві світле (біле або сіро-біле).

Межа між спиною й черевом чітка.

Вуха великі й добре помітні, сіруваті зверху й тілесного кольору зсередини.

Вібриси довгі.

Очі великі й темні.

Хвіст пухнастий, сірий.

Народні назви:

ку́шлик, кушля́к, каше́вка, попелю́ха, попелю́х, со́ня, ліскоглід, лускорíх, кешелько́, каше́лок, каше́лка, повх.

ПОВЕДІНКА. Пересувається майже завжди верхівками дерев, спритно бігає по тонких гілках і стрибає між ними. Із зимової сплячки виходить у травні. Гніздо зі свіжого листя, зібраного поруч, будує в дуплах дерев, щілинах, покинутих гніздах птахів і навіть у штучних гніздівлях для птахів. У неврожайні роки бука, дуба або граба, практично не розмножується. У таких випадках виходить із зимової сплячки пізніше (на початку червня) і лягає спати вже у вересні. Збирає запаси на зиму й ховає в спеціально виритій для цього норі, глибиною 30-50 см. Зимує зазвичай поодинці, рідше по декілька особин, згорнувшись у клубок і прикривши

ЦІКАВО

Активний уночі, удень спить у сховищах.

хвостом. Спить усю зиму, не прокидаючись.

РАЦІОН. Фрукти й насіння дерев. Ранньою весною харчується бруньками й молодим листям. Улітку – черешнями та яблуками, пізніше буковими, грабовими й лісовими горішками, жолудями тощо. Тварина їжа становить невелику частину раціону: комахи, їхні личинки, равлики, яйця й пташенята. Рідко нападає на дрібних ссавців.

РОЗМНОЖЕННЯ. Парування відбувається у вересні. Після 30-32 діб вагітності в серпні самиця народжує від 2 до 9 голих і сліпих малят, вагою 1-2 г. Очі відкриваються приблизно через 22 доби.

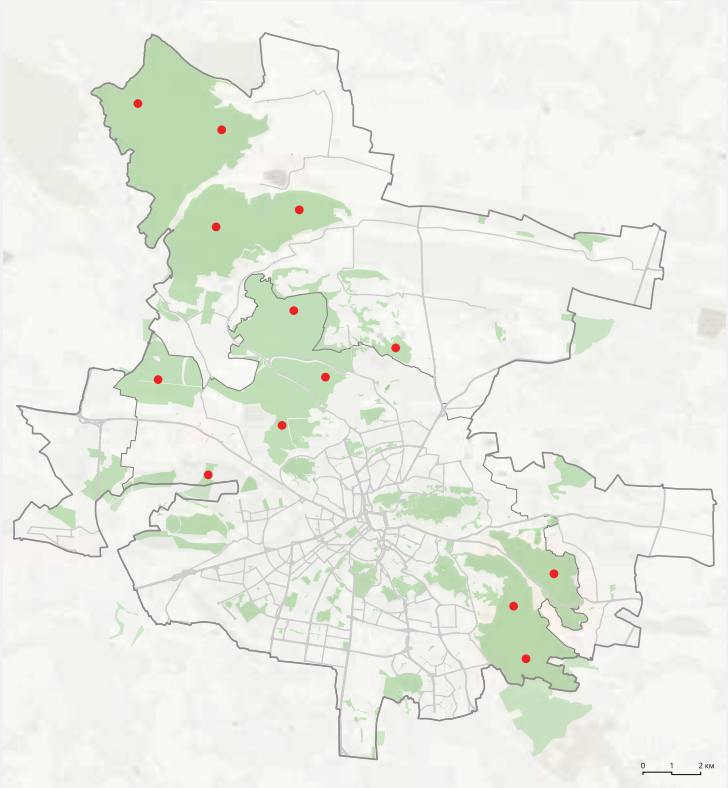
Через 5-6 тижнів стають самостійними. Статевої зрілості досягає в півтора року.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність досить стала.

ВОРОГИ. Куниці лісова і кам'яна, домашній кіт і великі сови. Довга й сувора зима може істотно скоротити чисельність вовчків.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний лісовий вид. Трапляється в старих листяних і мішаних лісах із зімкнутими кронами, переважно в букових, дубово-грабових або мішаних насадженнях. Також трапляється в парках і садах. Через нічний спосіб життя побачити складно. Занесений до «Списку рідкісних і зникаючих видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Львівської області», затвердженого Львівською обласною радою народних депутатів № 342 від 13.06.2007 р.

Лісκу́лька

Muscardinus avellanarius

(Linnaeus, 1758)

ПАРАМЕТРИ

Довжина тіла 6-9 см,
хвоста 5-8 см. Вага 9-23 г.

Живе 3-4 роки.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 5 років 3 місяці, у неволі – до 6 років.

Народні назви:

лісκу́ля, лісκу́лька, ліскогри́з, лускорі́х, лісκі́вчик, лісκо́вріш, лі́скова миш.

ВИГЛЯД

Спина рудувато-сіра з червонуватим відтінком, низ кремовий.

Перехід між цими кольорами поступовий. Молоді тьмянішого й сірішого забарвлення.

Хвіст круглий і вкритий короткою густою шерстю.

Очі чорні. Вуха малі, округлі.

Лапи пристосовані для лазіння.

ПОВЕДІНКА. Веде нічний спосіб життя. Є два типи гнізд: одне для розмноження, з одним входом і м'якою вистилкою, розміщене в густих чагарниках низько над землею; друге слугує денним сховищем, менше й розміщене вище. На зиму впадає в сплячку, яка триває з жовтня до початку квітня.

РАЦІОН. Харчується переважно рослинною їжею: квітами, ягодами, фруктами, жолудями, горіхами й насінням бука. Також їсть невелику кількість комах.

ЦІКАВО

Удень спить у гніздах, які сама будує.

РОЗМНОЖЕННЯ. Вагітність триває приблизно 4 тижні. Щороку самиця народжує два посліди, у кожному з яких від 1 до 7 малят. Народжуються сліпими, очі відкриваються через 18 діб. Упродовж місяця харчуються молоком матері, самостійними стають через 6 тижнів.

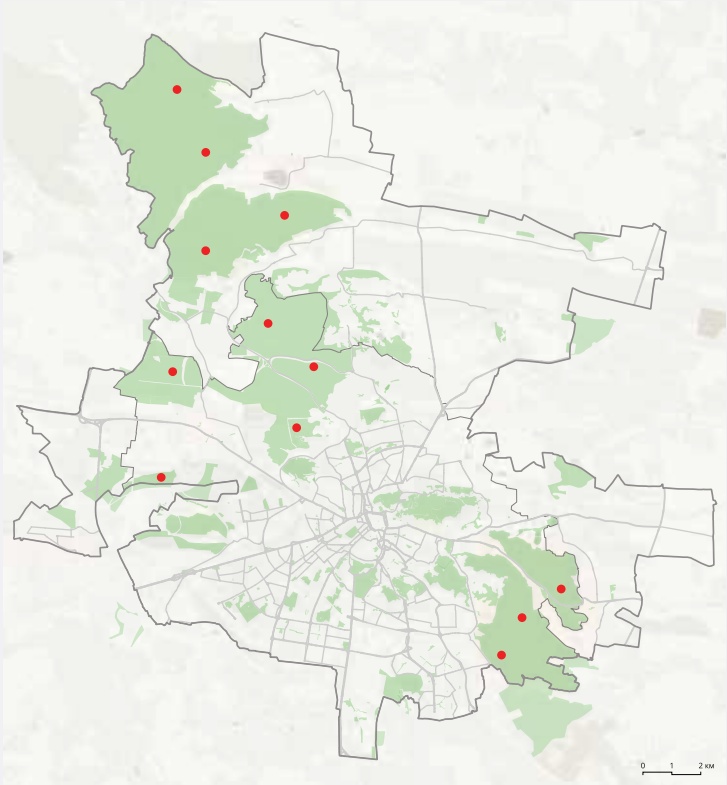
НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність досить стала.

ВОРОГИ. Домашній кіт, лисиця звичайна, куниця лісова, тхір лісовий, ласиця мала, горностай, сови, канюк звичайний.

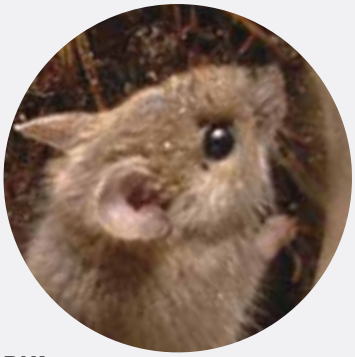
ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний поширений вид. Трапляється переважно в лісах і у великих лісових масивах, особливо в заростях ліщини. Найчастіше тримається в підліску. Через нічний спосіб життя побачити складно. Занесений до «Списку рідкісних і зникаючих видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Львівської області», затвердженого Львівською обласною радою народних депутатів № 342 від 13.06.2007 р. Загрозою є фрагментація середовища існування через інтенсивну лісогосподарську й сільськогосподарську діяльність, а також зростаючу урбанізацію.

Ми́ша ха́тня

Mus musculus *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина тіла 7-12 см,
хвоста 5,5-11 см. Вага 15-25 г.

У дикій природі живе від 1,5 до 2 років. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 4 роки, у неволі – до 5 років.

Народні назви:
ми́ша, миш, сві́йська миш, підсті́жник.

ВИГЛЯД

Верх тіла сірий із жовтуватим відтінком, черево білувате.

Тіло стрункe, морда загострена з довгими вібрисами, які полегшують пересування в темряві.

Вуха досить довгі й тонкі, хвіст рідко опушений.

Має специфічний сильний "мишачий" запах.

ПОВЕДІНКА. Спритна й швидка тварина, здатна стрибати й бігати, а також лазити по деревах і стінах, спираючись на хвіст. Уникає води, але за потреби добре плаває. Має чудовий слух, легко лякається. Найактивніша вночі, хоча шукає їжу й удень. Періоди активності, що тривають декілька годин, зазвичай чергує з відпочинком. Часто гризе неїстівні предмети: тканини, книги, папір, використовуючи відкушені шматки для будівництва гнізд. Їжу на зиму не запасає. Живе сімейними групами, які захищають спільну територію.

РАЦІОН. Всеїдна, харчується переважно їжею, яку зберігають люди, а на полях переважно їсть насіння або комах. Може харчуватися лише одним видом їжі (рослинною або тваринною), не завдаючи шкоди своєму здоров'ю.

РОЗМНОЖЕННЯ. Статевої зрілості досягає у 2-3 місяці й за сприятливих умов розмножується цілий рік. Кількість послідів на рік від 5 до 10. Вагітність триває 20-21 день. У посліді 4-9 малят. Голі й сліпі новонароджені важать 0,9-1,5 г. Очі відкриваються в 14-денному віці. Молоком перестають харчуватися через 25 діб. Коли щільність популяції висока, лише домінантні самиці народжують потомство, і в меншій кількості, аніж за нормальних умов. У сім'ях панує сувора ієрархія. Сім'ю очолює старший і досвідчений самець, який має виняткові права на спарювання, доки його не переможе інший.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність досить стала.

ВОРОГИ. Домашній кіт, тхір лісовий, ласиця мала, горностай, лисиця звичайна, собаки, сови, боривітер звичайний, канюки звичайний і зимняк тощо. У теплий період року вуж звичайний і гадюка звичайна.Із давніх часів мишей активно винищують люди.

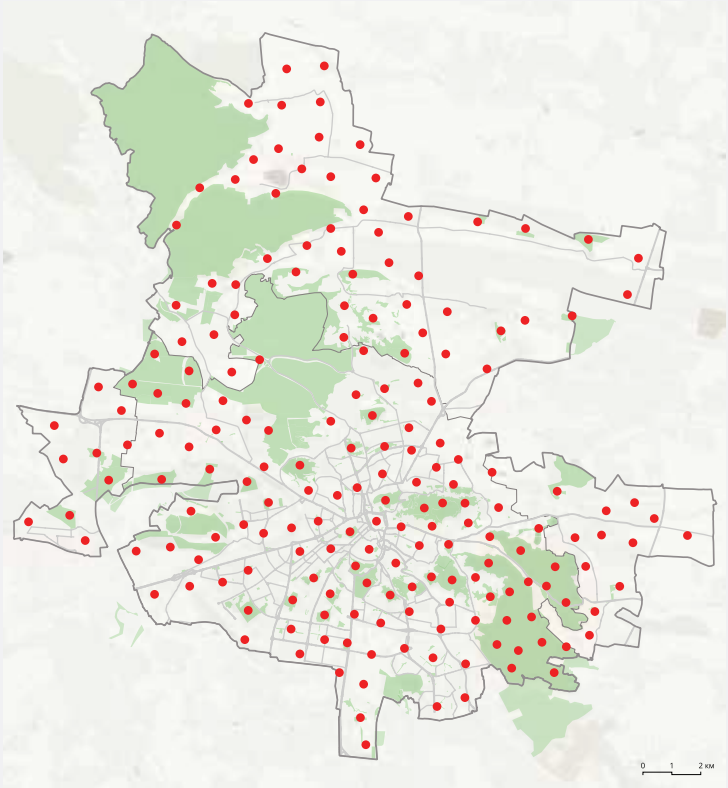

ЦІКАВО

Часто гризе неїстівні предмети.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Численний поширений вид. Найчастіше живе в людських поселеннях і на сільськогосподарських полях. Улітку тримається переважно серед зернових культур, у садах, де риє нори. Восени мігрує до будівель, комор, стаєнь і підвалів, оселяючись під підлогою й у порожнинах стін. Легко пристосовується до умов довкілля. Потребує регуляції чисельності.

Ми́шка лу́чна

Micromys minutus *(Pallas, 1771)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина тіла 48-80 мм,
хвоста 39-72 мм. Вага 4-11 г.

Живе 12-18 місяців.
Найдовша зафіксова тривалість життя в природних умовах 3 роки 8 місяців.

ВИГЛЯД

Це один із найменших гризунів із довгим безволосим хапальним хвостом.

Забарвлення варіює від жовтуватого до іржасто-бурого, з білим черевом.

Народна назва *ми́шка мала́.*

ПОВЕДІНКА. Активний вдень і вночі. Узимку може ховатися в скиртах сіна або інших укриттях.

РАЦІОН. Харчується насінням трав, брунь-ками й пагонами рослин, ягодами, комахами й зерном.

РОЗМНОЖЕННЯ. Будує кулясті гнізда на стеблах, на висоті від 20 до 100 см над землею, на луках і полях, віддаючи пере-

ЦІКАВО

Один із найменших гризунів.

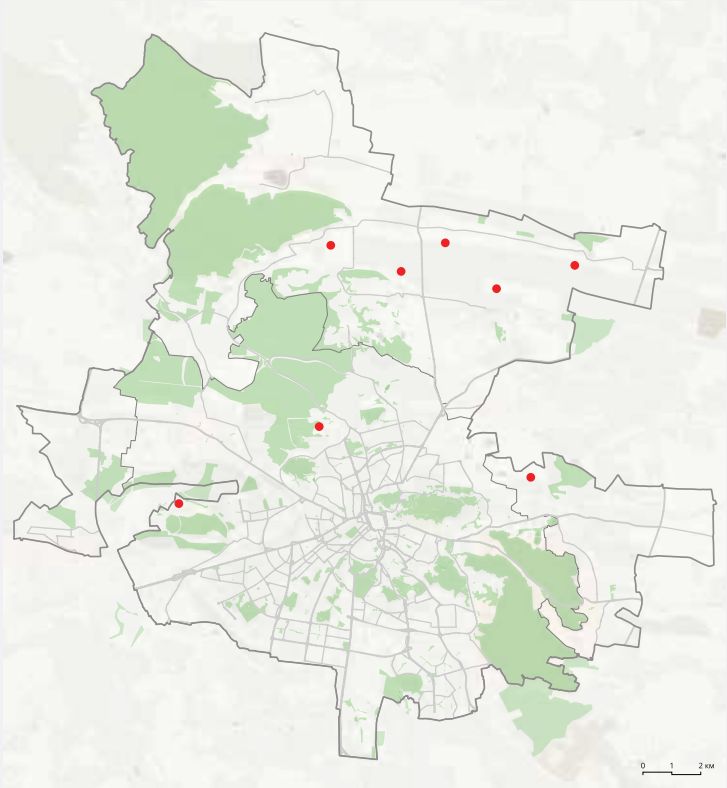
вагу вологим місцевостям. Шлюбний період триває з квітня до вересня. Народжує від двох до чотирьох разів на рік. У виводку 4-7 малят. Період вагітності триває 21 день. Новонароджені дитинчата сліпі, відкривають очі через 8-10 діб і залишаються з матір'ю впродовж двох тижнів, після чого стають самостійними. Статевої зрілості досягають у п'ять тижнів.

НАПРЯМОК ЗМІН. Загалом чисельність досить постійна.

ВОРОГИ. Домашній кіт, ласиця мала, горностай, тхір лісовий, лисиця звичайна, їжак білочеревий, сови, луні, боривітер звичайний, канюк звичайний. У теплий період року вуж звичайний і гадюка звичайна.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний вид. Заселяє вологі луки з високими травами, чагарники, поля, городи. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Нори́ця руда́

Myodes glareolus *(Schreber, 1780)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина тіла 8-13 см,
хвоста 3-7 см. Вага 16-21 г.

У дикій природі живе приблизно 1,5 року. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 4 роки 9 місяців.

Народна назва *поліви́ка.*

ПОВЕДІНКА. Веде сутінковий і нічний спосіб життя, хоча трапляється й удень, особливо взимку. Добре лазить по стовбурах і гілках дерев. Будує кулясті гнізда з подрібнених рослин і мохів, розміщуючи їх у гнилих стовбурах дерев або під землею. Пересувається найчастіше стрибками. На зиму запасає їжу, переважно насіння. З'являється в особливо великій кількості після років інтенсивного плодоношення дерев. Такі масові появи тривають лише один сезон, у наступні роки, коли дерева дають мало плодів, чисельність зменшується.

ВИГЛЯД

Тіло видовжене, хвіст середнього розміру, рідко опушений, укритий кільцеподібною лускою.

Очі великі, морда злегка загострена, з вусами; вуха великі, широкі й округлі.

Хутро на спинній стороні тіла сіре із сильно вираженим червонуватим відтінком.

Боки й черевна сторона тіла сірі, хвіст двоколірний.

ЦІКАВО

Будує систему тунелів під землею або в густих заростях.

РАЦІОН. Харчується змішаним раціоном – навесні й улітку листям, травами, комахами, личинками, насінням, брунь-ками дерев, корою, лишайниками, іноді тваринною їжею. Восени й узимку – плодами, насінням, надземними частинами зелених рослин, а також кореневищами й безхребетними. Коли їжі мало, харчується корою молодих дерев і тоді є шкідником, особливо в лісових розсадниках. Може прожити без їжі приблизно п'ять діб.

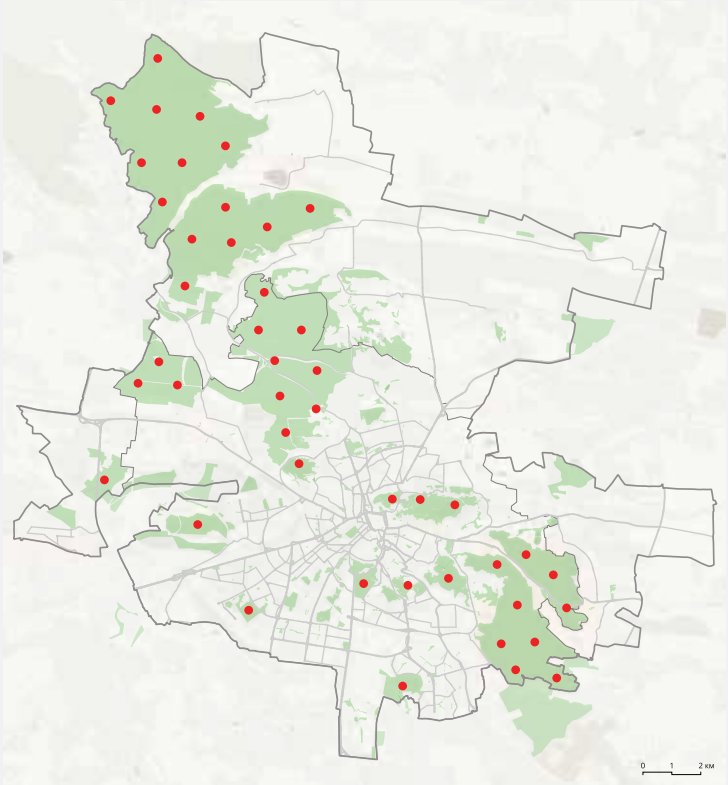
РОЗМНОЖЕННЯ. Розмножується з квітня до жовтня. Вагітність триває 18-21 день. У посліді 3-5 малят. Відкривають очі через 9-10 діб, харчуються молоком матері впродовж 14 діб і стають незалежними через три тижні. Статевої зрілості досягають у віці 8-9 тижнів. Може виростити чотири посліди за рік, у середньому 20 дитинчат.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Дуже численний, поширений лісовий вид, що населяє переважно листяні й мішані ліси з добре розвиненим підліском. Трапляється в заростях серед полів і лісистих річкових долинах. Веде потайний спосіб життя. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

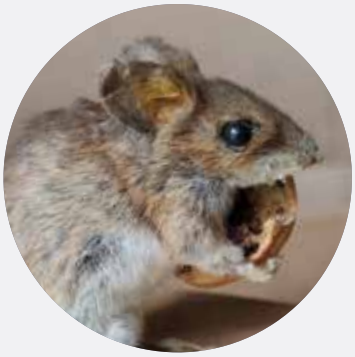
НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність досить стала.

ВОРОГИ. Домашній кіт, ласиця мала, горностай, тхір лісовий, лисиця звичайна, собаки, сови, луні, боривітер звичайний, канюк звичайний і зимняк. У теплий період року вуж звичайний і гадюка звичайна.

Мишáк жовтогрýдий

Sylvaemus flavicollis *(Melchior, 1834)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина тіла 8-13 см, хвоста 9-12 см. Вага 20-60 г.

Живе 4-5 років. Найбільша тривалість життя в природних умовах 4 роки 6 місяців.

ВИГЛЯД

Забарвлення жовтувато-буре з білим черевом, світлішою шиєю й вохристим комірцем.

Вуха й очі великі.

Хвіст майже голий.

Народна назва *миш.*

ПОВЕДІНКА. Активний у сутінках і вночі впродовж усього року. Дуже рухливий, може проходити до півтора кілометра за добу й віддалятися від нори. Найчастіше селиться в дуплах, іноді риє нори під колодами, корінням дерев або під купами хмизу. Нори прості, з багатьма виходами й гніздовою камерою наприкінці.

РАЦІОН. Всеїдний. Переважно насіння дерев, фрукти, гриби, бруньки й пагони рос-

ЦІКАВО

Чудово лазить по деревах і чагарниках.

лин, а також комахи. За можливості їсть пташенят дрібних птахів і падлину.

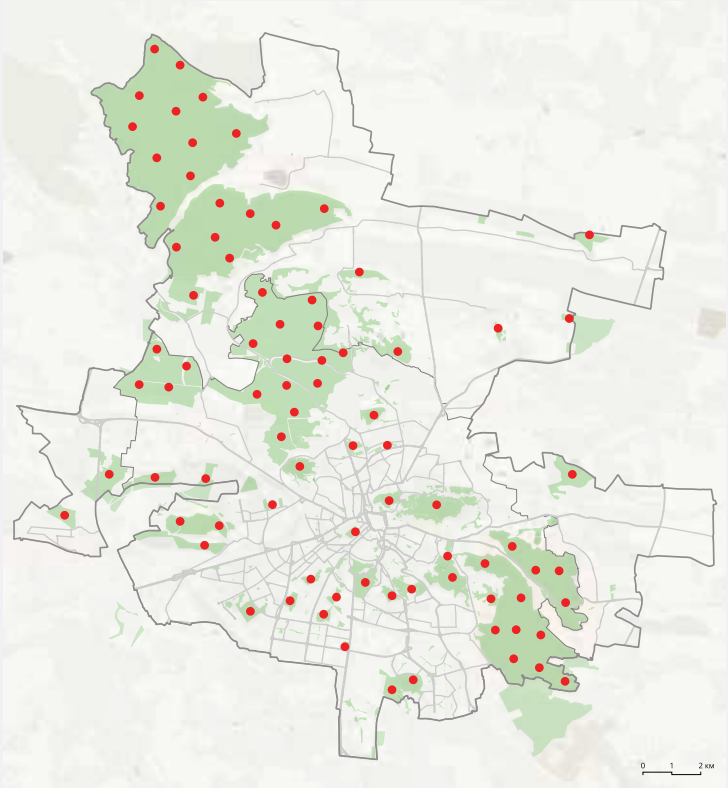
РОЗМНОЖЕННЯ. Сезон розмноження триває з лютого до жовтня. Вагітність 23-26 діб. Приносить 2-4 посліди від 3 до 8 малят на рік. Народжуються сліпими, очі відкривають через 13 діб. Залишаються з матір'ю приблизно три тижні. Статево зрілими стають через вісім тижнів.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність досить стала.

ВОРОГИ. Домашній кіт, лисиця звичайна, ласиця мала, горностай, куниці лісова і кам'яна, тхір лісовий, борсук європейський, собаки, сови, канюк звичайний. У теплий період року вуж звичайний і гадюка звичайна.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Дуже численний поширений вид. Населяє високостовбурні дубові й букові ліси, надає перевагу ділянкам із густим підліском. Трапляється у великих і старих міських парках. Побачити складно через нічний спосіб життя. Численний вид, який не потребує спеціальних заходів з охорони.

Жи́тник паси́стий

Apodemus agrarius *(Pallas, 1771)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина тіла 6,5-12,5 см, хвоста 5,3-9 см. Вага 11-39 г.

Живе 2-3 роки.

ВИГЛЯД

Хутро на спині іржасто- або жовтувато-буре з чіткою чорною смугою від голови вздовж хребта до основи хвоста.

Низ білий або попелясто-сірий, помітно контрастує з боками.

Вуха й очі відносно не великі.

Молоді особини сіріші.

Народні назви:

миш польова́, миш пілська́, підсті́жник, повх.

ПОВЕДІНКА. Веде нічний спосіб життя влітку, денний й нічний восени, у зимовий період головним чином денний. Біжить стрибками. Добре плаває. Риє неглибокі нори з гніздовою камерою й коморою. Там запасає їжу на зиму, зазвичай більше, аніж може використати.

РАЦІОН. Харчується корінням, зерном, насінням, ягодами й комахами. Раціон залежить від пори року; навесні й восени найчастіше їсть насіння, улітку – ягоди,

ЦІКАВО

Надає перевагу вологим місцевостям й уникає сухих.

фрукти, безхребетних і падлину, іноді нападає на жаб.

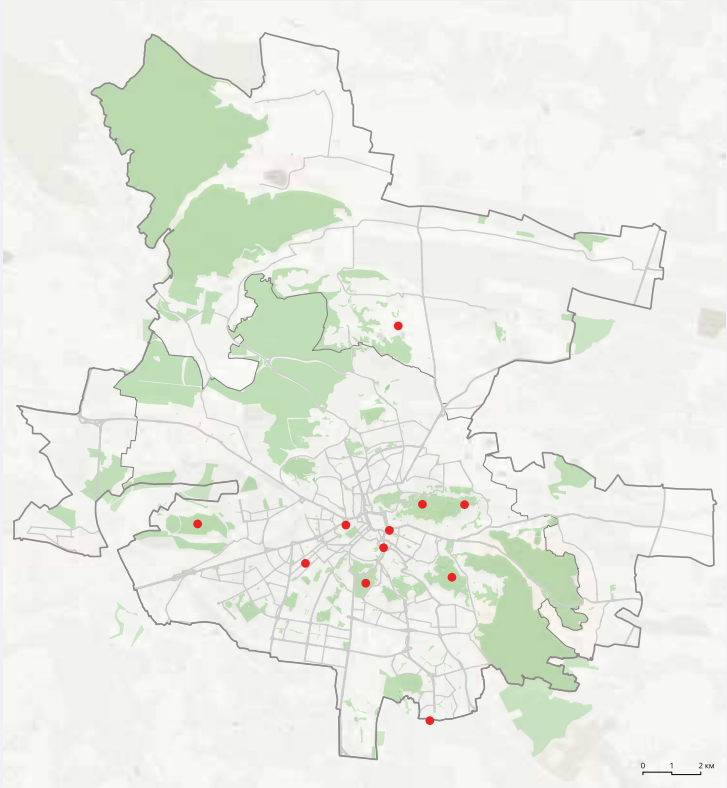
РОЗМНОЖЕННЯ. Розмножується з квітня до жовтня. Самиця народжує 4-9 малят. Вагітність триває 21-22 доби. Малята народжуються сліпими й безпорадними, очі відкривають у 10-12 діб. Самиця годує їх 14-15 діб. Має 3-4 посліди на рік. Статевої зрілості досягає у вісім тижнів.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність досить стала.

ВОРОГИ. Куниці лісова і кам'яна, тхір лісовий, лисиця звичайна, горностай, ласиця мала, собаки, сови, луні, канюки звичайний і зимняк, боривітер звичайний.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Дуже численний поширений вид. Трапляється на узліссях, луках, водно-болотних угіддях, очеретяних і чагарникових заростях, орних полях, пасовищах, садах у селах і передмістях, у міських зелених зонах. Численний вид, який не потребує спеціальних заходів з охорони.

Онда́тра му́скусна

Ondatra zibethicus *(Linnaeus, 1776)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина тіла 25,6-29,9 см, хвоста 20-25,4 см.
Вага 700-1800 г.

Живе 3-5 років,
у неволі – до 10 років.

Народна назва *водяни́й щур.*

ПОВЕДІНКА. Живе колоніями. Риє нори у високих берегах, входи до яких розташовані під поверхнею води. Нори мають окремі камери. На зиму накопичує рослинність, яка слугує джерелом їжі.

РАЦІОН. Травоїдна, але їсть і тваринну їжу, таку як ракоподібні й молюски.

РОЗМНОЖЕННЯ. Самиці можуть народжувати декілька разів на рік. Вагітність триває 4 тижні, у посліді 5-9 малят. Очі відкривають через 11 діб. Мати годує їх 3 тижні. Розмножуватися самостійно здатні через 3-5 місяців.

ВИГЛЯД

Хвіст трохи сплющений із боків.

Колір темно-коричневий, трохи світліший із черевного боку.

Хутро вкрите густою щетинистою шерстю.

Пальці задніх лап із боків вкриті волоссям задля полегшення плавання.

ЦІКАВО

Самці мають залози, що виділяють мускус.

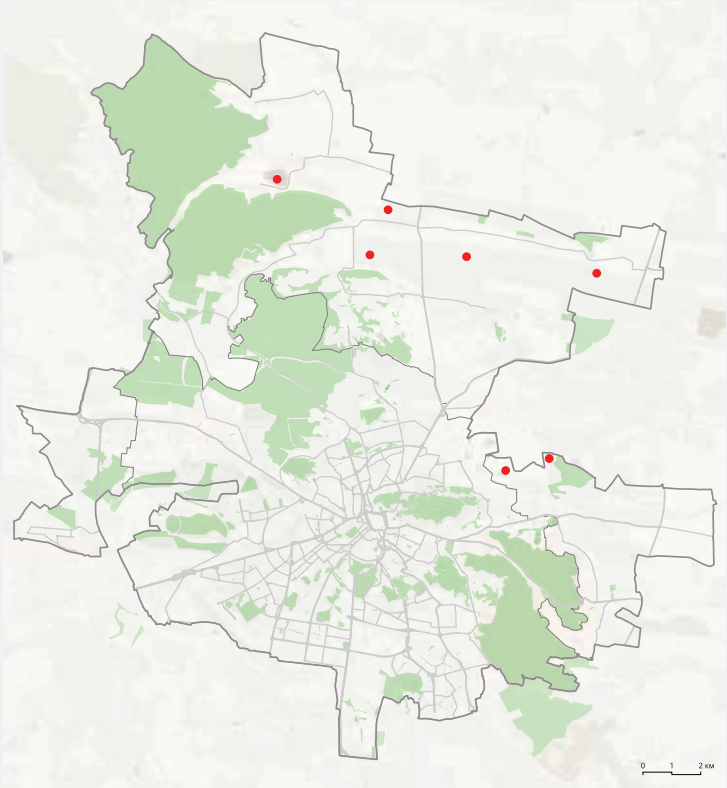
НАПРЯМОК ЗМІН. Інвазійний вид, який у Львові вперше з'явився в 1950-х роках. Чисельність скорочується.

ВОРОГИ. Чисельність ондатри різко скоротилася після появи їхнього природного ворога – візона річкового.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Береги водойм, таких як дренажні канали, рибні ставки, річки й озера. Веде потайний спосіб життя, тому побачити складно. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Пацю́к сірий

Rattus norvegicus *(Berkenhout, 1769)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина тіла 20-30 см,
хвоста 15-23 см. Вага 140-500 г,
у середньому 400 г.
Самці зазвичай більші за самиць.

Живе 2-3 роки. Найдовша
зафіксована тривалість життя в
природних умовах 3 роки 8 місяців.

Народні назви:
щур, руди́й щур, кри́са, пацка́н, пацку́н, потка́н, патка́нь, ма́дзур.

ВИГЛЯД

Хутро грубе коричневе на спинному боці, іноді з чорними або білими волосинами, низ тіла світліший, сірий або жовтувато-бурий.

Зрідка трапляються особини з чорною спиною.

Мордочка тупа.

Вуха короткі безволосі, як і хвіст.

ПОВЕДІНКА. Веде наземний спосіб життя, активний переважно вночі й у сутінках. Чудово плаває. Риє нори, часто біля води. Нори складні, з місцями для зберігання поживи й гніздування. Зазвичай живе великими зграями зі складною ієрархічною структурою, де переважають самці. Ієрархічний статус особини визначається її розміром. Колонії можуть складатися навіть із 200 особин, які захищають свою територію від вторгнення інших пацюків.

ЦІКАВО

Зазвичай живе великими зграями.

У пошуках їжі прокладає складні маршрути до місць годівлі мережею нір і каналів, якими користується постійно, позначаючи їх сечею.

РАЦІОН. Всеїдний. У містах харчується переважно відходами життєдіяльності людини. Надає перевагу тваринній їжі: безхребетним, яйцям і падлині, полює на пташенят і дорослих птахів, мишей і дрібних ящірок. Може нападати на тварин більших за розміром, таких як кролики й поросята. Їсть рослинну їжу: листя, коріння, гілочки, насіння, горіхи, фрукти, квіти й овочі. Сприяє поширенню насіння.

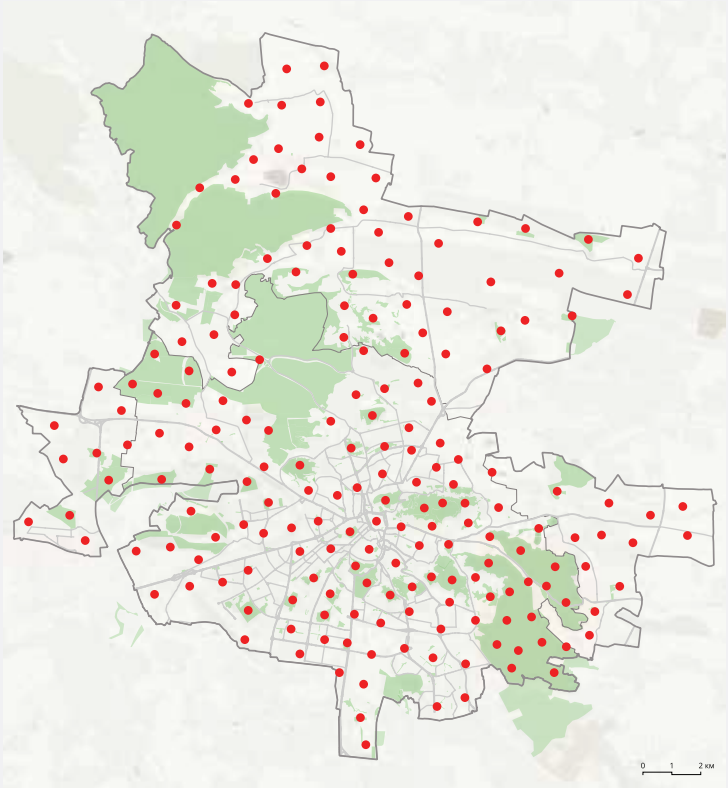
РОЗМНОЖЕННЯ. Може розмножуватися впродовж усього року, хоча частіше в теплі місяці. Вагітність триває 22-24 доби, у посліді в середньому 8 малят. Очі відкриваються у 14-17 діб. Малята смокчуть молоко 3-4 тижні, перш ніж покинути гніздо. Самиці часто гніздяться спільно, разом піклуючись про дитинчат. Приблизно через 18 годин після пологів самиця може знову спарюватися. Здатна народжувати до семи виводків на рік, разом – до 60 малят. Самиці досягають статевої зрілості в 4 місяці, самці – у 3. Залишається статево активним до двох років.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність досить стала.

ВОРОГИ. Домашній кіт, собаки, куниця кам'яна, тхір лісовий, лисиця звичайна, сови.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Дуже численний поширений вид. Найчастіше трапляється в людських поселеннях на сміттєзвалищах, у підвалах, колекторах, усюди, де є їжа. Дикі популяції населяють ліси й зарості, береги річок і водно-болотні угіддя. Оскільки живе поряд із людиною, то побачити можна практично повсюдно, особливо біля смітників і звалищ. Численний вид, який потребує регуляції чисельності.

За́єць сі́рий

Lepus europaeus *(Pallas, 1778)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина тіла 55-68 см, хвоста 7,5-14 см, вуха 10-14 см. Вага 3,5-5 кг.

Живе 4-5 років. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 10 років 7 місяців.

ВИГЛЯД

Хвіст чорний зверху, білий знизу.

Вуха з чорними кінчиками, довші за голову.

Лапи вузькі, пристосовані для бігу твердою поверхнею.

Задні лапи значно довші за передні.

Очі великі, з жовтою або помаранчевою райдужкою.

Верхній шар хутра сіро-коричневий.

Хутро на спині довше й більше закручене.

Народні назви:

за́яць, яць, я́цко, заяне́ць, за́яєц, загине́ц, сплюх, довгоу́х, стриба́йчик, степа́нчик, крива́к, скік, чепа́к, скаку́н, заць.

ПОВЕДІНКА. Активний більше вночі, аніж удень. Не риє нір. Спить у заглибленнях у землі. Зір слабкий, проте чудовий нюх. За звичних умов звуків не видає. Не боїться води – за потреби добре плаває. Харчується як удень, так і вночі.

РАЦІОН. Травоїдний. Воду п'є рідко, отримуючи її з роси на рослинах, якими харчується. Навесні й улітку харчується надземними частинами рослин; восени може їсти коріння або іншу рослинну їжу, викопану з-під землі. Узимку живиться гілками дерев і чагарників, а ранньою весною поїдає молоді пагони.

Боки вохристо-бурі.

Черево й внутрішня сторона лап білі.

Узимку хутро стає світлішим і густішим.

ЦІКАВО

Може бігти зі швидкістю 70 км/год.

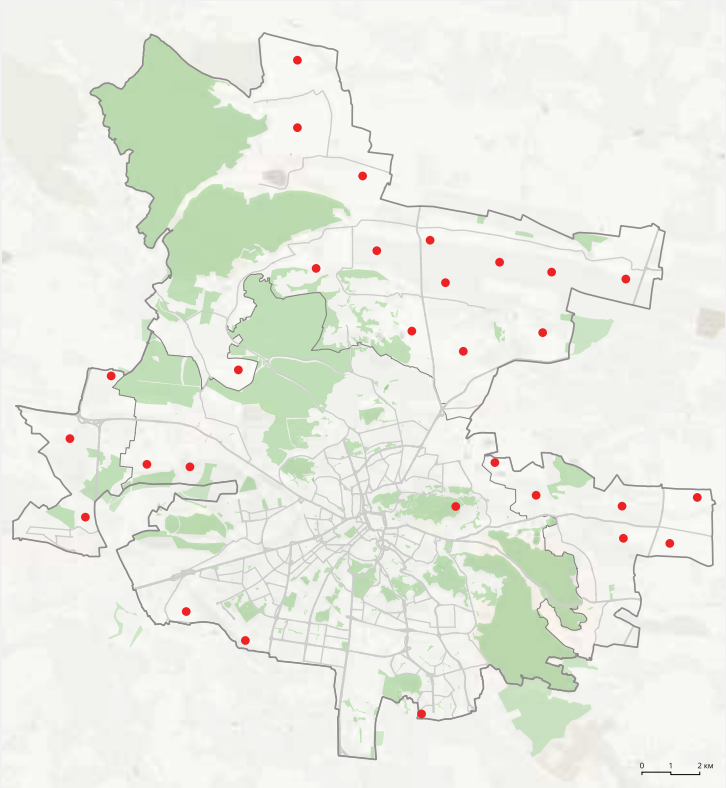
РОЗМНОЖЕННЯ. Період розмноження з березня до вересня. Вагітність триває 1,5 місяця. Самиця зазвичай народжує три посліди на рік, кожен з яких містить 2-5 зайченят. Народжуються повністю розвиненими й вкритими густим хутром. Коли мати йде годуватися, то залишає їх у густій траві. Їхнє захисне забарвлення допомагає ховатися від хижаків. Статевої зрілості досягає через 8 місяців.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність досить стала.

ВОРОГИ. Лисиця звичайна, собаки, яструб великий і крук звичайний.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний поширений, типовий степовий вид. Трапляється переважно на відкритих сільськогосподарських угіддях, сухих луках і в заростях. Рідко з'являється у великих лісах і не любить болотисті й вологі місцевості. Під час гону навесні часто можна побачити на відкритих місцевостях під час шлюбних ігор. Об'єкт мисливського полювання. Численний вид, який не потребує спеціальних заходів з охорони.

Лисиця звичайна

Vulpes vulpes *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина тіла 49-90 см,
хвоста 53-60 см.
Вага до 14 кг.

Живе 3-5 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 21 рік 3 місяці.

ВИГЛЯД

Має видовжене тіло й відносно короткі кінцівки.

Хвіст довгий і пухнастий.

Забарвлення спини яскраво-руде, іноді з темним візерунком, черево біле.

Ноги знизу чорні.

Хвіст має білий або чорний кінець.

Вуха настовбурчені. Очі жовті.

Лисиця спритна і стрибуча, здатна стрибати на висоту понад два метри.

Чудово плаває.

Народні назви:

лис, лисиця, лишка, гавкач, змийка.

ПОВЕДІНКА. Веде осілий спосіб життя. Живе сімейними групами або утворює зграї. Полює рано-вранці, до сходу сонця, або пізно ввечері. Спить приблизно 10 годин на добу. Нори риє серед пагорбів, у ярах, на берегах водойм, у канавах, западинах, балках і в занедбаних або покинутих районах. Головний хід може сягати 17 м, але зазвичай 5-7 м. Часом живе в спільних норах із борсуком.

РАЦІОН. Всеїдна. Зазвичай харчується норицями, мишами, ховрахами й хом'яками. Ловить птахів: горобцеподібних, куриних і качкових. Полює переважно на здобич вагою до 3,5 кг, потребуючи приблизно 500 г їжі на день. Із рослин вживає в їжу чорницю, малину, ожину, черешню, яблука, сливи, виноград, шовковицю й жолуді, рідше трави, осоки й цибулинні рослини.

ЦІКАВО

Може вбивати більше здобичі, ніж їй потрібно.

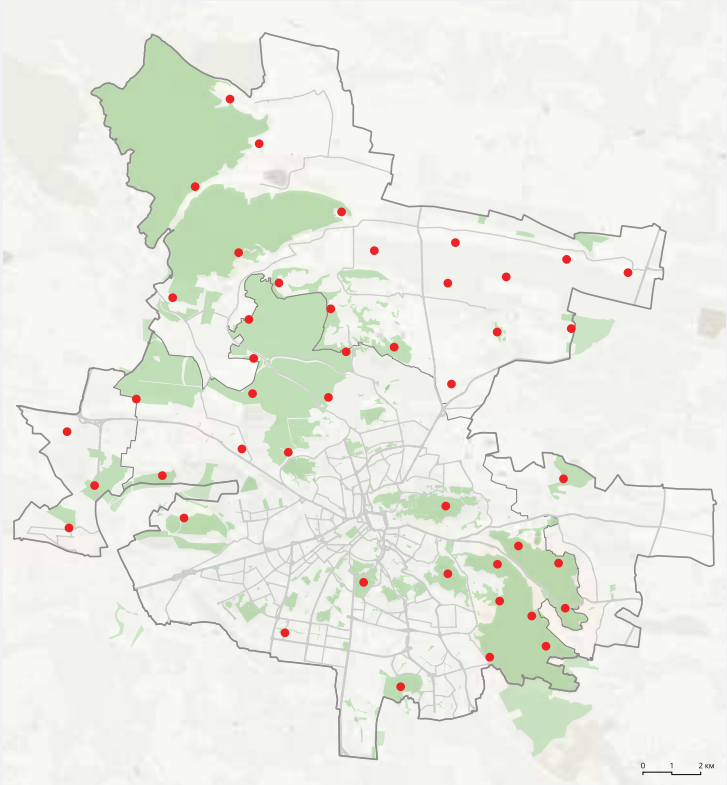
РОЗМНОЖЕННЯ. Парується раз на рік, навесні. Вагітність триває 49-58 діб. У посліді 4-6 малят. Народжуються сліпими, глухими й беззубими, з густим, пухнастим темним хутром. При народженні маля важить 56-110 г. Мати постійно з ними перших два-три тижні. Упродовж цього періоду батько або інші члени зграї годують матір. Матері агресивно захищають малят, навіть від значно більших хижаків. Якщо мати гине, батько бере на себе турботу про лисенят. Очі відкриваються через 13-15 діб. У віці трьох-чотирьох тижнів залишає нору. Самиця годує молоком 6-7 тижнів. У віці 3-4 місяців стають самостійними.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність постійно коливається.

ВОРОГИ. Насамперед людина. У природних умовах вовк і рись.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Чисельність істотно коливається з роками. На це впливає кількість гризунів, погодні умови, інфекційні захворювання. Надає перевагу відкритим просторам, вкритим густою рослинністю, а також місцевостям, де є гаї, переліски, пагорби і яри. Великих суцільних лісових масивів уникає. У Львові живе на Знесінні, на Погулянці й в Горіховому гаю і на всіх приміських територіях. Об'єкт мисливського полювання.

Тхір лісови́й

Mustela putorius *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина тіла 30-46 см,
хвоста 11-17 см.
Вага 0,8-1,5 кг.

Живе 5-6 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 11 років 1 місяць.

Народна назва *тхір.*

ВИГЛЯД

Тіло витягнуте, відносно масивне, ноги короткі.

Морда витягнута, з широкими заокругленими вухами.

Хвіст пухнастий, відносно короткий.

Хутро пухнасте, з рідким остьовим волоссям.

Верхня частина тіла темно-бура, низ і ноги темно-бурі, майже чорні, а губи та кінчики вух білі.

У молодих особин колір тіла дуже світлий, майже білий.

ПОВЕДІНКА. Веде нічний спосіб життя. Типовий хижак. Пересувається стрибками. Може лазити по деревах, добре плаває. Має пахучі залози з неприємним запахом, які застосовує у випадку небезпеки. Дуже потайний. Удень спить у повалених деревах або норах, покинутих іншими тваринами.

РАЦІОН. Завдяки невеликим розмірам полює переважно на мишоподібних гризунів. Також вживає комах, земноводних, плазунів і рибу. Восени харчується фруктами. Із зайвої здобичі робить запаси. Живучи поряд з людьми, може нападати на кролів і свійську птицю, краде в курниках яйця.

ЦІКАВО

Має пахучі залози з неприємним запахом.

РОЗМНОЖЕННЯ. Вагітність триває 40 діб. Самиця народжує один послід, зазвичай між березнем і квітнем. У кожному посліді 3-8 дитинчат. Народжуються сліпими й білими, поступово стають коричневими. Очі відкриваються лише на п'ятому тижні життя. Незалежними стають через 2-3 місяці

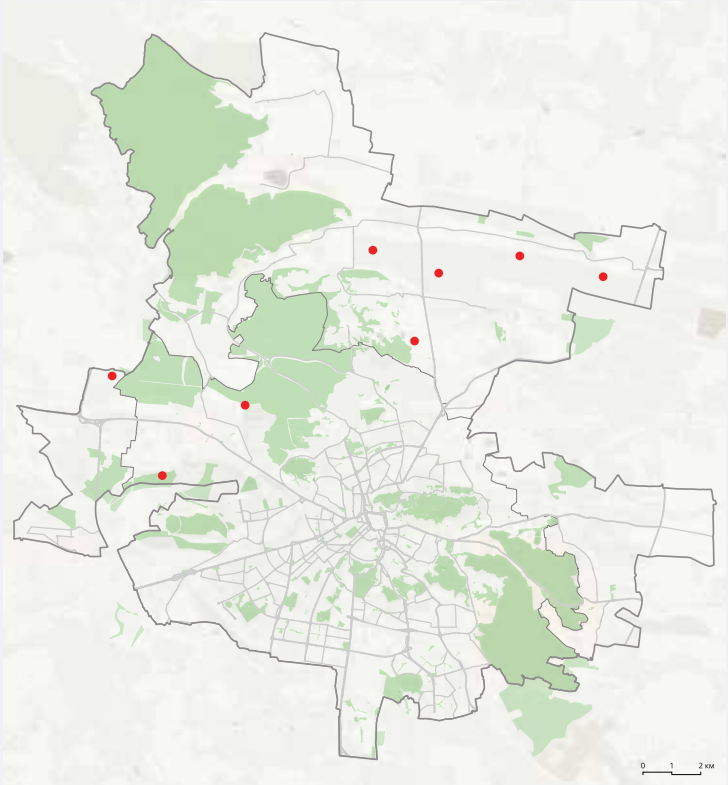
НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність скорочується.

ВОРОГИ. Вовк, лисиця звичайна, великі сови, собаки, браконьєри.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний поширений вид. Трапляється в лісах, гаях і чагарникових заростях, у заростях очерету вздовж берегів різних водойм і боліт. Іноді оселяється у фермерських господарствах. Побачити надзвичайно важко через нічний і потайний спосіб життя. Занесений до Червоної книги України і «Списку рідкісних і зникаючих видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Львівської області», затвердженого Львівською обласною радою народних депутатів № 342 від 13.06.2007 р.

Куни́ця кам’яна́

Martes foina *(Erxleben, 1777)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина тіла 45-53 см, хвоста 25-30 см.
Вага 1,1-2,3 кг.

Живе 8-10 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 15 років 2 місяці.

ВИГЛЯД

Тіло видовжене, лапи короткі, хвіст довгий і пухнастий.

Хутро сірувато-буре, з роздвоєною білою плямою на шиї й грудях, яка доходить до основи передніх лап.

Народні назви:

куни́ця, куна́ домова́, куна́ сельска́, куна́ мурова́.

ПОВЕДІНКА. Веде поодинокий і нічний спосіб життя. День проводить в уже існуючих укриттях, сама нір не риє. Гнізда вистеляє шерстю, пір’ям, сухою травою, у людських поселеннях – штучними матеріалами. Пересувається переважно по землі, лазити вміє добре, але робить це неохоче.

РАЦІОН. Харчується гризунами, птахами і їхніми яйцями, жабами й комахами. Фрукти становлять значну частину раціону.

У печерах полює на кажанів. У господарських будівлях знищує пацюків і мишей, але також завдає шкоди свійській птиці.

РОЗМНОЖЕННЯ. Період тічки припадає на липень і серпень, вагітність триває до дев'яти місяців. 2-8 малят народжуються сліпими. Мати вигодовує їх молоком приблизно три місяці. Статевої зрілості досягає через два роки.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність досить стала.

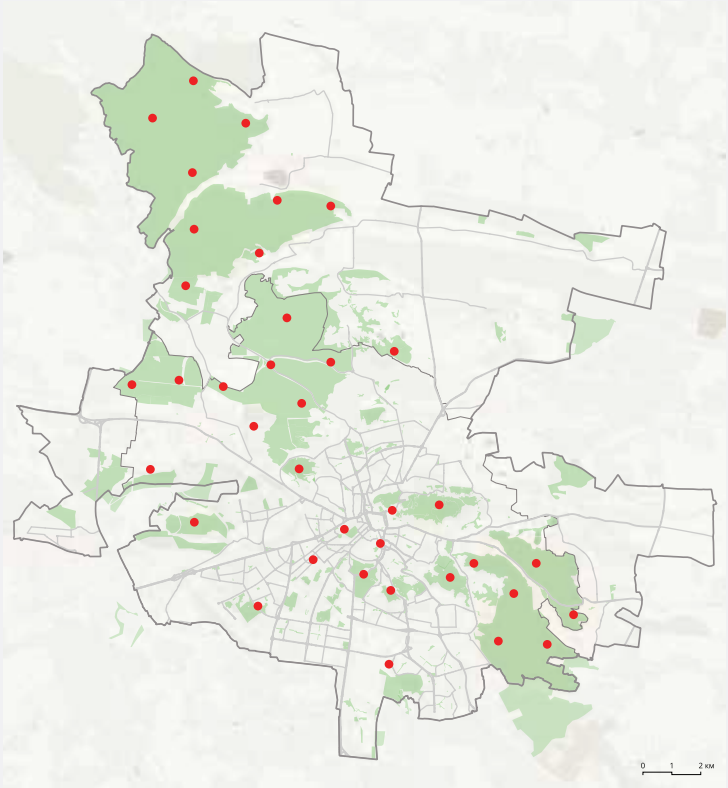
ВОРОГИ. Собаки, вовк, лисиця звичайна, борсук європейський.

ЦІКАВО

В азарті полювання може вбивати більше здобичі, ніж здатна з'їсти.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний поширений вид. Трапляється повсюдно, зазвичай поблизу людських поселень, руїн, лісів, а також у великих містах. Через нічний спосіб життя побачити дуже складно. Численний вид, який не потребує спеціальних заходів з охорони.

Горноста́й

Mustela erminea *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина тіла 16-38 см, хвоста 4-12 см.
Вага – до 1 кг.

Живе 5-7 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 12 років 6 місяців.

Народна назва *горно́сталь.*

ВИГЛЯД

Тіло гнучке, видовжене, морда загострена, з короткими вухами; пазурі гострі.

Забарвлення хутра змінюється залежно від пори року.

Улітку воно шоколадно-коричневе на спині, жовтувато-біле на череві, закінчення хвоста чорне; взимку хутро біле, чорне на кінці хвоста.

ПОВЕДІНКА. Веде потайний і нічний спосіб життя. Уміє плавати й лазити по деревах і чагарниках. Гнізда влаштовує в норах гризунів, дуплах дерев, купах хмизу, серед каміння. У разі нападу захищається гострими кігтями й іклами. Може нападати навіть на тварин, більших за розміром (наприклад, зайців). Узимку полює під снігом.

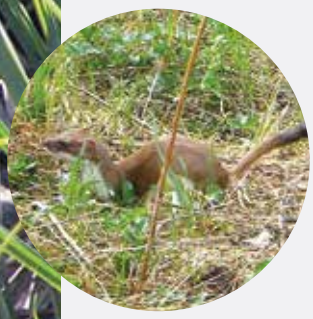
РАЦІОН. Гризуни, птахи, їхні яйця, плазуни, жаби, іноді комахи, плоди рослин. В основному ловить мишей і нориць, яких у

ЦІКАВО

Може нападати навіть на тварин, більших за розміром.

роки масового розмноження знищує більше, аніж може з'їсти.

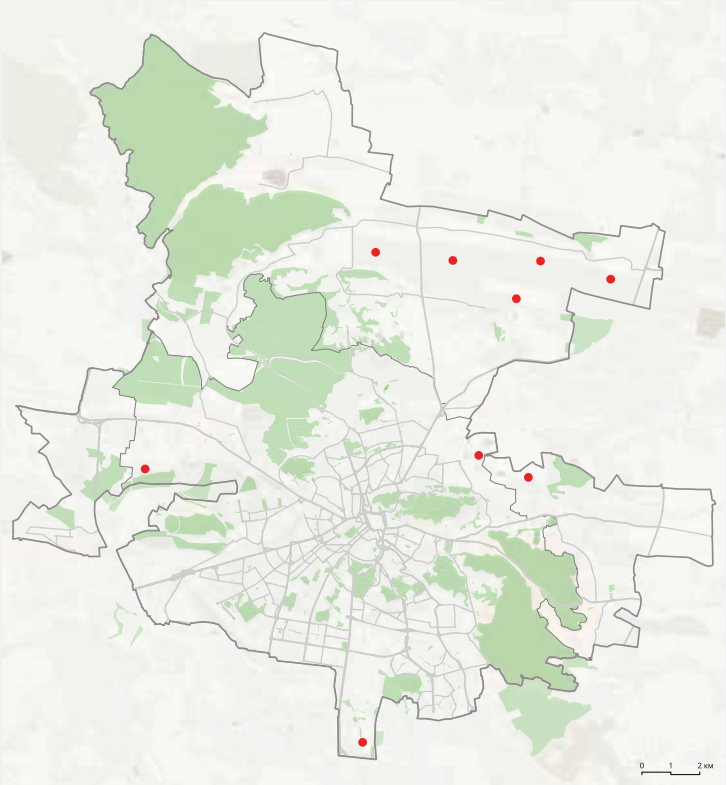
РОЗМНОЖЕННЯ. Вагітність триває 210-330 діб. Самиця в лютому – травні народжує 2-10 (іноді до 18) малят. Новонароджені важать 3-4 г, через місяць прозрівають. Самостійними стають через два місяці. Статевозрілими – у 3-4 місяці.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність досить стала.

ВОРОГИ. Лисиця звичайна, куниці лісова і кам'яна, тхір лісовий, хижі птахи.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Нечисленний вид. Надає перевагу зволоженим місцевостям: долинам річок, берегам ставків, озер, струмків, болотам, а також лісам, узліссям, чагарникам. Трапляється на полях і в населених пунктах. Веде сутінковий потайний спосіб життя. Занесений до Червоної книги України і «Списку рідкісних і зникаючих видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Львівської області», затвердженого Львівською обласною радою народних депутатів № 342 від 13.06.2007 р.

Ла́сиця мала́

Mustela nivalis *(Linnaeus, 1766)*

ПАРАМЕТРИ

Довжина 15-28 см.
Вага 100-250 г.

Живе приблизно 3 роки. Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 9 років 1 місяць.

Народні назви:
ла́ска, ми́цька, домова́ ми́цька.

ВИГЛЯД

Тіло стрункe й гнучке, шия довга.

Голова маленька, пласка й вузька.

Кінцівки короткі, з волохатими підошвами.

Літнє хутро рудувато-буре на спині й біле на череві. Увесь хвіст бурий. Біле черево часто має коричневі плями і вкраплення.

Узимку хутро повністю біле.

ПОВЕДІНКА. Веде поодинокий спосіб життя. Проявляє активність упродовж усієї доби, частіше вдень. Завдяки невеликим розмірам легко проникає в нори здобичі. Іноді піднімається на задні лапи, щоб придивитися, чи нема поблизу жертв або хижаків. Уміє лазити на дерева й добре плаває. Коли їжі вдосталь, робить запаси. Гніздиться в норах гризунів, під корінням дерев у гниючих колодах.

РАЦІОН. Основним кормом є дрібні тварини, переважно миші, яких ловить у норах.

ЦІКАВО

Узимку полює під снігом.

Також вживає пташині яйця, жаб, ящірок, дрібних птахів, а іноді й кроликів.

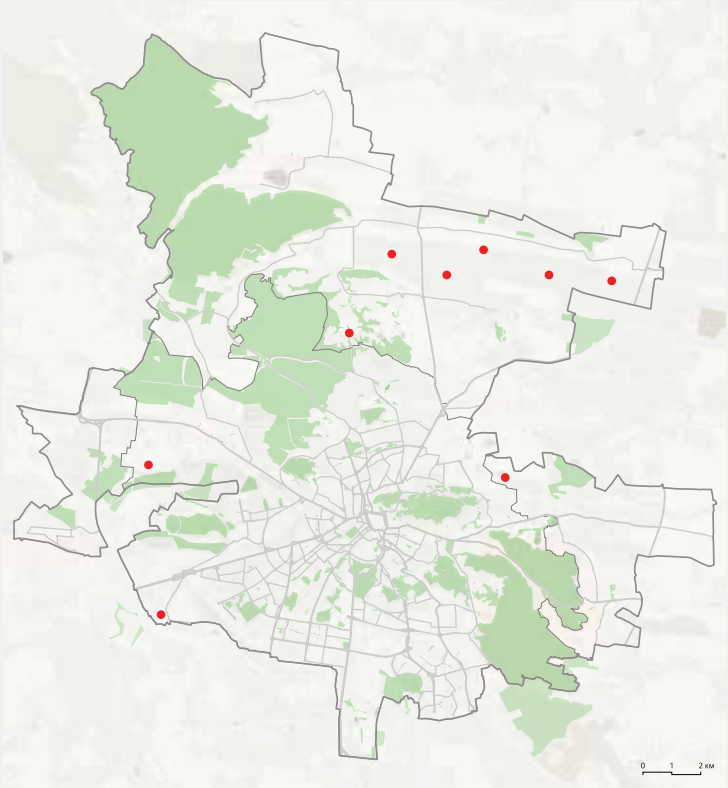
РОЗМНОЖЕННЯ. Має 1-2 виводки на рік. Вагітність триває приблизно 35 діб. Народжує 3-9 малят. Лактація триває 6-8 тижнів. Тверду їжу дитинчата починають їсти через 14 діб. Стають незалежними через 12-16 тижнів і досягають статевої зрілості через 4 місяці.

НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність змінюється за сезонами й із року в рік, що залежить від кількості дрібних гризунів.

ВОРОГИ. Лисиця звичайна, куниці лісова і кам'яна, тхір лісовий, хижі птахи.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Звичайний поширений вид. Трапляється в найрізноманітніших середовищах: сільськогосподарських угіддях, на луках і пасовищах, прибережних заростях, лісах, живоплотах. Веде потайний спосіб життя. Не потребує спеціальних заходів з охорони.

Са́рна європе́йська

Capreolus capreolus

(Linnaeus, 1758)

ПАРАМЕТРИ

Довжина тіла 95-140, висота 60-90 см.
Вага 15-35 кг.

Живе 8-10 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 17 років 6 місяців.

Народні назви:
серна́, серни́ця, серну́л.

ПОВЕДІНКА. Із пізньої осені до весни живе стадами від кількох до кількох десятків особин, які очолює досвідчена самиця. Може шукати їжу вночі. Удень відпочиває в затишних місцях.

РАЦІОН. Травоїдна, харчується травами, листям, грибами й лісовими ягодами. Узимку може їсти хвою.

ВИГЛЯД

Тварина середнього розміру зі струнким тілом, високими ногами й червонувато-бурим хутром улітку, сірувато-бурим або сіро-жовтим узимку, з білою або жовтуватою плямою на сідницях.

Копита маленькі й загострені.

Бічні пальці високо посаджені й не торкаються землі.

Самиці безрогі.

Роги самця досягають 25-30 см, у дорослої особини зазвичай мають три зубці.

Щороку в жовтні – листопаді роги скидає.

До кінця квітня виростають нові.

ЦІКАВО

Найбільшу активність проявляє вранці й ввечері.

РОЗМНОЖЕННЯ. Гін відбувається в серпні — вересні. Вагітність триває 4,5 місяці. 1-3 козенят народжує у травні або червні. У перші дні життя контакт між матір'ю та дітьми, а також між братами та сестрами зводиться до мінімуму. Сімейні стосунки посилюються, як тільки молоді приєднуються до стада. Козенята залишаються з матір'ю протягом року, іноді довше. Статевої зрілості досягає у дворічному віці.

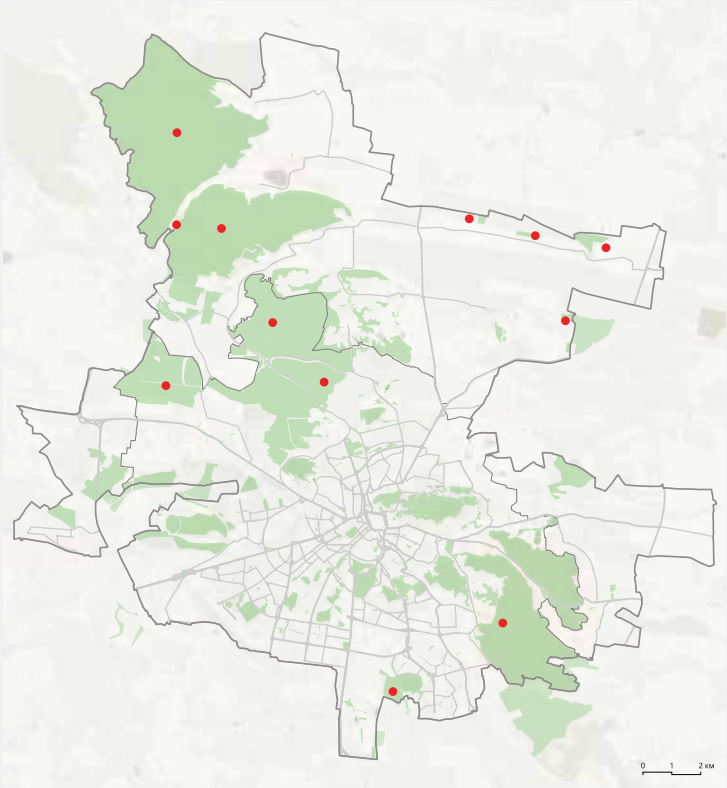
НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність досить стала.

ВОРОГИ. Вовк і рись євразійська. На молодих тварин нападають лисиця звичайна й лісові коти.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Численний, широко поширений вид. Віддає перевагу світлим розрідженим лісам, з великими галявинами й вирубками, трапляється й у чагарникових та очеретяних заростях. Потайна тварина, яку побачити складно. Є об'єктом мисливського полювання. Найбільша небезпека – браконьєрство.

Лось звича́йний

Alces alces *(Linnaeus, 1758)*

ПАРАМЕТРИ

Висота 1,5-2 м.
Вага самця 540-740 кг,
самиці – до 400 кг.

Живе 10-15 років.
Найдовша зафіксована тривалість життя в природних умовах 27 років.

Народна назва *лось.*

ВИГЛЯД

Найбільший представник оленячих й один із найбільших наземних ссавців Європи.

Шерсть рівномірно темно-бура, на ногах і череві білувато-сіра.

Голова велика й видовжена, закінчується широкою мордою.

Видовжена, широка, м'ясиста й рухома верхня губа виконує хапальну функцію.

Очі маленькі. Вуха великі, загострені.

Під головою звисає жировий наріст із довгим чорним волоссям, відомий як борода.

Сильні й довгі ноги закінчуються широко розставленими копитами, що полегшує пересування снігом, болотом і трясовиною.

Має добрий слух і нюх, але поганий зір.

ПОВЕДІНКА. Пересувається повільно й незграбно. На вологій землі рухається шумно, голосно бризкаючи водою, але на суходолі може рухатися дуже тихо. Поза шлюбним сезоном рідко видає звуки. Шукає їжу вдень і вночі, але найбільше активний вранці й ввечері. Долає великі відстані в пошуках їжі. Не є територіальним. Навесні й улітку самці живуть поодинці, узимку збираються в невеликі стада. Під час зимових міграцій долає до 200 км, іноді більше, з півночі на південь. Самиці та їхні дитинчата збираються в стада. Узимку більшість лосів мігрують із боліт і торфовищ до лісів.

РАЦІОН. Травоїдний. Улітку харчується зеленими рослинами, переважно підводними й болотними. Їсть трави й осоки, листя,

ЦІКАВО

Добре плаває й пірнає.

бруньки, плоди чагарників, пагони листяних і шпилькових дерев. Дорослий щодня споживає 20-50 кг їжі. Може добувати їжу з-під води.

РОЗМНОЖЕННЯ. Самиця народжує до трьох дитинчат, найчастіше 1-2. Малята народжуються рудувато-бурими, без плям, приблизно 80 см завдовжки й заввишки. Через три доби після народження можуть йти за матір'ю. Вигодовування триває приблизно чотири місяці. Із тримісячного віку доповнює раціон твердою їжею. Половина малят гине в перші два місяці життя. Ті, що виживають, залишаються з матір'ю до наступного року.

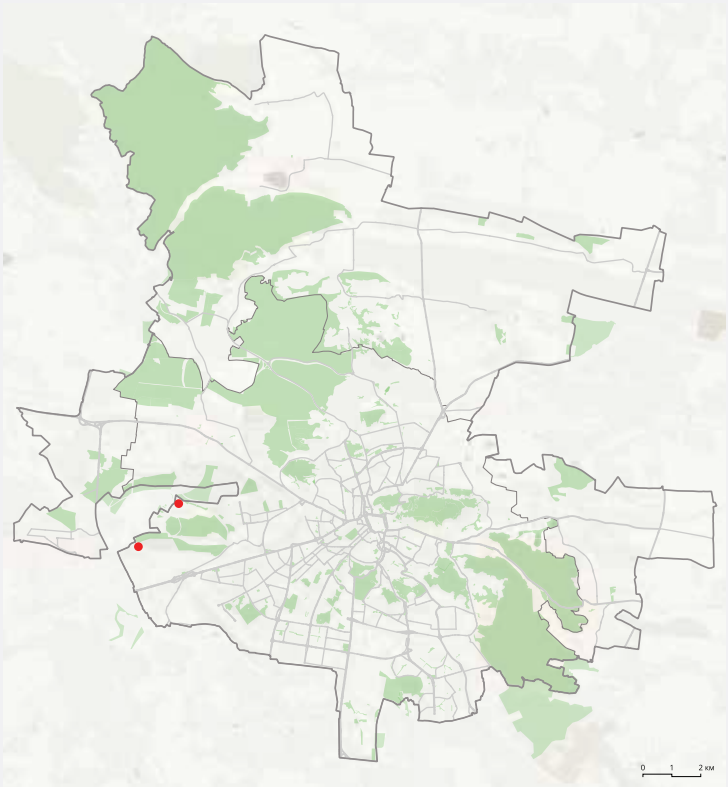
НАПРЯМОК ЗМІН. Чисельність зменшується.

ВОРОГИ. Людина, вовк.

ДЕ МОЖНА ПОБАЧИТИ

Рідкісний вид. Населяє лісові й чагарникові заболочені угіддя, болота, водно-болотні угіддя, торфовища, заплави річок, озера й річкові долини. Дуже обережна й потайна тварина. Занесений до Червоної книги України і «Списку рідкісних і зникаючих видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Львівської області», затвердженого Львівською обласною радою народних депутатів № 342 від 13.06.2007 р.

ОСЕРЕДКИ НАЙБІЛЬШОГО РІЗНОМАНІТТЯ І ОХОРОНА ТВАРИН У ЛЬВОВІ І ЙОГО ОКОЛИЦЯХ

Оскільки тварини відіграють велику роль в міських екосистемах, збереження й збільшення їхньої кількості є важливим завданням як мешканців, так і фахівців зоологів й екологів. Тварини регулюють чисельність видів, не бажаних у населених пунктах (комарів, мух, хатніх мишей, сірих пацюків тощо). Вони поширюють насіння рослин і сприяють їхньому проростанню, а завдяки яскравому забарвленню, мелодійному співу й цікавій поведінці особливо важливі для психо-емоційного стану людини.

Для збереження різноманіття тварин у містах насамперед потрібні наукові дослідження їхнього видового складу, чисельності й поширення. Аби охороняти їх, ми повинні знати, де, коли і в якій кількості вони перебувають. Це складне завдання, оскільки вимагає великого складу дослідників, багато часу й коштів. До сьогодні у Львівській МТГ тривалі, ґрунтовні й різнобічні дослідження фауни хребетних тварин проводили тільки для Регіонального ландшафтного парку «Знесіння». Останніми роками розпочато дослідження торфовища «Білогорща», «Північних торфовищ» й переважної більшості львівських парків. Продовження цих досліджень має велике значення для охорони тваринного світу.

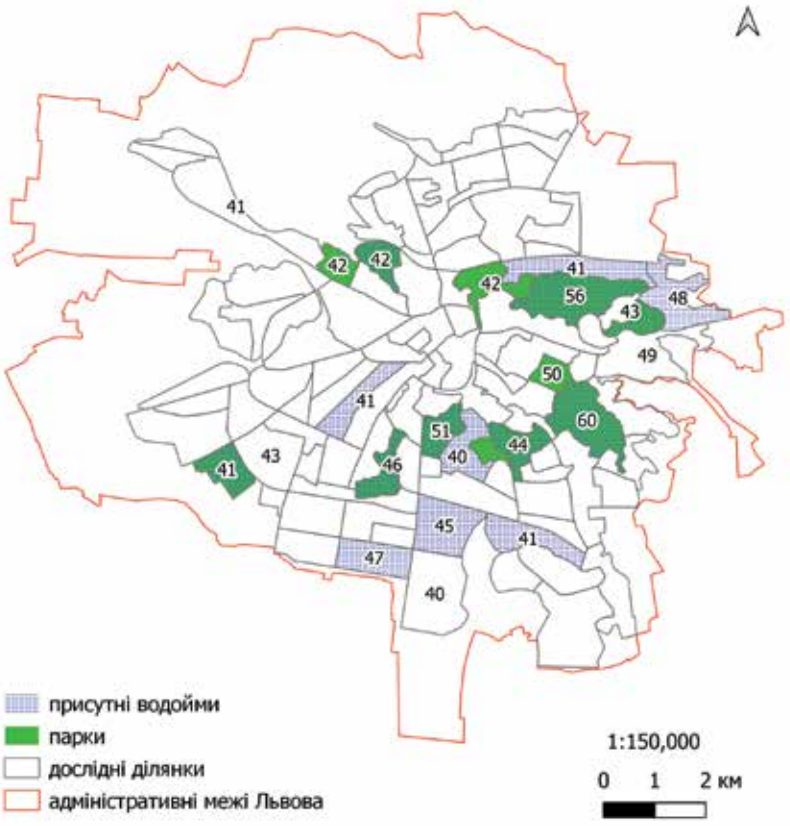
Найкраще вивченою групою хребетних тварин у Львові є птахи. Дещо менше досліджені кажани, плазуни й земноводні. Понад тридцятилітні дослідження птахів Львова дають підстави зробити певні висновки й вказати на найважливіші території з найбільшим видовим багатством. Насамперед такими є парки й цвинтарі. Особливо багата фауна старих цвинтарів, які, хоч і займають порівняно невеликі площі, усе ж вирізняються високим різноманіттям завдяки старим деревостанам і низькому антропогенному навантаженню. У парках і лісопарках щільність гніздування не висока, проте видове багатство одне з найвищих. Зокрема, у лісопарку Погулянка виявлено 60 гніздових видів, у РЛП «Знесіння» – 56, у Стрийському парку – 51, на Личаківському цвинтарі – 50. Ще в семи парках кількість видів – 40 і більше. Серед забудови найбільшим різноманіттям вирізняються присадибні ділянки (рис. 2).

Відсутність у Львові відкритої річки помітно збіднює фауну тварин, пов'язаних із водним середовищем. Тому особливо важливі для збільшення біологічного різноманіття в місті водойми. За нашими дослідженнями, саме на тих ділянках, де є ставки чи озерця, видовий склад фауни птахів найбільший (рис. 2).

Наступним і вкрай необхідним кроком до своєчасного реагування на зміни стану популяцій тварин у місті є достовірні дані про їхню чисельність. Для цього у Львові необхідно що п'ять років проводити загальний облік чисельності тварин і щороку на вибраних ділянках – усіх класів хребетних тварин. Це дасть змогу вчасно відслідковувати різкі зміни й своєчасно на них реагувати.

Для ефективної охорони тварин у Львові і його околицях необхідно:

– розробити й затвердити на міському рівні програму моніторингу фауни й здійснювати системні ґрунтовні наукові польові дослідження в усіх типах забудови, зелених насаджень міста й місцях найбільшого різноманіття на приміських теренах;

Примітка: цифрами позначена кількість видів.

Рис. 2. Ділянки з найбільшим видовим багатством птахів у забудованій частині Львова за 1994 – 2018 роки.

- створити детальний план заходів з обмеження чисельності міських популяцій небажаних видів: голуба сизого, пацюка сірого, миші хатньої;
- розробити план приваблювання комахоїдних співочих птахів у зелені насадження міста з переліком заходів щодо виготовлення й розвішування штучних гніздівель, висаджування дерев і кущів, які покращать кормову базу й умови розмноження;
- розробити план із впорядкування водойм міста задля сприяння заселення їх земноводними, водоплавними й навколоводними птахами.

Майбутнє міської фауни також залежить від рівня екологічних знань мешканців міста, особливо працівників адміністрацій, комунальних підприємств і школярів. Тому важливо налагодити видання науково-популярної літератури, рекламної продукції (плакатів, наклейок, марок тощо) і поширювати екологічні знання через інтернет-ресурси. Вагомий внесок у зростання обізнаності населення повинні здійснювати адміністрації парків й установ природно-заповідного фонду, встановлючи інформаційні стенди, проводячи освітні кампанії, конкурси, уроки, лекції та інші заходи, пов'язані з охороною видів і середовищ їхнього існування.

Чудовим прикладом такої кампанії є облаштування у Стрийському парку стендів щодо правильного поводження відвідувачів із лебедями й качками на Лебединому озері. Мешканці міста перестали підгодовувати птахів хлібом, а це зменшило кількість сизого голуба й сірого пацюка, які теж харчувалися цим хлібом, дало змогу відновити травостій у місцях підгодівлі й застерегло відвідувачів парку від травмування птахами.

Багаторічний досвід дослідження й втілення практичних кроків з охорони тварин у Львові і його околицях дає нам підстави запропонувати низку заходів задля істотного покращення ситуації з різноманіттям фауни й обмеження чисельності небажаних видів.

- Виготовляти й розвішувати штучні гніздівлі для птахів і кажанів у парках, на вулицях міста й на будинках під строгим контролем науковців.
- Висаджувати на вулицях міста дерева й кущі, які дають і прихисток, і кормові ресурси для птахів і ссавців (горобина, калина, яблуня, черешня, шовковиця, волоський горіх, дуб, бук, клен, ясен, вільха, бузок, глід, терен, бузина, виноград, ожина, малина та ін.).
- Формувати з кущів і дерев локальні щільні зарості в парках, лісопарках і зелених насадженнях, як місця розмноження й сховку тварин (ремізи).
- Під час косіння міських газонів залишати куртини з нескошеною травою, що створить оптимальну мозаїку задля живлення й захисту тварин.
- Зберігати старі дуплаві дерева й пні, як місця розмноження й харчування птахів і ссавців.
- Залишати в маловідвідуваних частинах парків і лісопарків купи хмизу, як місця гніздування й сховку чагарникових видів птахів, ссавців, земноводних і плазунів.
- Пропагувати формування живоплотів і ліан на стінах будинків і парканах у зелених зонах і в присадибних господарствах задля гніздування птахів.
- Зберігати забур'янені ділянки (лобода, будяк, реп'ях, соняшник, кульбаба та ін.), як місця живлення птахів і ссавців.
- Припинити згрібати й вивозити листя хоча б із частини кожного парку задля покращення кормової бази комахоїдних птахів і ссавців.
- Регулювати чисельність бродячих кішок шляхом їх стерилізації й спорядження спеціальними нашийниками з дзвіночками чи кольоровими комірцями, проводити освітні кампанії серед населення щодо впливу кішок на фауну.

Штучні гніздівлі для птахів

Для багатьох видів птахів і ссавців місце, де можна звити гніздо й безпечно вивести потомство, є вирішальним при виборі середовища існування. Найкраще місце для розміщення гнізда більшості лісових видів птахів і ссавців – це дерева, особливо старі, з кри-

слатими кронами, дуплами й тріщинами. Однак у людських поселеннях саме такі дерева не бажані через небезпеку травмувати мешканців і пошкодити їхнє майно. Комунальні служби безжально зрізають їх, відбираючи у тварин потенційні місця розмноження і цим збіднюючи міське різноманіття.

Чи можемо ми цьому якось зарадити? Можемо. Майже всі види птахів, які гніздяться в дуплах чи напівдуплах, охоче заселяють штучні гніздівлі. Існує велика кількість таких "пташиних будиночків", які зовсім не складно виготовити в домашніх умовах. Однак потрібно дотримуватися певних правил їх виготовлення і встановлення. Слід пам'ятати, що наше завдання допомогти птахам, а не створити для них пастку, яка може коштувати їм життя. Отже, основні правила.

- Найкращі будиночки – це споруди, зроблені з натуральних матеріалів, в ідеалі – з дерева.
- Розфарбовувати їх не слід, усе має бути природним. Свіжа світла дошка за рік набуде темного кольору й саме тоді птахи найохочіше її заселять.
- Скріплювати частини краще цвяхами або шурупами. Клеїти не варто, швидше розсиплеться та й запах триматиметься довше.
- Гніздівля має бути щільною, без щілин. Протяг у будиночку птахи не оцінять, і лише повзик уміє замазувати щілини глиною.
- Дно гніздівлі повинно бути затиснене й закріплене між стінками, щоб не затримувалася волога.
- Гніздівля повинна легко відкриватися, аби восени її можна було почистити від старого гніздового матеріалу, у якому розмножилися паразити (легко відкриватися для вас, а не для хижаків чи господарів).
- Для дрібних птахів висота розміщення гніздівлі на дереві – 3-5 м над землею; для сов – 5-8 м.
- Гніздівля не повинна гойдатися навіть від сильного вітру, тому її треба міцно прив'язати дротом до стовбура чи гілки.
- Внутрішня сторона передньої стінки не повинна бути гладкою, аби пташенята, які ще не вміють добре літати, могли чіплятися за неї кігтиками й потрапляти у вліт-ний отвір.
- Не можна робити присід перед влітним отвором. Господарям це не потрібно, а от хижак (куниця, вивірка) зможе зручно вмоститися й дістати яйця чи пташенят.
- Розвішувати гніздівлі варто влітним отвором на схід. Зранку сонце світитиме в отвір і швидше нагріватиме "хатку" після холодної ночі, а в полудень не буде спекотно.
- Якщо розвішуєте декілька гніздівель, відстань між ними має бути в декілька десятків метрів. Птахи теж повинні мати особистий простір.

Рис. 3. Штучна гніздівля для синиці блакитної, гаїчок і мухоловки білошийої.

Рис. 4. Штучна гніздівля для галки та голуба-синяка.

Рис. 5. Штучна гніздівля для синиці великої, повзика, горобця польового та горихвістки звичайної.

Рис. 6. Штучна гніздівля для сови сірої.

Рис. 8. Штучна гніздівля для сови довгохвостої.

Рис. 7. Штучна гніздівля для шпака звичайного, крутиголовки, горобця хатнього.

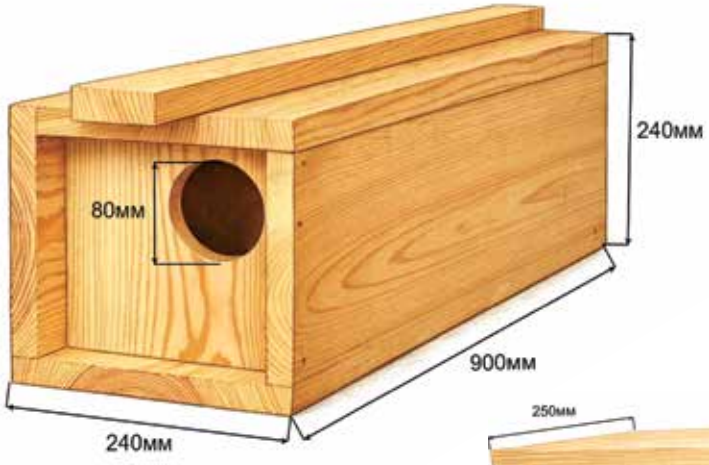

Рис. 9. Штучна гніздівля для сича хатнього.

Рис. 11. Штучна гніздівля для серпокрильця чорного.

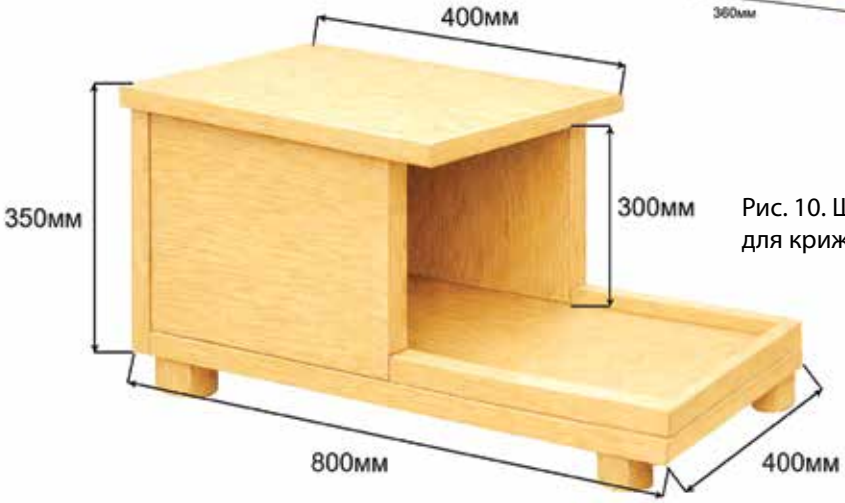

Рис. 10. Штучна гніздівля для крижня та лиски.

Рис. 12. Штучна гніздівля для боривітра звичайного.

Рис. 14. Штучна гніздівля для підкоришників звичайного і короткопалого.

Рис. 13. Штучна гніздівля для горихвістки чорної.

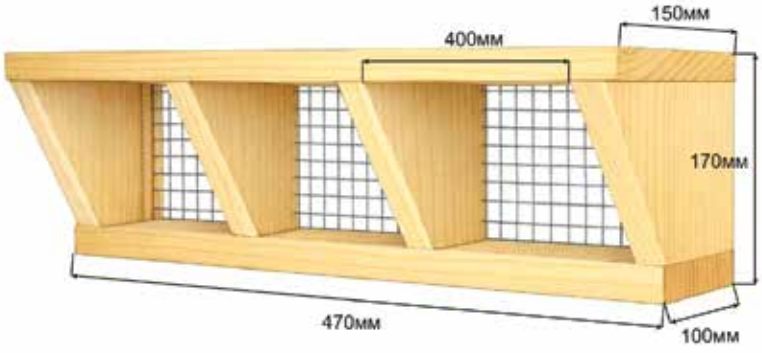

Рис. 15. Штучна гніздівля для ластівки міської.

Рис. 16. Штучна гніздівля для дрозда чорного.

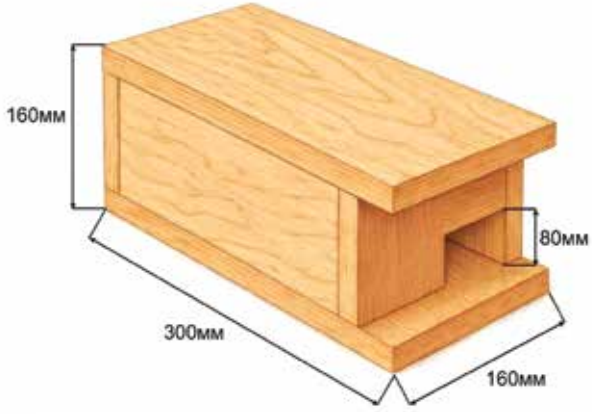

Рис. 17. Штучна гніздівля для плиски білої.

Зимова підгодівля птахів

Щороку на початку зими в соцмережах і засобах масової інформації розпочинаються кампанії із заохочування мешканців, а особливо школярів, до підгодівлі птахів. Проте мало хто задумується над тим, а для чого ми це робимо? В доісторичні часи диких птахів ніхто не підгодовував. Навіть у часи льодовикових періодів. І вони вижили. І стали ще міцнішими й краще пристосованими до суворих погодних умов узимку. Так, слабкі, старі й хворі загинули, але нащадки тих, що вижили, були сильними й витривалими і дали таке ж потомство.

То для чого їх підгодовувати?

Розуміючи, що цей текст нікого не зупинить, спробуємо принаймні скерувати ентузіазм годувальників й наведемо декілька правил.

– Підгодовуємо птахів лише тоді, коли лежить суцільний сніговий покрив або температура опускається нижче 10° С. На відкритому ґрунті й незамерзлих деревах птахи знайдуть поживу самі.

– Якщо розвішуємо годівнички, то впродовж усієї зими вони повинні постійно бути наповнені кормом. Птахи запам'ятовують місця, де є корм, і розраховують свої пошукові маршрути так, щоб облітати відомі їм годівниці. Якщо декілька годівниць підряд на маршруті виявляться порожніми, птахи можуть загинути.

– Годівниці мають бути такими, щоб у них могли залетіти лише дрібні птахи, інакше сойки, сороки, ворони й сизі голуби матимуть ще одне джерело дармового корму, а дрібота залишиться голодною.

– Підгодовуючи птахів тривалий час в одному місці й цим створюючи їх скупчення, ви приваблюєте хижаків: малого яструба або котів. Якщо від кота птахів можна захистити, повісивши годівницю в недосяжному місці, то від яструба – ні. Будьте до цього готові.

– Птахів не можна годувати пшоном, чорним хлібом, смаженим насінням, солоними й копченими або сплісняві лими продуктами! Усе це шкідливе й може спричинити їхню смерть!

– Птахів треба годувати насінням соняшника, гарбуза, дині, зернами пшениці, ячменю, вівса, ягодами й шматочками фруктів, а також несолоним салом.

– Не менш важливою, аніж їжа, для птахів є вода. Особливо в спеку потрібно залишати ємність, наповнені водою, це може бути навіть просто калюжа на землі. Узимку слід постійно пильнувати, щоб вода не замерзала.

Словник використаних термінів

Антропогенне середовище – частина біосфери, змінена внаслідок господарської діяльності людини.

Ареал – частина земної поверхні, у межах якої постійно або тимчасово проживає певний вид.

Біорізноманіття – багатство живої природи.

Водоплавні птахи – ті, що ведуть водний спосіб життя.

Гемоліз еритроцитів – руйнування оболонки червоних кров'яних тілець (еритроцитів), що знижує здатність крові переносити кисень.

Герпетолог – науковець, який вивчає земноводних і плазунів.

Градієнт урбанізації – міра зростання або спадання впливу людини на середовище.

Громадянська наука – співпраця між професійними вченими й громадськістю для збору, аналізу даних і проведення досліджень.

Екологічна ніша – спосіб життя організму в певних умовах.

Екотон – перехідна смуга між двома різними середовищами (наприклад, лісом чи лукою), якій притаманне високе біорізноманіття.

Імунітет – захисна система організму.

Комплексна зелена зона міста – сукупність зелених насаджень, водних просторів та інших елементів природного ландшафту в межах міст і в приміських зонах.

Меланізм – збільшення вмісту темного пігменту меланіну в певного виду тварин.

Метаморфоз – істотне перетворення будови організму або його частин під час індивідуального розвитку (наприклад, пуголовка в жабу).

Моногамія – утворення стійкої пари між самцем і самицею впродовж тривалого часу.

Навколоводні птахи – види, пристосовані до життя в прибережних або заболочених ділянках.

Некроз – відмирання клітин або тканин, спричинене порушенням кровопостачання.

Пелетка – спресовані неперетравлені рештки їжі, які відригують деякі птахи (найчастіше хижі).

Популяція – особини одного виду, що живуть на певній території.

Присід – предмет, який у тварин слугує місцем спостереження за здобиччю (гілка, стовпець).

Регенерація – здатність відновлювати втрачені органи.

Репродуктивний період – період розмноження.

Рудеральні території – ділянки, порушені людською діяльністю: звалища, пустирі тощо.

Синантроп – вид, який знайшов у людських поселеннях особливо сприятливі для себе умови життя.

Синантропія – сумісне життя неодомашнених тварин із людиною.

Сплячка – стан глибокого уповільнення життєдіяльності організму задля економії енергії в несприятливі періоди.

Статевий диморфізм – фізична, анатомічна й поведінкова різниця між самцями й самицями одного виду.

Урбанізація фауни – феномен заселення міст певними видами.

Урбанізований ландшафт – території, перетворені людською діяльністю, на яких переважають штучні споруди.

Яйцеживородіння – спосіб розмноження, коли ембріон розвивається всередині яйця, яке до народження залишається в тілі матері.

Juv – молодий птах.

Pull – пухове пташеня.

♂ – самець.

♀ – самиця.

Науково-популярне видання

Андрій БОКОТЕЙ, Наталія ДЗЮБЕНКО

100 тварин Львова і його околиць

Дизайн та верстка: Ольга Шункова

Підписано до друку 3.08.2026. Формат 70×100 1/16. Папір крейдяний.
Гарнітура Minion Pro, e-Ukraine. Друк офсетний.
Умовн. друк. арк. 18,06. Наклад 1000 прим. Зам. № 08/05.

Видавництво ТОВ «Простір-М»
Свідоцтво ДК № 5068 від 22.03.2016 р.
79000, м. Львів, вул. М. Скорика, 8.
Тел.: (032) 261-09-05, e-mail: prostir.druk@gmail.com

Довідник містить результати досліджень сучасного стану поширення, чисельності та її змін, особливостей біології й екології 100 видів наземних хребетних тварин Львова і його околиць. У роботі представлені карти місць, де можна спостерігати за певними видами, й авторські ілюстрації. Вказано основні місця найбільшого різноманіття фауни в місті й запропоновано необхідні заходи з охорони тварин.

Для широкого кола читачів: школярів, студентів вищих навчальних закладів, учителів біології, зоологів, екологів, працівників лісового та комунального господарств й усіх любителів природи.

ЛЬВІВ
ВІДКРИТИЙ ДЛЯ СВІТУ

Львівська
міська
рада

Управління екології
та природних ресурсів

ДЕРЖАВНИЙ ПРИРОДОЗНАВЧИЙ
МУЗЕЙ